



**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Луганськ 2007

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Болонський процес і перебудова навчальної роботи. Методологічний і психологічний ресурс простору вищої освіти. Педагогічні науки. Духовність студентської особистості: методологія, теорія і практика. Інноваційні технології у навчанні. Дистанційна освіта. Самостійна робота студентів. Окремі методики проведення навчальних занять. Сучасні інформаційні технології в техніці, економіці та методи ефективного менеджменту

Луганськ 2007

Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції **"Університет і регіон" 31 жовтня-1 листопада 2007 року**). Болонський процес і перебудова навчальної роботи. Методологічний і психологічний ресурс простору вищої освіти. Педагогічні науки. Духовність студентської особистості: методологія, теорія і практика. Інноваційні технології у навчанні. Дистанційна освіта. Самостійна робота студентів. Окремі методики проведення навчальних занять. Сучасні інформаційні технології в техніці, економіці та методи ефективного менеджменту. За заг. ред. проф. **О.Л. Голубенка**. – Луганськ: вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2007 р. – 316 с.

XIII міжнародна науково-практична конференція "Університет і регіон" відбулася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля за сприянням Міністерства освіти і науки України.

У збірнику висвітлено питання розвитку вищої освіти, інформатики, безпеки життєдіяльності, економіки регіону в сучасних умовах. Розраховано на практичних працівників та науковців.

Матеріали конференції друкуються мовою оригіналу.

Друкуються відповідно до рішення Вченої ради СНУ ім. В. Даля.

Голова редакційної колегії: ректор університету, доктор техн. наук, професор **О.Л. Голубенко**.

Укладачі: проректор з наукової роботи, докт. техн. наук, проф. **Ю.І. Осенін** – **координатор конференції**, начальник департаменту навчально-методичної роботи к.т.н., доц. **А.О. Андрущук**, начальник науково-методичного відділу к.т.н., доц. **О.І. Серебряков**, провідний фахівець науково-методичного відділу **Л.П. Лисих**.

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС І ПЕРЕБУДОВА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

ПРО СТРУКТУРИ КВАЛІФІКАЦІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Голубенко О.Л., Морозова Т.Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Структури кваліфікацій, сфокусовані на результатах навчання, європейські дослідники вищої освіти вважають дієвим засобом для забезпечення порівнянності європейських освітніх систем і «наведення мостів» між вищою освітою та сферою праці. Мету доповіді становить аналіз сучасних підходів щодо розробки саме таких структур кваліфікацій.

Загальні результати навчання для певного циклу (ступеня) називаються дескрипторами¹ кваліфікацій. Для підвищення прозорості вищої освіти й полегшення визнання одержаних ступенів і мобільності студентів структура Болонських циклів у 2004 р. була доповнена Дублінськими дескрипторами (Dublin Descriptors), що описують сутність і природу кваліфікацій у цілому. Наприклад, Дублінські дескриптори першого циклу припускають, що для одержання кваліфікації бакалавра студенти повинні:

- продемонструвати знання й розуміння в галузі навчання;
- вміти професійно застосовувати свої знання й розуміння, бути здатними аргументовано міркувати й вирішувати проблеми в обраній галузі навчання;
- вміти збирати й тлумачити актуальні дані в обраній галузі навчання, необхідні для вироблення суджень, у тому числі із соціальних, наукових і етичних питань;
- доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми й рішення;
- володіти навичками вчення, необхідними для продовження навчання, в тому числі й самостійно [1].

Дублінські дескриптори становлять основу Всеосяжної структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (the Overarching Framework for

¹ Дескриптор (від лат. *describo* — описую) – інформаційна структура, що описує дані.

Qualifications in the European Higher Education Area – EQF/EHEA). Згідно з Бергенським комюніке [2], саме ця метаструктура має бути еталонною для реалізації в країнах-учасниках Болонського процесу національних структур кваліфікацій «нового стилю».

Європейська структура кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning – EQF/LLL), започаткована в рамках Копенгагенського процесу на основі широкомасштабних досліджень і узагальнення практики в країнах Євросоюзу, теж претендує на роль універсальної. Її дескриптори ґрунтуються на знаннях, уміннях і широких компетенціях, що окреслюють особистісні та професійні результати.

Деякі відмінності між означеними метаструктурами полягають у такому:

EQF/EHEA поширюється тільки на вищу освіту, а EQF/LLL призначена для вищої, професійно-технічної освіти та підготовки, а також для кваліфікацій, що присвоюються в середній школі. Але при цьому три вищих рівні EQF/LLL (рівні 6, 7 і 8) відповідають I, II і III циклам EQF/EHEA;

галузеві структури, пов'язані з EQF/LLL, можуть бути як структурами освітнього сектора, так і структурами для сектора зайнятості;

чинні дескриптори для рівнів 6, 7, 8 в EQF/LLL відрізняються від Дублінських дескрипторів, що використовуються в EQF/EHEA. Однак дві множини дескрипторів є сумісними.

З точки зору виконавчої групи Болонського процесу (BFUG) та Європейської Асоціації університетів (EUA), існування двох схожих, але не ідентичних метаструктур призводить до плутанини. Невизначеність з цього питання наявна і в документах МОН України. Так, у національному звіті України [3] на П'ятій міністерській конференції у Лондоні констатувався початок створення національної структури кваліфікацій на базі Всеосяжної структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти. А в обговореннях на колегії МОН України в квітні 2007 р. наголос змістився на EQF/LLL: «...вважаємо за необхідне вже в 2007 році розпочати розробку і реалізацію національної системи кваліфікацій, адаптованої до Рекомендації Європейського Парламенту і Ради Європи щодо введення Європейської структури кваліфікацій для навчання впродовж життя...» [4].

Національна структура кваліфікацій (НСК) – це визнана на національному та міжнародному рівнях цілісна система, що дозволяє несуперечливо вимірювати, зіставляти та співвідносити один з одним усі досягнення в галузі навчання та встановлює співвідношення між усіма дипломами/сертифікатами освіти й навчання. Безумовно, системи вищої освіти (СВО) майже всіх країн містять структури кваліфікацій – в протилежному випадку не існувало б можливості сертифікувати досягнення студентів. Але, на думку експертів Болонського процесу, більшість НСК характеризуються в термінах процедур і формальних вимог, а не в термінах результатів. Переконавшись в цьому можна й на прикладі вітчизняної структури кваліфікацій. Згідно з Законом України «Про вищу освіту», «...бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності (курсиви наш – О.Г., Т.М.). Очевидно, що в наведеній дефініції скоріше є наляки на результати навчання (вони виділені курсивом), ніж наявний їхній розбірливий перелік.

Отже, необхідною умовою входження України до Європейського простору вищої освіти є реалізація НСК «нового стилю», тобто такої, що ґрунтується на результатах навчання. Оскільки системотвірним елементом СВО України є про-

фесійна кваліфікація, а Всеосяжна структура кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти зорієнтована переважно на академічні досягнення випускників, то розбудова на її основі НСК таїть серйозні проблеми. На нашу думку, при створенні НСК «нового стилю» доцільно спиратися на обидві розглянуті метаструктури. Так, Дублінські дескриптори варто застосовувати для описання вимог до освітніх рівнів вищої освіти, бо вони характеризують вищу освіту за ознакою ступеня сформованості інтелектуальних якостей особи [5]. Методологія дескрипторів за концепцією Євросоюзу прийнятна як підґрунтя для формулювання вимог до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти та водночас – для оновлення національної системи професійних стандартів. Використання обох метаструктур не є суперечливим, позаяк в Лондонському комюніке [6] позитивно оцінено той факт, що НСК, зіставні з Всеосяжною структурою кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти, можуть бути зіставними також із Європейською структурою кваліфікацій для навчання впродовж життя.

Література

1. Shared 'Dublin' descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unidue.de/imperia/md/content/bologna/dublin_descriptors.pdf.
2. Загальноєвропейський простір освіти – досягнення мети. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти. Берген, 19-20 квітня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.edu.ua/en/EduProcess/Bologna/Bergen/
3. Ukraine's National Report on the Implementation of the Bologna Process [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aic.lv/ace/ace_disk/2005_07/Nat_actpl/index.htm.
4. Ніколаєнко С.М. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства [Текст] / С.М.Ніколаєнко // Освіта України. – 2007. – № 16-17. – С. 1-20.
5. Закон України «Про вищу освіту».
6. На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації. Лондонське комюніке, 18 травня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.vsr.in.ua/readarticle.php?article_id=16.

МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Смирний М.Ф., Салогубова В.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Основою формування Європейського простору вищої освіти є її якість. Законом України «Про вищу освіту» (стаття 1) визначено, що якість освітньої діяльності – це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи або (та) суспільства.

Ще ніколи проблема якості вищої освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального та економічного значення, як нині. Її актуалізація й висунення на передній план цієї проблеми зумовлені об'єктивними чинниками, адже від якості людських ресурсів залежить рівень розвитку країни та глобальна економічна конкурентоспроможність.

Головним завданням забезпечення високої якості освіти вищих навчальних закладів для гідного входження в Європейський простір вищої освіти є затребуваність випускників на внутрішньому та зовнішньому ринках праці. Воно має бути реалізовано завдяки синергійному поєднанню високої якості, перш за все, організації й здійснення навчально-виховного процесу, і забезпечувальних процесів, до яких належать: підготовка кадрів вищої кваліфікації, підвищення кваліфікації викладачів, наукові дослідження, методична робота, інформаційне забезпечення, міжнародні зв'язки, доузівська підготовка, виховна робота, соціальна робота, зв'язки з громадськістю, матеріальна база, фінансове забезпечення.

Модель менеджменту якості підготовки фахівців відповідно до стандартів Європейського простору вищої освіти наведена на рис. 1.

Організувати збір та аналіз інформації про фактичну якість підготовки фахівців, безперервно відстежувати її стан, порівнювати його з вимогами європейських стандартів, прогнозувати та виробляти заходи щодо підвищення якості організації й здійснення навчально-виховного та забезпечувальних процесів має група моніторингу якості підготовки фахівців.



Рис. 1. Схема менеджменту якості підготовки фахівців

ПРО КОНЦЕПЦІЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Андрющук А.О.,

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Луганськ

Великий тлумачний словник сучасної української мови так визначає слово “Концепція!”² – це система доказів певного положення, система поглядів на те чи інше явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ.

² Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред.. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.

Законом України “Про вищу освіту” (стаття 1) визначено, що якість освітньої діяльності – це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи або (та) суспільства.

Терміни “концепція” та “якість освіти” за своєю сутністю дають можливість із принципами побудови концепції якості освіти вищого навчального закладу, які повинні бути зрозумілими для всіх учасників навчального процесу та прийняті ними для застосування у своїй повсякденній діяльності.

Основний принцип досягнення успіху в будь-якій діяльності - орієнтація на споживача, тому зрозуміло, що головна мета діяльності університету є якість його випускників.

Коли мова йде про якість освіти, то виникає декілька питань. Кому це потрібно? Хто цим займається? Як це робиться? Як це вимірюється?

Таким чином, Концепція якості освіти вищого навчального закладу має базуватися на таких принципах:

- орієнтація всієї діяльності університету на споживачів, від задоволення яких залежить його конкурентоспроможність;
- безперервне вдосконалення і підвищення якості всіх процесів освітньої діяльності;
- забезпечення участі всього професорський-викладацького складу університету, а також студентів у вирішенні проблем якості освіти;
- побудова системи моніторингу якості з централізацією головних функцій і завдань підвищення якості освіти (принцип першої особи);
- створення системи мотивації якості освіти, як для викладачів, так і для студентів;
- розробка і використання сучасних технологій якості освіти;
- створення системи моніторингу якості освіти на основі об'єктивних показників стану якості і оцінки тенденцій його зміни;
- встановлення відповідності якості освіти місії і мети освіти в суспільстві;
- формування інформаційного забезпечення управління якістю освіти;
- дослідження і прогнозування тенденцій зміни якості освіти і потреб в новій якості.

Слід, також, вказати, що при розробці Концепції та її застосуванні слід враховувати обмеження, які встановлені державою до освітньої діяльності:

- недостатнє фінансування всіх видів діяльності університету та обмеження прав ректора щодо самостійного прийняття рішень по витратах;
- нормативи чисельності студентів денної форми навчання на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації державної форми власності (постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1134);
- групова форма навчання (Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161);
- жорстко встановлені терміни навчання: на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра – 4 роки, на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра – 1 рік (Закон України «Про вищу освіту» та стандарти вищої освіти).

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ОБЛАСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гончарова І.І.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Входження української освіти у європейський освітній простір, а також світові тенденції розвитку освіти зумовлюють необхідність істотних змін у системі вищої освіти та суттєвого її оновлення.

Принципові зміни в сучасному соціально-економічному розвитку України вимагають значного підвищення творчого потенціалу і конкурентоспроможності випускників.

Формування національної інноваційної системи і її інфраструктури, становлення і розвиток інноваційної економіки обумовлюють все велику потребу науки, освіти, промисловості, бізнесу у фахівцях, здібних до інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність є сукупністю наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, направлених на отримання технологічно нових або покращених продуктів або процесів.

Інноваційна стратегія освіти припускає підготовку молодшої людини до життя в умовах, що змінюються. У зв'язку з цим актуальним завданням є розробка моделей і технологій підготовки фахівців інноваційного типу в системі багаторівневої професійної освіти.

Однією з актуальних проблем сучасної освіти є формування інноваційних умінь в майбутнього фахівця. Під інноваційними вміннями майбутнього фахівця розуміються володіння способами і прийомами інноваційної діяльності, що дозволяють проникнути у сутність запропонованого рішення проблеми і на цій основі конструювати і продуктивно вирішувати професійні й педагогічні завдання.

Загальними принципами формування інноваційних умінь в майбутнього фахівця в аспекті управління мають бути наступні:

- принцип формування майбутнього фахівця як самостійної і творчої особистості, здатної управляти на початку собою, а потім другими;
- принцип переведення студентів із споглядальної і виконавчої позиції в позицію активного суб'єкту діяльності;
- принцип формування сучасного фахівця різного профілю в аспекті оволодіння ним новими інформаційними технологіями (в рамках дистанційного навчання з використанням телекомунікаційних мереж);
- принцип опори на стимулювання інноваційних процесів.

При моделюванні процесу підготовки студентів до інноваційної діяльності для аналізу структурно-змістовних і організаційно-процесуальних компонентів учбового процесу (освітніх стандартів, учбових планів, робочих планів і програм, освітніх технологій і т.д.), пропонується використовувати SADT-методологію, яка дозволяє отримати функціональні моделі різних рівнів, націлені на формування і розвиток готовності бакалаврів, дипломованих фахівців і магістрів до інноваційної діяльності.

Технологія структурного аналізу і проектування SADT (Structured Analysis and Design Technique) є однією з найвідоміших і широко використовуваних систем моделювання і може застосовуватися на всіх стадіях життєвого циклу системи.

Модель формування компонентів готовності майбутніх фахівців до інноваційної діяльності має включати такі блоки

- сформуванати мотиваційний компонент готовності до інноваційної діяльності;
- сформуванати емоційно-вольовий компонент готовності до інноваційної діяльності;
- сформуванати когнітивний компонент готовності до інноваційної діяльності;
- сформуванати інформаційний компонент готовності до інноваційної діяльності;
- сформуванати операційний компонент готовності до інноваційної діяльності.

Наведена методика дозволить забезпечити рішення найважливішої на сучасному етапі задачі – формування нової генерації фахівців XXI ст., що володіють високим рівнем природно-наукової, професійної і соціально-гуманітарної підготовки, навиками організаційної, управлінської і виховної роботи в колективі, усвідомлюють відповідальність за результати своєї діяльності, прихильних етичним нормам ділового партнерства і що мають стійку цивільну позицію.

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПРИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ

Григор'єва А.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Контроль знань студентів – невід'ємна частина навчального процесу. Згідно з робочими навчальними планами 2/3 матеріалу курсу хімії виноситься на самостійну роботу, тому основна мета навчання – привчити студента систематично працювати. Під час поточного контролю з хімії перевіряються не тільки теоретичні основи теми, а й вміння розв'язувати задачі та правильно виконувати експеримент. Перед початком кожної нової лабораторної роботи студенти відповідають на тестові питання за матеріалом попередньої теми. Сумарна оцінка за тему враховує теоретичні знання, правильність розв'язаної задачі і якість оформленої лабораторної роботи.

Тести для контролю знань за темою складаються з 6 питань-завдань і оцінюються 10 балами. Наприклад, тест з теми “Закон еквівалентів”

1. Молярною масою еквіваленту називається така його кількість, що реагує без залишку з 1 молем атомів Гідрогену:

1) так; 2) ні. 1 бал

2. Еквівалентний об'єм кисню дорівнює:

1) 22,4 л; 2) 11,2 л; 3) 5,6 л; 4) 2,8 л. 1 бал

3. Один моль алюмінію містить еквівалентних мас:

1) одна; 2) дві; 3) три; 4) чотири. 1 бал

4. Яка еквівалентна маса відповідає кожній з наведених нижче сполук?

1) Na_2O , а) 56; 3) $\text{Al}_2(\text{SO}_4)_3$, в) 63;

2) KOH , б) 57; 4) HNO_3 , г) 31.2 бала

5. Розрахуйте еквівалент Сульфуру у сполуці, що містить в собі 40% S та 60% Оксигену.

1) 5,3; 2) 32; 3) 53; 4) 64. 2 бала

6. При відновленні 1,506 г оксиду Стануму воднем утворилось 0,36 г води. Визначте еквівалентну масу Стануму та його валентність. Напишіть формулу оксида Стануму?

1) 29,7; 2) 59,3; 3) 118,7; 4) SnO ; 5) SnO_2 . 3 бала

У модульний контроль з цього тесту включається тільки 1-2 питання, найчастіше №3 і №4 або №2 і №5 с тим, щоб за цю тему студент міг одержати максимум 3 бали. Протягом поточного контролю за тестами та результатами захищених лабораторних робіт студент за 7 навчальних тижнів отримує не менше 4-5 оцінок, які дають можливість вивести середню оцінку його поточної успішності.

Перший модульний контроль (МК 1) складають всі студенти, що повністю відпрацювали лабораторний практикум. На кафедрі розроблені завдання для МК 1, до яких, крім тем, вивчених аудиторно, обов'язково включаються питання за матеріалом, що виносився на самостійне вивчення. За вірно виконане завдання МК 1 студент може одержати максимум 11 балів, а 12-ий бал – це бал за особливу, творчу роботу або неординарний підхід до розв'язання задач. Результат виконання завдання з МК 1 складається з середньою оцінкою поточного контролю і виводиться середня арифметична успішності студента. Тільки пройшовши усі етапи одержання оцінки, студент-першокурсник розуміє рівень вимог викладача, а у викладачів з'являється об'єктивна уява про рівень знань студента.

У модульний контроль №2 включається більше творчих завдань.

Результати поточного і модульного контролю МК 2, як правило вищі за МК 1, тому що студент адаптувався до вимог вузу і більше почав самостійно працювати. Студенти, що не задоволені результатами підсумків поточного контролю №2, запрошуються до здачі модульного завдання (МК 2). Екзаменаційний результат – це усереднена оцінка МК 1 і МК 2 – до 11 балів включно. Особливо видатним студентам, що прийняли участь у олімпіаді, науковій студентській роботі і отримали високий результат, додається заохочувальний 12-ий бал. Таких студентів 2-5% від контингенту, що вивчають хімію.

ПЕРИОДИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ХИМИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ ОТ МЕНДЕЛЕЕВА ДО НАШИХ ДНЕЙ

Григорьева А.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

2007-ой год – это год памяти великого ученого Дмитрия Ивановича Менделеева (умер 20 января 1907г), который оставил после себя огромное научное наследие во многих областях знаний [1]. За свою жизнь он опубликовал 491 научную работу, из них 40 – чисто химических, 106 – физико-химических, 99 – физических, 99 – технических, 36 – экономических, 22 – географических и 29 прочих. Мы видим, что химическое наследие Д.И. Менделеева составляет только третью часть его трудов, но именно, благодаря ему он вошел в первую десятку (седьмым по списку) гениев из гениев, среди которых названы имена Эвклида, Архимеда, Коперника, Галилея, Ньютона, Лавуазье. Сам Дмитрий Иванович гордился и считал важнейшим «своими» достижениями три вещи: написанный и выдержавший 8 изданий при его жизни труд «Основы химии», открытие периодического закона, создание им учения о растворах.

Как был открыт периодический закон и составлена периодическая система? В 1867-1868 годах молодой 34-летний профессор Д.И. Менделеев, готовя к изданию первые части учебника «Основы химии», столкнулся с необходимостью систематизировать свойства известных к тому времени 64-х химических элементов. Так же, как и многие европейские химики (Деберейнер, Шанкуртуа, Одлинг,

Ньюлендс, Мейер), Дмитрий Иванович пытался связать свойства химических элементов с атомными весами их.

Выписав на отдельных карточках все известные характеристики элемента, он стал раскладывать «химический пасьянс». В процессе многократного раскладывания образовались 4 разных таблицы: короткие горизонтальные варианты для 17 и 55 элементов; короткие вертикальные варианты из 58 элементов; варианты с разбивкой 19 легких элементов на два столбца четно – нечетноатомных элементов; табличка из 17 элементов как схема перехода от длинного варианта к короткому (схема сдвигания рядов). Известны слова Дмитрия Ивановича «все сложилось в голове, а выразить таблицей не могу». Устав от многоочасовой работы, Д.И. Менделеев прилегал отдохнуть и, как он рассказывал своему ученику Иноземцеву, «вижу во сне таблицу, где элементы расставлены как нужно. Проснулся, тотчас записал на клочке бумаги, - только в одном месте впоследствии оказалась нужна поправка». В тот же вечер, 17 февраля 1869 года, переписав таблицу набело и озаглавив ее «Опыт системы элементов, основанный на их атомном весе и химическом сродстве» он отправил таблицу в типографию и начал писать статью о законе периодичности [2].

За прошедшие почти 140 лет различными учеными было предложено более 1000 вариантов периодической системы разных форм: длиннопериодная, состоящая из 32 групп; полудлинная, состоящая из 18 групп; широко распространенная короткопериодная (короткая); пирамидальная (она же лестничная или ступенчатая); комбинированная; радиально-круговая; спиральная. Авторы каждой из них пытались полнее раскрыть смысл периодичности свойств элементов и улучшить классическую короткую и развернутую длинную менделеевские системы.

К 1962 году была завершена разработка квантово-механической теории строения атомов, раскрыт физический смысл периодического закона, а химические элементы были разделены на 4 электронных семейства. Особенно четко это представлено в длиннопериодной форме периодической системы, состоящей из 32 подгрупп элементов: IA и IIA – две подгруппы s-элементов (щелочные и щелочноземельные металлы), IIIA - VIIIA – 6 подгрупп p-элементов (чаще всего неметаллы), IB - VIIIB – 10 подгрупп d-металлов, и семейство f-элементов – 14 групп лантаноидов и актиноидов.

В период 1964-2006г.г. заполнились все клетки 7 периода периодической системы, т.к. были синтезированы 6d – элементы (№104 – 112) и все 6p – элементы (№113-118).

Международный союз чистой и прикладной химии (ИЮПАК) к настоящему времени утвердил открытие и окончательные названия элементов 104-111. (см. табл.), которые следует вносить в новейшие периодические системы [3].

3 октября 2005г. ИЮПАК рекомендовал к употреблению полудлинную форму (18 групп) периодической системы с уточненными значениями атомных масс и утвержденными названиями 110-го и 111-го элементов[4]. 110-ый элемент теперь следует называть дармштадтием (Ds) в честь г. Дармштадта (Германия), где успешно работает лаборатория ядерных исследований. 111-ый элемент получил в 2006 г. имя рентгений (Rg) в честь заслуг Вильгельма Конрада Рентгена, открывшего в 1895 году X-лучи (рентгеновские). Интересно отметить, что в 2006 году исполнилось 111 лет с момента их открытия.

В прошлом году было сообщено, что дубнинскими учеными получен изотоп элемента 118, который они по праву первооткрывателей предлагают назвать московием (Ms).

Периодическая система в школе и вузе служит основой преподавания прежде всего общей и неорганической химии. При этом от короткого варианта,

используемого в средней школе, вузовские педагоги все чаще обращаются к длиннопериодным вариантам. Для учебных целей очень удобны периодические системы, включающие в себя дополнительную справочную информацию, что помогает преподавателю, студенту, аспиранту[5]. Наряду с традиционными константами, приводимыми в системе ИЮПАК, в клетках периодической системы указывается распределение электронов по энергетические уровням, электронная формула валентных подуровней, возможные степени окисления, а также физические константы: атомный радиус, потенциал ионизации, электроотрицательность, плотность, температуры плавления и кипения, стандартный электродный потенциал важнейших окислительно-восстановительных полуреакций и даже тип кристаллической решетки. Фактически мы имеем перед собой в клетках периодической системы те же карточки, которые в свое время составил Д.И. Менделеев, раскладывая «химический пасьянс», но их стало 118, а не 64 и они пополнились дополнительными константами, которые не были известны во время жизни Менделеева.

Утвержденные названия элементов №104-111

№элемента	Символ	Новое название	Старые названия и символы
104	Rf	Резерфордий	Курчатовий (Ku), Дубний (Db)
105	Db	Дубний	Нильсборий (Ns), Джолиотий (Jl)
106	Sg	Сиборгий	Резерфордий (Rf)
107	Bh	Борий	Борий (Bo)
108	Hs	Хассий	Ганий (Hn)
109	Mt	Мейтнерий	-
110	Ds	Дармштадтий	Унунний (Uun)
111	Rg	Рентгений	Унунний (Uuu)

Каков же предел (граница) периодической системы? Будут ли открыты элементы 8-го периода и сколько их он будет содержать? И как долго будут жить их изотопы? Сейчас усилия ученых направлены на синтез 126-го элемента, который предполагается получить путем слияния ядер 82-го элемента свинца и 44-го элемента рутения. Физики считают, что 126-ой элемент должен обладать достаточной устойчивостью для его обнаружения.

С другой стороны, квантово-механические расчеты стабильности атома показывают, что атомы с зарядом ядра большим, чем 137 существовать не могут. Опубликована [6] периодическая система, содержащая 137 элементов, в которой после 121-го элемента (экаактиния) следуют 14 элементов (№122 – 135) экаактиноидов, подобных лантаноидам и актиноидам. 136-ой и 137-ой элементы размещены в IV и V группе соответственно, их можно будет назвать экарезерфордий и экадубний.

Прав был Дмитрий Иванович, когда писал в своем дневнике в июле 1905г «периодическому закону будущее не грозит разрушением, а только надстройку и развитие обещает».

Литература

1. Летопись жизни и деятельности Д.И. Менделеева. – Л.: Наука, 1984.-537с.
2. Кедров Б.М., Трифонов Д.Н. Закон периодичности и химические элементы. – М.: Наука, 1969. – 194с.
3. www.iupac.org/reports/periodic_table/
4. Chemistry International. March-April 2007.v.29. №2-С.14-15.
5. Наука и жизнь №7, 2004.-С.2-8.
6. Лопанов А.Н. Методологические аспекты построения окончательного варианта периодической системы. У зб. Міжнародн. н.-метод. семінар «Проблеми викладання хімічн. дисциплін» Донецьк.: 2007.-С.97-101.

РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ БОЛОНСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Дейнека І.Г.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

В умовах упровадження в систему освіти України принципів Болонської декларації реалізується новий підхід до підготовки фахівців, підвищення якості освітніх послуг. Такий підхід повинен забезпечити розширення мобільності студентів і викладачів, формування єдиного ринку праці в країнах Європи.

При підготовці фахівців нового типу потрібно застосовувати нові освітні технології. Викладачу необхідно відчувати потреби часу і вміти реально їх оцінювати. Всі дисципліни, що викладаються, мають бути спрямовані на професію, яка надається.

Всебічна підготовка спеціалістів – це не тільки набуття знань, але й придбання вмінь застосовувати знання на практиці. Неможливо бути кваліфікованим спеціалістом, якщо не вміти використати наукові знання на практиці, не мати навичок практичної роботи.

Експерти зазначають, що для досягнення кінцевої мети Болонського процесу, побудови єдиного простору освіти недостатньо формального запровадження її принципів. Потрібні прозорі та зрозумілі всім методології контролю якості освіти.

У межах дії системи управління якістю вищих навчальних закладів особливої уваги вимагає така важлива проблема як, практична підготовка студентів, яка є невід'ємною складовою підвищення якості підготовки фахівців.

Головні зусилля в роботі щодо практичної підготовки студентів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, повинні зосереджуватися на впровадженні нових підходів на основі розвитку соціального партнерства з підприємствами з питань удосконалення навчального процесу, поліпшення матеріально-технічної бази, формування баз практик, працевлаштування випускників, шляхом укладання відповідних договорів як із державними, так і недержавними підприємствами. Доцільно надати студентам можливість проходити практику на місцях майбутнього працевлаштування та ін.

Досвід роботи кафедри легкої і харчової промисловості Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля яскраво свідчить про те, що реалізація

вищезазначених заходів сприяє розвитку соціального партнерства з роботодавцями, підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці, забезпеченню можливості виконання кваліфікаційних (дипломних) проектів.

Кафедра легкої і харчової промисловості СНУ ім. В. Даля здійснює підготовку спеціалістів: інженерів-механіків, технологів, конструкторів для відповідних галузей промисловості.

Вже декілька років на кафедрі діє система організації робіт по сприянню працевлаштуванню студентів. Починається вона з відстежування ринку праці і ведеться у двох напрямках. Перший – довгострокове, розраховане на зацікавленість підприємств у спеціалістах на найближчі десять років. В цьому випадку прораховується перспективність розвитку галузі і вік керівного складу. Другий напрямок – дослідження ринку праці та збір даних о потребі у спеціалістах на поточний рік.

Велику роль у процесі навчання та підготовки фахівців відіграють філії кафедри, як основна форма співдружності вчених кафедр з провідними фахівцями підприємств, поєднання науки з практикою.

Плідно працюють філії на 9 провідних підприємствах м. Луганська: АТЗТ «Луганський лікєро-горілчаний завод «Луга-Нова», ВАТ «Луганський пивзавод», ВАТ «Луганськмлин», ВАТ «Коровай», ВАТ «Луганськхолод», АТЗТ «Луганськм'ясопром», АТЗТ «Агротон», ЗАТ «Фірма «Стиль», ЗАО «Фірма «Грація». Укладено угоди про співробітництво з провідними сучасними підприємствами.

Для поглиблення зв'язків між освітою і практикою до навчального процесу університету залучаються провідні фахівці підприємств за штатним сумісництвом.

Все це буде сприяти прискоренню процесу інтеграції до європейської системи освіти.

У процесі проходження практики приділяється увага придбанню навичок швидкої адаптації до умов переозброєння виробництва, скорочення термінів розробки і впровадження нових типів продукції, росту обсягів виробництва.

Наявність і робота філій кафедри дозволяє адаптувати навчальний процес до конкретного виробництва, використовувати при навчанні студентів його матеріально-технічну базу, науково-технічні досягнення, а також досвід і високу виробничу кваліфікацію керівників і провідних спеціалістів, що працюють на кафедрі по сумісництву. Усе це дозволяє студентам найбільш повно відчувати реалії виробництва на сучасних підприємствах, ознайомитися з вимогами до професійного рівня працівників, сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, забезпеченню рівня його, що відповідає європейським стандартам.

Поглиблення партнерських зв'язків між освітою і практикою будуть суттєво впливати на підвищення якості підготовки фахівців, їх мобільності і відповідності Європейському ринку праці, посиленню конкурентоспроможності.

Співпраця кафедри з управлінням розвитку харчової і переробної промисловості та з відділом легкої промисловості Луганської обласної державної адміністрації сприяє формуванню відповідного рівня професійної підготовки наших студентів відповідно вимогам кваліфікаційних характеристик.

Приємно усвідомлювати, що за відгуками роботодавців, рейтинг університету щодо якості підготовки наших студентів постійно підвищується, це складає успішний імідж університету, закріплює наші позиції в рішенні кадрових проблем регіону.

ДО ПРОБЛЕМ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВУЗІВ

Івченко Т.Б.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Проблеми, пов'язані з працевлаштуванням випускників вищих навчальних закладів, належать до найскладніших у державній молодіжній політиці. Відповідна нормативна база [1-3], розроблена до 2000 року, сьогодні вимагає термінового внесення змін і доповнень з подальшою розробкою організаційно-розпорядчого механізму щодо регламентування процедур і правил працевлаштування. Наприклад, нині необхідна нова редакція положення "Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням". Не завершена робота над проектом Закону про залучення роботодавців до підготовки та перепідготовки кадрів. Залишається відкритим питання щодо працевлаштування випускників освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», яке є актуальним і на міжнародному рівні. Так, Україна звітувала [4] з цього питання на П'ятій міністерській конференції (Лондон, 2007 р.), називають такі показники:

випускники першого циклу, які знайшли роботу після випуску у 2005/2006, становлять 13,9 %;

випускники першого циклу, які продовжили навчання на другому та третьому циклах у 2005/2006, становлять 81,8 %.

Проблеми працевлаштування випускників безпосередньо пов'язані з результатами моніторингу ринку праці, точним прогнозуванням потреби у фахівцях певного напрямку діяльності й регулювання цього ринку через формування об'єднаного державного замовлення та ліцензованого обсягу у вищих навчальних закладах. Але, на жаль, роботодавці в більшості випадків утримуються від надання баз практики для студентів і стажування викладачів, до того ж у багатьох галузях національної економіки не існує професійних стандартів, які в міжнародній практиці розробляються професійними співтовариствами чи асоціаціями працевлаштувачів.

За нашими спостереженнями, в Україні домінує процес самостійного пошуку роботи випускниками, що дає можливість роботодавцям ігнорувати умови соціального захисту.

У Східноукраїнському національному університеті накопичено певний позитивний досвід щодо розв'язання проблем працевлаштування випускників. Протягом останніх трьох років фахівці відділу кадрів організують ярмарки вакансій з метою реального забезпечення молоді першими робочими місцями. Наприклад, у 2007 р. в результаті сумісних заходів відділу кадрів та випускаючих кафедр реально працевлаштовано 97% освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» і «магістр». З року в рік міцніють стосунки відділу кадрів з державними та приватними службами зайнятості.

Отже, вважаємо, що вирішення проблем працевлаштування випускників вищих навчальних закладів має здійснюватися комплексно на всіх етапах, починаючи від комплектування контингенту до надання першого робочого місця. При цьому всі зацікавлені суб'єкти мають дотримуватися стосунків соціального партнерства.

Література

1. Кодекс Законів про Працю України з постійними матеріалами У 45 /за редакцією В.М.Вакуленка, О.П.Товстенка/, К:Юрінкомінтер, 1998 – 1040 с.
2. Указ Президента України №77/96 від 22.01.96 р. «Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.96р. № 992 "Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням».
4. Ukraine's National Report on the Implementation of the Bologna Process [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.aic.lv/ace/ace_disk/2005_07 / Nat_actpl/index.htm](http://www.aic.lv/ace/ace_disk/2005_07/Nat_actpl/index.htm).

ПРОБЛЕМЫ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ И ДУХОВНОЕ РАЗВИТИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Крупенина Н.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современная модернизация высшей школы с учетом евроинтеграционных процессов, несомненно, явление положительное. Однако, освобождаясь от устаревших элементов в вузах, мы имеем все перспективы – по известному выражению – вместе с водой выплеснуть и ребенка, путем исключения из функций вуза задач воспитания, определяя деятельность преподавателей только как обучающую. И здесь уместно четкое суждение Р.В. Иванова-Разумника: «Никакие дипломы не сделают сами по себе «образованного» человека «интеллигентным»[1].

Является ли проблема интеллигенции в обществе актуальной? Позволим себе в качестве ответа категоричное «да», обоснованием которому послужат слова П.А.Сорокина о том, что при обнищании нашей родины культурными силами именно интеллигенция составит внушительный отряд работников по воссозданию разрушенной страны[2]. Кроме того, продолжает П.А.Сорокин: «Вдумчивый ум, практическая деловитость (интеллигенции - Н.К.) нужны особенно теперь, когда старые устои падают, а новые еще не успели родиться и окрепнуть»[3].

Проблемы, связанные с интеллигенцией и духовным развитием молодежи исследовались рядом авторов: Р.В.Иванов-Разумник, Д.С.Лихачев, Н.И.Бухарина, В.И.Якуба, Е.С.Элбакян и др. Особый интерес в рамках данной публикации представляют социологические исследования Н.М.Лисицы, О.В.Скориной, О.М.Кисловой, А.А.Мельниченко, И.В.Пиголенко, Ю.П.Петрова.

Современный всплеск интереса к теме интеллигенции подобен ему же в 1905г., ознаменованный «Вехами»[4] и приходится, как и прежде, на период общенационального кризиса. В тоже время отличие современного периода актуализации вопросов интеллигенции состоит в том, что эта социальная категория формируется и выживает в обществе, где потребность просвещения, запросы гуманности находятся в зародышевом состоянии; где из официального языка исчезли понятия чести, совести, человеческого достоинства, порядочности, благородства. И даже более, в обществе, где ряд ученых[5] вообще отвергают существование интеллигенции как таковой.

Разумно в этой связи обратиться к Д.С.Лихачеву: «Неуважение к интеллигенции это и нынче неуважение к памяти тысяч и тысяч людей, которые мужественно вели себя на допросах и под пытками, остававшихся честными в лагерях и ссылках, во время гонений на те или иные направления в науке. И в наше время интеллигенция подвергается осмеянию и уничтожению, и с чьей же стороны? Со стороны другой части интеллигенции, а если так, это значит, что та, «другая», часть необоснованно присвоила себе само определение «интеллигенции»[6].

Отнесемся к «научным теориям» отвержения интеллигенции с определенной долей признательности, т.к. известно «...отрицание, где минус на минус, отрицание на отрицание легко дает неожиданный плюс, нечаянное утверждение какого-то обратного, бессознательного результата»[7] итогом которого будет признание социального феномена интеллигенции, таким образом мы вернется к пониманию миссии интеллигенции в обществе, к определению ее социетальной функции, это понятие вновь будет работать на духовное развитие студенческой молодежи. Это значимо, т.к. и сегодня в науке имеет место быть определение, данное В.Ульяновым-Лениным, включавшего в интеллигенцию «всех образованных людей, «представителей умственного труда»[8]. Эта точка зрения фактически стала преобладающей, воплотившись в интерпретацию интеллигента как специалиста. Следствием этого стала реальность, которую М.Вебер охарактеризовал так: «Наступит время, когда «бездушные профессионалы», «ничтожества», вообразят, что «достигли ни для кого ранее не доступной ступени человеческого развития»[9]. Более убедительно встречаем у Д.С. Мережковского: «Тянулась, тянулась канитель марксистская, а потом потянулась босяцкая»[10]. И еще: «Теперь уже не изверги, а люди как люди. Вместо скипера – аршин, вместо Библии – счетная книга, вместо алтаря – прилавок. Какая самодовольная пошлость и плоскость в выражении лиц! Смотришь и «дивишься удивлением великим», как сказано в Апокалипсисе: откуда взялись эти коронованные лакеи Смердяковы, эти торжествующие хамы?»[11].

Итак, в целом представляется достаточно обоснованной для отечественной науки значимость социального феномена «интеллигенция» в новой смысловой плоскости современной системы высшего образования. Сегодня назрела необходимость принципиально изменить целевую установку вузов – с образования специалистов на воспитание интеллигентов. В противном случае вузы и далее будут готовить тех, кого А.И.Солженицин называет «образованщина»[12], и как следствие управлять в обществе будет, по точному определению Д.С.Мережковского, «грядущий хама».

Литература

1. Иванов-Разумник Р.В.История русской общественной мысли.-М.,1997.Т.1.,с.2.
2. Сорокин П.А. К вопросу о подготовке эмигрантской русской молодежи //Социология.-2005.-№1.-С.128.
3. Сорокин П.А. Письма к сельской интеллигенции //Социология.-2005.-№2.-С.126
4. См. в сб.: Вехи.Интеллигенция в России.1909-1910.-М.:Молодая гвардия,1991.
5. См.: Орлов Б.С.Интеллигенция как мифологический феномен. Историко-социологический анализ //Социол.исслед..-2001.-№1; Левада Ю.Интеллигенция//50/50:Опыт словаря нового мышления.-М.,1989.-С.128-130; Рывкина Р.В. Драма перемен.-2-е изд.:М., 2001; Рывкина Р.В.Интеллигенция в постсоветской России- исчерпание социальной роли //Социол.исслед.-2006.-№6.-С.138-146 и др.
6. Лихачев Д.С.О русской интеллигенции //Новый мир.-1993.-№2.

7. Мережковский Д.С. Грядущий хам. Полное собр.соч.Т.ХІУ.-М., Типография Т-ва И.Д.Сытина,1914
8. Ленин В.И. Полн.собр.соч.,т.7.-С.298.
9. Вебер М.Указ.соч.,с.207
10. Мережковский Д.С.Грядущий хам.-С.87.
11. Там же, с.94.
12. Солженицын А.И. Образованщина //Новый мир.-1991.-№5.-С.33-35.

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Крупський К.Л.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Керування розвитком регіональною системою освіти стосується компетенції адміністрації області, що приймає й реалізує рішення, які стосуються адаптації освітньої системи до науково-технічних, економічних і соціокультурних реалій регіону, вироблення конструктивної позиції педагогічної громадськості відносно ключових проблем регіональної освіти, а також переходу до цілісної, гнучкої, відповідної до потреб регіону системи безперервної освіти. Механізми керування розвитком освіти, на відміну від механізмів керування його функціонуванням, перебувають ще тільки в стадії формування й налагодження. Керування розвитком освіти поки що недостатньо цілеспрямовано й системно.

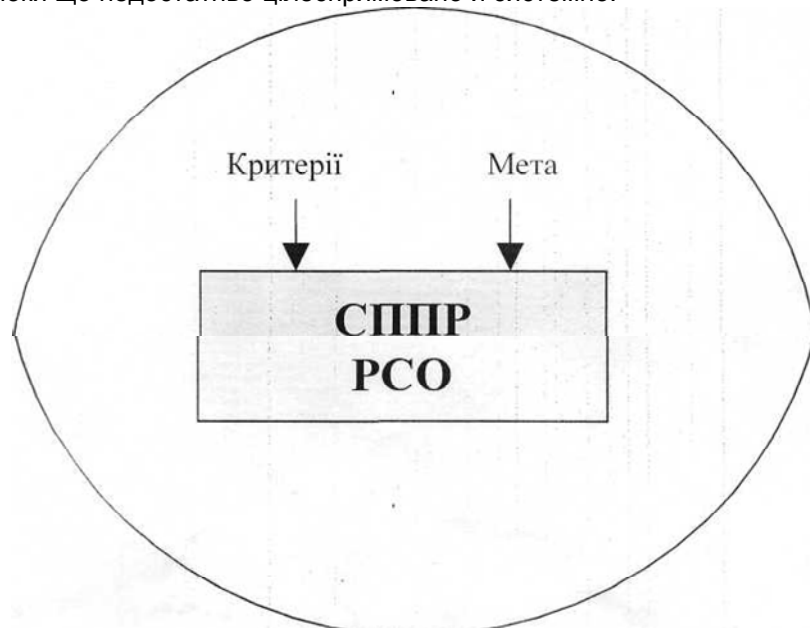


Рис. 1. Механізм взаємодії СППР та РСО

Рішенню поставлених завдань може сприяти інформатизація системи освіти області в цілому, та створення системи підтримки прийняття рішень (СППР) для РСО зокрема (рис. 1).

Розробка СППР управлінської діяльності, неможлива без ретельно обміркованого методологічного підходу. У цей час існує ряд загальних методологій розробки СППР. Головне в них - єдина дисципліна роботи на всіх етапах життєвого циклу системи, облік критичних завдань і контроль їх рішення, застосування розвинених інструментальних засобів підтримки процесів аналізу, проектування й реалізації СППР. Однак, при створенні систем підтримки прийняття рішень, в тому числі СППР управлінської діяльності, залишається дуже багато проблем різноманітного характеру. І сьогодні лице, що приймає рішення (ЛПР), не знаходиться в центрі уваги. Існуючі системи не враховують відмінностей ЛПР з точки зору індивідуальних психологічних особливостей і особливостей їх стиля діяльності, а можливості адаптації до СППР обмежуються в основному мінімальним набором візуальних параметрів програми під час роботи з нею.

При взаємодії ЛПР з комп'ютером для вирішення задач прийняття рішень з'являються труднощі, пов'язані з виникненням своєрідного психологічного бар'єру, важкого для подолання, а також знижується творча активність користувачів.

Підтримка конкретного ЛПР, з урахуванням його суб'єктивних представлень щодо процесу прийняття рішень та індивідуальних психологічних особливостей, може підвищити якість прийняття рішень в системах управлінської діяльності, в тому числі для управління регіональною системою освіти.

Орієнтація на конкретні види управлінської діяльності та конкретних суб'єктів (ЛПР, аналітиків, осіб, що готують варіанти рішень) потребує створення та використання методів, що направлені на дослідження та підтримку суб'єктивних представлень управлінських ситуацій й управлінської діяльності в цілому.

Методи прийняття рішень повинні бути математично та психологічно обгрунтовані, зрозумілі та зручні для користувача.

Таким чином, дуже важливо розробити метод багатокритеріального прийняття рішення та структури СППР з урахуванням індивідуальних діяльнісних особливостей ЛПР, що дозволяють зменшити час прийняття рішення, підвищити ефективність процесу прийняття рішення, підвищити комфортність ЛПР.

Література

1. Саати Т. Принятие решений - метод анализа иерархий: Пер. с англ./ Под общей ред. Р. Г. Вачнадзе. - М.: Радио и связь, 1993. - 278 с.
2. Корнилова Т.В. Психология риска и принятия решений: Учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2003. - 285 с.
3. Кинарская СВ. Мотивационные условия успешной реализации управленческих решений (Електрон. ресурс) : автореф. дис. канд. психол. наук. — М.: Психол. ин-т РАО, 2000. / Способ доступа: URL : <http://ecsocman.edu.ru/msg/5667.html>. — Загол. с экран.
4. Ларичев О.И. Теория и методы принятия решений. — М.:Логос, 2000.-296 с.

ОСНОВНЫЕ ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Кучма В.Я., Балицкая Т.Ю., Изварина Л.Н.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Изменения мировой динамики, выражающиеся, в частности, в ускорении протекающих в обществе процессов и нарастании угроз со стороны глобальных проблем, требуют коренных корректировочных изменений во всех сферах чело-

веческой деятельности, в том числе и в образовательной. В нашей стране направления реформирования образования определяются главной задачей образовательной политики - обеспечение современного качества образования на основе сохранения его фундаментальности и соответствия актуальным и перспективным потребностям личности, общества и государства. Повышение качества образования является одной из главных целей реформы и европейской системы высшего образования, провозглашенной Болонской декларацией.

Факторы, оказывающие влияние на качество образования, как известно, многочисленны. К основным могут быть отнесены: система управления вузом, уровень подготовки абитуриентов и организация их отбора, содержание образовательных программ, квалификация и мотивация деятельности профессорско-преподавательского состава, организация учебного процесса, технологии обучения, материально-техническое обеспечение образовательного процесса, воспитательная работа, учет потребностей рынка труда в выпускаемых специалистах и организация связей с работодателями, организация контроля образовательного процесса и его результатов. Рассмотрим влияние некоторых из выделенных факторов на качество образования, и кратко обсудим возможные подходы к их решению.

Система управления вузом, как и любой другой организацией, во многом определяет результаты во всех областях его деятельности. В организации управления, наглядно проявляющейся в существующих организационных структурах вузов, высшее образование достаточно консервативно и использует устаревшие подходы, приемы и методы. Путь к улучшению работы вуза очевиден: следует использовать при администрировании методологию современного менеджмента, уделяя своевременное и соответствующее внимание прогнозированию, текущему и оперативному планированию, организации всех видов деятельности вуза, мотивации всех участников образовательного процесса, контролю, совершенствуя системы коммуникации и методы принятия решения.

Уровень знаний абитуриентов, их личностные характеристики и мотивация к получению образования по избранной специальности играют решающую роль в их последующем обучении. Без сомнения, требуется усиление связей вузов с общественностью и со школой, в том числе и посредством создания образовательных комплексов (эта работа уже начата многими вузами). Целесообразно включение собеседований с абитуриентами в процедуру зачисления.

Роль личности преподавателя в образовании всегда была определяющей. Используемый в профессиональной деятельности научно-практический и жизненный опыт преподавателя является существенной составной частью образовательного процесса. В тоже время высшее образование пока еще располагает квалифицированными научно-педагогическими кадрами, которые просто необходимо использовать при реформировании отечественного образования. Кроме того, необходимо срочное создание постоянно действующей системы подготовки повышения квалификации преподавательских кадров для высшей школы, а также условий и возможностей для проведения большинством преподавателей исследовательских работ в актуальных областях науки и техники.

В свете Болонского процесса организация учебного процесса, вероятно, должна претерпеть заметные изменения. Переход на кредитную систему оценки трудоемкости учебных дисциплин позволит пересмотреть распределение времени между самостоятельной и аудиторной работой в пользу первой и одновременно увеличить время личного общения студента с преподавателем. Это, несомненно, положительно скажется на качестве образования. Дополнительный резерв - использование отдельных технологий дистанционного образования.

Потребность рынка труда в специалистах того или иного профиля, в конечном счете, определяет содержание обучения, и судьба студентов и будущее вуза. Быстрое трудоустройство выпускников на работу по полученной ими специальности является одной из целей Болонского процесса.

Контроль в системе качества образования, являясь важнейшим средством установления обратной связи, должен распространяться как на образовательный процесс, так и на все виды деятельности вуза. Изменения в качестве образования и направления его повышения могут быть установлены только по результатам контроля. Для эффективного контроля необходимо знание контролируемых параметров, которые должны удовлетворять требованию однозначной оценки, и процедур, позволяющих получать объективные оценки.

Качество образования, как мы пытались показать, является результатом деятельности вуза в самых различных областях. Процесс его повышения до уровня современных и перспективных требований нуждается в управлении, которое должно основываться на системном подходе и учитывать все влияющие на результаты обучения факторы в их взаимосвязи. Мы постарались выделить основные из этих факторов и кратко обсудить их роль в обеспечении ожидаемых итогов образования и, следовательно, нашего общего будущего.

ВИЗНАЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Максимова Т.С., Корнієнко Ю.Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Підвищення якості вищою освітою є однією з важливих проблем управління вузом, розв'язання якої вимагає наукового обґрунтування, нових підходів до визначення змісту цієї підсистеми управління, перспектив її розвитку в умовах трансформації українського суспільства. Швидкоплинність подій, можливість соціального життя стають головною ознакою сучасності. Відбувається становлення інформаційного суспільства з його інтелектуальними характеристиками. Для вищої освіти характерна інтенсивна трансформація, яка супроводжується переоцінкою поглядів на управління галуззю. Зміни спостерігаються в юридичній системі (затверджуються нові освітні закони), в механізмах фінансування ВНЗ (з'явилась можливість надання платних послуг), у чисельності молоді, яка бажає здобути вищу освіту, у співвідношеннях "державний – приватний вуз", "держава – вища школа", у відкритості кордонів. Об'єктивно оцінити такі зміни й усвідомити необхідні орієнтири подальшого розвитку системи вищої освіти неможливо без системної ідеології. Розробка концептуальних теоретичних основ державного управління вищою освітою в сучасних соціально – економічних умовах, виходячи з основних положень теорії державного управління, сучасної філософії вищої освіти, синергетичного підходу як нової парадигми державного управління, сприяє становленню національної системи державного управління вищою освітою, зміни її пріоритетів. У теорії та практиці державного управління освітою і, зокрема, вищою, вже нагромаджено певний досвід, яким слід скористатися, формуючи нову систему державного управління вищою освітою в Україні. Згідно з основоположними принципами освіти, по-перше, неможливо побудувати нове суспільство на базі старої освітньої системи, і, по-друге, освіта – важливий потенціал соціального прогресу. Відповідно до цього зміни в системі вищої освіти України пе-

редбачають розроблення та впровадження нової моделі та переосмислення цілей і завдань галузі з огляду на нові виклики сьогодення. Орієнтована на ринок вища освіта більш адекватно й швидко переорієнтовується на потреби громадськості (клієнтів); механізми ринку роблять ВНЗ більш ефективними, адаптивними й креативними; витрати на галузь від держави (як єдиного джерела) переходять від адміністраторів до батьків і студентів, які стають основними „вкладниками”; повноваження щодо прийняття рішень передаються від адміністраторів до викладачів, студентів та їхніх сімей; завдяки системам ринку вирішуються питання звітності і вводиться система контракту; довготермінові „ринкові відносини вищої школи” (4-5 і більше років вузівського навчання) сприяють співробітництву і встановленню довіри між партнерами тощо. На сучасному етапі розвитку управління навчально-виховним процесом у вузах зводиться до опосередкованої взаємодії суб'єкта та об'єкта, за якої останні набувають нових якостей і спричиняють поступову заміну технологій директивного управління «а технології спрямовуючого управління. Різниця між ними полягає в тому, що перша передбачає прямий волевий вплив суб'єкта управління на об'єкт з метою зміни його поведінки, а друга - лише методи другорядного, побічного спрямовуючого впливу. Відтак, реформування процесів розвитку освіти зумовлює тенденцію до зменшення впливу суб'єкта управління. Це сприяє утвердженню регулятивних механізмів, і відповідно, розвитку процесів саморегулювання.

Традиційна модель освіти вичерпала себе в результаті формування сучасної концепції освіти та під впливом значних змін, які відбуваються в уявленнях про природу, людину, суспільство. Та все ж сьогодні важливо втримати нестійку рівновагу між збереженням традицій і пристосуванням до потреб сучасності, використанням орієнтирів минулого і майбутнього (синергії минулого і майбутнього). Конфлікт традиційної системи освіти (яка вибудовувалась на класичній парадигмі) з новою - це конфлікт не просто різних картин світу, а різних парадигм - систем цінностей, різних способів вирішення завдань, виміру і спостереження явищ, різних практик. Суть змін також полягає в переході на нову нелінійну динамічну модель, в якій освіта стає здатною до саморозвитку і оновлення, такою, що стимулює суспільні зміни. Отже, заміна старої традиційної моделі вищої освіти на нову передбачає перехід до більш „досконалого” стану макросередовища - суспільства. При цьому враховується, що якісне оновлення системи вищої освіти має бути нерозривно пов'язане з „ідеалами” українського суспільства. Якщо такими „ідеалами” є демократія, ринок, верховенство прав людини, то їх потрібно впроваджувати і в систему вищої освіти, і в управління нею. Основними відмінностями моделей є різне тлумачення місця і ролі основних учасників навчального процесу, а також їх взаємовідносин, змісту і характеру діяльності.

У зв'язку з цим виникає проблема відповідності управлінської діяльності новій моделі відкритої вищої освіти.

У зв'язку з трансформаційними процесами, що відбуваються в освіті, виникає потреба в оновленні функцій управління, приведенні їх у відповідність із новими завданнями. В сучасних умовах зміст управлінської діяльності в освіті визначається сукупністю керівних функцій, а його модернізація - появою оновлених. Поряд з класичними функціями управлінської діяльності існують нові, модернізовані. Оновлення функцій спричинено змінами, що відбуваються в галузі, а саме: переходом ВНЗ у якісно новий стан відкритої системи, здатної генерувати нові ідеї, пропонувати нові технології, форми, методи, засоби навчання й виховання молоді; переорієнтацію інтересів від закладів (провайдерів вищої освіти) на споживачів (клієнтів), у результаті чого виникає потреба в активному залученні всіх зацікавлених сторін (науковців, викладачів, студентів, роботодавців, представників громадських та професійних організацій, ЗМІ тощо) до управління осві-

тою; участю в прийнятті рішень клієнтів (або їх представників); підвищенням вимог до якості вищої освіти, що передбачає поєднання внутрішньої самооцінки ВНЗ і зовнішньої оцінки їх діяльності незалежними професійними організаціями або експертами. Зміна парадигми управління в напрямі відкритості, самоорганізації процесів в освіті зумовлює необхідність переосмислення вже існуючих та становлення нових функцій управління. Функції управління вищою освітою поряд з такими характеристиками, як взаємопов'язаність, циклічність, логічність, набувають рис відкритості, демократичності, децентралізації. Держава не може відігравати роль одноособового суб'єкта управління освітою. В традиційній моделі вищої школи вона є власником, забезпечує галузь коштами та суворо контролює їх витрачання, диктує зміст навчальних планів та видає документи про освіту, призначає керівництво ВНЗ. Сьогодні визнано, що держава може забезпечувати засоби для освіти, а не саму освіту. Звідси необхідність формування державно-громадських органів управління системою вищої освіти на рівні закладів, здатних проводити незалежну експертизу, визначати соціальне замовлення інституту вищої освіти, контролювати діяльність державного апарату. Реформи в галузі управління вищою школою спрямовані саме на пошук оптимального поєднання централізації та децентралізації. Загальною тенденцією стає співучасть в управлінні вищою освітою держави та громадськості (академічної, вузівської), більша самостійність вузів. В умовах ринку й побудови демократичної держави слід віддавати перевагу децентралізованому регулюванню, яке передбачає гнучку освітню політику сприяння інноваційній активності ВНЗ та розширення їх автономії.

ПОДГОТОВКА ВЫПУСКНИКОВ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ К КОНКУРЕНТНЫМ УСЛОВИЯМ РЫНКА

Мельник П.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современная обстановка на рынке труда такова, что предприниматель ищет специалистов, способных начать полноценно работать с первой минуты их пребывания на предприятии. Это заставляет искать новые формы подготовки специалистов, которые отвечают потребностям рынка труда.

Одной из возможных форм подготовки специалистов является симбиоз обучения и практики, в котором заинтересованы и студент, и предприниматель

Суть предлагаемой формы заключается в следующем. Студенты обучаются первую половину рабочего дня в ВУЗе, а во второй – работают на непосредственно на предприятии. При этом, студентам выплачивается не стипендия, а заработная плата. Что позволит стимулировать обучение студентов.

Студенты с первого курса повышают уровни теоретических и практических навыков. Уровень компетентности будущих специалистов непрерывно возрастает, у них формируется чувство сопричастности к деятельности предприятия в целом, активизируется творческий потенциал. Что очень выгодно предприятию: со временем большинство студентов приобретают навыки работы практически по всем основным специальностям, связанным с направлением их подготовки. Становятся способными решать проблемы, возникающие на производстве.

После окончания подготовки, студент отрабатывает положенный срок на предприятии.

Подобная форма обучения позволит подготовить кадры с учетом потребностей предприятия, на достаточно высоком, соответствующем современным образовательным стандартам уровне и резко сократить сроки адаптации молодых специалистов после окончания вуза.

ПРОГРЕССИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ: САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ КАРЬЕРЫ

Москалюк Б.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В современных условиях дипломированный специалист – выпускник ВУЗа зачастую сам определяет свою дальнейшую специализацию, подыскивая место работы. Пока проблема первого рабочего места для молодого специалиста остается достаточно острой.

В поисках его молодежь сталкивается с жестокой конкуренцией, с тем, что для того чтобы победить, нужно обладать волей и решительностью, умением общаться и принимать решения, обладать знаниями и уметь их использовать.

В настоящее время, например, только в г. Луганске три университета уже осуществляют подготовку специалистов для средств массовой информации. Разумеется, на перекрестке к мечте быстро и без усилий начать зарабатывать средства к существованию, день ото дня становится тесно.

Сегодня выпускники – журналисты Далековского университета востребованы и высоко котируются не только в регионе, а и в столичных масс – медиа.

Так в соответствии с квалификационной характеристикой, выпускник нашего университета по специальности 021400 «журналистика» универсально подготовлен для работы в газетах и журналах, информ агентствах, на телевидении и радио, сетевых СМИ, информационно-рекламных агентствах, а также структурах публич рилейшнз и пресс-службах. И эту высокую марку ВУЗа надо и дальше держать на высоте.

На этапе своей первой профессионализации молодой специалист получает представление о том, насколько его подготовка соответствует требованиям производства. Период адаптации требует от него понимания профессиональных и групповых норм, который уже сложилось в том или ином творческом коллективе. Хорошо когда молодой человек соответствует тому месту, на которое он приходит. Но чаще бывает обратное. Поэтому, нет нечего плохого в том, если студент стационара, начиная с 3-го курса начинает подрабатывать по будущей специальности, совмещая работу с учебой по индивидуальному графику. Это в многом уточняет правильность выбора профессии, а также узкую специализацию по видам деятельности, соответственно – и выбор средств обучения.

Будущий специалист должен быть готов к новым взаимоотношениям, к обстановке соперничества и конкуренции, ибо реальность часто отличается от тех представлений, которые складываются у него в вузе и которые рисует себе студент.

Речь идет о продуктивной подготовке специалистов. Точнее о ее технологиях, которые основываются на современных достижениях науки и согласуются с традициями самого Далековского университета.

К сожалению, последние пока слабо используются, например, в деле сохранения постоянной связи профессорско-преподавательского коллектива университета со своими выпускниками разных поколений.

О их достижениях, карьерном росте своих питомцев в той или иной сфере деятельности должны знать в вузе и пропагандировать это в стенах университета.

Вместе с тем, в своей практике, кафедра журналистики сталкивается с тем, что руководители региональных масс - медиа не всегда проявляют должное внимание к выпускникам, часто не выполняют требований положения о молодых специалистах. Мечта таких руководителей заполнить молодого специалиста, с которым не надо возиться.

Высказываются претензии, что слишком много дается теории и мало практики, что выпускника надо доучивать и переучивать. Подобные суждения постоянно констатируются на отраслевых научно-практических конференциях, а также на межвузовских семинарах. Например, об этом говорилось на семинаре для региональных университетов Украины о Болонском процессе в Киевском институте журналистики в феврале 2006 года. Ясно, что в учебный процесс надо вносить некоторые изменения, сопоставляя нашу задачу с ближайшими потребностями общества, допускать вариации и оптимизацию. Только так можно получить педагогический продукт заданного количества и качества. Одновременно с этим было бы правильным вооружать наших выпускников знаниями самостоятельного планирования своей карьеры. Было бы хорошо на базе межкафедральных связей создать, например, кабинет самостоятельного планирования карьеры. Задача такой работы состоит в том, чтобы помочь молодому человеку сориентироваться в своем выборе, оценить свои способности, интересы, возможности к работе, будь то на государственной службе, в частном бизнесе, в науке или творчестве. Иными словами это вопрос самопрограммирования личности.

Для этого надо активнее внедрять, особенно на финишном этапе обучения тестирование по заданным профессиограммам, а затем по итогам его – вводить дополнительные коррекции в самоподготовку выпускника. Разумеется, эти рекомендации проблемой самореализации будущего специалиста не может быть исчерпана, но их внедрение поможет снизить издержки в профессиональной подготовке кадров будущего.

Литература

1. Гаврилина О.В. Метод самостоятельного планирования карьеры. – Луганск. 1996.
2. Гримак Л.П. Резервы человеческой психики: Введение в психологию активности. – М. – 1989.
3. Курсив-Луганськ: Збірник наукових праць / Відп. ред. Ю.П. Фесенко. – Луганськ. Видво СНУ ім. В. Даля, 2006. Вип. 1.

БРЕНД ВНЗ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Неменуций А.І.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

В останні роки проблемі якості освіти в усім світі приділяється все більша увага. У цілому ситуацію із забезпеченням якості підготовки фахівців в Україні не

можна назвати благополучною через вплив ряду факторів, зв'язаних, у тому числі, зі скороченням фінансування вузів.

Одним з можливих шляхів, що дозволить вузам вистояти в жорсткій конкурентній боротьбі на ринку послуг у сфері вищої освіти є розробка й впровадження систем керування якістю (СКЯ) відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001-2001 «Системи керування якістю».

Однак варто пам'ятати, що СКЯ - лише один зі способів для досягнення цілей, які стоять перед організацією. Тільки її наявність не здатна привести до поліпшення якості навчального процесу й навчальних послуг, не може вирішити всіх проблем вузу. Її впровадження означає лише застосування системного й систематичного підходу до досягнення бізнес-цілей навчального закладу. Хоча саме СКЯ стали тим інструментом, що дозволив багатьом закордонним вищим навчальним закладам досягти високого рівня довіри споживачів до послуг, надаваних вузом.

Серед принципів, покладених в основу стандарту ДСТУ ISO 9001-2001, найбільш істотним є принцип «орієнтації на інтереси споживача». Як радить В.А. Лapidус, споживача потрібно не видумувати, а створювати, розвиваючи «споживчу» культуру, його запити й очікування.

Керівництво вузу повинне розуміти поточні й майбутні потреби своїх споживачів, виконувати їхні вимоги й прагнути перевершити їхні очікування.

Розвиток вузу повинен базуватися на місії й стратегії вузу, що поряд із принципом орієнтації на споживача і є ядром бренда - прийому, широко використовуваного багатьма організаціями для свого успішного функціонування.

Бренд - це досить широке поняття, у яке входять: сам товар або послуга з усіма її характеристиками, очікуваннями, асоціаціями, сприйнятими користувачем і приписуваними їм товару, а також обіцянки яких або переваг, дані автором бренда споживачам - тобто той зміст, що вкладають у нього самі творці.

Таким чином, вузу необхідно розробити бренд, що буде мати чіткі відмінності від конкурентів і виділятися на ринку; задати рамки існування бренду; забезпечити єдине маркетингове повідомлення в різних засобах комунікації; гарантувати сталість бренду в часі й у просторі поза залежністю від регіону/країни.

Створення бренду містить у собі наступні етапи: позиціонування бренду на ринку; визначення стратегії бренду; визначення цільової аудиторії; визначення пропозиції, яке варто зробити цієї аудиторії; вибір основного доказу того, що ця пропозиція чогось коштує; визначення кінцевого враження, яке варто залишити; розробка керування брендом; оцінка бренду.

Для того щоб знайти характеристики, які можна використати для створення бренду університету, необхідно глянути на нього з погляду покупця, оскільки бренд створюється тільки в голові споживача. Це значить, що існує більша різниця між тим, що закладає у свій бренд вуз, і тим, що думає про нього споживач. Для точного визначення шляху сприйняття інформації про бренд з боку споживачів можна використати спеціальний інструмент: "Колесо бренду" (мал.1).

"Колесо бренду" - це спосіб подання відчуттів споживачів стосовно бренду. За допомогою Колеса можна точно описати ці відчуття, з'ясувати, на чому вони базуються, і використати з метою подальшого розвитку бренду. У Колесі використовуються п'ять рівнів: атрибути, вигоди, цінності, особистість і суть (або ядро) бренду.

Відчуття й сприйняття бренду технічного університету підприємствами промисловості й сфери послуг можна представити в такий спосіб.

Атрибути описують продукт як фізичний об'єкт, це основні освітні програми, програми додаткового утворення, аспірантура, науково-дослідна діяльність та інше. Вигоди являють собою загальні результати використання споживачем бре-

нда. Цінності - характеристика більше високого порядку, тому що на цьому рівні йде опис емоцій, які споживач отримує при контакті із брендом, це й традиції підготовки кадрів, надійність взаємин з партнерами й інше. Особистість - досить широко використовується в теорії й практиці брендинга характеристика, що дозволяє метафорично представити бренд у вигляді людських якостей - це сучасний фахівець, що володіє компетенціями в області техніки й технологій, сучасних методів керування й інноваційної діяльності. Суть (ядро) бренда - це сукупна складова всіх попередніх чотирьох рівнів. Це єдина потужна ідея, що вбирає в себе ключові аргументи для споживача вибрати конкретний бренд.

Цей же принцип покладений і в основу моделі системи керування якістю, заснованої на процесному підході у відповідності зі стандартом ДСТУ ISO 9001:2001, а саме в елемент "Вимір, аналіз і поліпшення". Крім того, так само, як і при створенні бренда, особливе місце в процесно-орієнтованій моделі займає блок роботи зі споживачами: спочатку при визначенні їхніх вимог, а потім при визначенні досягнутого ступеня задоволеності споживача. Недосягнення задоволеності споживачів буде говорити про якість послуг, надаваних вузом, не відповідним їхнім запитам. Точно так само невідповідність бренда запитам споживачів, природно, приводить до ослаблення його позиції.

Отже, наявність у вузі системи керування якістю, побудованої на принципах TQM і в рамках вимог і рекомендацій стандартів серії ДСТУ ISO 9001:2001, буде гарантією того, що надавані освітні й науково-дослідні послуги будуть у точності відповідати вимогам споживача й, відповідно, дозволять підтримати й зміцнити позицію бренда вузу.

Література

1. Азарьева В. В. Разработка брэнда высшего учебного заведения как элемент построения системы управления качества // Университетское управление: практика и анализ. - 2004. - № 2(31). С. 110-113.
2. Гаффорова Е.Б. Создание системы управления качества в вузе/Методы управления качества. - 2002. - №12. - с. 12-16.
3. Фролов Н. и др. Принципы построения систем качества в образовательных процессах / Фролов Н., Протасьев В., Шильдин В.// Стандарты и качество.-2002.-№ 4.-С.41-42.
4. ДСТУ ISO 9001:2001 Системи управління якістю. Основні положення та словник: ДО; Держстандарт України, 2001.
5. ДСТУ ISO 9004:2000 Системи управління якістю. Настанови щодо поліпшення діяльності: ДО; Держстандарт України, 2001.

ЛОГІСТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ РИНКУ ОСВІТИ

Плахута Г.А., Плахута О.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Україна сьогодні вийшла на такий етап соціально-економічного розвитку, який вимагає розробки не лише тимчасових проектів подолання негативних явищ в економіці країни, але й розробки цілісної маркетингової концепції розвитку суб'єктів підприємництва на мікрорівні з урахуванням тенденцій зміни всіх факторів виробництва. Основою формування стратегії економічного розвитку є вияв-

лення ринкових проблем і можливостей, облік усіх ресурсів, необхідних для їх реалізації.

Досліджуючи макроекономічну динаміку попиту на ринку праці, можна стверджувати про існування трьох груп визначальних чинників, що впливають на стратегію трансформації національного ринку освіти в Україні:

ринкова орієнтація економіки;
інтеграція в Європейський Союз;
посилення впливу мегатрендів (глобалізації, інформатизації, екологізації, індивідуалізації тощо).

Концепція маркетингу як основа ринковоорієнтованого управління і концепція логістики як основа системоорієнтованого управління на сучасному етапі все більше пронизують усі сфери діяльності людства. Не є винятком і національний ринок освіти, для котрого характерна наявність цінової конкуренції, набуття рис ринку покупця, позитивна динаміка трансформації ринкових відносин на ринку освіти.

Для того, щоб конкуренція дійсно стала позитивним фактором розвитку освіти, вищі навчальні заклади (ВНЗ) повинні прийняти маркетингову концепцію управління. Використання даної концепції повинна базуватись на розумінні вигоди, яку споживачі (студенти, абітурієнти, підприємства) очікують від послуги, що їм пропонується. Менеджери навчальних закладів повинні знати, хто є їхніми потенційними студентами, яку кваліфікацію або навички вони бажають отримати, хто прийняв рішення про перелік тих чи інших спеціальностей у ВНЗ тощо. Тільки при детальному знанні відповідей на ці та ряд інших запитань можна сформулювати обґрунтовану стратегію ВНЗ, підвищити імідж освітньої установи, визначити напрями розвитку системи освіти в Україні загалом.

Водночас є істотні розбіжності у функціонуванні матеріальної логістики і логістики кадрів, особливо з вищою освітою. Тривалість підготовки спеціалістів із вищою освітою порівняно з тривалістю матеріального виробництва продукції більш ніж значна, і ця обставина аргументує значення довгострокового прогнозування. Ця особливість посилюється великою тривалістю формування "виробничої потужності" навчання (кадрове, методичне та матеріально-технічне забезпечення), низькою мобільністю в просторовому відношенні.

Структура повних витрат вищої освіти характеризується більш істотною частинною логістичних витрат (до 50% порівняно з 10-20% у матеріальному виробництві), до яких можна віднести вартість житла, харчування та ін., якщо витрати виробництва ототожнювати з вартістю навчання. З цієї ж причини попит на спеціалістів також географічно сегментований, що не дозволяє його кваліфікувати як достатньо однорідний у масштабах держави через низьку мобільність, неспроможність передислокації. І нарешті, існує фазове порушення відповідності прямування реальних і номінальних потоків. Якщо у сфері матеріального виробництва фінансові потоки рухаються в напрямку, оберненому стосовно матеріальних потоків, то у сфері вищої освіти є і одно-направлене прямування, і відсутність адекватного прямування фінансового потоку. Так, у сфері забезпечення навчального закладу немає традиційної закупівельної (заготівельної) логістики "основних матеріалів і закупних частин" якими є абітурієнти, з тієї причини, що вони ж оплачують вартість навчання (у недержавних закладах), або за них це робить держава. При цьому в обох випадках ці фінансові потоки можна розглядати як безповоротні безстрокові безпроцентні кредити, використовувані на придбання "допоміжних матеріалів" і на фінансування процесу освіти. Специфічного характеру у процесі освіти набуває логістика збуту, для якої характерна переважна відсутність фінансових потоків.

Інше розуміння поточкових процесів у логістиці освіти можна представити концепцією накопичення спеціальних знань, тобто особистість, підприємство, держава шляхом авансового фінансування процесу освіти замовляє "виробництво знань і навиків у людському обличчі". Це можна представити і як виробництво з "давальницької сировини". В обох випадках ми маємо повну тотожність із традиційним протилежним прямуванням реальних і фінансових потоків в оптимальному виконанні за типом системи Канбан.

У нашому уявленні використання концепції маркетингу і логістики в стратегії розвитку національного ринку освіти передбачає реалізацію таких принципів:

- принцип корисності місця і часу, що передбачає підготовку кадрів у тому місці й у такий час, де і коли на них існує реальний попит (на відміну від концепції виробництва, що спричинить збільшення трансакційних (логістичних) витрат);

- принцип системності, що інтегрує засоби і процеси (середовище абітурієнтів, "освітня" потужність, освітній процес, забезпечувальні ресурси, середовище використання (споживання));

- принцип мінімуму повних витрат (освітні витрати + логістичні витрати + збитки від відсутності глобального попиту);

- принцип урівноваженого рівня обслуговування (повне задоволення замовника терміном підготовки, надійністю, якістю і сучасністю знань, вартістю навчання);

- принцип ефективності витрат, що відповідає забезпеченню субституційності освітнього продукту.

Реалізація викладених принципів викличе функціональні зміни на ринку вищої освіти України (посилення ролі чинника попиту), інституціональні зміни (досягнення оптимального рівня співвідношення державних і недержавних навчальних закладів) та "інструментальні" зміни (використання теорії логістики в просторово-часовій локалізації навчальних закладів).

Таке розуміння концепції трансформації ринку освіти в Україні, що передбачає превентивні зустрічні дії інституцій ринку освіти, своїм походженням ідентифікується з реакцією на ті об'єктивні чинники, які притаманні нинішнім трансформаційним процесам в: економіці України загалом та трансформаційним процесам у структурі попиту на працю зокрема.

Отже, побудова стратегій національної ринку освіти повинна ґрунтуватися, по перше, на маркетинговій концепції його функціонування (урівноваження пропозиції праці попитом на неї), по-друге, на пріоритетному врахуванні того, що ціна рівноваги буде визначатися насамперед динамікою структурних змін в економіці країни, тобто факторами попиту на працю та динамікою структурних змін в пропозиції кадрів, по-третє, на необхідності формування адекватного структурним змінам рівня мобільності ринку освіти та, по-четверте, на перманентному використанні логістичних концепцій, оскільки це забезпечуватиме системну витратну оптимізацію.

ОБРАЗОВАНИЕ КАК ТРИЕДИНЫЙ ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ, ВОСПИТАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА

Проказа А.Т.,

*Луганский национальный педагогический
университет имени Тараса Шевченко, г. Луганск,*

Миквабия Э.Г.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

*Образование – это научный процесс
развития личности в отношении ее
разума и нравственности
Владимир Даль*

Свойства образовательных систем, а также сущность явлений и процессов, которые в них имеют место, изучает и исследует наука. Эта наука – педагогика. Поэтому образовательные системы, которые создаются на научной основе, называются педагогическими системами. Эти системы имеют специфические признаки, а именно:

они являются социальными системами, так как существуют на основе взаимодействия людей как субъектов учебно-познавательной и профессионально-педагогической деятельности;

педагогические системы полиструктурные и многоуровневые;

в определенных отношениях педагогические системы могут быть смоделированы как закрытые, тогда их можно считать кибернетическими, а потому управляемыми в процессе обмена деятельности;

в то же время, но в других отношениях, эти системы являются открытыми, и на них хаотически влияет внешняя среда, не только усиливая хаос, но и порождая определенный порядок; образование порядка из хаоса исследует синергетика, а поэтому в этом отношении педагогические системы являются синергетическими;

педагогические системы способны развиваться на основе внутренних противоречий, так как циркулирующей в них информации присуща в определенной степени и энтропийность;

кооперация, координация и интеграция межсубъектных отношений в педагогических системах определяется единством активности и общения.

Из приведенных специфических особенностей педагогических систем, очевидно, что эти системы являются достаточно сложными, а поэтому их исследование возможно только при системном подходе к ним.

При построении педагогических систем в качестве главного системообразующего фактора выступает социально заданная цель, которая должна быть педагогически осмысленной, дидактико-методически конкретизированной и технологически реализованной. Содержание, структура и качество системы обусловлены важными аспектами с синергетической точки зрения.

Необходимо учитывать иерархичность педагогических систем, нелинейность взаимодействий элементов системы, незамкнутость в отношении внешней среды, стохастичность, обусловленную сложным характером детерминации, а

также эмерджентность и самообусловленность, которые предопределяются активностью личностей при наличии обратной связи.

Главная социально заданная цель системы образования – личность с положительными качествами с точки зрения общечеловеческих ценностей. Личность студента с желательными качествами в условиях функционирования очень сложных педагогических систем путем только внешнего воздействия не может быть сформированной.

Студент «конструирует» свою личность путем творческого сотрудничества с преподавателем и другими субъектами образовательного процесса. Овладение знаниями, развитие всех сфер личности, в том числе и интеллекта, осуществляется только при условии, когда человек этого желает, когда логически и психологически сосредоточены его внимание, память, мышление, чувства, когда он (человек) находится в состоянии «вопросительности», познавательного интереса и познавательной активности (М. Хайдеггер).

Некоторые важные аспекты формирования личности рассмотрены нами ранее [1, с.41-42; 2, с. 154-156; 3, с. 58-59].

Теперь более конкретно рассмотрим такую педагогическую систему, как преподаватель-студент (П-С). Синергизм в отношениях предполагает целенаправленную и целеполагающую деятельность, которая требует смещения акцентов в отношениях П-С. Формирование личности студента с необходимыми качествами должно осуществляться в создаваемых преподавателем специфических психолого-педагогических условиях на основе доверительных субъект-субъектных отношений. При этом вмешательство преподавателя в процесс формирования личности студента должно носить каталитический характер.

Педагогическая доверительная платформа взаимопонимания и стиль отношений в системе П-С должны порождать желание студента стать личностью с положительными качествами с точки зрения преподавателя, который ориентируется на общечеловеческие ценности.

Одно из самых важных положительных качеств личности – это наличие у нее необходимых знаний. Личность, не обладающая системой знаний, – ущербная личность.

Вот почему не теряет свою актуальность проблема эффективности и качества процесса обучения, воспитание в процессе обучения и развития личности, как следствие двуединого процесса обучения-воспитания.

Предполагается, что в университет приходят студенты, активно прошедшие три стадии развивающего обучения в школе и обладающие необходимыми личностными качествами. Практика показывает, что это далеко не так, а поэтому актуальность вышеобозначенной проблемы еще больше обостряется.

Проблема развивающего обучения применительно к общеобразовательной школе решалась в разных исследовательских аспектах (П.Я. Гальперин, В.В. Давыдов, Н.Ф. Талызина, А.И. Раев, Д.Н. Богоявленский, Е.Н. Кабанова-Меллер, З.И. Калмыкова, Г.С. Костюк, Н.А. Менчинская, А.Н. Матюшкин и др.).

Мы в своих исследованиях и практической деятельности ориентируемся на достигнутые в науке результаты и ставим задачу, исходя из реальной ситуации в высшей школе, продолжить научно-педагогические исследования применительно к системе П-С.

Идеалом обучения в вузе мы считаем такую его теоретическую модель, реализация которой дает результат – личность с необходимым объемом профессиональной памяти, с гибким умом, с быстрой реакцией на все новое, с полноценно развитыми потребностями дальнейшего профессионального самосовершенствования, с определенными ориентировочными навыками и творческими способностями.

Идеальное – не реально по определению. Но этот идеал-эталон необходимо иметь. Степень приближения к этому эталону – это и есть показатель качества и эффективности двуединого процесса обучения-воспитания.

Из всех очень важных познавательных процессов мы акцентируем внимание в своих исследованиях на понимании в соответствии с его сущностью.

Трудно, а с научной точки зрения невозможно, руководить, управлять процессом обучения, не уяснив сущности понимания.

Процесс построения понимания (ППП) предполагает свой положительный результат – ощущение понимания содержания учебного материала (СУМ). Своеобразие понимания конкретного СУМ каждой личностью зависит от наличия у нее сложившейся ранее системы опорных знаний и представлений, от уровня развития воображения, от профессиональных интересов и некоторых других личностных качеств.

Понимание характеризуется, как «постоянное изменение отношения человека к объектам познания... Новое понимание есть включение в иную систему связей и отношений». [4, с. 246-247].

Уровень понимания СУМ обуславливается сложностью познавательной задачи, которая, как правило, зависит от системы вопросов, с ней связанных.

Для достижения высокого уровня понимания СУМ ставятся перед студентами такие задачи, которые связаны с промежуточными уровнями понимания: описать, сравнить, объяснить, обобщить, конкретизировать, оценить, сформулировать дальнейшие вопросы в связи с изученным и понятым СУМ.

Понимание СУМ следует различать не только по уровням, но и по форме: опознавательное, соотношенное, субъективно-творческое. Причем все три формы понимания могут выступать в самых разных комбинациях.

Понимание как результат, безусловно, предопределяется наличием у студента активного, самостоятельного, творческого мышления. При этом активное мышление может и не быть самостоятельным, самостоятельное – это не всегда творческое, а вот творческое мышление обязательно является и активным, и самостоятельным.

Разные уровни мышления исследовались особенно продуктивно применительно к средней школе [5-8 и др.].

В процессе обучения в вузе важное значение имеет и воображение студента, которое должно быть задействовано, должно в определенном смысле «эксплуатироваться», а следовательно, развиваться. Усвоение СУМ предполагает опору на воссоздающее и преобразующее (творческое) воображение. Причем, воображение лишь тогда продуктивно работает, когда оно опирается на прочные знания с необходимым пониманием СУМ.

Понимание СУМ необходимо при изучении всех учебно-научных дисциплин в вузе. Не надо доказывать, что усвоение знаний по физике практически невозможно без понимания СУМ. А вот как добиться понимания, как обеспечить ППП в процессе изучения физики – это сложная технологическая процедура.

Мы считаем, что успешное овладение и иностранным языком также должно осуществляться на основе понимания СУМ иностранных текстов. Возникает настоятельная необходимость педагогической разработки профессионально-направленных иностранных текстов с заложенными в них смыслами, для постижения которых необходимо понимание СУМ. Речь идет не столько о терминологическом (дословном) переводе, сколько о переводе смысловом.

Что касается нравственности личности в соответствии с дефиницией В.Даля, то проблема ее формирования значительно сложнее, так как в отличие от системы знаний нравственные качества личности не подлежат количественному измерению, а поэтому не могут быть заложены в нормативные документы

типа учебных программ. В явном виде нравственность не может быть заложена и в учебники и другие учебные пособия. Научные основы формирования нравственности лежат в сфере отношений, которые функционируют и развиваются в педагогических системах. Эта проблема предполагает дальнейшие системные научные исследования.

Литература

1. Миквабия Э.Г., Проказа А.Т. Проблемы личноснообразующей доверительной педагогики // Зб.наук.праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2004. – с.41-42.
2. Проказа А.Т., Миквабия Э.Г. Духовная культура в контексте современного образования // Духовність особистості: методологія, теорія, практика: Збірник наукових праць. – Вип. 2. – Луганськ: вид-во СЛУ, 2005. – с. 154-156.
3. Проказа А.Т., Миквабия Э.Г. Интенсивная и интенциональная познавательная деятельность студентов // Зб.наук.праць. СЛУ ім. В.Даля – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля. Частина друга, 2006. – с. 58-59.
4. Роговин М.С. Введение в психологию. – М., 1969.
5. Обучение и развитие (экспериментально-педагогическое исследование) // Под ред. И.В. Занкова. – М.: Педагогика, 1975.
6. Оконь В. Основы проблемного обучения (пер. с польского). – М.: Просвещение, 1968.
7. Проблемы диагностики умственного развития учащихся // Сб. статей под ред. З.И. Калмыковой. – М.: Педагогика, 1975.
8. Психологические проблемы формирования научного мировоззрения школьников// Сб. статей под ред. Н.А. Менчинской. – М.: Просвещение, 1968.

РОЛЬ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВНЗ

Ромащенко О.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Вітчизняна система освіти переживає реформаторський бум – у вищих навчальних закладах прискореними темпами триває Болонський процес. Переглядаються система оцінки знань, навчальні програми, плани, тощо. Надзвичайно важливо, щоб у процесі реформування фундаментальна освіта залишалася повною мірою. Розуміння ролі й значення фундаментальної освіти у ВНЗ є дуже важливими.

В епоху постійної зміни технологій фахівцям необхідні знання, що виходять далеко за межі безпосередньо потрібних в конкретному трудовому процесі і забезпечують вертикальну і горизонтальну мобільність працівників. Освіта вузькофункціональна, спрямована на конкретну фахову функцію, нежиттєздатна. Фахівець повинен стати вище свого ремесла. Функція університету не в тому, щоб дати вузькопрофесійні знання. Це завдання профтехучилищ та технічних закладів. Університети повинні давати фундаментальні знання, які дозволяють людині легше сприймати всі нововведення. Інформаційні технології змінюються із такою запаморочливою швидкістю, що ніхто з нас не може відповісти на питання, які саме знання знадобляться нашим випускникам через 15-20 років. Актуальність того, чому навчилася людина, щороку втрачається приблизно на чверть, а після закінчення ВНЗ обрана спеціальність вже може бути нічого не варта на ринку праці. Вища освіта повинна націлюватися на формування знань фундаментально-базових, що закладають інтелектуальну культуру, здатність студентів ефек-

тивно і різнопланово мислити та перенавчатися. Випускники з якісною фундаментальною освітою користуються у серйозних бізнес-структур найбільшим попитом, тому що найголовніше місце відводиться аналітичним здібностям працівника, тобто його спроможності шукати і знаходити необхідну інформацію, точно формулювати проблеми і гіпотези, вбачати в сукупностях даних певні закономірності, знаходити розв'язок складних міждисциплінарних задач.

До недавнього часу, конкурентною перевагою вітчизняної освіти у порівнянні з європейськими країнами була глибока фундаментальна фізико-математична підготовка, яка закладала підвалини подальшої професійної мобільності, створювала передумови для високої конкурентоспроможності не лише на момент випуску фахівців, а й на тривалий час практичної діяльності. Зараз фундаментальна освіта переживає загальний системний занепад, до якого призвели як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Проблема полягає не тільки у недостатньому фінансуванні. Руйнування фізико-математичної освіти починається зі школи. Факти свідчать про низьку якість шкільної освіти. Блок природничонаукових дисциплін, у який входять фізика, хімія, біологія, географія, астрономія, був спресований до 13,7% від загальної кількості годин. На математику відводиться 16%, на гуманітарні дисципліни - 47,5%. Іспит з фізики у 11 класі перестав бути обов'язковим, у багатьох школах фізика не викладається взагалі. На пробному тестуванні з фізики, проведеному навесні цього року в м. Харкові, середній бал становив 13 за 50-бальною шкалою (задовільна оцінка починалась з 21 бала). Цю проблему намагалися вирішити шляхом вилучення фізики зі вступних іспитів, але це не вирішує проблему подальшого навчання. Студенти при вивченні дисциплін фундаментального циклу часто не здатні продемонструвати необхідну підготовку навіть на етапі їхнього засвоєння, не кажучи про якісь залишкові знання на старших курсах.

По-друге, не можна залишати поза увагою проблему гуманітаризації вищої освіти. Займаючи третину часу підготовки бакалаврів, гуманітарний блок є серйозною перешкодою на шляху до реалізації програми підготовки бакалавра як фахівця з певною класифікацією.

Далі, значна доля невдач, які гальмують прогрес сучасної української освіти, спричинена тим, що у занепаді знаходиться наука в Україні. Викладач повинен бути творцем науки, а не передавачем відомостей про те, що відбувалося кілька десятиліть тому. Основоположна теза Болонського процесу: європейський простір вищої освіти та європейський простір дослідницької діяльності – це дві взаємопов'язані частини «суспільства знань». Але тут же впливає наступна проблема. Ми прямуємо до спільного наукового простору зі спільною системою вищої освіти, а Сорбона і Оксфорд залишаються для нас такими ж далекими, як і до підписання Болонської угоди. Ми живимо у повній інформаційній ізоляції, не маємо доступу до всесвітніх електронних джерел наукової літератури. Швидкий Інтернет, підписка на електронні версії головних журналів залишаються тільки мрією. Українські студенти приречені на відставання від західних студентів. Ми маємо несучасність, неінформованість. Такий рівень не дозволяє нам приєднатися до європейської спільноти, тобто Україна не готова до участі у проголошених інтеграційних процесах.

Крім того, вийшло так, що вихлюпнули дитину разом з водою, зовсім забули, а задля чого ж ця реформа освіти? Реформа у Європі була викликана необхідністю підвищення конкурентоспроможності економіки, що спиратиметься на нетрадиційні джерела енергії, нанотехнології, біотехнології та ін. Але всі ці напрями пов'язані з фізикою. І тут починається абсурд. У фізиці є такий термін

«матеріальна точка» – це тіло, розмірами та формою якого можна знехтувати в конкретних умовах. Мабуть, ці скрутні умови для фізики настали. Сама фізика перетворилася на матеріальну точку. Фізика скоцюбилася далі нікуди. Кількість годин на вивчення фізики скоротилося вдвічі, а деякі спеціальності і зовсім вилучили фізику з переліку навчальних дисциплін (прикладна математика, інформатика, соціальна інформатика).

Розповідати про доцільність викладання фізики прикладним математикам, які відносяться до фізико-математичної галузі, мені якось і незручно. А я наведу на перший погляд неочевидні речі.

Наприкінці минулого сторіччя Нобелівську премію присудили роботі з економіки, в якій використовувались ідеї, пов'язані з блуканням частинок (рівняння Ейнштейна-Смолуховського). Тобто фізичні закони можна застосувати як до суспільства, так і до економічних проблем. Фізика розвиває три типи мислення: образне, абстрактне та логічне. Саме фізика сприяє розвитку рухливого евристичного інтелекту, жодна дисципліна цього не дає. Чому б нам не перейняти досвід Київсько-Могилянської академії, де заохочують, щоб, скажімо, філософи вивчали фізику, а фізики – філософію. Це розвиває людину, гармонізує її світогляд. Та й журналістам не завадило б вивчати хоча б основи фізики. Тоді б за поясненнями стосовно природничих явищ вони б зверталися до вчених, а не до попів; а такі оптичні явища, як гало та райдуга не лякали б їх.

Неувага до точних наук може колись обернутися трагедією для всієї нації, бо насунеться нове середньовіччя, а створення з нульового рівня, де ми незабаром опинимося, природничо-математичних наук потребує декількох додаткових десятиріч у порівнянні з гуманітарними науками. Тому негайно треба створити та впровадити в практику програму відповідних заходів із метою піднесення фундаментальних знань на їхнє належне чільне місце.

Література

1. І. Анісімов, В.Івченко, І Парасюк. На що спиратиметься шостий технологічний уклад нашої економіки?: «Дзеркало тижня»№40(669), 27 жовтня 2007
2. В. Семиноженко. Реформа освіти не повинна перебувати в ізоляції...:«День» №89, 2 червня 2006
3. А. Бажал. Стопни і мамонти вітчизняної освіти: «Дзеркало тижня» №13(642), 7 квітня 2007

ЕФЕКТИВНА ПРОФОРІЕНТАЦІЙНА РОБОТА – ВАГОМИЙ ВАЖІЛЬ ПОЛІПШЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Салогубова В.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Одним із ключових факторів, що впливає на якість підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, є рівень підготовки абітурієнтів. Тому важливим завданням, яке кожного року стоїть перед університетами й відіграє доленосну роль у їхній діяльності, є прийом на навчання найкращих вступників.

На відміну від минулих років прийом на перший курс із 2007 року здійснюється не за спеціальностями, а за напрямками підготовки. Другою особливістю є те, що всі абітурієнти будуть зараховуватися на навчання за результатами незалежного зовнішнього оцінювання, які зафіксовані в сертифікатах державного зразка.

Крім того, треба враховувати, що кількість випускників шкіл із кожним роком суттєво зменшується. Так, наприклад, прогнозується, що випускників денних старших шкіл у Луганській області у 2011 році буде приблизно лише 7,5 тисячі, а у 2012 році – значно менше через проблеми, пов'язані з переходом шкіл на 12-річний термін навчання.

Зазначені обставини спонукають кожний вищий навчальний заклад до жорсткої конкуренції за кожного абітурієнта, доведення своїх переваг на ринковому освітньому середовищі. Поряд із традиційними формами професійної орієнтації школярів та агітаційних заходів, цілеспрямованої інформаційно-рекламної кампанії, формування сприятливого іміджу університету необхідно проводити активні маркетингові дослідження, здійснювати пошук нових шляхів і методів залучення на навчання кращих випускників старшої школи, вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, професійно-технічних навчальних закладів.

Ефективними формами профорієнтаційної роботи зі старшокласниками залишаються яскраві виступи перед ними з лекціями провідних науковців, проведення предметних олімпіад та конкурсів на базі університетів, екскурсії по факультетах, кафедрах, лабораторіях, комп'ютерних класах, залучення школярів до спільної наукової, творчої роботи та громадського життя.

Позитивну роль у ранньому відборі майбутніх студентів і в подальшому має відігравати система довузівської підготовки. У ній, як відомо, цілеспрямовано готуються учні випускних класів до вступу в університети та інститути на певні напрями підготовки. Робота збереженої системи довузівської підготовки має бути суттєво оновленою й модернізованою. На підготовчих відділеннях, «Шкільних університетах», довготривалих підготовчих курсах крім проведення вчителями якісних занять із навчальних дисциплін також повинні читатися професорами та доцентами лекції зі вступу до конкретного напрямку підготовки, з історії розвитку науки та досягнень учених та знаних випускників університетів тощо. Тобто для молодшої людини мають бути створені гідні умови для обґрунтованого професійного самовизначення з урахуванням особистих уподобань.

Актуальним є питання щодо створення ефективної системи профорієнтаційної роботи на державному рівні із залученням можливостей вищих навчальних закладів, центрів зайнятості, роботодавців, громадських організацій.

Таким чином, запропоновані підходи в організації профорієнтаційної роботи слугують вагомими важелями щодо мотивації абітурієнтів до підвищення рівня своєї підготовки до вступу в університети та поліпшення привабливості й підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг.

ВІТЧИЗНЯНА ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сафонова Н.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Історія переконливо доводить, що переломні події в житті суспільства завжди викликають наступну трансформацію діяльності освітніх закладів.

Державотворчі процеси в Україні в умовах ринкової економіки не стали винятком. Набуття Україною державної незалежності об'єктивно викликало структурні і змістовні зміни у системі вищої освіти. Їх обумовили неможливість розвитку нового суспільства на підвалинах попередньої, ідеологічно заангажованої освіти; а також усвідомлення того, що освіта не лише визначає розвиток особистості, але водночас є провідним джерелом інтелектуальних ресурсів соціального прогресу і демократії. Тож не дивно, що дослідженню та вивченню проблем модернізації системи вищої освіти в суверенній Україні присвячено чимало праць та публікацій [1-9].

Суттєві перетворення вітчизняної вищої школи у 90-і рр. ХХ – на початку ХХІ ст. спрямовувались на оптимізацію її структур, принципову зміну завдань вищої освіти та наближення національної системи освіти до європейських стандартів, про що свідчило приєднання України у травні 2005 р. до Болонського процесу. Ці три вектори освітянських змін, на нашу думку, заслуговують на подальший науковий пошук та аналіз.

Державні заходи, які відбулися протягом 90-х рр. ХХ ст., справили відчутний соціальний резонанс: поступове формування нормативно-правового поля освіти; оптимізація мережі закладів освіти; здійснення ліцензійно-акредитаційного процесу; підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями, впровадження ступеневої системи навчання; розвиток приватних навчальних закладів; запровадження системи багатоканального фінансування освіти; застосування нової системи контролю якості навчально-виховного процесу; створення концепції гуманітарної освіти і виховання студентської молоді; підготовка фахівців за новими спеціальностями; розширення співпраці українських вищих навчальних закладів із зарубіжними партнерами. Напрацювання законодавчої бази вітчизняної вищої школи в суверенній Україні відбувалося поступово, кожний з етапів характеризується як ключовими документами (серед яких – Закон України «Про освіту» (травень 1991р.), Конституція України (червень 1996 р.), Закон України «Про вищу освіту» (січень 2002 р.), так і значною кількістю законодавчо-нормативних актів, в тому числі спрямованих на втілення ідей Болонського процесу [10;11].

Зростання попиту на вищу освіту призвело до збільшення чисельності тих, хто навчається. В Україні в 2004/05 н. р. кількість осіб, що навчалися у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації, становила 548,5 тис. осіб, у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації – 2026,7 тис. осіб. Відповідно це становить певний відсоток від загальної кількості студентської молоді вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації у традиційних центрах освіти: у місті Києві – 21,29%, Харківській області – 12,1% , Донецькій області – 7,7%, Дніпропетровській області – 7,15%, Одеській області – 5,93%, Львівській області – 5,67%, Луганській області – 3,92% та 36,24% – за рештою інших [12,225].

Аналіз свідчить, що в перші роки до 1996-1997 рр. кількість вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації зростала, після чого темпи динаміки упо-

вільнилися серед ВНЗ III – IV рівнів акредитації, а чисельність ВНЗ I – II рівнів акредитації скоротилася. Водночас відбулося зростання мережі комерційних закладів. Але відомча розпороченість навчальних закладів, їх підпорядкованість 20 міністерствам ускладнювала діяльність ВНЗ; це призводило до дублювання підготовки, зниження економічної ефективності управління системою освіти, незначних обсягів державних замовлень, низької спеціалізації навчальних програм тощо. Враховуючи певні негативні наслідки збільшення кількості навчальних закладів, державні органи влади, МОН України здійснили заходи, спрямовані на подальше структурне реформування мережі закладів освіти; запровадження нового переліку напрямів підготовки та спеціальностей, нових механізмів формування державного замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою з урахуванням державно-регіонального підходу; ліквідацію малопотужних навчальних закладів, створення вищих та професійно-технічних навчальних закладів через їх об'єднання й перепрофілювання дрібних та однопрофільних. Вже протягом 2005 – першого півріччя 2006 рр. рішенням Державної акредитаційної комісії було анульовано ліцензії та припинено освітню діяльність у 104 вищих навчальних закладах та структурних підрозділах, які здійснювали підготовку фахівців із суттєвими порушеннями організації навчального процесу. З них – 45 вищих навчальних закладів державної форми власності. Основними підставами виявилися незадовільне кадрове забезпечення, відсутність належної матеріально-технічної бази, порушення організації навчального процесу, нарешті, низька успішність студентів та незадовільна якість підготовки [13,7-8].

Реформування системи вищої освіти в Україні, яке розпочалося на початку 90-х років минулого століття, триває по цей час. Передумовою його стало здобуття Україною статусу незалежної держави, вибору нею шляху до ринкової економіки, ліквідація "залізної завіси", що надало українським університетам можливість значно ширше ознайомитись із системою вищої освіти країн Заходу, Сходу та Північної Америки. Особливо актуальним стало це питання останнім часом у зв'язку з прийняттям Україною чіткої політичної орієнтації на інтеграцію з країнами Європейського Союзу через Болонський процес, який передбачає створення до 2010 року єдиного європейського освітнього та наукового простору. Проте модернізація системи вищої освіти потребує не швидкого сліпого копіювання інших освітніх систем, а виваженого пошуку перехідних конструктивних форм до ефективних і прогресивних систем і технологій освіти та управління нею, за умов збереження переваг і позбавлення від недоліків вітчизняної вищої школи. Останнє можливо за умов вивчення аналогічного досвіду країн на пострадянському просторі, а також своєчасного і критичного аналізу нововведень з метою виявлення рівня їх ефективності.

Література

1. Алексєєв Ю.М. Україна: освіта і держава (1987-1997 рр.) – К.: Експрес-Об'ява, 1998. – 110 с.
2. Байденко В.И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы. Изд. 3-е исправл. и доп. – М., 2003. – 128 с.
3. Батченко Л.В., Череватский Д.Ю. Развитие системы высшего образования в Украине в период рыночных преобразований. – Донецк: Институт экономики промышленности НАН Украины, 1997. – 120 с.
4. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні // Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Ін-т вищої освіти АПН України. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
5. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.

6. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). – К., Видавничий дім “Альтернативи”, 2000. – 360с.
7. Навроцький О.І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства. - Х.: Основа, 2000. -240с.
8. Ніколаєнко С.М. Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні. Парламентські слухання про вищу освіту // Педагогіка толерантності. – 2004. - № 2-3. – С.104-116.
9. Чинники оптимізації освіти. Коментар директора департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки Я. Болюбаша Державної програми розвитку вищої освіти на 2005-2007 рр. – Урядовий кур'єр. – 2004, 15 жовтня. - № 196.
10. Нормативно-правові документи з питань вищої освіти / [Уклад.: Т.Дудник та ін.]; За ред. Я.Я.Болюбаша. — Б. м.: Б. в., 2004. — 304 с.
11. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України. Наказ Міністерства освіти і науки України № 49 від 23.01.2004 р. // Освіта. – 2004, 11-18 лютого.
12. Україна у цифрах у 2004 році. Статистичний довідник / За ред. О.Осауленка. – К.: Видавництво “Консультант”, 2005. – 264 с.
13. Шинкарук В. Новий порядок ліцензування ВНЗ – у дії // Університет. Київський слов'янський університет. – 2006. – №5. – С.7-12.
14. Степко М. Зміни до Закону про вищу освіту неминучі // Університет. Київський слов'янський університет. – 2006. – №3. – С.9-12.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Смірняя С.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Освітня діяльність відповідно до вимог Болонської декларації – це не тільки модулі, експерименти, кредити, рейтинги. Це, перш за все, нова філософія освітньої діяльності, новий тип відносин між викладачем і студентом, удосконалення змісту освіти, інноваційні принципи організації навчального процесу, мотивація учасників навчального процесу до отримання високих результатів, забезпечення певної гнучкості програм, унеможливлення репродуктивних методів навчання й ще багато іншого.

Тому ці принципи, механізми, шляхи й підходи, нове технологічне наповнення кредитно-модульної організації навчального процесу мають бути покладеними в основу підвищення якості підготовки фахівців, насамперед, магістрів. У загальному вигляді шляхи підвищення якості підготовки магістрів у контексті Болонської конвенції полягають у наступному.

По-перше, досягнення конкурентоспроможності неможливе без комплексних заходів щодо впорядкування навчальних планів, включаючи як змістову їх складову, так і структуру навчальної роботи. Потрібно зазначити, що саме тут вищі навчальні заклади й досі мають проблеми щодо кількості навчальних дисциплін, обсягу навчального часу та його розподілу. За останні роки проведена певна робота щодо укрупнення навчальних дисциплін, але фактична кількість дисциплін, яку вивчає студент за семестр, ще залишається достатньо великою. Треба й надалі інтегрувати споріднені дисципліни і бажано довести їхню загальну кількість у семестрі до 5-7. Необхідно більш чітко визначитися з вибірковими дисциплінами, їхньою кількістю та обсягами, щоб студенти мали можливість реального вибору більш прийнятної траєкторії навчання.

По-друге, в університетах зменшено частку аудиторних занять. Водночас зросли обсяги індивідуальної та самостійної роботи студентів. Треба визнати, що існуюча практика організації самостійної роботи потребує суттєвого покращення. Необхідно підвищити роль та обсяги самостійної роботи студента, наповнити її реальним змістом, вона повинна мати конкретний результат і підлягати перевірці, захисту та оцінюванню. Адже на неї відводиться майже 2/3 навчального часу студента. Тому доцільним є розробка відповідного положення, яким будуть регламентуватися форми, обсяги та врахування самостійної роботи студентів.

По-третє, одним із фундаментальних принципів Magna Charta Universitatum є зближення процесів навчання і наукових досліджень. У Берлінському комюніке було підкреслено важливість «встановлення більш тісних зв'язків між Європейським простором вищої освіти та Європейським простором досліджень». Ці вимоги Болонського процесу треба враховувати при складанні навчальних планів нової генерації, в яких треба передбачити підсилення ролі та збільшення обсягу науково-дослідної роботи студентів за рахунок наступних заходів: високого рівня викладання дисципліни «Основи наукових досліджень», більш ефективного використання можливостей дисципліни науково-дослідницької роботи студентів (НДРС), введення дослідницьких розділів до магістерських кваліфікаційних робіт, підготовки частки з них на рівні винаходів, залучення студентів особливо на завершальному етапі навчання до виконання держбюджетних та госпдоговірних науково-дослідних робіт.

По-четверте, в умовах розширення співпраці між вітчизняними ВНЗ і закордонними освітніми закладами та науковими установами необхідно сприяти розвитку європейських аспектів у освітній діяльності завдяки розробці схем мобільності, створенню інтегрованих програм навчання, практичної підготовки й розвитку наукових досліджень із закордонними партнерами університетів.

По-п'яте, при подальшому використанні й просуванні кредитно-модульної системи організації навчального процесу важливе місце посідає надання кваліфікованих консультацій щодо формування індивідуального навчального плану студента, його реалізації протягом усього періоду навчання й особливо на випускному курсі. Цю роботу має виконувати викладач-куратор, ґрунтовно ознайомлений із вимогами галузевих стандартів вищої освіти.

ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ ЕВРОПЕЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Стрижиченко Н.О., Максименко Р.Г.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Интеграционные процессы, которые происходят сегодня во всем мире и в Европе в частности, обеспечение комфортных условий проживания людей в каждой стране, развитие демократических прав и свобод, прогресс цивилизации распространяются на все сферы жизни людей. Они охватили также сферу науки и образования. Рыночная трансформация общества накладывает отпечаток на все стороны развития национальной экономики, и успех реформирования будет зависеть прежде всего от кадрового обеспечения экономических реформ. Исходя из этого, высшее образование в Украине вступает в новую фазу радикальных изменений учебного процесса по причине как достижения нового качества ры-

ночного реформирования, так и интеграции образования в Украине в европейское просвещенческое пространство по принципам Болонской декларации.

Сегодня уже сорок стран, в том числе и Украина, принимают участие в так называемом Болонском процессе, который должен завершиться к 2010 году.

Изучением вхождения высшего образования Украины в Болонский процесс занимаются ведущие ученые страны. Особо можно выделить работы таких авторов, как: Е.Мных, В.Сопко, Ю.Кузьминский, Л.Нападовская. Но в работах этих ученых недостаточно освещены проблемы, возникающие при профессиональной подготовке специалистов в условиях интеграции европейского образования.

Поэтому целью данной работы является анализ проблем, возникающих в процессе вхождения системы высшего образования Украины в Болонский процесс.

О наличии нерешенных проблем в этой области свидетельствует также сделанное министром образования и науки Украины Станиславом Николаенко после посещения пятой Конференции министров образования европейских стран, заявление на пресс-конференции в Киеве о том, что секретариат Болонского процесса оценил украинскую систему образования по 11 критериям на 3,9 балла.

В целом, учитывая некоторые результаты педагогического эксперимента, проводимого в 59 высших учебных заведениях Украины, можно выделить следующие нерешенные проблемы.

Стандарты национального образования специалистов по большинству специальностей являются очень заниженными и на это влияют как хаотичный процесс реформирования экономической системы Украины, так и неконтролируемая система подготовки, переподготовки и аттестации специалистов.

Актуальной проблемой является переход на новые формы и методы обучения. В наше время кибернетики возможности информационной нагрузки учебного процесса огромны. Все большее значение приобретают электронные учебники, мультимедийные средства, дистанционное обучение, тренинги, деловые ситуационные задачи, кейс-метод и т. д.

Тем не менее и здесь следует больше заботиться о качестве обучения, о формировании мотивации к обретению знаний. Старая истина, что обучение - двусторонний процесс, актуальна и в настоящее время. Именно мотивация студента и качество представления преподавателем любого курса служат гарантией его усвоения и практического использования. Личность лектора, его стиль убеждения не заменят самые современные технические средства. Поэтому здесь также следует заботиться об интеграции курсов, обеспечении их содержательно-профессиональной нагрузки, вместо раздробления, которое крайне усложняет междисциплинарные связи и комплексную профессиональную ориентацию.

Проблемы, касающиеся сети образовательных заведений и контроля за процессом подготовки, переподготовки и аттестации специалистов разных отраслей. Здесь наибольшее волнение вызывает массовое создание центров подготовки специалистов без надлежащей материальной базы, учебно-методического обеспечения, а, главное, кадрового потенциала. Так, например, подготовка специалистов экономического профиля осуществляется в непрофилирующих по экономике высших учебных заведениях, например, пединститутах, тем не менее с выдачей диплома государственного образца, а иногда и в двуязычном изготовлении, претендуя на его международное признание.

Главным условием подготовки специалистов является решение проблемы их трудоустройства. Этого можно достичь двумя путями: или через систему заказов работодателей, которые сами являются участниками процесса подготовки

и активно влияют на его содержание, или по признанным евростандартам с достаточным уровнем конкурентоспособности на национальном или мировом рынках. При этом следует учесть, что быстрая адаптация специалиста к практической работе может быть при условии, если во время обучения он приобретет практический опыт. Однако организация практики и стажировки крайне неудовлетворительна по вине как работодателей, так и заказчиков и даже центров подготовки кадров. Сложным является процесс информационного обеспечения выполнения курсовых, дипломных работ по реальным данным работающих предприятий.

Конечно, этот перечень рассмотренных проблем далеко не исчерпывает совокупность задач трансформации подготовки специалистов. Надеемся, что присоединение Украины к Болонской декларации относительно европейского образования будет существенным толчком к новому качеству профессионального образования.

DIE NEUEN AUFGABEN FÜR DAS GEGENWÄRTIGE AUSBILDUNGSSYSTEM

Utkin W., Krawtschenko S. P.,

Ostukrainische nationale W. Dal Universität

Die Grundlagen im Ausbildungsbereich, die heute am Horizont der Gesellschaftsordnung aufgetaucht sind, basieren sich auf Wissen. Jetzt ist der wohlerkannte Übergang der postindustriellen Gesellschaft zur Entwicklungslinien moderner Beziehungen zu sehen. Diese Veränderungen entsprechen dem Begriff der Wissensgesellschaft. Der Bildungsprozess soll an der Spitze der gegenwärtigen Forderungen von sozialer Ordnung liegen.

Dieser Wandel betrifft alle Menschen. In der Welt der Arbeit, in der Industrie, in den Dienstleistungen, aber auch in der Landwirtschaft, in alle Sektoren der Ökonomie verändern sich entscheidende Dinge, die alle darauf hindeuten, dass wir zunehmend in einer Wissensgesellschaft leben. Neu an der Entwicklung zur Wissensgesellschaft ist nicht das Entstehen von wissenfundierter Arbeit, denn "Experten" hat es immer schon gegeben. Aber die hohe Zahl solcher Arbeitsplätze, die wissenfundierte Arbeit erfordern, ist neu. Außerdem gehen die Menschen, die jetzt mit erheblich größeren Bildungsqualifikationen als früher in die Arbeitswelt drängen, mit ganz anderen Erwartungen und mit mehr Eigenständigkeit zu Werke. Das wird weiteren radikalen Veränderungen in der Welt der Arbeit führen.

Bei den gegenwärtigen Verhältnissen der Globalisierung und der totalen Konkurrenz werden die hochqualifizierten Verwalter als die wichtigsten Ressourcen betrachtet. Die Verwalter, die sich rasch den Veränderungen anzupassen und die neuen Ideen hochzuschieben fähig sind, haben jetzt die höchste Priorität. Kurz gesagt, die entwickelte Gesellschaft braucht ein neues Selbstverständnis, die gut ausgebildeten und initiativfähigen Menschen, die etwas bewegen können.

Heute wird bei uns die Kreativitätsentwicklung in Rahmen der Trainingsveranstaltungen verwirklicht. Die Schaffensfähigkeiten lassen sich aber nicht durch diese diskreten Maßnahmen durchsetzen.

In den Hochschulen und Universitäten, wo die zukünftigen Verwalter ihre Berufsausbildung annehmen, wird die zielbewusste Kreativentwicklung fast nicht durchgeführt. Deshalb, taucht eine scharfe Notwendigkeit auf, das Ausbildungssystem zu verändern.

Was unsere Universität hinsichtlich internationalen Zusammenarbeit und Integration in die Ausbildungsgebiete betrifft, so beschäftigt sich unsere Universität seit 6 Jahren mit diesem Problem. Jedes Jahr machen unsere Studenten ein sechsmonatiges Fachpraktikum in Deutschland und zwar in den Stahlwerken –Bremen. Einige von ihnen arbeiten dort als Ingenieure. Einige studieren in den Universitäten in Berlin, in Bremen, in Dortmund, in Würzburg. Manche studieren schon an der Aspirantur in Bochum. Seit diesem Jahr werden uns unsere Beziehungen mit den deutschen Universitäten verbreiten. Es wird ein Vertrag über die wissenschaftliche Zusammenarbeit zwischen unserer Universität und der Otto-von-Guericke-Universität in Magdeburg, wo unsere Studenten nicht nur ihre Vordiplompraktikum machen werden, sondern auch an der Magistratur und Aspirantur studieren können. Das ist ein überzeugender Beweis der erfolgreichen Integration ins europäische Ausbildungssystem, das die neuen Möglichkeiten für die Entwicklung der Kreativität und kognitive Fähigkeiten der Persönlichkeit gibt.

Die kognitive Fähigkeit, Wissen und professionelle Kompetenz sind das Schwerpunkt des Studiums geworden. Die Kreativität, als ein Element der Verwaltungstätigkeit hat noch gründlich erforscht zu werden.

Die kognitiv fähigen Leute werden bald eine besondere Schichte in der Arbeitswelt schaffen, die die zukünftige Entwicklung in den staatlichen Institutionen zu orientieren beginnt. Es entstehen die neuen Beziehungen zwischen Konsumenten und Konzernen, Arbeitern und Managern, Studierenden und der Huchschule. Das ist eine der wichtigsten Veränderungen der Wissensgesellschaft. Das heißt wiederum nicht, dass diese Entwicklung gleichzeitig alle Individuen erfasst. Es wird immer Meinungsführer, immer Pioniere für bestimmte Entwicklungen geben, die dann später von vielen geteilt werden. Diejenigen, die sich dafür entscheiden, sich einzumischen, spielen in der Zukunft eine sehr wichtige Rolle. Das ist das in den letzten Zeiten sich gezeigte Paradigma, das sich von den echt fähigen Menschen akzeptieren lässt.

Bibliographie

1. Investieren in Deutschland.// Kreativwirtschaft №4/2007.
2. Майнцер К. Сложность бросает нам вызов в XXI веке.- М.КомКнига,2006. С.216.

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО МАРКЕТОЛОГА В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Федорова Ю.К., Журавльова О.А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

В сучасних умовах для того, щоб випускник вищого навчального закладу був конкурентоспроможним на ринку праці та зацікавив роботодавця, він повинен мати високий рівень професійних здібностей, що складаються з його вмінь та навичок, здобутих під час навчання, та розвинутих власних якостей.

Досягнення позитивних результатів у навчанні пов'язано у студента з постановкою цілей та боротьбою мотивів, мобілізацією внутрішніх сил, проявом власної наполегливості, зусиллями з управлінням самим собою. Тобто реальними двигунами освітньої діяльності людини виступають його внутрішні спонукання, що визначають цілі та особистісний зміст і характер зусиль з їх досягнення. Ви-

вкладчі повинні уміло впливати безпосередньо на мотивацію студента і направляти його зусилля в потрібному напрямку.

Формування вмінь та навичок у студентів вищих навчальних закладів в процесі навчання та розвиток їхніх власних якостей може протікати успішно тільки в умовах управління навчальним процесом з використанням активних методів навчання та впровадженням інновацій у навчанні як з боку керівників навчальних закладів, так і з боку викладачів. У цьому разі студент-випускник буде мати певний рівень психічного й інтелектуального розвитку особистості і є підготовленим до виконання професійних завдань в місцях майбутнього працевлаштування.

За умов ринкової економіки професійне становлення майбутнього маркетолога під час його навчання передбачає оволодіння ними основними теоретичними положеннями та практичними навичками з економіки і управління, а також соціології, психології та інших сфер суспільного характеру для здобуття навичок спілкування з людьми та дослідження середовища. Рівень теоретичної підготовки студентів багато в чому залежить від рівня кадрового потенціалу вищих навчальних закладів, який постійно зростає в зв'язку ростом числа викладачів з вченими званнями та науковими ступенями. Практична підготовка формується на практичних та семінарських заняттях, під час виробничої практики, під час курсового та дипломного проектування. Але підготовка студентів тільки в рамках навчальних занять в університеті вже не може охопити всі аспекти сучасної дійсності і те велике коло задач, що виникають перед майбутніми фахівцями в практичній діяльності. Джерелом одержання додаткових знань може служити самостійна робота студентів, головне призначення якої є закріплення знань і вмінь, отриманих на заняттях, відпрацювання навичок та засвоєння нового матеріалу. Тим самим, самостійна робота дозволяє студенту планувати власну познавальну діяльність та контролювати її хід.

Оволодіння студента знаннями та навичками також залежить від того, наскільки його пізнавальні можливості (відчуття, сприйняття, пам'ять, увага, мова, увага, представлення) відповідають вимогам навчального процесу. Вибір найбільш адекватних для даних умов методів навчання дозволить підготувати високопрофесійних і компетентних фахівців, здатних діяти в складній нестандартній обстановці, нових соціально-економічних умовах.

В сучасній системі вищої освіти для формування всебічно розвинутого спеціаліста в певній галузі управління все більшу увагу необхідно приділяти впровадженню активних методів навчання. Одним із даних методів є використання на практичних заняттях ситуаційних завдань як інструмента закріплення студентами певного теоретичного матеріалу. Це розгляд конкретної господарської ситуації, що склалася в процесі розвитку діяльності підприємства і потребує аналізу альтернативних підходів у процесі прийняття управлінських рішень. Основні здобутки від використання даного методу дозволяють говорити про високу ефективність навчального процесу та виявляються у підвищенні професійної свідомості студентів, придбанні навичок вирішення конфліктів та пошуку компромісів при прийнятті

Використання ситуаційної вправи при вивченні спеціальних маркетингових дисциплін вважається досить доречним, бо дозволяє впроваджувати практичний аспект у процес засвоєння теоретичного матеріалу з питань маркетингової діяльності підприємства, опрацьовувати логіку та послідовність дослідження конкретної ділової ситуації і приймати адекватне управлінське рішення, застосовувати багатоваріантність і системний підхід до оцінки факторів, що визначають комерційний успіх компанії на певному ринку.

Таким чином, професійне становлення майбутнього маркетолога в процесі навчання у вищому навчальному закладі – це цілеспрямований процес теорети-

чної та практичної підготовки студента з усіх аспектів управлінської діяльності, а також розвитку його професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов майбутньої діяльності й особистої програми розвитку.

НОВИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЧИ «ПОДВІЙНИЙ ВУЗОЛ» ВИЩОЇ ШКОЛИ?

Чурсін М.М., Тищенко Ю.А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

В контексті проблем подальшого розвитку вищої школи розглядаються пізнавальні ситуації, вперше досліджені Г.Бейтсоном, коли протилежні установки ведуть не до розвитку, а до деградації суб'єкта, що пізнає. Наголошується на об'єктивному характері виникнення ситуацій, що отримали назву «подвійного вузла» або «подвійного послання». Підкреслюється необхідність дослідження подібних ситуацій в навчальному процесі вищої школи з метою обмеження їхнього негативного впливу

Постановка проблеми в загальному виді. Однією з «вічних» проблем вищої школи є визначення найзагальніших її цілей, а також шляхів подальшого розвитку. Уникнути помилок в цьому допомагає виявлення суперечностей, що формуються в її діяльності. Виявлення таких суперечностей є самостійною науковою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких встановлено початок вирішення цієї проблеми і на які спираються автори. Процес пізнання пов'язаний з постійним використанням операції абстрагування. Людина навчилася пізнавати світ, абстрагуючись і знаходячи загальне в двох абсолютно протилежних діях. Наприклад, число „2” могло бути сприйнято людиною (а потім – і людством) як те загальне, що існує між двома тими хижаками, що колись напали на неї, і двома солодкими плодами і т.п. Долаючи протилежності (єдність і боротьба протилежностей – джерело розвитку, згідно з положенням філософії, що затвердилося), людина освоювала нові абстрактні поняття, піднімалася на новий рівень розвитку.

Разом з тим, такий результат, коли єдність і боротьба протилежностей приводить до якісно нового, більш високого, рівня розвитку, не є єдино можливим. Абсолютно іншу схему розвитку людини описує психолог і кібернетик Г.Бейтсон, вводячи поняття «подвійного вузла» («подвійного послання»). В такій ситуації (вона описується далі) наявність і боротьба протилежностей приводить не до розвитку, а навпаки, до деградації. Р.Тарнас, узагальнюючи тезу Г.Бейтсона, відносить його до певного періоду в історії людства. Він характеризує ситуацію, що склалася, для сучасної людини саме як ситуацію «подвійного вузла», описану Г.Бейтсоном, з різницею, що шизофренічний досвід окремої людини в такій ситуації розповсюджується тепер уже на людство.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Проблема подальшого розвитку вищої школи в нинішніх умовах має вирішуватися з урахуванням можливості несприятливого для учасників освітнього процесу зіткнення принципів, установок, умов інформаційної взаємодії, а також повідомлень, що суперечать одне одному. Ця стаття присвячена обґрунтуванню можливості формування в освітній діяльності вищої школи протилежностей, єдність і боротьба яких приводить до результатів, протилежних цілей цієї діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка задачі). Метою статті є обґрунтування можливості формування в освітній діяльності вищої школи ситуацій, що

характеризуються як «подвійне послання» і необхідності розпізнавати, відстежувати і усувати подібні ситуації в практичній діяльності вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чи можна вважати, що тенденція, описана Р.Тарнасом, має відношення і до вищої школи? Так, оскільки в освітній діяльності намітилася фундаментальна суперечність. Вона полягає в суперечності між інтересами окремої людини і інтересами людства, яка сформувалася до нинішнього часу настільки, що її видно неозброєним оком й вона цілком відчувається і вищою школою.

Суперечність полягає в тому, що тепер знання, що відповідають інтересам всього суспільства, і знання, які цікавлять індивіда, не співпадають.

Звідси і дилема вищої освіти. Вона формулюється у виді вибору, що стоїть перед вищою школою: які знання (і інформацію) має надавати вища школа своїм студентам: ті, які служать інтересам суспільства або ті, які відповідають інтересам індивіда? Питання дійсно стає дилемою у тому випадку, якщо виявляється очевидною принципова неможливість досягнення обох цілей одночасно. Дійсно, послідовне прагнення поліпшити вищу освіту може у залежності від початкових посилань привести до абсолютно різних стратегій.

Якщо вища освіта має за основну мету надати випускнику знання, які йому забезпечать гідне, престижне місце на ринку праці, то вона мусить надавати майбутньому фахівцю найновіші наукові відомості з переднього краю науки. Це є актуальною освітою.

Протилежна установка полягає в тому, щоб сформувати в майбутньому із випускника вищої школи гідну людину, яка б орієнтувалася в своїй діяльності на суспільні інтереси. Тоді потрібна фундаментальна освіта, де стають у пригоді не тільки наукові знання, але й культура, філософія, нарешті, релігія.

Саме остання установка сприяє ситуації «стійкого розвитку» суспільства і в сьогоднішніх умовах, ймовірно, має щонайвищу суспільну пріоритетність. Але вона прирікає випускника вузу на програш в часі, втрату темпу в засвоєнні актуальних знань зі всіма наслідками для індивіда, що звідси витікають.

Звернемо увагу в цьому зв'язку на вражаючу схожість між описаною пізнавальною ситуацією і психологічним станом, відомим під назвою «подвійний вузол» («подвійне послання»): відомий психіатр Грегорі Бейтсон має на увазі таку безвихідність, нерозв'язну ситуацію, коли елементи інформації, що суперечать один одному, врешті-решт доводять людину до шизофренії. Згідно з формулюванням Бейтсона, «існують чотири основні передумови, наявність яких приводить до ситуації «подвійного вузла» у відносинах між дитиною і його матір'ю-шизофренічкою: (1) стосунки дитини з матір'ю носять характер життєво важливої залежності, тому для дитини повідомлення, що йдуть від матері, є украй істотними; (2) дитина одержує від матері суперечливу інформацію, її елементи несумісні один з одним: наприклад, зовнішнє словесне повідомлення абсолютно спростується «метاپовідомленням», тобто невербальним контекстом, в якому передається це зовнішнє повідомлення (наприклад, мати з виразом застиглої злості в очах говорить дитині: «Милий, ти ж знаєш, як я тебе люблю»); ці два набори сигналів сприймаються як абсолютно невідповідні; (3) дитина позбавлена можливості задавати матері запитання, які могли б прояснити суть події або вирішити суперечність; (4) дитина не може «вийти з гри», тобто перервати відносини, що є. В подібних обставинах, на думку Бейтсона, дитина приречена на спотворене сприйняття і своєї зовнішньої, і внутрішньої реальності, що приводить до психопатичних наслідків.

Якщо у всіх чотирьох передумовах замінити слово «мати» словом «світ», а слово «дитина» словом «людина», то вийде картина «подвійного вузла» ниніш-

ньої дійсності: (1) ставлення людини до світу носить характер життєво важливої залежності, тому для людини украй істотно точно оцінювати повідомлення, що йдуть від світу; (2) людський розум одержує від світу суперечливу інформацію, елементи якої несумісні один з одним щодо свого стану в цьому світі: наприклад, внутрішнє психологічне і духовне відчуття, породжене оточуючим світом, не узгоджується з науковим метаповідомленням; (3) з епістемологічної позиції людський розум не здатний встановити пряме спілкування із світом; (4) в екзистенціальному значенні людина не може «вийти з гри».

Передумови психіатричного «подвійного вузла» Бейтсона в нинішньому стані свідомості виявляються в надзвичайно об'ємному і складному комплексі, отже, якщо «подвійний вузол» не відразу впадає в очі, то цим він зобов'язаний якраз своїй універсальності. Людина одержує несумісні елементи інформації. Це - посткоперніківська дилема: периферійний і незначний мешканець неосяжного Космосу; посткартезіанська дилема: свідомо, сповнений мети і особистісний суб'єкт протистоїть несвідомому, безцільному і безособовому Всесвіту; все це ускладнюється посткантіанською дилемою: не існує жодного способу, за допомогою якого людський суб'єкт міг би пізнати Всесвіт в його сутності. Людину породжує, утримує в собі і визначає реальність, в корені чужа власній людській реальності, до того ж вона перебуває за межами досяжності людського пізнання.

Створюється відчуття, ніби наше буття наказує нам дві протилежні речі: з одного боку, боротися, освоюючи світ, шукати значення і досягати духовних звершень; з іншою ж - визнати, що той самий Всесвіт, з чиєї субстанції ми відбулися, цілком байдужий до цих пошуків, бездушний по своїй суті і руйнівний в своїх діях. Нас неначе одночасно надихають і пригнічують. Бо абсолютним і абсолютно безглуздим є те, що, Космос нелюдський, ми ж - ні. Така ситуація надзвичайно незбагненна для розуму.

Якщо ми погодимося з діагнозом Бейтсона щодо сучасного стану в цілому, то не видасться дивним, скількима різноманітними способами відгукується сучасна свідомість на цю ситуацію, відчайдушно намагаючись уникнути внутрішніх суперечностей «подвійного вузла». Неминуче спотворюється або внутрішня, або зовнішня реальність: внутрішні відчуття пригнічуються або відкидаються (апатія і психічна анемія), або ж вони, навпаки, розростаються понад всяку міру (нарцисизм і егоцентризм); що стосується зовнішнього світу, то або перед ним рабськи прихилиються як перед єдиною реальністю, або його опредметнюють і найжорсткішим чином експлуатують. Існує і стратегія втечі, що набуває різних форм ескапізму: безмірне матеріальне споживання, фанатичне захоплення масовою культурою, пристрасть до різного роду дивацтв, культів, ідеологій, націоналістичне безумство, алкоголізм, наркоманія. Якщо механізми втечі *не спрацьовують, то виникає несвідома тривога, параноїдальні симптоми, хронічна агресивність, "віктимність" відчуття себе в ролі беззахисної жертви, хвороблива підозрілість, прагнення до самознищення, відчуття безцільності і абсурдності, невідбутної внутрішньої суперечності, шизофренічне розщеплювання свідомості. Сучасному світу відомі всі ці реакції в їх різних поєднаннях і компромісних утвореннях: як не сумно, саме вони визначають його соціальне і політичне життя» [1, с.355-356].

До цих пір в освіті можливість формування подібного «подвійного послання» практично не бралася до уваги, а тим часом, найзвичайніше студентське питання: «це (те, що я зараз збираюся учити) потрібно викладачу або це потрібно мені?» стосовно того або іншого пропонованого матеріалу тепер уже стає нетривіальним, і відповідь на нього може цілком виглядати як «подвійне послання». Або: «я мушу вивчати матеріал чи навчитися здавати тест за цим матеріалом комп'ютеру?» і.т.д.

«Для пояснення спостережуваних феноменів, писав Г.Бейтсон, - ми завжди маємо брати до уваги більш широкий контекст експерименту щодо навчання. Будь-яка трансакція між індивідуумами є контекстом навчання.

Отже, гіпотеза "подвійного послання" залежить від приписування певних характеристик процесу навчання. Якщо ця гіпотеза хоча б приблизно правильна, потрібно дати їй місце в рамках теорії навчання. Існує прірва між контекстом і повідомленням (або між метаповідомленням і повідомленням), яка має ту ж природу, що і прірва між мовою і словом, або між членами класу і ім'ям класу. Контекст (метаповідомлення) *кваліфікує* повідомлення, але ніколи не може зустрітися з ним на рівних умовах.

Щоб ввести цю розривність в теорію навчання, необхідно розширити сферу того, що потрібно включити в *концепцію навчання*» [2, с. 271].

Висновки з даного дослідження. Отже, в концепцію навчання слід ввести спеціальні засоби (тут має висловитися педагогіка, психологія, соціологія вищої освіти) для подолання, зокрема, суперечливих установок, що діють на різних рівнях контексту навчання. Наприклад, між установками «твої освіти потребує суспільство» і «врешті-решт, ти вчишся для себе», що діють на різних рівнях ієрархії системи освіти. Або для усвідомлення суперечності між поняттями „освіта” та „надання освітніх послуг”, що належать різним світоглядам, але часто застосовуються майже як синоніми. Спеціальні заходи потрібні, таким чином, для досягнення єдності зусиль вищого навчального закладу та особи, що навчається.

Від того, будуть знайдені такі засоби чи ні, може залежати результуючий ефект взаємодії індивіда з вищим навчальним закладом. Вважається, що ця взаємодія у результаті допоможе з'єднати суперечливі освітянські вимоги в свідомості випускника, що піднеслася над ними. Але, як впливає з наведеного в цій статті, можливий і інший результат, шизофренічного сенсу, коли суперечність вимог і установок діє на особу руйнівно.

Перспективи подальших досліджень в даному напрямі. Констатація можливості формування в навчальному процесі вищої школи ситуацій, що характеризуються як «подвійне послання», формує новий перспективний напрям досліджень в різних галузях знань, об'єднаних загальною метою: усунути, наскільки це можливо, причини формування протилежностей, здатних негативно позначитися на результатах освітньої діяльності вищої школи.

Література

1. Тарнас Р. История западного мышления /Пер. с английского Т.А.Азаркевич. - М.: КРОН-ПРЕСС, 1995. - 448 с.
2. Бейтсон Г. Экология разума. Избранные статьи по антропологии, психиатрии и эпистемологии / Пер. с англ. М.: Смысл, 2000. – 476 с.

ЮРИДИЧЕСКОЕ КЛИНИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ПРИСОЕДИНЕНИЯ К БОЛОНСКОМУ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМУ ПРОСТРАНСТВУ

Чутчева О.Г.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современное состояние и дальнейшее развитие высшего юридического образования в Украине свидетельствует о том, что приобретение студентами-

правоведами специальной подготовки такого уровня, который бы соответствовал европейским стандартам, провозглашенным Болонской декларацией, невозможно без применения в учебном процессе инновационных методик практической направленности.

В последние годы высшими юридическими учебными заведениями Украины проблема практической специальной подготовки юристов традиционно решалась такими основными методами и формами, как проведение ознакомительной и производственной практики, проведение деловых игр с использованием искусственно созданных или взятых из архивных юридических материалов данных, а также стажировка уже назначенных на определенные должности молодых специалистов.

Кроме того, определенная часть студентов старших курсов имеет возможность трудоустроившись на работу по совместительству в качестве помощника юриста (адвокаты, нотариусы, юрисконсульты) в некоторые государственные учреждения и юридические фирмы, и таким образом приобретать начальный профессиональный опыт. Благо, что действующее законодательство такую возможность предусматривает. Так, в соответствии с Общим положением о юридической службе министерства, другого центрального органа исполнительной власти, государственного предприятия, учреждения, организации, утвержденного постановлением КМУ 27.08.95 г. № 690, предусмотрено, что на должность руководителя, его заместителя, главного юрисконсульта юридической службы назначаются лица с высшим юридическим образованием и стажем работы по специальности не менее 3 лет, а ведущего и соответствующей категории юрисконсульты, входящих в состав службы, - лица, имеющие высшее юридическое образование или обучающиеся на последних курсах высших учебных заведений.

К сожалению, большинство указанных форм носят не регулярный и бессистемный характер, представляют собой пассивную экскурсию в мир правоприменительной деятельности. При этом, учитывая сокращения бюджетного финансирования учреждений высшего образования, а также тенденцию к сокращению практической подготовки студентов в часовом и содержательном измерении, указанные формы не приносят должного позитивного результата. Фактически, сегодня многие выпускники-правоведы не имеют достаточного практического опыта для предоставления качественных юридических услуг, что, безусловно, ставит перед вузами новые задачи, связанные с повышением качества практической подготовки будущих юристов.

Опираясь на отечественный и мировой опыт совершенствования методов подготовки правоведов, можно утверждать, что достаточно интересным и эффективным инструментом является клиническое правовое образование, которое сегодня приобретает все большее распространение в высших учебных заведениях, активно обсуждается в научных кругах и среди практикующих юристов (А Гутников, Е.Доброхотова, М.В. Дулеба, Пэт Дуглас, В.А. Елов, Л.П. Михайлова, Ю.Л. Моисеев, Н.А. Розенфельдт, М. Трофимов, М.В. Удот, Филип Шрег, Энтони Амстердам и др.).

Идея развития юридического клинического образования в последние годы нашла широкую поддержку и в Министерстве образования и науки Украины. В частности, еще в июне 2002 года министр образования и науки Кремень В.Г. направил деканам юридических факультетов письмо № 1/11- 2194 относительно деятельности юридических клиник, которым были официально обнародованы Рекомендации всеукраинской конференции «Развитие программ, которые помогают усовершенствовать учебно-воспитательный процесс на юридических факультетах (Киев, 22-23 марта 2002)». В августе 2002 года в высшие учебные заведения Украины были направлены рекомендации учебно-методической комис-

сии по праву МОН Украины «Об организационно-методическом обеспечении учебного процесса в условиях сокращения дневной нагрузки преподавателей». В этих рекомендациях определяется, в частности, необходимость предусмотреть в учебных планах юридических вузов ежедневное ознакомление студентов-юристов с практикой, которая осуществляется в правовой сфере, развитие у студентов качеств и навыков, необходимых для практической работы юриста, а также обеспечение возможностей усваивать материал в реальных жизненных ситуациях [1].

К сожалению, для большинства граждан нашего государства словосочетание «юридическое клиническое образование» является не совсем понятным соединением несовместимого «юридическая» и «клиника». У юристов также имеется достаточно приблизительное представление о том, что на самом деле представляет собой «юридическая клиника». Особенную настороженность у некоторых правоведов вызывает тот факт, что идея юридического клинического образования сегодня проникает на отечественное образовательное пространство как «заокеанское нововведение».

На самом деле это не совсем так. Не такое уж «заокеанское» и не такое уж «нововведение». Действительно, начиная с 1996 года, практически одновременно юридические клиники появились в Киеве, Львове, Донецке и этот год, условно, можно считать годом рождения клинического юридического образования в Украине. Вместе с тем, идея о том, что система образования юристов не совсем соответствует жизненным реалиям появилась достаточно давно. Так, известный профессор казанского университета Д.И. Меер в своем труде «О значении практики в системе современного юридического образования» (1855г.) пишет о том, что устранение практической подготовки в правовом образовании приводит к тому, что даже наиболее скоординированная и широкая, но исключительно теоретическая система знаний превращается в чудесную фантазмагорию, причем довольно опасную [2]. Преодоление этой угрозы он видел в пополнении теоретического образования практическим обучением, целью которого стало бы получение навыков применения теоретических знаний в конкретных жизненных ситуациях. Меер выступал против театрализованных занятий, считая их далекими от реальной жизни и несовместимыми с серьезным предназначением юридической деятельности. Он проводил аналогию между правовой и медицинской подготовкой, поскольку как знания врача, так и знания юриста практические, а, следовательно, требуют как можно более глубокой практической подготовки. Формой такой подготовки, по мнению Меера, должна стать юридическая клиника, когда возможные ошибки и искажения, даже в плоскости правосознания, наиболее просто исправить. Профессор четко обозначил постулаты деятельности юридической клиники, которые используются и сегодня: 1) предоставление помощи бедным, малообеспеченным гражданам, 2) привлечение к работе студентов под присмотром со стороны профессионалов-преподавателей. Меер не ограничился теоретическими рассуждениями и организовал в казанском университете юридическую клинику, которая действовала приблизительно 10 лет. Начиная Меера поддержал профессор А. Люблинский, который в своей статье «О юридической клинике» (журнал Министерства юстиции, январь 1901г.) изложил собственное видение деятельности клиник при юридических факультетах. Следует отметить, что не только русские достигли определенных успехов в развитии идеи юридических клиник. В 1881 году термин «юридическая клиника» прозвучал в статье профессора Фроммгольда в одном из немецких журналов. В 20-30гг. XX ст. идею юридических клиник поддержали американцы. Одним из первых, кто начал развивать такую форму обучения в США, стал Джером Франк в своей статье «Почему бы не создать клинику для юристов?» в 1933г [3]. А с 70-х годов

идея клинического юридического образования начала победное шествие по вузам Европы.

Термин «клиника» греческого происхождения и означает – лечение. В современном украинском языке под клиникой понимают лечебно-профилактическое учреждение, в котором, с одной стороны, осуществляется стационарное лечение больных, а с другой – проводится преподавательская и научно-исследовательская работа. Именно объединение этих двух направлений деятельности активизировало возникновение идеи правовой клиники. Предоставление правовой помощи и образование будущего юриста – это два основополагающих инструмента в формировании современного специалиста правоведа, на которых базируется юридическая клиника. Клиника объединяет в себе два компонента, которые являются одинаково значимыми: образовательный и социальный. В первом случае, юридическая клиника – это место, где студент может осознать значение теоретических знаний и получить практические навыки по специальности. При этом идея юридической клиники заключается в воспитании юриста через общественно-полезную деятельность: предоставление правовой помощи малообеспеченным, проведение образовательных мероприятий со школьниками. Поэтому социальный эффект юридической клиники также нельзя недооценивать.

В заключение хотелось бы отметить, что в условиях конкуренции на рынке образовательных услуг любой ВУЗ заинтересован в том, чтобы как можно более позитивно представить себя для привлечения абитуриентов. Для университета юридическая клиника – это не только дополнительная возможность улучшить свой собственный имидж, а и необходимый компонент классического регионального университета европейской Болонской системы образования. В связи с чем, особенно актуальными сегодня становятся проблемы, связанные с определением правового статуса юридических клиник, имплементации европейских стандартов клинического юридического образования в национальную правовую систему и высшую школу Украины.

Литература

1. Общее положение о юридической службе министерства, другого центрального органа исполнительной власти, государственного предприятия, учреждения, организации. Утв. постановлением КМУ 27.08.95 г. № 690.
2. М.В. Дулеба Діяльність “юридичних клінік” в Україні: шляхи розвитку та вдосконалення. Науково-практичний посібник. – К.: Атіка, 2004. – 160с.
3. А. Філіп'єв Знайомтесь: юридична клініка. – Острог: 2005. – 20с.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ ЗМІН ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ У ВЗАЄМОДІЇ З ОТОЧУЮЧИМ

Третьяченко В.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Ніколи ні у одному з відомих нам типів розвитку справа не відбувається так, щоб в мить, коли складається початкова форма вже мала місце вища, ідеальніша, така, що з'являється в кінці розвитку і щоб вона безпосередньо взаємодіяла з першими кроками, які робить дитина по шляху розвитку цією початковою, або первинною, форми. Л.С. Виготський визначав, що "...найбільша своєрідність дитячого розвитку на відміну від інших типів розвитку, серед яких ми ніколи такого стану речей не можемо виявити і не знаходимо... Це, отже, означає, що середовище виступає в розвитку дитини, в сенсі розвитку особи і її специфічно людських властивостей, в ролі джерела розвитку, тобто середовище тут грає роль не обстановки, а джерела розвитку". У Е.В. Ільєнков ця думка знаходила також підтримку.

Тут виникає важлива соціокультурна колізія, яка потребує осмислення, вироблення і реалізації комплексного, наукового підходу до взаємодії людини і природи, при науково вивірених активності, що виражає культуру потреби і втілюється в органічному переплетенні дії і гуманістичного мислення, в твердженні якісно нових форм буття і культури (за Б.Г. Ананьєвим). Відношення до природи визначається сенсом переслідуваних цілей, тим, чи в змозі людина досить обґрунтовано передбачати і адекватно враховувати можливі наслідки. Та збереження місця існування – умова культурного вдосконалення існування людей – загострює необхідність практичного використання якісно нових способів відно-

шення і освоєння природи, що спрямовуються гуманістичним мисленням. Зовсім не заморожування, а навпаки - подальше посилення розумної активності, що супроводжується поглибленням в науковий пошук, виявленням її найбільш оптимальних напрямів і затвердженням потреб людини як істоти.

Для людини, як істоти соціальної, завжди є велика потреба виговоритися, чимось поділитися, щось довідатися, з'ясувати, обмінятися думками з іншими людьми. Обмінюючись інформацією, оцінками, думками, відчуттями, люди не підозрюють того, що на їх відносини накладає свій відбиток як загальна культура суспільства, до якого вони належать, так і ступінь освоєння цієї культури (прояв культурності) кожної з них. Недооцінка цього чинника дуже часто негативно позначається в спілкуванні. Треба звернути увагу на те, що за виразом З. Брайна, метод і прийом культури як "життєвий світ" включає, драматичне бачення соціокультурного світу - всіх партій і всіх акторів та як вони "живуть і мріють на сцені суспільства".

Людське життя багатогранне, і тому може мати місце і просто комунікативна діяльність, заснована на потребі спілкування як такого. В цьому випадку спілкування саме виступає як діяльність. Саме тому спілкування проявляє себе як засіб реалізації діяльності і як її неодмінна умова. Головною ж підставою культури людини, критерієм її вираженості в середовищі виступає спілкування з колегами, друзями, родичами, знайомими і незнайомими людьми, її діяльність.

Процес безпосередніх взаємин, що представляє спілкування, звернення людей один до одного, засноване на розумному порозумінні і навмисній передачі думок в такий спосіб, що переживається відповідно до соціальних норм і умов здійснюваної ними діяльності. Різні види діяльності людини утворюють різні форми і способи спілкування. Поза якою-небудь безпосередньою діяльністю спілкування неможливе.

Спілкування, точно так, як і наші знання, і наша поведінка, є результатом розвитку суспільної історії, привноситься нашою культурою, будучи її глибинною підставою і одночасно засобом розвитку суспільства, людей. В процесі спілкування забезпечується єдність дій людей, складових тієї або іншої групи (навчальний клас або група, виробнича бригада, сім'я і т.п.), здійснюється їх консолідація і упорядковується їх цілеспрямована діяльність. У спілкуванні досягається взаєморозуміння і узгодженість поведінки, вчинків, а отже, формуються якості людини як суб'єкта діяльності. Воно не тільки обумовлює спільну колективну діяльність, воно виступає також і найважливішим чинником формування особи людини, засобом виховання. Та як стверджує В.Д. Ісаєв, в центрі теорії виховання, ставиться не об'єкт, а суб'єкт. Виховання є процесом, який здійснюється всередині, так би мовити, виховуваного. Робота по підвищенню ефективності виховної роботи звертає нашу увагу і на самого вихователя. Вихователь сам повинен бути вихованим (в чому був впевненим К.Д. Ушинський).

Через спілкування створюються умови для розвитку цілеспрямованості відчуттів і волі, оцінок, орієнтації – всього того, що характеризує стійку потребу не просто жити, існувати серед людей, а створюють в своїй повсякденній діяльності життєву позицію активного учасника суспільних перетворень. Методологія соціальної психології останнє враховує, на що звертає увагу В.А. Лічковах, і це в реальності дає наступні наслідки і висновки для соціальної педагогіки, де:

1. Суспільство - це людський продукт /екстерналізація/;
2. Суспільства - це об'єктивна реальність /об'єктивізація/;
3. Людина - це істота природи але й соціальний продукт /інтерналізація/.

У цілісному вигляді цей процес і творить "життєвий світ", де суспільство, людина, соціальні інститути і комунікації виступають як продукт людської взаємодії, інтерсуб'єктивності, мови, сенсонароджуючої діяльності свідомості. Культурне

життя перетворюється на соціальну драму з своїми ролями і інтригами, акторами і маріонетками. Перефразувачи класика можна відмітити, що соціум уподібнюється театру, де не живуть, а грають життя. Якщо це віднести до теми нашого дослідження, то воно буде направленим на постійні інтерпретації і стирання інтерпретацій, різноманітні варіанти переживання і розуміння одного іншим, які виникають в певному типі культури і які змінюються із зміною соціального пристрою. А із зміною типу культури як підстави змінюється і психологічна культура людини.

Методологічні підстави подібних досліджень, В.А. Лічковах укладає: "Для кожної людини світ є таким, яким вона тлумачить і розуміє його, яким вона робить його в своїй життєвій "грі". З цього зростає відповідна соціальна педагогіка".

"Життєвий світ" суспільства вписано у велику кількість реальностей - повсякденний світ, світ дітей, світ науки, мистецтва, релігії і т.п. Будь-яка з цих культурних реальностей - це певна символічна будова з внутрішніми значеннями і сенсами, з власною семантичною структурою. Світ повсякденності французький учений Ф. Бродель описує за допомогою таких концептів: "Зайве і звичайне: їжа і напої", "Зайве і звичайне: житло, одяг і мода", "Гроші"... Вони складають конструкти "першого порядку", якими користуються дійові особи соціальної драми. Обґрунтовуючись конструктами Броделя, і за допомогою феноменологічного поняття "Життєвий світ", в соціальній психології і педагогіці стає можливим досліджувати значущість досягнень для людського буття, для конституювання світу культури. Останнє виникає тут як сфера життєвих актів і комунікацій людей, їх переживань і символічних відносин до дійсності на ґрунті психологічної культури, що сформувалася. Зрозуміти ж це можна лише заглибившись в методологію людинознання.

Заключити можна виразом А.Г. Асмолова, де "Системно орієнтована методологія людинознання спирається на положення, згідно якому ключ до розуміння природи людини лежить не в ній самій як якомусь тілесному суб'єктові, а в тих різноманітних системах, в яких реалізується її життя". Тому людина в цілому, її особа розглядаються як "елементи" ширших систем, що породжують їх, взаємодіючи з якими вона проявляє або може набути різноманітних якостей.

АНКЕТИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОБРАТНОЙ СВЯЗИ В ПОДГОТОВКЕ ПРАКТИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ. ПРОБЛЕМА ЛИЧНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

Барінова Н.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Актуальность. Современная социальная ситуация отражает наличие идеологического кризиса. К сожалению, сегодня отсутствует единая и устойчивая идеологическая и ценностно-ориентационная модель, гуманистически воспитывающая новое поколение. Наиболее чувствителен к кризису подростковый и юношеский возраст, период, когда происходит становление «идеологического каркаса» личности и оформляется Эго-идентичность (Э. Эриксон). Проблемы морального и нравственного развития молодежи не могут быть решены в не контекста общего процесса духовного развития общества. Особое значение в разрешении кризиса имеет система образования в целом и усилия преподавателей в частности.

Таким образом, очевидной является проблема личности преподавателя, как значимого ориентира для студента в формировании целей, смыслов, духовно-нравственных, религиозных основ и т.д. Тематика личности преподавателя в системе высшего образования является мало разработанной, а потому актуальной.

Описание выборки и методов исследования. Выборку составили студенты дневного и заочного отделений факультета психологии Северодонецкого института МАУП. В соответствии с целью работы были определены методы исследования: авторская анкета «Характеристика деятельности преподавателя»; метод экспертных оценок.

Для статистической обработки полученных результатов применялся метод факторного анализа (метод главных компонент, «обертанья» Варімакс) и метод корреляционного анализа Пирсона.

Результаты исследования. Использование анкеты «Оценка деятельности преподавателя» в процессе обучения будущих практических психологов показало, что проблему следует анализировать в двух плоскостях.

Первая плоскость проблемы представляет эффективность анкетирования студентов, как способа обратной связи, для повышения качества преподавания, что не требует дополнительных пояснений. Большой интерес представляет вторая плоскость проблемы, которая обозначила в качестве значимого компонента успеваемости студента и наличие интереса к предмету, личность преподавателя.

Для наполнения понятия «личность преподавателя» содержательными характеристиками, использовался метод экспертных оценок. Группе экспертов, которую составили студенты факультета психологии, предлагалось дать список положительных и отрицательных качеств, с которыми у них ассоциируется образ преподавателя. Из полученного списка были выбраны наиболее часто встречающиеся качества (всего 18 качеств: 9 позитивных и 9 негативных). В результате факторного анализа всех параметров анкеты были получены данные, указывающие на ведущую роль личностных характеристик преподавателя в усвоении студентами учебного материала.

В таблице 1 представлены элементы фактора «успеваемость», причем наиболее нагруженным является элемент «духовность». Вероятно, именно духовность преподавателя является объяснительной функцией эффективности его взаимодействия со студентом. Психосемантическое наполнение слова толерантность представлено понятием терпимость.

Таблица 1

Фактор успеваемости
Взаимосвязь уровня успеваемости у студентов психологов с характеристиками личности преподавателя

Элементы фактора	Нагрузка	Расшифровка
Оценка успеваемости	0,715	отличная и хорошая
толерантность	0,534	уровень высокий
духовность	0,687	уровень высокий
нравственность	0,564	уровень высокий
самоуважение	0,478	уровень высокий
искренность	0,674	уровень – высокий
профессионализм	0,656	уровень – высокий
самообладание	0,475	уровень высокий
строгость	0,410	уровень высокий

В целом, в структуре фактора успеваемости представлены 7 качеств характеризующих личность преподавателя с точки зрения духовных и моральных ценностей которые, как показывает и корреляционный анализ, соотносятся с профессионализмом и строгостью. Полученные результаты подтверждают тезис о роли собственной деятельности педагога в процессе индивидуального развития человека. Кроме того, полученные результаты отражают наличие идеологического кризиса в современном обществе, который проявляется в отсутствии единой и устойчивой ценностно-ориентационной модели.

Выводы и результаты дальнейших исследований. Результаты исследования позволяют сделать два основных вывода:

Техника обратной связи, а именно оценивание преподавателей методом анонимного анкетирования студентов является эффективной формой выявления профессиональных и личностных особенностей преподавателя, слабых и сильных сторон его педагогической деятельности.

Личностные характеристики преподавателя значимо влияют на уровень успеваемости студента, а основным качеством личности преподавателя студенты считают духовность, что подтверждает наличие идеологического и духовно-нравственного кризиса общества.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев Н.А. О роли методологических знаний в подготовке специалистов в высшей школе //Содержание и методы профессионального воспитания студентов.- Тюмень: Изд-воТюмГУ, 1981.
2. Алексеев Н.А. Формирование интереса к общественным дисциплинам и критерии оценки эффективности их преподавания //Психология контрпропаганды: проблемы, методы и перспективы Уфа: Изд-во Башкирского гос. ун-та, 1988.
3. Волкова Е.Н. Психологические аспекты субъектности педагога.- Н.Новгород.:НГЦ., 1997.
4. Волкова Е.Н. Психологические критерии оценки профессионализма педагога \ Становление личности и проблемы обучения.-Н.Новгород.-1994.
5. Волкова Е.Н. К определению понятия "субъектность педагога" \Мост: новые технологии в обучении иностранным языкам.- Набережные Челны, Н.Новгород.-1996.-№1.
6. Косов Ю.В. Тенденции развития образования в современном мире// Проблемы образования в современной социокультурной ситуации / Под ред. С.В. Тарасова. СПб.: Крисмас+, 1996.
7. Слостенин В.А., Ануфриева Д. Ю. Саморазвитие личности учителя // Магистр. 1997. № 6.
8. Слободников В.И. Методология экспертизы инновационных образовательных проектов // Экспертиза и консультационная поддержка инноваций в системе образования / Под ред. Т.М. Ковалевой. М., 2004
9. Тарасов С.В. Научно-методическое обеспечение образовательного процесса: понятие и содержание // Научно-методическое обеспечение образовательного процесса. СПб., 1998.
10. Управление развитием школы / Под ред. М.М. Поташника, В.С. Лазарева. М.: Новая школа, 1995.
11. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. Пер. с англ. – М.:Прогресс, 1996. – 327 с.

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЦИКЛІ ГУМАНІТАРНИХ
ПРЕДМЕТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ**

Безбородько Н.А.,

*Коледж Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Паритетно-діалогічні обставини розгортання модульно-розвивального процесу у вищій школі, природно, надають перевагу позитивному зворотному зв'язку. Та пошукові невдачі не є фатальним наслідком некомпетентності, а відкритою школою мислєдїяльностї та соціального утвердження особистості, чергуються з успіхом в пізнавальній, регуляційній та світоглядній різновидах діяльності. Водночас наставництво та інформування переважають над контролюванням освітньої активності тих, хто навчається. Це означає, що проєктуються і створюються такі соціальні ситуації розвивальної взаємодії, які суб'єктивно сприймаються студентами не як примус до певної роботи чи нав'язаний контроль їхньої поведінки. Вони оцінюються як можливість вільного вибору і здобуття нової інформації, що необхідна для ефективних взаємин з оточенням. Окреслені стимуляційні чинники і механізми утворюють необхідне підґрунтя функціонування освітньої діяльності учасників інноваційного процесу навчання.

В контексті зазначеного *об'єктивним видається висновок з досліджень В.В. Третьяченко, О.О. Левченко, М.М. Бриль та ін., що відноситься рівня узагальнення: оргсхема модульно-розвивального циклу забезпечує психосоціальне зростання особистості, де психолого-педагогічними особливостями є:*

а) інноваційний освітній процес, який поетапно створює благодатну полімотиваційну атмосферу міжсуб'єктної взаємодії, повно реалізує природний і соціальний потенціал кожного студента шляхом його культурного входження у простір актуального суспільного життя;

б) гармонійне взаємозбагачення пізнавального, регуляційного і ціннісно-естетичного досвіду учасників групових взаємостосунків;

в) позитивна установка і стійка внутрішня мотивація викладача та студента до освітньої діяльності на основі ефективного використання конструктивних можливостей організаційного менталітету закладу освіти;

г) інтелектуальні, соціальні і духовні здібності учасників - творців сучасного навчання відповідно до таких організаційних форм (міні-модуль), освітніх технологій та авторських програмово-методичних засобів (граф-схеми, наукові проєкти тощо), що гарантують рівноправну в соціально-психологічному відношенні культурну причетність викладача і студента до громадського життя, максимально задовольняючи їхню пошукову активність і самостійність, особисті програми самоуправління і критичної рефлексії.

Разом з тим, сформульовані узагальнення й попередні висновки не можна достовірно вважати теоретично обґрунтованими, хоч вони й мають певне емпіричне підґрунтя. Очевидно, що тільки особистості із внутрішньо складним світом здатні самоорганізувати численні спонукальні чинники і компоненти у цілісну полімотиваційну сферу, для чого треба спеціально створити систему чи організувати процес. *Де всякий процес розглядається як складне динамічне утворення – система. Остання ж завжди поліструктурована, а тому сам*

інноваційний процес (як і всяка система) є поліструктурним (за М.М. Поташніком і В.С. Лазарєвим).

Отже, щоб пізнати явище полімотивації у поліструктурованому процесі, в його феноменальній повноті, потрібно дослідити життєдіяльність різних творчих груп і колективів під час викладання гуманітапних дисциплін технікума чи коледжу.

Впроваджуючи інноваційні педагогічні технології у вищому навчальному закладі I-II рівня акредитації ми спостерігаємо, що лише творчі підходи, а на нашу думку, до них належать і інноваційні педагогічні технології інтегровані з іншими формами педагогічної діяльності в змозі психологічно забезпечити індивідуальну й групову творчість в освітніх системах, які зайняті підготовкою спеціалістів.

Новаційними, на нашу думку, є технології, що подано в навчально-методичному посібнику «Освітні технології» за редакцією О.М. Пехоти (Київ, 2003). Останній розкриває низку різновидів освітніх технологій, які можна використовувати і вищій професійній школі. Такі технології як «Проектна технологія», «Технологія навчання як дослідження», «Технологія формування творчої особистості», «Нові інформаційні технології навчання» та ін. можуть стати студентам поштовхом, тобто – мотивом до навчання.

Ідучи дослідницьким шляхом в структурі мотивації обстежуваних можна також виділити різного типу захисні мотиви. Аналіз показує, що психологічна готовність студентів та педагогів до застосування інноваційних педагогічних технологій та знання про те, що інноваційні процеси виражають суть процесів соціальних змін, характеризують джерело розвитку суспільства і є основою, на теренах чого можна досягти успіху від їх впровадження.

Підводячи підсумок, ми звертаємо увагу на те, що як методологічний підхід до визначення впливу елементів і характеристик системи керування на ефективність діяльності важливим є бачення змісту соціально-психологічних проблем, обумовлених конкретними суспільними відносинами. Вони можуть бути представлені як співвідношення задоволеності членів колективу елементами і характеристиками системи управління і станом ефективності його діяльності.

Підготовка до впровадження систем інноваційних педагогічних технологій передбачає також вивчення інноваційного потенціалу освітнього середовища навчального закладу, гуманістичної спрямованості викладачів до інноваційної діяльності з розробки і впровадження сучасних педагогічних технологій, перспективних можливостей щодо широкого використання інформаційних технологій організації навчально-виховного процесу.

СТУДЕНЧЕСКАЯ СЛУЖБА БЕЗОПАСНОСТИ, КАК НЕОБХОДИМОЕ ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ УНИВЕРСИТЕТА

Брюханов Е.И.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Студенческая служба безопасности (ССБ) Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля – уникальное явление среди университетов Украины. Необходимость такого подразделения в ВУЗе вызвана рядом факторов – одним из которых является, как показывают различные исследования, усложнение общей обстановки: падение уровня культуры в социу-

ме, рост терроризма, появление все большего количества людей с психическими отклонениями и асоциальным поведением.

С учетом сложившейся ситуации, по мнению экспертов, любые теоретические разработки и практические наработки следует поддерживать и развивать.

В Восточноукраинском национальном университете имени Владимира Даля (Машиностроительный институт) еще с 80-х годов прошлого века действовал оперативный отряд созданный на базе клуба каратэ "Хронос".

Постоянно анализируя как зарубежные, так и отечественные исследования, разработки опыт, а также ведя свой поиск оптимальной модели – была создана студенческая служба безопасности.

СТРУКТУРНАЯ СХЕМА ССБ



Структура разработана Научно-учебным центром молодежных проблем "Физическое и духовное совершенствование" (НУЦ МП "ФДС") на базе кафедры социологии.

Студенты входящие в состав ССБ помогают поддерживать порядок в университете и студгородке.

Университет как центр науки, культуры и образования проводит множество различного рода мероприятий, конференций, встреч, выставок, соревнований везде помощь ССБ – необходима.

Такая деятельность требует высокого уровня подготовки сотрудников ССБ. Именно поэтому ведется тщательный поиск кандидатов среди тысяч студентов и затем интенсивная подготовка (психофизический тренинг, этикет, радиосвязь, стрельба, тактика, рукопашный бой) с последующей сдачей экзаменов аттестационной комиссии состоящей из соответствующих специалистов.

Программы подготовки разработаны НУЦ МП "ФДС" и утверждены проректором по научной работе ВНУ им. В. Даля.

Высокий уровень подготовки личного состава ССБ обеспечивается сотрудничеством с различными организациями и специалистами (кафедра физического воспитания, кафедра социологии, кафедра проблем человека и философии здоровья, военной кафедрой, кафедрой охраны труда и безопасности жизнедеятельности, кафедрой боевой и огневой подготовки ЛУВД им. Э. Дидоренко)

Стратегия ССБ базируется на превентивных формах безопасности и сведении оперативной составляющей к возможному минимуму.

Вся діяльність ССБ ґрунтується на ініціативі студентів, принципах самоорганізації та самообслуговування. Разом з тим – на всебічній допомозі старшого покоління.

Як підготовка особистого складу, так і діяльність ССБ ведеться при підтримці фахівців МВС.

ССБ має подяки від ректора університету та позитивно оцінені фахівцями силових структур м.Луганська, м.Києва, а також зарубіжними фахівцями та ученими з Росії, США, Камбоджі.

Студенти університету пройшли тренінг за програмою ССБ отримують відповідні сертифікати, надають допомогу університету та переконуються на практиці в ефективності та необхідності такої підготовки.

Усе це сприяє розвитку найважливіших якостей та навичок, які будуть використані майбутніми молодими фахівцями в своїй трудовій діяльності.

ПРОБЛЕМИ ЗРОСТАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОСИНТЕЗІ

Бугайова Н.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Відомий фахівець в області психосинтезу Роберто Ассаджолі любив повторювати своїм слухачам, що „практичні заняття психосинтезом дозволяють досягнути досконалості у недосконалості”. В цьому твердженні він розкриває декілька головних аспектів психосинтезу. По-перше, підкреслює важливість практичних занять, завзятого повторення певних вправ, які не дають погаснути процесу психосинтезу, який проходить всередині особистості. По-друге, вказує на правомірність парадоксальної фрази „Досконалість у недосконалості”, яка говорить про неперервний розвиток і можливість досягнення абсолютної закінченості у безкінечному Всесвіті. В-третьє, вказує на необхідність активної участі самої особистості у процесі розвитку, яка супроводжується волею вибору практичних методик, що роблять людське життя більш свідомим і багатим. В основі практики, заохочуючи на допомогу знання та волю, можна зцілити та укріпити свою особистість, поступово перетворити її в більш досконалий пристрій для вираження справжнього „Я”. В-четвертих, вказує думку про те, що психосинтез дійсно є шляхом самовдосконалення, більш глибокого осягнення змісту життя.

Власне психосинтез має кілька стадій. Насамперед, необхідно розробити план дій, сформулювати "внутрішню програму". Потрібно візуалізувати, уявляти свою мету, – тобто нову особистість, до створення якої прагне, – і ясно усвідомлювати задачу, що виникає у зв'язку з її досягненням.

Деякі люди ясно бачать свою мету з самого початку. Вони здатні скласти чітке уявлення про те, ким вони можуть і хочуть стати. Це представлення повинне бути реалістичним і "достовірним", тобто погодженим із природним ходом розвитку даного індивіда. Справжня "ідеальна модель" потрібного розвитку укладає в собі динамічну творчу силу, вона полегшує досягнення мети шляхом усунення нез'ясованостей і невизначеностей; вона зосереджує зусилля людини і підключає до справи велику сугестивну силу образів.

Люди з більш пластичною психічною конституцією, що живуть спонтанно, керуючись скоріше знаками і передчуттями, ніж визначеними намірами, знахо-

дять скрутним сформулювати для себе таку програму і потім будувати нову особистість за намченою схемою: вони можуть навіть категорично відкидати такий метод. Вони воліють довіряти себе водійству внутрішнього Духа чи волі Божої, надаючи Йому вирішувати, якими вони повинні стати.

Обидва методи ефективні, і кожний з них підходить для відповідного типу особистості. Але бажано знати, розуміти значення й у якомусь ступені застосовувати обидва методи, що дозволить уникнути крайностей і обмеженості, властивих кожному з них окремо.

Так, послідовники першого методу повинні стежити за тим, щоб не зробити своє "ідеальне представлення" надто відсталим; вони повинні бути готові видозмінити, розширити чи навіть узагалі переміняти його, якщо їхній наступний досвід, знайомство з невідомою раніше точкою зору чи нові прозріння вкажуть на необхідність такої зміни.

З іншого боку, послідовники другого методу повинні остерігатися стати надто пасивними і безвідповідальними, приймаючи пориви несвідомих сил, бажань і прагнень нижчого порядку за вказівки і натхнення понад. Крім того, вони повинні розвивати в собі здатність непохитно переносити неминучі періоди внутрішньої безплідності і мороку, коли свідомий зв'язок з духовним Центром обривається й особистість почуває себе покинутою.

Усе різноманіття "ідеальних моделей" можна розділити на дві основні групи. До першої відносяться образи, що уособлюють гармонічний розвиток, всебічну особисту і духовну досконалість. Ідеал такого роду висувують перед собою головним чином інтроверти. Друга група ідеальних образів уособлює досконалість у визначеній сфері діяльності. Це ідеал художника, учителя, вченого і т.д. Як правило, такий моделі віддають перевагу екстраверти.

Після того як ідеальна форма визначена, починається практичний психосинтез, побудова нової особистості. Ця робота може проводитись методом психокорекції.

Мета психокорекційної процедури націленої на особистісне зростання: постановка та усвідомлення проблеми людини, розкриття вольового центру, зрозуміння можливостей та їх усвідомлення через рефлексію та гармонізація всіх сфер діяльності людини.

Психокорекційна процедура базується на наступних принципах:

- активності;
- відкритості;
- довіри власних переживань;
- щирого зворотного зв'язку;
- бути почутим та вміти слухати інших.

Також формування нової особистості може бути розділене на три головні частини:

Використання всіх наявних у розпорядженні енергій. До них відносяться: а) сили, що вивільняються в процесі аналізу і розкладання несвідомих комплексів; б) прагнення, що приховано є присутніми на різних психологічних рівнях і дотепер обійдені увагою. Щоб використовувати ці несвідомі сили, багато з них потрібно перетворити в щось інше. Це стає можливим завдяки властивій їм пластичності і мінливості, фактично, таке перетворення протікає в людині постійно. Подібно тому, як людські емоції і ваблення перетворюються у фізичні дії чи діяльність розуму й уяви. І навпаки, ідеї збуджують емоції чи перетворюються в плани, а потім у дії.

Розвиток відсутніх чи недостатньо розвинутих для досягнення мети сторін особистості. Такий розвиток може здійснюватися двома шляхами: за допомогою методів викликання і самонавіяння чи за допомогою систематичного тренування

нерозвинених психічних функцій (таких як пам'ять, уява, воля) – тренування на зразок тих, що застосовується, наприклад, в області фізичної культури, при набірці технічних навичок співу, гри на музичних інструментах і т.д.

Узгодження і супідрядність (координація і субординація) різних психічних функцій і енергій, створення стійкої структури особистості. Така структура являє собою зацікавлену і навідну на міркування аналогію з пристроєм сучасної держави, громадяни якої входять у різні об'єднання, суспільні класи, професійні групи і т.д., і в який є органи керування різного рівня, – наприклад, міського, обласного, республіканського.

Таким чином, можна сказати, що так виглядає процес психосинтезу. Усі вищезгадані стадії і методи тісно взаємозалежні і проходження їх не припускає строгої послідовності визначених періодів чи фаз. Виконання широкої внутрішньої програми, спрямованої на розвиток особистості, можна починати одночасно з різних крапок, з різних сторін, а різні методи і дії можна, у залежності від обставин і внутрішнього стану.

ГРУПОВА ДИСКУСІЯ В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Вереїна Л.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Групова дискусія є одним з провідних методів активного навчання, що може бути широко застосований на лекційних заняттях з метою активного включення студентів у навчальний процес. Групова дискусія розглядається в роботах багатьох авторів: Л.П.Петровської, В.П.Захарова, Н.Ю.Хрящевої, Х.Міккіна, І.Вачкова, В.В.Третьяченко, Т.С.Яценко, тощо. Але в навчальному процесі цей метод ще не посів чільного місця. Тому проблема більш широкого втілення групової дискусії в навчальний процес вищої школи є актуальною.

Об'єктом дослідження є методи активного навчання у навчальній діяльності. Предметом – групова дискусія як метод активного навчання.

Н.М.Богомолова і Л.А.Петровська розглядають дискусію як вид взаємодії людей в процесі безпосереднього спілкування. Групова дискусія у навчальному процесі - це сумісне обговорення в студентській групі під керівництвом викладача лекційного питання, що дозволяє прояснити, змінити думки, позиції і настанови учасників групи в процесі безпосереднього спілкування. В навчальному процесі групова дискусія може бути використана як в цілях надання можливості учасникам побачити проблему з різних боків, так і як спосіб групової рефлексії через аналіз індивідуальних переживань щодо висунутої проблеми.

Класифікувати форми групової дискусії можна за різними підставами. Так, виділяють структуровані дискусії, в яких задається тема для обговорення, а іноді і чітко регламентується порядок проведення дискусії (форми, організовані за принципом "мозкової атаки"), і неструктуровані дискусії, в яких викладач є фасилітатором, теми обираються самими учасниками, час дискусії формально не обмежується. Структуровані дискусії більш застосовувані на лекціях, неструктуровані – на факультативних заняттях.

Існують три типи структурованих дискусій, визначуваних залежно від результату, що досягається: 1) просування з проблеми; 2) переконання опонента або залучення його на свій бік; 3) дія на пасивну аудиторію. Як значущі цілі гру-

пової дискусії виступають: збір і впорядкування інформації з проблеми; пошук альтернативних підходів, їх теоретичних інтерпретацій і методологічних підстав; вибір альтернативи.

Для підтримки дискусії в конструктивному руслі необхідні:

рівноправ'я учасників в плані вислову власної думки і можливості бути почутим; 2) відчуття вільної, демократичної атмосфери в групі; 3) активність і щирість кожного учасника; 4) дружні реакції учасників на взаємні вислови, 5) прагнення до ухвалення, відсутність страху бути знехтуваним; 6) задоволеність від спільної роботи і міжособових взаємодій.

Групова дискусія, вживана в початковому процесі може проводитися за схемою, розробленою В.П.Захаровим, вона що складається з 3-х етапів, кожний з яких включає декілька «кроків».

Етап постановки проблеми.

Крок 1. Формулювання проблеми.

Крок 2. Перевірка розуміння сутності проблеми.

Крок 3. Постановка мети.

Крок 4. Встановлення регламенту.

Етап рішення проблеми.

Крок 5. Конкретизація завдання.

Крок 6. Опит думок учасників.

Крок 7. Уникнення відхилень від поставленого завдання.

Крок 8. Виділення основних думок у висловах учасників.

Крок 9. Узагальнення основних точок зору.

Етап підбиття підсумків.

Крок 10. Підбиття підсумків дискусії.

Крок 11. Виділення індивідуальних внесків в рішення проблеми.

КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД В ПОДГОТОВКЕ СОТРУДНИКА СТУДЕНЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ БЕЗОПАСНОСТИ

Вечерин О.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современная жизнь выдвигает новые требования к человеку как к работнику. Конкурентоспособность вынуждает человека вырабатывать определенные качества, такие как, работоспособность, дисциплина, ответственность, коммуникабельность, умение работать в коллективе, креативное мышление, творческий подход к работе. К сожалению, студенты, учащиеся в Высших учебных заведениях зачастую не учитывают особенности современного рынка и необходимость выработки качеств, которые нужны для работы на современном предприятии. Студент для эффективной работы должен укрепить свое здоровье; повысить энергетический потенциал; стать более дисциплинированным и ответственным; наладить связи в различных сферах современной жизни; расширить диапазон знаний по психологии, что позволит ему более эффективно взаимодействовать с любым коллективом; умение анализировать информацию, владеть несколькими иностранными языками; способность нестандартно мыслить и выдавать идеи.

Примером может служить Япония, в которой исторически сложилось так, что после Второй мировой войны она первым делом открыла сеть клубов каратэ по всей Японии. То есть создала сеть развивающих пространств, что дало воз-

возможность молодежи всесторонне развиваться и вырабатывать нужные качества, которые необходимы человеку. Япония, применила при воспитании своей молодежи высокоэффективные технологии развития человека, начиная с детского возраста. Эта система в Японии получила название “Дзи гоку”. Система жестких экзаменов при поступлении в учебные заведения. Со временем это понятие переросло в подготовку высшего управленческого состава японских корпораций. Молодые люди прошедшие жесткую индивидуальную программу подготовки и сдавшие соответствующие экзамены, идут вне конкурса при поступлении на работу в корпорацию. Руководство корпорации берет этих молодых людей, потому, что знает, что они обладают нужными качествами для работы в различных сферах жизни.

Отечественные разработки и технологии всестороннего развития человека с учетом мирового опыта успешно внедряются и эффективно используются на базе Студенческой службы безопасности созданной при Восточнoукраинском национальном университете имени Владимира Даля. Оперативный отряд “ХРОНОС” эффективно действовавший в 80-х годах при студенческой кафедре теории и методики организации свободного времени молодежи, послужил основой для создания студенческой службы безопасности.

В 90-х годах, в рамках движения “Молодежь против деградации, за культуру и всестороннее развитие” на базе Учебно-исследовательского комплекса “Физическое и духовное совершенствование” Восточнoукраинского государственного университета была проделана работа по разработке оптимальной модели студенческой службы безопасности.

Имевшийся собственный опыт, а также передовой отечественный и зарубежный, были проанализированы и заложены в модель и структуру студенческой службы безопасности (ССБ). Отличительной особенностью ССБ является использование стратегии превентивности и сведение оперативной деятельности к минимуму. Учитывая широкий диапазон деятельности ССБ особые требования предъявляются к подбору и подготовке личного состава. Сотрудники проходят комплексную подготовку по следующим направлениям: нормы этикета, психофизическая подготовка, оказание первой помощи, тактика и связь, рукопашный бой.

В подготовке своих сотрудников ССБ использует мировые и отечественные высокоэффективные технологии развития человека. Они помогают вырабатывать нужные качества и навыки. Для выработки качеств используются методики закалывания (по системе Иванова П.К.), элементы строевой, стрельбы, рукопашного боя; развивающие игры, к примеру, народная игра лапта, которая помогает выработать командный дух – эффективные действия в коллективе для достижения результата, дисциплинирует, повышает энергетический потенциал, закаливает организм, повышает выносливость. Регулярные мозговые штурмы, просмотр целевых фильмов, грамотно подобранная литература на актуальные для студентов темы расширяют диапазон знаний в различных сферах жизни – способствуют повышению интеллектуального уровня сотрудника. Проводимые тактические учения позволяют сотруднику четко действовать в нестандартных критических ситуациях. Занятия с инструкторами по йоге позволяют освоить эффективные методы релаксации и восстановления организма.

После прохождения подготовки и сдачи соответствующих экзаменов студент получает сертификат.

Поколения студентов-выпускников прошедшие подготовку в Студенческой службе безопасности по достоинству оценили эффективность подготовки в ССБ которая способствует адаптации к современным условиям жизни. Способствует выработке нужных качеств, приобретению навыков и умений необходимых для действия в жизненных ситуациях. Студенческая служба безопасности – это от-

личная школа формирования характера укрепления здоровья. В процессе обучения и практической деятельности по программам ССБ я: укрепил здоровье, повысил энергетический потенциал, стал более дисциплинированным и ответственным, расширил диапазон знаний по психологии, что позволило мне более эффективно взаимодействовать с любым коллективом, приобрел опыт действий в экстремальных ситуациях; качества лидера, организаторские навыки; способность анализировать и добывать информацию из различных источников.

Знания полученные за время подготовки в ССБ помогли мне выбрать тему диплома "Подготовка кадров в Японии" и успешно защитить её на "отлично".

Интенсивные процессы глобализации требуют особого внимания к подготовке кадров – воспитания человека III тысячелетия. Возникает проблема создания системы развивающих пространств воспитывающей подрастающее поколение, отрывающая от современного негативного влияния цивилизации и наркотиков, помогающая оздоравливаться и развиваться.

РОЗВИТОК МОЛОДІЖНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В ПЕРІОД РОЗПАДУ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Ворначева Т.Р.,

*Краснодонський інститут Міжрегіональної Академії
управління персоналом, м. Краснодон*

1890-ті та початок 1900-х років в Російській імперії характеризуються бурхливим розвитком політичної діяльності. Саме на цей період припадає поява нового покоління українських діячів, які вже не вагалися щодо власної національної належності й гордо називали себе "національно свідомими українцями", войовничо вимагаючи для свого народу національних прав, політичної свободи й соціальної справедливості.

Ці "нові" українці були переважно студентами. В університетах вони вступали до української громади (деякі з них, наприклад київська чи петербурзька, налічували сотні членів). У громаді студент досягав цілий ряд ідеологій, входив до кола відомих діячів і нерідко починав займатися нелегальною діяльністю, наприклад, публікацією й поширенням антицаристської літератури.

Конфлікти з урядом дедалі більше радикалізували студентів. Так, у 1901 р. уряд силоміць віддав у солдати 183-х студентів-активістів Київського університету. Це викликало масові страйки солідарності по всій Україні та призвело до виключення з університету великого числа студентів, багато з яких дійшли висновку, що єдиним виходом для них було стати революціонерами.

. Перша організована поява молодих "свідомих" українців відбулася у 1891 р., коли група студентів на чолі з Іваном Липою, Борисом Грінченком та Миколою Михновським зібралася на могилі Тараса Шевченка й створила "братство тарасівців".

Створення українського руху як альтернатива російському радикалізму і російській культурі взагалі. Найвидатнішим досягненням братства стала публікація в 1893 р. у львівській газеті "Правда" його славнозвісного кредо - "Декларації віри молодих українців". Метою братства було цілковите визнання українців як окремого народу в межах демократичної федеративної Росії. Однак, попри всі сміливі ідеї та активізацію культурної діяльності, братство домоглося незначних конкретних результатів і незабаром розчинилося в інших українських політичних угрупованнях.

У 1897 р. з ініціативи Антоновича й Кониського постала Українська загальна організація (УЗО), що являла собою федерацію близько 20 громад, багатьох студентських груп та окремих осіб на чолі з консультативним комітетом у Києві. Поява УЗО свідчила про те, що старше покоління українців усвідомлювало необхідність самоорганізації, проте характер її діяльності вказував на небажання відмовитися від культурництва й перейти до політичної роботи. Відтак наприкінці XIX ст. українці все ще не мали того, що вже мали інші меншості, скажімо, євреї та поляки- політичної партії.

У січні 1900 р. в Харкові група студентів, до якої входили Л. Матусевич, Юрій Коллард, О. Коваленко та сини кількох старих українофілів - Дмитро Антонович, Михайло Русов, Д. Познанський заснували Революційну Українську Партію - тісно згуртовану конспіративну групу. Метою цієї першої у Східній Україні політичної партії було об'єднання різних поколінь і класів у боротьбі за національні права й соціальну революцію

До 1902 р. діяло вже шість організацій (РУП). - у Києві, Харкові, Полтаві, Лубнах, Прилуках і Катеринославі, координованих центральним комітетом

З самого початку постала проблема: що з революційної точки зору заслуговує на більшу увагу - національне чи соціально-економічне питання? Більшість на чолі з Миколою Поршем і його товаришами Володимиром Винниченком та Симоном Петлюрою вважали, що ця організація має бути національною партією, до якої входили б виключно українці і яка поєднувала б націоналізм із марксизмом. Інші ж (головним виразником їхніх поглядів виступав Мар'ян Меленевський) хотіли, щоб РУП відкинула свою національну орієнтованість, ставши автономною організацією Російської соціал-демократичної партії, що представляла б усіх робітників України, незалежно від їхньої національності.

Відтак на всіх ділянках революційного руху поширеним явищем стала фракційність. Коли одна група революціонерів не погоджувалася з іншою, вона, як правило, залишалася на своїх позиціях, фанатично звинувачуючи ідеологічних опонентів у кращому випадку в дурості, а в гіршому - в реакційності. Тоді, впевнена в своїй правоті, ця група рвала зв'язки з первинною організацією й засновувала власну фракцію. Часто презирство до колишніх товаришів було таким же сильним, як і ненависть до царського режиму.

Розколи в РУП. Під впливом націоналістичних настроїв Міхновського від партії відколосалася невелика група й заснувала крихітну за чисельністю Українську національну партію. Через два роки з РУП вийшла значна частина її членів, що підтримували Меленевського, й приєдналася до російських соціал-демократів. Фракція Меленевського (вона називалася "Спілка") мала за мету перетворитися на марксистську партію на Україні у складі російської організації. Ті, що лишилися в РУП, перейменували себе на Українську соціал-демократичну робітничу партію й надалі намагалися поєднувати марксизм і націоналізм.

Стосунки з іншими неукраїнськими марксистськими партіями. РУП намагалася налагодити з Російською соціал-демократичною партією робочі стосунки, але обговорення тих чи інших питань завжди заходили в глухий кут через небажання надати українській організації автономного статусу. Зате з Польською соціалістичною партією й особливо з єврейським Бундом РУП підтримувала прекрасні стосунки. Це відбивалося у критиці з боку РУП дискримінації євреїв в імперії, а також у підтримці Бундом намагань українців добитися автономії в складі Російської соціал-демократичної партії.

Помірковані. РУП не лише поклала початок іншим партіям, а й змусила поміркованих українців, об'єднаних в УЗО, до кроку, якого вони довго уникали. У 1904 р. з ініціативи Євгена Чикаленка УЗО проголосувала за перетворення на ліберальну партію, що ставила метою встановлення конституційного правління,

проведення соціальних реформ, здобуття повних національних прав для українців у межах федеративної Російської республіки.

Ліберальна партія згодом перейменувалася на Українську радикально-демократичну партію. Але, попри зміни назви, вона за суттю лишалася ліберальною партією, дуже подібною до російських кадетів.

До 1905 р. український рух значно зріс. У ньому розвинувся цілий ряд партій, що пропонували широкий діапазон способів вирішення національних, політичних та соціально-економічних проблем України. Але всі ці партії, як і раніше, складалися переважно з інтелігенції, й між ними постійно точилися чвари. До того ж, оскільки майже вся українська інтелігенція трималася лівих поглядів, консервативна точка зору в українському політичному спектрі не була представленою, що змушувало українців відповідних переконань вступати до російських консервативних партій. Але попри всі ці недоліки не підлягало сумніву, що український рух нарешті вийшов за межі культурництва, вступивши в нову, політичну стадію свого розвитку.

Литература

4. Бебик В.М., Головатий М.Ф., Ребкало В.А. Політична культура сучасної молоді / Український НДІ проблем молоді. – К. 1996. – 112 с.
5. Бебик В. Політичний маркетинг і менеджмент: Монографія. – Київ: МАУП, 1996. – 144 с.
6. Войтасик Л. Психология политической пропаганды. – М.: Прогресс, 1981. – 278 с.
7. Голядкин Н. Творческая телереклама (из американского опыта) : Учеб.пособие. – М.: НИАНО Институт истории и социальных проблем телевидения, 1998. – 135 с.
8. Гуревич П.С. Конфигурация могущества / Метаморфозы власти: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 3 – 12.
9. Гуревич П.С. Психология рекламы: Учебник для студ вузов / П.С.Гуревич. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 287 с.
10. Гуревич П.С. Конфигурация могущества / Метаморфозы власти: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 3 – 12.
11. Допира А.И. Предпосылки восприятия и понимания сообщений СМИ о политических деятелях // Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія: Матеріали методологічного семінару Академії педагогічних наук України, 12 листопада 1998 р. – К.: Гнозис, 1998. – С. 570 – 575.
12. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / Изд.подг. А.Б.Гофман. – М.: Наука, 1991. – 574 с.
13. Коноваленко А.В. Психология политической рекламы. – Ростов н/Д: «Феникс», 2005. – 96 с.
14. Лебедев-Любимов А.Н. Проблемы и перспективы развития психологических исследований в российской рекламной практике // Реклама: теория и практика, 2005. - № 2. – С. 35-41.
15. Малкин Е., Сучков Е. Основы избирательных технологий. – М.: Русская панорама, 2002. – 462 с.
16. Ольшанский Д.В. Психология массовых политических настроений // Психол. журнал. – 1989. - № 6. – С. 40 – 50.
17. Ольшанский Д.В. Психология масс. – СПб: Питер, 2001. – 363 с.
18. Ольшанский Д.В. Политическая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 576 с.
19. Соколов В.Н. К проблеме восприятия политической рекламы // Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія: Матеріали методологічного семінару Академії педагогічних наук України, 12 листопада 1998 р. – К.: Гнозис, 1998. – С. 578 – 579.

УРАХУВАННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В УПРАВЛІНСЬКІЙ КОМАНДІ

Гамага О.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Команди останнім часом стали розглядатися як найважливіший груповий феномен в організаціях. Уперше командний підхід застосував відомий фахівець в області керування якістю Джозеф Джуран у Японії в 1950-і рр., а потім у США в 1980-і рр.. У наші дні команди стають усе більш популярними. Відбувається перенос акценту з поведження менеджерів і підлеглих їм працівників на діяльність багатофункціональних управлінських команд і робочих груп, зосереджених на комплексних проблемах і завданнях.

Незважаючи на те що командою часто називають будь-як групи, особливо коли треба змусити людей працювати спільно, фахівці виділяють певні відмінності команд від інших форм групової роботи. До таких особливостей дослідники відносять: лідерство поділене між членами; наявність як особистої, так і взаємної відповідальності; власне призначення команди; виготовляє продукти колективної діяльності; в команді заохочуються вільні зустрічі для активного рішення проблем; діяльність команди оцінюється безпосередньо по зробленому колективному продукті; вся команда приймає рішення і спільно виконує його.

Концепція команди полягає в тому, що команда виходить за рамки традиційної формальної робочої групи, завдяки колективному синергетичному ефекту, що полягає в тому, що ціле — результат колективної діяльності більше, ніж проста сума доданків — сума результатів діяльності членів команди.

Команда може бути створена для будь-яких цілей. Часто виділяють чотири категорії команд: 1) дорадча — рада, «круглий стіл»; 2) виробнича — бригади, команди літного складу; 3) проектна — дослідницька група, група планування, інженерна група, цільова група; 4) група дій — спортивна команда, експедиція, команда на переговорах, бригада хірургів, військовий підрозділ.

В даний час проблема ефективності команд є предметом пильних та всебічних досліджень. Результати досліджень найчастіше свідчать на користь команд.

Успішність діяльності організації, на думку Т.Ю.Базарова та Б.Л.Ерьоміна, визначається індивідуальною успішністю в сполученні з можливістю об'єднати особисті цілі співробітників зі стратегічними цілями організації.

«Успішна команда» — це позначення гарної колективної роботи. Але щоб команда стала такою, їй необхідно пройти досить складний шлях. Цей шлях починається з підбора її членів. Принципи підбора членів команди, обумовлені позицією, цінностями, власними задачами керівника, розв'язуваними їм з використанням свого статусу і ресурсів організації, у визначеній мері визначають вихідні умови для формування команди, здатної в тому чи іншому ступені успішно здійснювати спільну роботу з реалізації цілей організації. Тут впливає ще раз звернути увагу на той факт, що навіть на рівні вищого керівництва компанії існує можливість неповної ідентифікації з цілями організації і, відповідно, вибору не самої оптимальної (з погляду інтересів організації) стратегії в підборі різних команд. На вибір керівником критеріїв підбора власних команд впливає наявність у нього своїх інтересів, пов'язаних з більш широким, ніж виробничий, загально життєвим контекстом, а також тих інтересів, що обумовлені приналежністю до певних груп впливу і зобов'язаннями щодо виконання організацією своїх цілей. Усі ці моменти варто враховувати при підборі команди, розуміючи, що професійно-

кваліфікаційні критерії не є єдиними. Важливим моментом при вирішенні цього питання є розгляд перспектив розвитку команди, пов'язаний з конкретними критеріями її формування.

Наявність різноманітних типів спільної діяльності, що відбивають її різні організаційно-економічні умови, визначає передумови для деформації її психологічної структури. А.Л. Журавльов указує, що вплив об'єктивних умов (типу спільної діяльності) пояснює виникнення в працівників неповної психологічної структури спільної діяльності.

Етапи формування успішної команди (колективу) з погляду особливостей соціально-психологічних процесів, характерних для кожного з них, описані Т.Ю.Базаровим. Цей процес представлений чотирма етапами:

1) етапом адаптації, на якому здійснюється орієнтування членів групи щодо характеру дій один одного і пошук взаємоприйнятого поведіння в групі;

2) етапом групування і кооперації, що характеризується як створення неформальної підструктури, коли виникають об'єднання за симпатіями та інтересами, відбувається співвіднесення власних цілей з формально заданими, починає формуватися групова самосвідомість на рівні окремих підгруп, формуються інтрагрупові і інтергрупові норми і міжгрупова комунікація в рамках команди;

3) етапом нормування діяльності, на якому виробляються принципи групової взаємодії, можлива тенденція до відокремлення вже згуртованої, добре підготовленої, єдиною в організаційному і психологічному відношеннях групи від інших;

4) етапом функціонування, коли група досягає вищого рівня соціально-психологічної зрілості.

У будь-який момент ефективність роботи членів команди може понизитися, якщо вони не будуть безупинно працювати як єдина команда, прислухатися до думки один одного і спілкуватися, керувати конфліктами, визнавати особливий внесок кожного члена команди в загальну справу, чесно забезпечувати зворотний зв'язок і демонструвати інші ознаки ефективної команди.

Експерти вказують п'ять областей, у яких діяльність команди повинна піддаватися пильному спостереженню й оцінці: 1) місія команди; 2) досягнення цілей; 3) наділення повноваженнями; 4) відкриті, чесні комунікації; 5) позитивні ролі і норми. За умови контролю за цими ключовими функціями самокеровані команди можуть бути ефективними і вносити свій внесок у досягнення цілей організації.

Управлінська команда складається з окремих особистостей. Багатоаспектний характер роботи керівників передбачає вміле оперування поняттями "людина", "індивід", "індивідуальність", а також такими, що пов'язані із особистістю і становлять її структуру: "темперамент", "характер", "здібності", "емоції", "вольові якості", "мотивація", "соціальні установки". Як бачимо, структура особистості включає в себе: 1) загальнолюдські властивості (відчуття, сприйняття, мислення, пам'ять, воля, емоції); 2) соціально-специфічні риси (соціальні установки, ролі, ціннісні орієнтації); 3) індивідуально-неповторні риси (темперамент, поєднання ролей, самосвідомість). Тобто мовиться про таку структуру особистості, яка розглядається як багаторівнева система, що об'єднує у собі психофізіологічний, психологічний і соціально-психологічний рівні. В умовах управління та ділової взаємодії люди оцінюють один одного за рівнем інтелекту, який утворюється системою пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, мова, увага, уява), за індивідуально-психологічними властивостями (темперамент, характер, спрямованість тощо).

Для того, щоб створити ефективну управлінську команду необхідно володіти інформацією про ті соціально-психологічні процеси й умови, у яких протікає трудово діяльність особистостей з яких саме і складається ця команда.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Гарькавець С.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Проблема правового існування людини завжди притягувала увагу вчених із різних областей наукового знання. Осторонь не залишалися і психологи. Вони зробили значні внески в її вирішення, а система правового виховання індивіда у більшості країн побудована на принципах, які розроблені в сучасній науковій психології. Разом з цим, ще залишається значне коло питань, які мають дискусійний характер та потребують свого безумовного вирішення. Одним із таких питань є питання визначення чинників детермінації правової поведінки особистості.

Існує кілька підходів, на підставі яких науковці визначають детермінаційні елементи правоіснування. Так, З. Фрейд вважав, що люди за своїм змістом взагалі антисоціальні. Він стверджував, що люди мають егоцентричні потяги до пошуку задоволення та прагнення до руйнування, які вступають у конфлікт з вимогами соціальної групи [7]. Щоб забезпечити виживання у суспільстві, люди зобов'язані контролювати або переспрямовувати в інше русло дані прагнення. Це досягається завдяки протидії процесу актуалізації. Воно є функцією Я, яке керується принципом реальності. Останнє, в свою чергу, керується Супер-Я, яке є втіленням інтерналізації групових норм.

Правова поведінка людини, на думку класичних фрейдистів, якісно залежить від відносин між батьками та дітьми. Вони посилаються на те, що утворення Супер-Я знаходиться у залежності від психосексуального розвитку та розвитку Я, унаслідок взаємодії немовляти з батьками та з розв'язанням едипового комплексу у віці до п'яти років. Задоволення, яке дають батьківські відносини, є центральним елементом у формуванні нормативної поведінки, а порушені взаємозв'язки породжують фіксації, до яких індивід потім регресує у кризові моменти свого життя.

А. Адлер також відзначав значимість несприятливих стосунків між матір'ю та дитиною в етіології просоціальної та кримінальної поведінки [6, с. 177]. Наслідками таких стосунків є те, що людина боїться бути «залишеною», «відторгнутою» і прагне до того, щоб її «утримували».

Представник гуманістичного напрямку у психоаналізі Е. Фромм стверджував, що поведінка людини може бути зрозумілою лише у світлі впливів культури, які існують в даний конкретний момент історії. Вчений відзначав, що потреби, які властиві тільки людині, еволюціонували у ході історії людства, а різні соціальні системи, в свою чергу, вплинули на виявлення цих потреб. Отже, сьогодні ми маємо конфлікт, який полягає у тому, що людина вирішує для себе, чи бути вільною, чи знаходитись у безпеці. Звідси ми маємо і різновиди поведінки: авторитаризм, деструктивність та конформізм. Не один із різновидів не є конструктивною поведінкою, тому що вплив соціальної дійсності може розмивати нормативні підвалини кожного з них. Проте вчений вважає, що дихотомія вибору «свобода – безпека» є обумовленою унікальними екзистенціальними потребами, які закла-

дено в природі людини. До таких потреб Фромм відносить: потребу у встановленні зв'язків; потребу у подоланні; потребу у коріннях; потребу в ідентичності; потребу у системі поглядів і відданості [8].

Теорія біхевіоризму, яка утверджує положення про те, що психологія – це наука, яка вивчає виключно поведінку людини ще з часів засновника цього напрямку Дж. Уотсона, пропонує розглядати будь-яку поведінку у взаємозв'язку між стимулом та реакцією. Стимул – це об'єкт або подія, які викликають поведінку, а реакція – власне викликана поведінка [9].

Біхевіористське тлумачення поведінки людини збігається у тому, що поведінка людини і тварини підкорена одним і тим же природним законам. Різниця полягає тільки у ступені їхнього розвитку. Отже, для людини властиві більш складні форми прояву цієї поведінки, але вони можуть бути поділені на прості елементи – редуковані на прості складові або ланцюгові зв'язки «стимулу-реакції».

Такі відомі біхевіористи, як Б.Ф. Скінер, Ц. Джеффері, Дж. Берджес, Р. Екерс та інші, стверджували, що просоціальна поведінка, як і кримінальна, завоюється та закріплюється шляхом оперантного обумовлення [9; 10].

Так, у відповідності зі Скінером людина народжується істотою нейтральною, а її поведінку формує культура, суспільство та середовище. Звідси – її поведінка буде вважатися гарною або поганою у залежності від того, як вирішуватиме суспільство. Поведінка, яка визнається «гарною» в одному суспільстві або культурі, може бути «поганою» в іншому [9].

У відповідності з зазначеним класичні біхевіористи пропонували впровадження поведінкової інженерії, яка б базувалася на науковій концепції людини. На їхню думку слід розробити зрозумілі правила та доступні для всіх інструкції, які б спонукали кожну людину враховувати інтереси суспільства. За це вони отримували від нього винагороду, а в разі порушення цих правил – суворо карались.

А. Бандура стверджує, що правова поведінка детермінована існуючою ситуацією та тією інтерпретацією, яку надає їй людина. З цього боку нема кращого прикладу, як приклад моральних установок. Людина має певні механізми за допомогою яких може значно відхилитися від тих моральних устоїв, які запропонує їй середовище та при цьому не випробувати почуття самозневаги [1, с. 134].

Дослідник Р. Емлер розглядає просоціальну поведінку як певну соціальну ідентичність, яка вибирається молодими людьми, тому що вона має сенс. Якщо є сенс у делінквентній поведінці, то це є проявом непатологічної та раціональної соціальної ідентичності. Делінквентність концептуалізується як загальна поведінкова характеристика, яка притаманна багатьом молодим людям [7, с. 138].

Ще одним поглядом на поведінку людини крізь призму її соціалізації є так званий адаптивістський підхід. Прихильники цього підходу вважають, що життя дорослих людей треба розглядати у якості певного ряду кризисів, які очікуються чи не очікуються і, які необхідно усвідомлювати та переборювати. Так, Дж. Клаузен висловив думку про те, що дорослі люди постійно змушені балансувати між вимогами, які їм пред'являє життя: робота, родина, друзі і т. ін. Крім цього, існують певні вікові бар'єри. Наприклад, так звана «криза сорокалітніх», коли людині здається, що життя втрачає колишній сенс, робота стає нудною, а родина стає як «спустошене гніздо». Ця криза має різні прояви у різних людей: одним здається, що вони відчувають наближення старості та смерті, інші – відчайдушно прагнуть знову відчути себе молодими [1].

Відомий психолог Г. Айзенк зазначає, що моральна, просоціальна поведінка не є наслідком раціональних рішень та мало керується розсудом. Будь-хто, хто будує своє життя виключно на раціональній основі, може вибрати життя злочинця, оскільки воно скоріше наблизить його до матеріального добробуту, ніж

життя праведника. Вчений зазначає, що детермінантами такої поведінки виступають такі конструкти, як інтроверсія-екстраверсія, нейротизм та рівень психотизму.

Л. Берковіц, посилаючись на цілий ряд досліджень, стверджує, що родинні обставини значною мірою визначають, з якою готовністю діти та підлітки можуть поводити себе агресивно та вчиняти насильницькі дії. Іншими чинниками, які можуть сприяти як просоціальній, так і антисоціальній поведінці індивіда, за Берковіцем, є чинник ризику та так звана материнська депривація, коли мати впливає на свою дитину незрозуміло та непослідовно або просте відторгнення дитини.

Представник гуманістичного напрямку в психології А. Маслоу, виходячи зі своєї теорії ієрархії потреб, стверджує, що чим вище людина може піднятися в ієрархії потреб, тим більшу індивідуальність, людські якості і психічне здоров'я вона продемонструє. Отже, з цієї точки зору тільки задоволення фізіологічних потреб, потреби у безпеці та захисті не може відповідати просоціальному виміру. Для людини, яка існує в певному соціумі важливим є перехід на інші ступені – задоволення потреби у належності та любові, самоповазі та актуалізації. На думку вченого, саме вони виступають принциповими моментами в організації мотивації людини. Якщо ці потреби не задовольняються, у людини виникають апатія, цинізм і відчуження, що робить її антисоціальною і небезпечною для оточуючих [5, с. 141].

Представники когнітивістського напрямку в психології Ж. Паже, Л. Колберга розглядають моральну (просоціальну) поведінку як таку, що мотивована когнітивними потребами у самосвідомості людини і необхідна для розуміння соціальної реальності [3; 4].

Згідно теорії конформізму К. Мертонна людина впадає в так званий стан аномії і веде себе деструктивно у відношенні до суспільства тоді, коли мета, яку вона ставить перед собою, не може бути задоволена тими засобами, які надає їй суспільство. Відтак людина і продукує ворожість та непокору. В іншому випадку вона веде себе конструктивно і продукує максимум конформізму відносно соціально-правових норм суспільства [4, с. 114-115].

Т. Хірші, навпаки, виходячи з положень теорії нонконформізму констатує, що кореляційними елементами правового зв'язку між індивідом та суспільством виступають: прихильність до інших у формі сумління; прихильність до традиційних цілей; активна участь у традиційних заняттях, які не сумісні з делінквентною активністю; віра у моральне обґрунтування традиційних цінностей [4, с. 116-117].

Американський вчений-соціолог Н. Смелзер вважає, що основними чинниками детермінації соціально-нормативної поведінки є культурні цінності і саме вони визначають, що є просоціальним відносно того соціокультурного простору, у якому знаходиться індивід. Самі норми, вченим визнаються як очікування та стандарти, що керують інтеракцією людей [10].

Серед вітчизняних учених поширена думка про те, що процес соціалізації є процесом соціального розвитку людини, засвоєння нею соціального досвіду, входження у соціальне середовище, у систему суспільних відносин. Соціалізація відбувається у якості адаптації до соціального середовища, входження в нього як одного із соціальних елементів [8; 9; 14].

Відомий російський вчений Ю.В. Кудрявцев, визначаючи загальний шлях впливу соціальних норм на поведінку індивіда, зазначає, що норми виконують три основні інформаційні функції: орієнтуючу, програмну та прогностичну, які разом «обслуговують» такий вчинок людини: вибір мети та засобів, прийняття рішень та планування вчинка, передбачення та оцінка його об'єктивних і суб'єктивних наслідків [6, с. 67].

М.І. Бобньова та ряд інших дослідників визначають особливу функцію соціальних норм, яка пов'язана з встановленням та розвитком особистості, а саме: засвоєнням та формуванням особистісної системи норм і використанням їх у якості умов і детермінант соціального розвитку особистості, тобто її соціалізації. Відбувається це на підставі формування так званих «статусних характеристик», які виникають під час оволодіння особистістю системою норм та цінностей тієї соціальної групи, до якої вона належить [4; 5].

Дослідники О.Р. Ратінов та Г.Х. Єфремова відмічають, що законслухняні громадяни на відміну від правопорушників мають інші стимули стримання від скоєння злочинів. Так, у правопорушників такими стимулами виступають переважно зовнішні детермінанти або система правового контролю. У правослухняних – чинники внутрішньої регуляції або інтерналізовані соціальні норми [8, с. 102]. По-іншому, законслухняна особистість діє на підставі засвоєних правових та моральних приписів, які включені до її системи цінностей, а правопорушник – тільки із страху бути викритим та покараним.

Відомий російський вчений О.М. Яковлев, вважає, що на соціально гарні та соціально погані слід поділяти не стільки людські потреби, а скільки засоби їх задоволення. Останні визначаються як властивостями особистості, так і характером її взаємодії з соціальним середовищем [14, с. 32]. Вчений вводить поняття «соціального типу», під яким розуміє певний тип особистості, який проявляє свої головні характеристики у вигляді стійких способів (або стереотипів) поведінки. Соціальний тип уявляє собою поєднання індивідуальних властивостей особистості з типовими елементами близького до нього соціального середовища.

Перелічені підходи до проблеми детермінації правової поведінки особистості не відбивають усього різномаття наукових думок. Проте, вони дають підстави вважати, що процес детермінації правової поведінки є складною системою взаємовідносин індивіда та соціального середовища.

Таким чином, на підставі теоретичного аналізу науково-психологічних підходів щодо детермінації правової поведінки особистості ми можемо зробити такі висновки.

1. Серед зарубіжних вчених-психологів не має єдиної думки щодо визначення як самої правової поведінки особистості, так і детермінант, які її обумовлюють.

2. Існує кілька основних підходів, які в своїй основі виходять з того чи іншого теоретичного напрямку або концептуальної побудови. Це: психоаналітичний, неофрейдський, біхевіористський, гуманістичний, когнітивістський, соціально-психологічний підходи.

3. Серед вітчизняних вчених відмічається більш тотожне ставлення до проблеми правової поведінки особистості та її обумовленості.

4. Основними детермінантами правової поведінки особистості вчені визначають: розвиток Супер-Я, яке є втіленням інтерналізованих групових норм (З. Фрейд), сприятливі стосунки між матір'ю та дитиною у ранньому дитинстві (А. Адлер), інтрапсихічні конфлікти та їхнє вирішення (Е. Фромм), суспільно-культурні та середовищні стимули (Б.Ф. Скінер, Ц. Джеффері, Дж. Берджес, Р. Екерт), певна соціальна ситуація та її інтерпретація індивідом (А. Бандура), соціальна ідентичність (Р. Емлер), інтроверсія-екстраверсія, нейротизм та рівень психотизму (Г. Айзенк), обставини родинного життя та материнська деривація (Л. Берковіц), можливість задоволення потреби у належності та любові, самоповазі та актуалізації (А. Маслоу), задоволення когнітивних потреб та правильне розуміння соціальної реальності (Ж. Піаже, Л. Колберг), продукування індивідом конформізму відносно соціально-правової реальності (К. Мертон), сумління, прихильність до традиційних цілей та віра у моральне обґрунтування традиційних цін-

ностей (Т. Хірші), культурні цінності (Н. Смелзер), вплив соціальних норм (Ю.В. Кудрявцев, М.І. Бобньова), засвоєння (інтерналізація) індивідом правових та моральних приписів суспільства (О.Р. Ратінов, Г.Х. Єфремова), засоби задоволення основних потреб особистості (О.М. Яковлев).

5. Потребує подальшого емпіричного вивчення співвідношення або питома вага зазначених чинників із визначенням їхньої можливої ієрархії або дієвості продукування.

Література

1. Аронсон Э, Уилсон Т, Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. – СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2002. – 560с.
2. Айзенк Г., Айзенк М. Исследование человеческой психики. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 480с.
3. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 512с.
4. Бобнёва М.И. Социальные нормы и регуляция поведения. – М.: Наука, 1978. – 311с.
5. Коновалова В.Е., Шепитько В.Ю. Основы юридической психологии: Учебник. – Х.: Одиссей, 2005. – 352с.
6. Кудрявцев Ю.В., Нерсисянц В.С. Социальные отклонения. Введение в общую теорию. – М.: Юрид. лит., 1984. – С. 90-98.
7. Психология криминального поведения / Р. Блэкборн. – СПб.: Питер, 2004. – 496с.
8. Ратінов А.Р., Єфремова Г.Х. Правовая психология и преступное поведение: Теория и методология исследования. – Красноярск: Изд-во Красноярского ун-та, 1988. – 253с.
9. Рубчевский К.В. Формы прохождения социализации личности // Психол. наука и образцов. – 2002. - №2. – С.86-92.
10. Смелзер Н. Социология. – М.: Феникс, 1994. – 342с.
11. Социальная психология / Ш. Тейлор, Л. Пипло, Д. Сирс. – СПб.: Питер, 2004. – 767с.
12. Социальная психология: Хрестоматия: Учебное пособие для студентов вузов / Сост. Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая. – М.: Аспект пресс, 2003. – 475с.
13. Хегенхан Б., Олсон М. Теории научения. – СПб.: Питер, 2004. – 474с.
14. Яковлев А.М. Преступность и социальная психология. – М.: Юр. лит., 1971. – 248с.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ СТУДЕНТА В УМОВАХ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Гарькавець Н.С.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Питання визначеності особистості відносно того або іншого політичного руху, тієї чи іншої політичної партії і навіть конкретного політика є досить складним, важливим і актуальним. Воно за своїм змістом є продуктом того, що визначається у співвідношенні індивідуально-психологічних особливостей особистості і тим соціально-політичним середовищем, в якому ця особистість знаходиться.

Науковці неодноразово зазначали роль соціально-психологічних чинників у спрямованості того чи іншого політичного вибору особистості. Багаточисельні дослідження засвідчили різні рівні певних залежностей та проявів. Проте, значною мірою залишаються проблемними зв'язки між ціннісними орієнтаціями людей та їхніми політичними перевагами.

Досліджено, що у структурі спрямованості політичного вибору особистості політичні цінності та переконання посідають значуще місце. Відомий науковець

Г.Г. Ділігенський навіть виділяє ціннісно-орієнтований тип залучення особистості в політику. У такої особистості інтелектуально-раціональний та плотьсько-емоційний компоненти свідомості не розділяються, а в поведінці своєрідно переплітаються політичні знання, принципи, ритуали, традиції, еталони і т. ін.

Проте, проблемність зазначеного питання полягає в тому, що постійні трансформації, які відбуваються у соціально-політичному середовищі, зміна ціннісних доміант змушують людей змінювати і свої уявлення відносно наявних суб'єктів політики. Прикладом таких трансформацій можуть бути події, які відбуваються в Україні на протязі останніх 10-15 років.

Особливо вражаючі зміни дослідники спостерігають у молодіжному середовищі і перш за все в середовищі студентської молоді. Як зазначають Ю.І. Загородній, В.С. Куріло та С.В. Савченко процес політичної соціалізації студентської молоді виражає всю сукупність стихійних і цілеспрямованих дій, суб'єктом яких виступають політичні явища, люди, засоби масової інформації, які, в результаті, визначають рівень політичної культури, політичної свідомості й політичної активності студентства. Щодо цінностей, які знаходяться в основі спрямованості поведінки особистості, в тому числі і політичної, зазначається перманентність цінностей політичного устрою та відповідного ставлення до них.

Ми вважаємо, що саме ціннісні орієнтації виступають головними детермінантами політичного вибору студентської молоді і їхній вплив справляє визначальне значення щодо політичного вибору особистості.

МЕТОДЫ ПРЕВЕНТИВНОЙ И ОПЕРАТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДЛЯ ДЕВУШЕК-СТУДЕНТОК ВУЗА

Гладушина Т.Л.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современная жизнь характерна ухудшением криминогенной обстановки. А это значит, что вероятность встречи с преступником возрастает для каждого человека. Умение постоять за себя становится жизненной необходимостью.

Наглый хулиган, вор, бандит, насильник, мошенник... Их нападение бывает неожиданным.

Здесь все решает мгновенная реакция на действия агрессора. Чтобы реакция была адекватной, нужна определенная подготовка.

Данные уголовной статистики и судебной практики свидетельствуют, что в ситуации сексуального насилия так или иначе оказывалась каждая женщина. Отсутствие элементарных поведенческих знаний, которые позволили бы предупредить случаи риска и избежать их, приводят к принятию неправильных решений. Многие преступления чаще всего вызваны поведением самих жертв. Причем поведение женщины, ставшей жертвой, колеблется от элементарной неосмотрительности до прямого провоцирования преступника.

Исследования показали, что женщины в ситуации насилия ведут себя по-разному – в зависимости от уровня образования, воспитания, интеллекта, физической подготовки и даже знака зодиака, под которым родились, а также от времени года, лунного дня.

Владея превентивными методами самозащиты, используя определенную тактику поведения или приемы самообороны, женщины уже могут защититься от приставаний и нападений.

Превентивные методы самозащиты подразумевают уровень духовного развития личности, когда высшие силы (Ангел хранитель) оберегают, предостерегают, предупреждают человека. Это интуиция, которая не позволяет женщине завязывать сомнительные знакомства, вступать в опасные контакты, выбирать рискованные маршруты следования и т.д.

Что касается поведения, то это прежде всего умение вести себя недвусмысленно, сразу обозначая пределы отношений, четко выражая свои мысли и чувства. Это с одной стороны – скромность, с другой уверенность. Соблюдение моральных и нравственных норм. И, конечно, внешний вид, соответствующий времени и ситуации.

Оперативные методы самообороны – это психофизическая и тактико-техническая подготовка. Это те знания, умения и навыки, которые позволяют женщине выйти из конфликтной ситуации с наименьшими потерями.

Во-первых, умение разбираться в людях. Нестабильность в обществе повлекла за собой обострение различных психических расстройств (неврозы, психозы, фобии). Некоторые из них имеют скрытые формы. В повседневной жизни приходится сталкиваться с людьми, подверженными какому-либо из расстройств. Дав верную диагностическую оценку тому или иному отклонению, выбрав правильную линию поведения, можно нейтрализовать любую ситуацию, тем самым обезопасить, а возможно, и помочь человеку, которому требуется медицинская помощь или консультация психолога, порекомендовав ему нужного специалиста.

Во-вторых, знания о подручных средствах защиты и умение ими пользоваться. Боевые приемы самообороны только при условии хорошей физической подготовки и регулярных тренировок могут быть эффективны и принести желаемый результат.

Владение травматическим, газовым и другим оружием также требует соответствующей подготовки.

Исследования показали, что девушки-студентки не только не владеют оперативными методами самозащиты, но не хотят даже задумываться о превентивной безопасности. Такая беспечность, порой, заканчивается трагически.

В Восточноукраинском национальном университете имени Владимира Даля проблемами личной безопасности занимается Студенческая служба безопасности (ССБ). Информационно-аналитический отдел ССБ проводит исследования по данной проблематике; осуществляет сбор, анализ материалов по различным направлениям превентивной и оперативной безопасности, занимается изучением отечественного и зарубежного опыта противостояния насилию, терроризму; выявляет негативные и конфликтные ситуации в студенческой среде; оказывает помощь девушкам, попавшим в беду, привлекая разных специалистов-медиков, психологов, юристов, специалистов в области разрешения конфликтов.

Комплексная подготовка девушек в Студенческой службе безопасности осуществляется по следующим направлениям: прикладная психология (знания о различных психотипах); владение различными видами оружия, боевыми приемами; методы энергетической защиты; умение оказать первую медицинскую помощь.

Такая подготовка позволяет эффективно действовать как при выполнении обязанностей сотрудников ССБ, так и в повседневных жизненных ситуациях.

ЕВГРАФ КОВАЛЕВСКИЙ КАК ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ

Довжук И.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Евграф Петрович Ковалевский (1790-1867) – выдающийся ученый, педагог, государственный деятель, автор первого геологического описания Донбасса, один из ведущих горных инженеров Российской империи.

Евграф Ковалевский родился в селе Ярошевка Харьковской губернии. Многие представители дворянской семьи Ковалевских были выдающимися учеными и государственными деятелями. С ранних лет дети получали воспитание и образование в довольно строгих условиях.

Ковалевские – представители одного из известных старинных родов украинского казачества, основавших Слободскую Украину. В конце XVIII – начале XIX в. участвовали в русско-турецких и других войнах. Многие представители рода внесли значительный вклад в науку и искусство, стали видными общественными и государственными деятелями³ в 1855 г. российский престол занимает Александр II. Многим в стране было ясно, что проигрыш в Крымской войне не случаен и Россия станет второстепенной державой, если не произведет ряд социальных и экономических реформ. Александр II, намереваясь осуществить значительные преобразования, привлекал людей, способных их провести. Евграф Ковалевский, занимавший до этого ряд высоких государственных должностей, пользовался известностью как высокообразованный гуманный человек и тактичный администратор. Император видел в нем соратника в идее реформирования системы образования.

В апреле 1856 г. Е.Ковалевский назначается попечителем Московского учебного округа. Он снял ограничения в тематике и содержании лекций, читаемых в Московском университете, которые были введены после революции 1848 г. в Европе, и представил университету значительную автономию во внутренних делах.

В марте 1858 г. Е.П.Ковалевский назначается министром народного просвещения России. Он сразу же начал менять порядки в С.-Петербургском университете на началах внутренней автономии. По его предложению Государственный совет включил в круг ведения земских учреждений “попечения о народном образовании”. Сфера деятельности министра была обширной. Она включала в себя не только систему образования, но и решение многих вопросов науки, культуры и искусства.

Евграф Ковалевский поддерживает отношения с выдающимися литераторами того времени – Иваном Тургеневым, Николаем Чернышевским, Петром Анненковым, Федором Тютчевым и др. Он был хорошо знаком с проблемами и преградами, которые препятствовали развитию рождавшихся демократических тенденций в обществе и литературе, служившей трибуной общественной мысли. Евграф Петрович понимал, какой вред стране наносил действующий институт

³ Например, отец Евграфа Петровича – Петр Иванович (1766-1827), полковник, а затем бригадный генерал, по окончании военной службы становится первым предводителем харьковского дворянства. Варвара Яковлевна Ковалевская, двоюродная сестра Петра Ивановича, в первом браке была за греческим полковником, героем русско-турецкой войны Назарием Каразиным, а вторым браком – за братом Петра Ивановича Андреем Ивановичем. В ее имении Пан-Ивановке собирался цвет губернии, образованные люди Харьковщины, в т.ч. и Г.С.Сковорода.

цензуры, заперщавшей печатать произведения, в которых высказывались сколь-нибудь свободололюбивые мысли и идеи. Ковалевский мудро и решительно приступает к преобразованиям в этом важном и непростом деле. Под его руководством разрабатывается новый цензурный устав, который должен был упорядочить отношения между цензурой и печатью. Еще до его принятия Евграф Петрович способствует снятию вето с многих произведений, ранее запрещенных к печати⁴. Также был заменен целый ряд наиболее консервативных цензоров.

Добиваясь высокого положения, Евграф Петрович и его брат Егор Петрович много делали для своей родины, для сохранения и развития ее культуры. Этот вопрос подлежит подробному изучению. В частности, составить представление о взглядах этих людей на общность и различие украинской и русской культур и их взаимное влияние помогли бы такие пока не найденные материалы, как, например, «Спор между Егором Ковалевским и Николаем Гоголем о России и Малороссии, который произошел в 1834 году в Риме».

К середине 1861 г. демократические преобразования были уже заметны и в сфере образования, и в печати. Однако Александр II и правительство не были готовы к проведению их в жизнь до конца. И вскоре, испугавшись студенческих волнений и свободных выступлений в печати, пошли на попятную, решив оставить в своих руках жесткий контроль над печатью и университетами. Е.Ковалевский не разделял этого мнения и, не имея сил отстоять свою точку зрения от нападков противников, подал в отставку после того, как представленный им проект нового цензурного устава был отвергнут.

В июне 1861 г. Е.П.Ковалевский был освобожден от должности министра по собственной просьбе, но оставался в правительстве в качестве члена Государственного совета. За 57 лет государственной службы он был удостоен высших наград России: орденов св. Анны, св. Станислава, св. Владимира всех степеней, ордена Александра Невского с бриллиантовыми знаками и ордена Белого Орла.

Евграф Ковалевский навсегда вошел в историю России и Украины, отдав все свои силы служению своему отечеству.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Долженко В.В.,

Кафедра політології та соціальних технологій, м. Київ

Постановка проблеми. Підлітковий вік є визначальним віком соціалізації особистості, під час якої відбувається активне засвоєння культурних норм та суспільних цінностей, відкриття й ствердження свого унікальних і неповторного "Я". Слід зазначити, що в сучасній Україні відбуваються швидкі соціальні зміни, які мають вплив не тільки на зовнішній, а й на внутрішній, психологічний, світ підлітка. Це зумовлює необхідність в актуалізації механізмів соціальної самосвідомості, які впливають на адаптивні можливості підлітка.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що попри досить значні теоретичні та емпіричні напрацювання, у роботах присвячених формуванню та становленню самосвідомості особистості у підлітковому віці, проблемі динаміки та наповнення

⁴ Е.Ковалевский способствовал тому, что цензура сняла вето с «Кобзаря» Тараса Шевченко. В 1860 г. Он был издан, пополненный новыми произведениями великого поэта

етапів розвитку приділено недостатньо уваги, через що ця проблема потребує як теоретичного, так і емпіричного опрацювання.

Метою статі є вивчення сучасного стану розробленості проблеми динаміки та формування самосвідомості в підлітковому віці. В якості предмета статті висупають теоретичні концепції становлення самосвідомості в підлітковому віці.

Звертаючись до проблеми вікових рамок підліткового віку, необхідно відзначити, що вони індивідуальні й визначаються індивідуальними особливостями дитини, а також конкретними умовами зростання. Такі вчені як Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн, В.В.Столін, І.С.Кон, Л.І.Божович, Д.Б.Ельконін вважають, що серед основних надбань підліткового віку є -розвиток рефлексії, та становлення на її основі самосвідомості. Тобто у загальній психології самосвідомість тлумачиться насамперед як самопізнання суб'єкта.

При аналізі змін, що відбуваються в підлітковому віці, перш за все, звертає на себе увагу той факт, що від недиференційованого, неясного знання про свої індивідуальні особливості, від ситуативних оцінок підліток поступово підходить до усвідомлення своєї унікальності, відкриття свого внутрішнього світу, а за допомогою цього, й формування життєвої позиції, соціальної та особистішої ідентичності, системи цінностей. Це пов'язане з усвідомленням себе як члена суспільства, визначенням власної соціальної позиції, соціальних ролей та власних особистісних рис. Тобто ключовим новотвором підліткового віку є виникнення й розвиток самосвідомості у вищій її формі. Все, вище наведене, дозволяє зробити висновок, що у соціальній психології процес розвитку самосвідомості розглядається крізь призму усвідомлення суб'єктом свого сприймання іншими (Г.М.Андреева, М.Н.Корнєв, Л.Е.Орбан-Лембрик).

При проведенні аналізу різноманітних поглядів на проблему формування та становлення самосвідомості в підлітковому віці, слід відмітити, що при описі різноманітних кроків, етапів та періодів формування самосвідомості підлітків, такими вченими як І.І.Чеснокова, В.С.Чуднонський, Д.Марсія, Е.Еріксон, відкритим лишається питання наповнення етапів розвитку та динаміки формування самосвідомості.

Висновки. Таким чином, у досить значних теоретичних та емпіричних напрацюваннях присвячених проблемі формування та становлення самосвідомості особистості в підлітковому віці, проблема динаміки та наповнення етапів розвитку самосвідомості в підлітковому віці не отримала достатнього висвітлення та потребує як теоретичного так і емпіричного опрацювання.

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА - НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА

Жорник М.И.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Книга – источник знаний, хранитель мировых и эстетических ценностей, связующее звено между опытом поколений. Вся жизнь специалиста любой отрасли неразрывно связана с чтением.

Огромный рост объема информации не вмещается в учебные программы. Знания, полученные в системе формального образования, устаревают быстрее, чем когда-либо. В будущем предстоит, прежде всего, не накапливать знания, а научиться систематически вырабатывать новое знание, сделать разумный вы-

бор при избытке информации и при этом подчинять ее принципу разумного применения нового знания.

В настоящее время главное – научить студентов поиску и использованию нужной информации в разнообразных документах. Сегодня в выигрыше тот, кто в совершенстве владеет навыками освоения информационного пространства.

Необходимым условием совершенствования образовательной деятельности должно быть присутствие информационной культуры. Ее цель – достижение наибольшей эффективности учебного процесса. Информационную культуру следует понимать как средство в осуществлении образовательной деятельности

Главное в обучении на современном этапе – научить студентов поиску и использованию нужной информации, заключенной в разнообразных документах. Информационная подготовка призвана обучить студента навыкам самостоятельного пополнения знаний, умению работать с информацией, анализировать, принимать правильные решения.

Освоить это можно только поэтапно, путем обучения основам библиотечно-библиографического знаний и информационного поиска. Включение персональных компьютеров в сквозные технологические процессы упорядочения, аналитической обработки документов, их сохранения, обмена электронной информацией, поиска ее с использованием возможностей информационных сетей способствует пониманию необходимости введения соответствующего курса в учебные программы, который, в конечном счете, поможет повысить общую культуру будущего специалиста.

Систему занятий необходимо нацелить на обеспечение глубоких знаний и выработку профессиональных навыков, учитывая важность реализации потенциальных возможностей и творческих способностей личности каждого студента. Приоритетным становится использование инновационных форм обучения, они повышают познавательную активность обучающихся, помогают закрепить знания в интересных, наиболее запоминающихся формах.

Активно-диалоговые формы обучения несут в себе большие возможности, так как студент, имея конкретные задания, реализует их, максимально используя свой интеллектуально-творческий потенциал.

Широкое применение в процессе обучения дискуссионных форм занятий, позволяет обогатить теоретическую часть учебных программ конкретными прикладными знаниями, формирует компетентного специалиста, настоящего профессионала, соответствующего динамично изменяющимся условиям рынка труда. Кроме того, инновационное творчество нужно рассматривать как средство повышения интеллектуального потенциала преподавателя вуза, его реализации как профессионала.

Инновации в сфере образования позволяют формировать интенсивные, гибкие системы и формы, средства и методы обучения для реализации творческих способностей и возможностей личности.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПРОЦЕСІ РЕАДАПТАЦІЇ ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ

Завацька Н.Є.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля , м. Луганськ*

Аналіз динаміки психологічних особливостей осіб зрілого в процесі адаптації до різко змінених умов життєдіяльності і впливу психогенних факторів свідчить, що незалежно від інтенсивності психоемоційних навантажень зміна структури психологічних характеристик, в основному, носить негативний характер, і чим більше тривалість психоемоційних навантажень і більш інтенсивний вплив психогенних факторів, тим більш важкі наслідки для психічного стану особистості [1-5 та ін.]. Тому актуальною стає задача дослідження адаптаційного потенціалу особистості, який може визначати як швидку і ефективну соціальну адаптацію, так і потенційну схильність до дезадаптації.

В нашому дослідженні вивчення процесу соціальної реадaptaції особи зрілого віку базується на розгляді двох сторін (аспектів) адаптаційного потенціалу: внутрішньоособистісних елементів адаптаційного потенціалу особи і особливостей впливу мікросоціального середовища.

На нашу думку, адаптаційний потенціал доцільно представити як інтегральне утворення, яке може поєднувати мотиваційно-потребнісну сферу особистості, її Я-концепцію, емоційно-вольові та індивідуально-типологічні особливості, а також вплив мікросоціального середовища (рівень соціальної підтримки). Отже, основними складовими адаптаційного потенціалу, окрім впливу мікросоціального середовища (рівня соціальної підтримки), є структурні компоненти особистості, що узгоджується з позицією К. О. Абульханової-Славської, по справедливому зауваженню якої, «психіка виявляється засобом, «органом», який опосередковує процес взаємодії індивіда зі всіма «обставинами» його життєдіяльності, включаючи в них і людей, і події, і всю людську культуру в цілому. Вона опосередковує цей процес і в тому значенні, що від неї залежить, як зміниться або залишиться незмінним індивід під впливом цих обставин» [1, 134].

Як показало експериментальне дослідження, адаптаційний потенціал особистості зрілого віку може розглядатися як інструмент її реадaptaції (вторинної адаптації) в кризових умовах. Він забезпечує усвідомлене орієнтування і оволодіння поведінкою на основі закладених в ньому значень і цінностей як концентрованого виразу мотивів. В цьому - його вирішальний внесок в процес реадaptaції зрілої людини до різко змінених умов життєдіяльності.

Найімовірніше, в адаптаційному потенціалі закладена патентність адаптаційних здатностей, своєчасність і вектор реалізації яких залежать від активності особистості.

Розширення адаптаційного потенціалу може полягати у збагаченні різноспрямованими і взаємодоповнюючими особистісними якостями; поступовому опосередкуванню фізіологічно обумовлених якостей більш пізніми особистісними утвореннями, що мають соціальну природу.

Таким чином, об'єктивна оцінка ефективності соціальної адаптації особи можлива лише на основі виявлення її адаптаційного потенціалу. Прогноз ефективності подальшої соціальної реадaptaції особи залежить не стільки від наявного рівня адаптації (на момент обстеження), скільки від її адаптаційного потенціалу. При зниженому адаптаційному потенціалі ефективність соціальної реадaptaції особи залежить від наявності мікросоціуму (оптимальної соціальної «ниші»),

конгруентного її індивідуальним особливостям. Параметри соціального середовища, яке сприятиме підвищенню рівня соціальної реадaptaції осіб зрілого віку, різні і залежать від домінуючих рис особи, які, як правило, і перешкоджають ефективній реадaptaції в нових умовах.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни. – М.: Мысль, 1991. – 301 с.
2. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности. // Вопросы психологии. - № 1. – 1989. - С. 92-100.
3. Березин Ф. Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. - Л.: Медицина, 1988. – 268 с.
4. Горелова Г. Г. Кризис зрелости и проблема профессионально-личностной реадaptaции // Проблема гармонизации мироотношения. – Челябинск: Изд-во Челяб. гуманитар. ин-та, 2001. – С. 152-158.
5. Реан А.А. Психология адаптации личности. Анализ. Теория. Практика / А. А. Реан, А. Р. Кудашев, А. А. Баранов. – СПб.: Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 479 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРСПЕКТИВ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Задорожна О.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Проблема професійного вибору пов'язана, насамперед, з усвідомленням соціального сенсу професії та вбачання перспектив власного особистісного і професійного зростання. Складність побудови професійного й життєвого плану полягає в тому, що за відносно короткий строк необхідно вирішити питання «Ким бути?» (професійне самовизначення) та «Яким бути?» (особистісне самовизначення). Молодь повинна не просто уявляти собі своє майбутнє загалом, але й усвідомлювати способи досягнення поставлених життєвих цілей.

Формування професійних намірів проходить кілька етапів. Виділяють два основних: первинні вибори, для якого характерні мало диференційовані уявлення про світ професії, відомі учням лише по назвах і деяких зовнішніх ознаках (за формою одягу, манерою поведінки, оцінкам оточуючих людей і таке інше); другий етап - власне професійне самовизначення. Тут реально формується завдання вибору майбутньої діяльності з обліком наявних психологічних і психофізіологічних ресурсів. У цей період приділяється велика увага тим шкільним предметам, які необхідні для вступу до певного професійного навчального закладу.

До п'ятірці пріоритетних мотивів вибору професії відносять - інтерес до професії, можливість виявити свої здатності, авторитет вузу, перспектива гарної роботи після закінчення навчання та вплив сімейних традицій, порад батьків.

Вибір майбутньої професії завжди індивідуальний, оскільки він являє собою частину особистісного самовизначення, знаходження майбутнім фахівцем свого покликання. Критерієм його ефективності виявляється задоволеність своєю справою й положенням у суспільстві, а також місцем, яке особистість займає в професійному світі.

Професійне самовизначення ґрунтується на системі життєвих змістів, які визначає для себе людина і які впливають на її діяльність і життєву ситуацію, однак і зворотній вплив надзвичайно сильний. Недостатньо осмислене переміщен-

ня власного «Я» у ситуацію, що не відповідає життєвим смислам особистості приводить до конфліктів між поточною діяльністю й життєвими цілями людини, які ця діяльність або дозволяє, або не дозволяє реалізувати.

Реальна поведінка індивіда будується відповідно до його концепції. Завдяки їй людина намагається інтерпретувати події, для того, щоб забезпечити відповідність відчуттів і поведінки.

"Пошук себе" - синонім соціального і етичного самовизначення, ядром якого є вибір сфери трудової діяльності, професії. Вибір професії є процесом глибоко індивідуальним і складним.

Перш за все, всяке самовизначення - одночасно і самообмеження. Вибір спеціальності робить людину чимось визначеним, дає їй конкретну сферу діяльності, в якій реалізуються здібності. Але це означає разом з тим відмову від багатьох інших видів діяльності.

Вибір професії припускає наявність інформації як про світ професій в цілому, про можливості і вимоги кожної з них, так і про себе самого, свої здібності і інтереси. Саме такої інформації старшокласникам наших шкіл часто не вистачає. Як писав, узагальнюючи результати багаторічних досліджень, соціолог В.М.Шубкін, в 17-18 років в основі відношення до світу професій лежить запозичений досвід - відомості, отримані від батьків, знайомих, друзів, однолітків, з книг, кінофільмів, телепередач. Досвід цей зазвичай абстрактний, не пережитий, не вистражданий.

Недолік життєвого досвіду і завищений рівень домагань як в сенсі оцінки своїх здібностей до оволодіння професією, так і щодо очікувань (на зразок того, щоб робота була суцільним святом), що пред'являються до неї, чреваті розчаруваннями і травмами.

Таким чином, основною метою професійного консультування старшокласників є активізація процесу формування психологічної готовності учнів до професійного самовизначення, яка має бути включена у навчально-виховний процес. Розвиваюча профконсультація має на увазі роботу з учнями різного віку. Головний момент в ній - перенесення акценту з акту вибору професії на підготовку до неї шляхом правильної оцінки природних особливостей і направленою формування необхідних якостей, властивостей особистості.

Профорієнтаційна робота повинна органічно поєднувати суспільні і особистісні інтереси, сприяючи вибору професії, яка потрібна суспільству і дає максимальне задоволення людині, дозволяє їй, зосереджуючи свої творчі здібності на даному шляху, трудитися найбільш плідним для суспільства і для себе способом. Саме на такому підході до профорієнтації засновано право людини на вибір професії, роду занять і роботи відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти і з урахуванням суспільних потреб.

Складність самої проблеми вимагає системного підходу до її рішення і запровадження в життя. Вона вимагає узгоджених зусиль педагогів, соціологів, економістів, психологів, фізіологів, кваліфікованих представників різних професій.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Ісаєва Є.С.,

Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка, м. Київ

Актуальність проблеми. Постійний зріст числа інвалідів є однією з важливих державних проблем, яка залежить від багатьох медичних та соціально-психологічних факторів і потребує комплексного підходу на загальнодержавному рівні. Вирішення цієї проблеми потребує багатьох змін в порядку утворення спеціальних навчальних закладів для людей з особливими потребами, медико-психологічних реабілітаційних центрів, розроблення спеціальних програм соціально-психологічної реабілітації інвалідів, покращення вже існуючих центрів реабілітації, забезпечення їх необхідним практичним матеріалом з метою вирішення проблем адаптації.

Метою статті є вивчення стану проблеми формування життєвого шляху у людей з особливими потребами.

Хвороба - це ситуація в яку тим чи іншим чином може потрапити будь яка людина. Але незалежно від тяжкості хвороби та її симптомів, хвороба починає займати центральне місце в житті людини, в її думках та стає джерелом переживань, тривоги, страхів. Однією з актуальних проблем медичної психології є вивчення відображення суб'єктом своєї хвороби, формування внутрішньої картини хвороби.

Для нас представляється важливим вивчення цього аспекту у людей з особливими потребами, які на нашу думку мають певні ускладнення в структурі внутрішньої картини хвороби, порівняно з соматично хворою людиною, яка має набути захворювання з перспективою одужання. На нашу думку хвороба, що інвалідизує, обумовлює виникнення певних змін в структурі особистості, які в свою чергу мають значний вплив на формування життєвих перспектив особистості.

Наукові зусилля медиків, психологів педагогів спрямовуються на вдосконалення, поглиблення у вивченні індивідуально-психологічних особливостей особистості та стану її здоров'я, на формування життєвих перспектив, особливо в період раннього юнацького віку - періоду самовизначення особистості, побудови картини власного життєвого шляху.

Інвалідність це не тільки порушення здоров'я зі стійкими розладами функцій організму, але й психологічні зміни в структурі особистості. Інвалідність психологічне утворення особистості, яке виражається її деформацією, яка заважає нормальному соціальному функціонуванню особистості, на фоні проблем з самооцінкою, непродуктивних контактів та інших соціальних обмежень.

Питання суб'єктивного сприйняття життєвого шляху особистістю стає все більш актуальним в психологічній науці та філософії. Багатогранні аспекти проблеми життєвого шляху особистості знайшли відображення у різних концептуальних моделях зарубіжних (Ш.Бюлер, Е.Еріксон, Г.Олпорт) та вітчизняних дослідників (Б.Г.Ананьєв, К.О.Абульханова-Славська, О.Г.Асмолов, М.А.Булатов, Є.І.Головаха, В.П.Іванов, О.О.Кронік, О.В.Лук'яченко, С.Д.Максименко, В.О.Моляко, Н.Ф.Наумова, С.Л.Рубінштейн, В.А.Роменець, Л.В.Сохань та інші вчені).

Для того, щоб активізувати потребу в проектуванні життєвої перспективи, необхідно постійно визначати які наміри, домагання, індивідуальні особливості особистості виражаються в життєвих проявах особистості і які наслідки мають ті

чи інші умови життя для внутрішнього світу людини, як це впливає на мотиви її діяльності, засоби досягнення мети тощо.

Розвиток особистості, як суб'єкта діяльності, стає важливою метою та задачею освітньої системи, що широко досліджувалось в контексті низки фундаментальних філософсько-методологічних робіт Г.М. Андреевою, К.О. Абульхановой-Славською, Б.Г. Ананьєвим, Л.І.Анциферовою, О.О. Бодальовим, Л.С.Виготським, А.М.Леонтьєвим, В.М.Мясіщевим, С.Л.Рубінштейном, А.А Реаном та іншими.

Звичайно, що важливим у дослідженні особливостей формування життєвого шляху особистості є також врахування умов соціального середовища, в якому вона розвивається. Насамперед слід зазначити значущість стилю сімейного виховання такої дитини, ставлення батьків до неї, особливості будови стосунків з оточенням під впливом тієї моделі, яка демонструвалася в сім'ї.

Проблема формування життєвих перспектив особистості вивчена здебільшого в ситуації здоров'я. Ми зауважуємо на необхідності дослідження цього аспекту життя у людей з особливими потребами, що мають різні степені інвалідності.

Висновки. Теоретичний аналіз дозволяє зробити висновок, що проблема формування життєвих перспектив розглядається в контексті проблем педагогічного процесу та психологічних проблем особистості, але недостатньо уваги приділяється цій проблемі в медико-психологічному аспекті у людей з особливими потребами. Актуальність і важливість цієї проблеми не викликає сумнівів. Дослідження особливостей формування життєвих перспектив в умовах хвороби, визначення чинників, що впливають на цей процес та результату цього впливу допоможе підійти ближче до розв'язання проблеми адаптації інвалідів. Це надасть можливість намітити основні стратегії в практичній роботі з такими людьми з метою підвищення рівня їх психічного здоров'я та адекватної оцінки ситуації хвороби.

СИСТЕМА СТИМУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В ПРИНЯТИИ ЭФФЕКТИВНЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

Коротков В.И.,

*Восточнoукраїнський національний університет
імені Владимира Даля, г. Луганск*

Лоббирование отдельных видов деятельности государственными служащими самых разных рангов признано как неоспоримый факт во всех государствах. А поскольку лоббирование одних направлений чаще всего осуществляется в ущерб другим, то экономике в целом также наносится урон, а общество несет еще и моральные издержки, т.к. в нем культивируется нечестный образ ведения дел. Как показывает длительная история, борьба с лоббированием только карательными мерами малоэффективна, т.к. это явление не только не уменьшается, а наоборот усиливается вплоть до коррупции среди служащих весьма высоких рангов, о чем свидетельствует непрерывно обостряющаяся борьба за должности в органах государственного управления, которые расширяют лоббистские возможности их обладателей. Нередко непринятие никаких решений отдельными государственными служащими может быть также одной из форм лоббирования чьих-то интересов по заказу, хотя возможен и вариант простой пассивности

госслужащего из-за нежелания утруждаться проработкой и принятием решения, нежеланием или неумением брать на себя ответственность за него.

С учетом высокой устойчивости этого негативного явления, рационально, поставить его на службу всего общества, а не отдельных его членов или групп введя официальное вознаграждение государственному служащему за повышение эффективности работы того подразделения (направления), за которое служащий ответственен. Причем всеобщий характер вознаграждения для служащих всех уровней исключает принятие таких решений, которые обеспечивают преимущества одним направлениям в ущерб другим. Рассмотрим это на примере работы подразделения облгосадминистрации, которое курирует угольную, газовую, энергетическую и машиностроительную отрасли, назовем это управлением промышленного развития. Начальники отделов курирующие отдельные отрасли даже в стремлении получить вознаграждение за счет достижения высоких показателей своих отраслей не смогут реализовать никаких действий, которые бы наносили ущерб другим отраслям, поскольку за них отвечает вышестоящий госслужащий (в примере это начальник управления), поскольку объективно и субъективно он может получить вознаграждение только при достижении высоких показателей во всех отраслях входящих в управление и ущербных решений начальников отделов попросту не пропустит.

В настоящее время наиболее актуальным является прирост объемов продукции (разумеется не в ущерб ее качеству), поэтому покажем принцип расчета вознаграждения начальнику отдела, отвечающему за производство электроэнергии в области. Начальник отдела ввиду личной заинтересованности с учетом имеющихся региональных возможностей будет инициировать всевозможные организационные, экономические и технические мероприятия по улучшению показателей работы электростанций (например тепловых, угольных), в том числе и за счет повышения качества отгружаемых с шахт энергетических углей, привлекая к решению этой задачи добычников, обогатителей, машиностроителей. Кроме прямого стимулирования производителей за повышение качества углей за это стимулируются и госслужащие данной отрасли. Экологические показатели работы предприятий отрасли также являются критериями эффективности управленческих решений, принимаемых госслужащими и основой для их денежного поощрения. В случае ухудшения показателей работы подотчетственной отрасли должны предусматриваться денежные удержания, эквивалентные поощрениям за соответствующее улучшение показателей.

Виды контрольных показателей по отраслям и должностным лицам разрабатываются управлением экономики, оно же определяет зависимость между поощрениями, удержаниями и изменением показателей, но в таких размерах, чтобы удержания и поощрения составили ощутимую часть от должностного оклада, например от 30 до 100 %. Эти показатели утверждаются главой регионального исполнительного органа. Финансовые средства для обеспечения дополнительных выплат госслужащим, обеспечившим эффективное управление, формируются из перечислений средств предприятиями по договорам с ними целевым назначением в фонд зарплаты регионального органа управления.

В качестве примера рассмотрим годовой прирост выработки электроэнергии с 21 млрд кВт часов до 24,5 млрд кВт часов, т.е. на 3,15 млрд кВт час или на 15 %, а в денежном выражении прирост составляет примерно 0,8 млрд гривен. Просуммировав прирост выработки продукции в денежном выражении по другим подконтрольным видам деятельности и найдя общий процент прироста (пусть в примере он будет 12 %) определяется коэффициент вознаграждения госслужащему, например 2 % надбавки к окладу за каждый процент прироста продукции. Эта же зависимость только со знаком минус должна выдерживаться в случае

падения объемов продукции. Уточнение, детализацию и корректировку во времени приведенной концепции стимулирования эффективных управленческих решений может обеспечить Институт труда.

ФОРМИРОВАНИЕ У СТУДЕНТОВ МИРОВОЗЗРЕНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ

Коротков В.И.,

*Восточнoукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Для активной успешной деятельности человека в продолжение всей жизни необходим запас энергии, а лучше ее избыток. что возможно только при хорошем состоянии его здоровья. Особенно активным, а, значит и здоровым должен быть человек с высшим образованием, который по своему назначению должен быть новатором, т.е. решать всевозможные технические, экономические, организационные, экологические и социальные проблемы, а зачастую эти проблемы в комплексе. Высокая интенсивность интеллектуальной деятельности является большой нагрузкой не только на мозг, но и на весь организм, что очень точно формулируется известным выражением: «Только крепкий организм может выдержать могучую голову»

Хорошее здоровье, полученное от родителей, является даром, но, к сожалению, легко теряемым его небережливыми обладателями. Большинство молодых людей буквально сжигают свое здоровье, ошибочно считая его ресурс неисчерпаемым. Нередко можно услышать от человека, который перенес тяжелую болезнь и имеет уже целый букет болезней: «Ну, теперь буду беречь здоровье», хотя беречь уже нечего – здоровья нет, а его нужно восстанавливать, а ведь известно, что легче и эффективнее сохранять исправный объект, чем восстанавливать его руины.

Одним из важнейших факторов поддержания хорошего здоровья является эффективная система питания. Единого мнения относительно предпочтительности системы питания среди диетологов, медиков, биологов нет, однако приведем некоторые аргументы в пользу так называемого раздельного питания. На ранней стадии своего развития человек формировался в условиях потребления весьма небольшого набора видов пищи, без ее потребления в виде всевозможных смесей (компаундов) и это в значительной степени отразилось на «устройстве» организма человека. В настоящее время в рацион многих людей входят блюда, состоящие из нескольких компонентов, например салат «Оливье». Причем для переваривания одних из этих компонентов требуются кислотные ферменты, вырабатываемые организмом, а для переваривания других – щелочные. поэтому при одновременном попадании этих компонентов в желудок протекает реакция нейтрализации ферментов. их становится недостаточно для полноценного переваривания пищи с образованием шлаков очень загрязняющих организм (процесс зашлаковывания). Поэтому система раздельного питания представляется более щадящей, чем смешанного, хотя легко сохраняет его преимущества, т.к. в один прием пищи потребляется одна группа продуктов – условно белковая, а в другой – условно углеводная, и поэтому в целом организм ничем не обедняется. Приведем примерные наборы продуктов, которые хорошо сочетаются, при потреблении в один прием:

Мясо, сало, рыба, яйца, горох, фасоль, бобы, соя (это белковая группа), огурцы, помидоры, капуста, свекла, морковь, перец (овощи) – в любом виде (сырые, соленые, вареные, тушеные);

Сало, хлеб, картофель, топинамбур и др. овощи, кроме бобовых.

Заканчивать трапезу рационально 2-3 глотками воды комнатной температуры для промывания пищевода, чтобы большим количеством потребленной воды не снижать концентрацию ферментов в желудке. Попить чай, кофе, компот, сок желателен примерно через 2 часа после окончания приема пищи. С учетом изложенного традиционный обед из трех блюд: 1 – суп (борщ), 2 – котлета (гуляш) с картофельным гарниром, 3 – чай, хлеб, является явно неприемлемым, т.к. включает в себя несовместимые компоненты. Рационально один раз в день (время по собственному выбору) принимать жидкую пищу – 1 – суп, борщ, а для поднятия калорийности есть его с бутербродом с маслом или с 20-30 г сала (не часто).

Особенно вредно влияют на организм человека обильные праздничные застолья именно из-за обилия несовместимых компонентов пищи и ее количества (даже без учета потребления спиртных напитков). Одним из важнейших качеств по настоящему культурного человека является его умение противостоять сильным соблазнам чрезмерного потребления различных деликатесов (вкусностей) и спиртных напитков, умение управлять своим аппетитом, поддерживать в оптимальных пределах свой вес.

Положительно влияет на пробуждение организма, его активизацию выпивание натощак 180-200 мл горячей чистой воды, а затем через 10-15 мин так и проснутся съесть их яблоко или апельсин. Культурный человек также должен не ужинать обильно и не позже чем за 2 часа до сна, чтобы пища переваривалась более активно за счет двигательной активности человека, хотя это правило нарушается даже в стационарах больниц – укладывают больных в постель на «тихий час» непосредственно после обеда.

Много вреда здоровью наносит имплантированный западными фильмами образ «крутого» героя, непрерывно курящего сигареты и пьющего поочередно кофе, виски, пиво, есть даже примитивная вредная песенка: «... чай, кофе – потанцуем, водка, пиво – полежим...».

Вторым фактором, который может резко отрицательно влиять на состояние здоровья, особенно молодого организма – это потребление водки, пива, курение, наркотики. Культурный человек четко понимает, что в общем плане эти вещества – зло, хотя в особых случаях их потребление благо, например, если человек перенес стресс или подвергся переохлаждению (замерзал в степи), то небольшая доза водки может улучшить общее состояние организма или даже предотвратить угрозу смерти, но культурный человек не переведет единичное целевое экстремальное потребление водки в регулярное с незаметным постепенным привыканием к нему, вплоть до алкоголизма.

Важнейшим фактором здорового образа жизни, здорового состояния организма является физическая культура, включающая в себя осознанное занятие физическим трудом, физическими упражнениями и занятия спортом. Физический труд является не только одним из главных источников обеспечения человека материальными благами, но и одним из наиболее мощных факторов получения морального удовлетворения, как от результатов труда, так и от самого процесса труда. Интенсивность и длительность труда не должны полностью истощать физические и духовные силы человека, не превращаться в каторгу, самой страшной из которых является добровольная. Если это не так, то культурный человек должен уметь проанализировать причины этого состояния и устранить их. Культурный человек непрерывно всю свою жизнь изучает себя, и как скульптор, фо-

рмирует. В физическом воспитании недопустимы поспешность и непосильные нагрузки, т.к. это может принести организму не пользу, а вред, особенно это надо иметь в виду при занятиях спортом с прицелом на достижение высоких результатов.

В условиях массовой компьютеризации нашей жизни с длительной неподвижностью перед дисплеем, особо важное значение имеют занятия физическими упражнениями, как компенсация физической пассивности организма при работе с компьютером.

Концептуальные аспекты это мировоззрения могут быть изложены, развиты и конкретизованы на уроках валеологии, физкультуры и воспитательных часах.

ЕЛЕМЕНТИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Крамар М.М., Ляшенко В.С.,

*Східноукраїнський національний університет
Імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Одним з головних завдань вищої школи є не стільки відтворення, нехай навіть на більш високому рівні, освітнього і культурного стандарту конкретного суспільства, скільки прогнозування нової соціально-культурної, інформаційної, політичної та економічної реальності, що припускає наявність у фахівців різного профілю самостійності, критичності мислення, готовності до відповідального ухвалення рішень.

Модернізація навчального процесу в сучасному Вузі характеризується переорієнтацією навчального процесу з репродуктивно-відтворюючого на ініціативно-креативний рівень. Зростає роль самостійності отримання знань студентами і відповідно загострюється необхідність оволодіння навичками і уміннями самостійної діяльності.

Завдання формування в студентів пізнавальної самостійності як однієї з провідних якостей особи, стає в ряд найважливіших; оскільки це дає можливість гнучкого і динамічного функціонування у вибраній професійній сфері, вільній орієнтації в різноманітних інформаційних течіях, на основі інформаційних технологій з використанням сучасної інформаційної техніки.

Структурними елементами процесу формування пізнавальної самостійності як системи є:

- 1) мета як результат діяльності системи;
- 2) функції системи та її структурних елементів;
- 3) психолого-педагогічні умови її стабільності та ефективності;
- 4) методи і засоби її ефективного функціонування;
- 5) етапи формування пізнавальної самостійності;
- 6) канали взаємодії з соціумом;
- 7) рівні сформованості пізнавальної самостійності як результат функціонування системи.

Взаємозв'язок даних компонентів відображений на рис.1. Центральне місце займає блок пізнавальної самостійності, оскільки саме він визначає результативність технічної моделі. Для формування пізнавальної самостійності необхідно сформулювати мету, яка є результатом діяльності системи, створити психолого-педагогічні умови, що реалізуються спеціальними методами і засобами навчан-

ня, які на кожному з семи рівнів етапів формування наповнюються особливим змістом, можна прийти до позитивного результату сформованості пізнавальної самостійності.

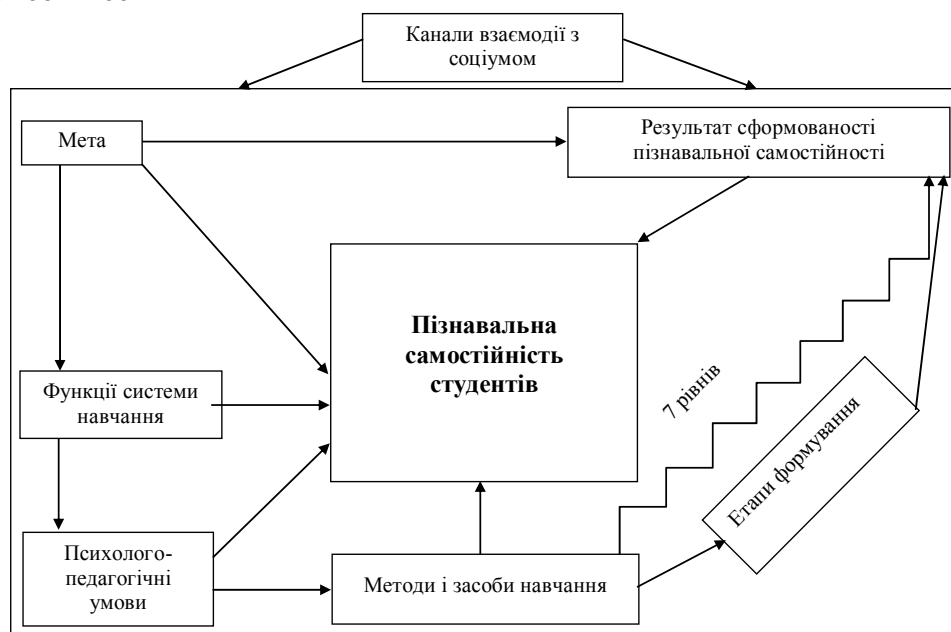


Рис. 1 Цілісна система формування пізнавальної самостійності студентів

Резюмуючи сказане, відзначимо, що процес формування пізнавальної самостійності вимагає створення специфічних умов, припускає впровадження багаторівневої технології навчання, яка була апробована, систематично використовується в навчанні, у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін і забезпечує готовність студентів до освоєння професійних завдань високого рівня складності.

ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ТА ЕЛЕМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЗМІСТОВНОСТІ НАУКОВО- ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Левченко О.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Ідучи до активізації науково-творчого потенціалу майбутнього фахівця-гуманітарія визначальними є два аспекти у становленні його науково-професійної підготовки. До першого ми відносимо - організаційно-методичний: в навчальному процесі вищого навчального закладу у студента повинні знаходитися постійно у "включеному" стані пам'ять, увага, логіка, інтуїція - для того, щоб не концентруючись на дрібницях, на фрагментах навчального матеріалу, що повторюється не випустити тенденції, які народжуються та розвиваються в житті окремих студентів чи усього колективу.

До другого можна віднести удосконалення творчої підготовки майбутніх фахівців гуманітарної сфери - змістовно-спрямовуючий аспект, де мається на

увазі, що у студента, який займається навчальною, науковою, творчою, пошуковою роботою, повинна бути сформована чітка мотиваційна установка на проведення досліджень з формування фасилітативних умінь.

Останнього можна досягти завдяки впровадженню сучасних психолого-педагогічних практик. Як показують дослідження моделей психолого-педагогічних практик (В.Біблер, В.Кремень, Л.Павлова, М.Поташник, Т.Сорочан, В.Третьяченко, О.Левченко) суб'єкти педагогічної діяльності повинні чітко усвідомлювати, для чого робиться останнє. Бо педагогічна реальність дійсно існує "тут і тепер" або та, що існувала в практиці є дійсний або умовний образ процесу чи явища, котре використовується як його копія чи представник, або модель-символ. Специфіка психолого-педагогічних моделей полягає в тому, що вони відбивають в собі те одичне, особливе, властиве тільки конкретній моделі, особливе педагогічній взаємодії. Педагог та студент повинні усвідомитися в тому, що володіти фахом та стати професіоналом в гуманітарній сфері зможе тільки через сформованість професійних компетенцій, складовими яких є: функціональна, соціально-педагогічна, соціально-економічна, інноваційна, фасилітативна.

Сукупність цих компетенцій інтегрується у професіоналізм педагогічної діяльності. Однією менше всього вивченою та дослідженою, на наш погляд, є фасилітативна. Досліджуючи останню, Т.Сорочан (2005) стверджує, що "Фасилітативна компетенція визначає здатність фахівця бути провідником змін, мотивувати учасників навчально-виховного процесу до особистісного розвитку та забезпечувати для цього необхідні умови". Тут, ми повинні звернути особливу увагу на психологічні проблеми, які не завжди якісно вирішуються в педагогічних практиках (системах). Бо у будь-якій взаємодії педагогів та тих, хто навчається, за правило, одна сторона була більш активною ніж друга з точки зору "обміну" інформацією, цілей і способів діяльності та досягнення результату.

При цьому, ми вважаємо за важливе ще й повне і багатобічне оцінювання, однаково як приготування до творчості, так і передбачування технологічних психолого-педагогічних результатів, що треба робити з точки зору критерію слушності, називаючи слушною дію, одночасно - і раціональну, і перспективну, і закорінену, і генеративну, і справну, і згідну з етичною нормою, і таку, що сприяє передаванню вміння (А.Горальський, 2002).

Щоб сформувати фасилітативну компетентність кожен студент під проводом викладача має оволодіти інноваційними педагогічними технологіями та глобальними освітніми технологіями інформаційного середовища, без яких, практично, не складаються сучасні педагогічні практики. Останні - навчання за допомогою Інтернет в "вік інформаційних технологій" відкривають нові можливості для самореалізації, здобуття нового знання, активізації творчого потенціалу студентів (В.Гузєєв, 1995) за допомоги та при створенні умов викладачем – фасилітатором (Т.Сорочан, 2004, 2005). Створення умов здійснювати передачу знань не тільки безпосередньо від педагога до студентів – на паритетних засадах, але також від студента до студента за допомогою групової взаємодії в предметі дослідження чи матеріалі, де він отримав знання за типом чату або форуму, де в процесі взаємодії студент набуває якостей фасилітатора.

Проблемам професійної підготовки педагогів і психологів та вимогам до їх особистісних професійних рис у педагогічній науці завжди приділялося багато уваги, але виховання людини як особистості можливе лише за умови суб'єкт-суб'єктних взаємин та з педагогом-особистістю, якій притаманні професійні та особистісні характерні риси: любов до своєї справи, висока кваліфікація, майстерність та професіоналізм, високі моральні якості, креативність та наявність творчого підходу педагога до педагогічної практики. Важливого вирішального

значення цим якостям надавали А.Макаренко (1930) та В.Сухомлинський (1968). Без цього, на їх думку, неможливо створити розвивальне середовище, що теоретично довів у своїх працях М.Поташник (1995), спрямоване на виховання особистості.

Ми погоджуємося з думкою науковців, що фасилітація – це такий тип педагогічної взаємодії, при якому головною метою діяльності педагога стає допомога та створення сприятливих умов для саморозвитку та самореалізації іншого суб'єкта. У професійній освіті взаємодіяти можуть викладачі та студенти – майбутні фахівці-професіонали гуманітарної сфері. А фасилітуючу взаємодію ми розуміємо як ціннісно-смыслову, коли між суб'єктами утворюється глибокий, стійкий зв'язок, допомоги, полегшення, сприяння в спрямуванні процесу пошуку інформації на професійний розвиток(вид. – Авт.).

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ОСВІТІ ТА МУЗЕЇ ЯК "КОЛОДЯЗИ ЧАСУ"

Левченко О.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Культурні зв'язки України ХУІ-ХУШ століть з Західною Європою, зокрема в галузі освіти, сприяли поширенню ренесансного уявлення про музей і музейництво. Досить згадати доктора філософії Ю. Котермака - ректора університету медицини та вільних наук у Болоньї, інших українців - вихованців тогочасних навчальних закладів, відомих своїми анатомічними театрами, ботанічними садами, колекціями. "Музей" - "місто учення". Таке тлумачення поняття "музей" у "Лексиконі латинському" Є. Славинецького (XVII ст.), призначеному учням і тим, хто прагнув прилучитися до європейської культури за допомогою "латинської науки". Музей як "будинок муз" - це наочне втілення історії людського світовідношення, презентація вищих досягнень і цінностей духу. Ідею музею використовували для обґрунтування зв'язку часів, спадковості в культурі, живого виховання на корінних культурних традиціях. В роботі французького естета Андре Мальро "Уявний музей" складається з "старого" і "нового" музеїв, де експонується відповідні кожній епосі художні твори.

Античне розуміння поняття "музей" як осередку науки та освіти, що ґрунтувалося на історичному досвіді Олександрійського музею, було прийнято ренесансною культурою і, поширившись у Європі, з часом стало парадигмою. Про це свідчать і "Трактат про душу" К. Саковича, в якому пропагується досвід нагромадження науково-природничих цінностей заради їх вивчення як зразок поведінки для можновладних сучасників.

"Старий" музей представлений класичною естетикою, яка спиралася на реалістичні і романтичні традиції мистецтва, на "аполлонівську" і "фаустовську" душі культури, вважалася їх дзеркалом.

Поява музейних установ у Російській імперії та Польщі, до складу яких входили українські землі, передувало видання 1727 року роботи П. Нейкш про музей, в якій розвивалася ідея використання колекцій у навчальному процесі, містився виклад основних принципів тогочасної музейної справи. Деякі з них не втратили свого значення й нині.

Розвиток вітчизняної системи освіти, науки як засобів організованого поширення, успадкування знання сприяв виникненню в Україні ХVШ-ХІХ ст. музеїв,

що поступово оформлюються в окрему (другу) підсистему музейництва музей - засіб комунікації досвіду, історико-культурної спадщини. Відбувається поступове зближення музейної справи в сферах науки й освіти та культурно-побутовій. Вітчизняні музеї як соціальні інститути - засіб навчання, виховання, просвітництва формувались в систему протягом XIX століття при навчальних закладах, наукових товариствах. Схильність українців по природі своїй до соціально-історичного сприймання світу відзначив М. Шлемкевич у передмові до "Історії України" І. Холмського. Та особлива увага приділяється становленню модерністського мистецтва, що представлено "новим" музеєм, який існує в двомірному живописі, у відмові від закінченості, схожості художніх творів. Він ґрунтується на принципі світотворення.

Авангардизм по своєму історичному місцю і функціям в культурі є законним і необхідним явищем. Він дозволяє їй вижити в періоди криз, і будучи виявленням кризи сам трансформує духовність. Збереження традицій через їх трансформацію і прогнозування майбутніх можливостей культури – така історична і естетична місія авангарду. Вона об'єднує історію в одне універсальне ціле, хоча не без трагічно-хворобливої естетизації. Тут, що стосується філософсько-світоглядних основ, то вони виростили з ідей Шопенгауера і Ніцше, інтуїтивізму Бергсона, феноменології Е. Гуссерля, психоаналізу Фрейда і Юнга, екзистенціалізму Хайдеггера, пізніше Сартра і Камю, соціальної філософії Франкфуртської школи. В художніх творах, естетичних трактатах світ найчастіше предстає жорстоким і абсурдним, суперечності і конфлікти — нерозв'язними і безвихідними, людина — самотнім і приреченим, її дії і вчинки безглуздими і безсилимими, а обставини, в які її вміщено, - ворожими і непереборними.

Цікаве символічне вписування авангарду в образ культури робить український філософ В. Лічковах, - "Пригадаємо, що в романі "Йосип і його брати" Томас Манн створює символічний образ культури як "колодязя часу". Падіння і перебування молодого Йосипа в колодязі опинилися своєрідним трансцендуванням, накопиченням нових сенсів "по той бік" повсякденності, де витвори мистецтва як би спресовують час, кладуть його на збереження в суспільні тайники-тексти, архетипи і алгоритми культури. Авангард — це і є падіння, або ж "впадання" в "колодязь" часу, де від цього збаламучуються накопичені культурні сенси ". В темі мистецтва, не можливо не відзначити – увічнення пам'яті видатних митців та діячів української культури світового рівня, яке почалось ще в 1928 році відкриттям літературно-меморіального Будинку-музею Т.Г. Шевченка в Києві, там же 1949 року було відкрито державний музей Т.Г. Шевченка та ін. 1929 року було відкрито літературно-меморіальний музей М.В. Гоголя в с. Великі Сорочинці на Полтавщині. Також літературно-меморіальні музеї було відкрито: 1939 року – Панаса Мирного в Полтаві; 1949 року – Лесі Українки в Києві; 1960 року – І.С. Нечуя-Левицького; 1972 року – Г.С. Сковороди в Харківській області і літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди в Переяслав-Хмельницькому, 1986 року – Будинку-музею В.І. Даля у Луганську та ін.

Але після модернізму закономірно наступила епоха постмодернізму. Ряд дослідників навіть говорить про повне зникнення феномена мистецтва. Мир постмодернізму складають симулякри, ілюзії, віртуальна реальність. Весь історичний простір, все життєве середовище людини перетворюються на "музей просто неба", додаючи статус мистецтва будь-яким артефактам культури або "антикультури" (В. Лічковах, 1996). Останнє поширюється ще більше в культурі пост-постмодерну, наповнювачем якого є нано-технології в промисловості та стиль хай-тек в естетико-культурній сфері.

Сьогодні головне в мистецтві – інаковість, новизна, інерідність, які повинні шокувати. До досягнення цього веде знущення над традицією, а традиція, як ві-

домо, містить національний дух. Головним чином проповідується досвід забуття. У цих умовах естетичні потреби молоді часто не виходять за рамки комерційних виробів, здатних задовольнити лише найвимогливіший смак.

Але підсумком нашим розвідкам в культурі від часів Г. Сковороди (в рік 285-ї річниці від дня народження Г. Сковороди) і до сьогоднішнього дня можуть слугувати слова Н. Бердяєва, де "...духовна культура, якщо і гине в кількостях, то зберігається і перебуває в якостях". У всіх культурних модифікаціях і іпостасях, таким чином, затверджується принцип спадкоємності в розвитку культури.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦКУРСУ „ГЕНДЕРНА ПСИХОЛОГІЯ”

Літвінова О.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Сьогодні дуже актуальною стає проблема забезпечення подальшого прогресу системи освіти та приведення її у відповідність до завдань розвитку сучасного суспільства. Динаміка суспільних відносин обумовлює ускладнення соціальних функцій вищої школи, яка і дедалі є відповідальною за формування у особистості студентів таких цілісних структур, як ідейно-моральна зрілість, відповідальність, культура, готовність до безперервної самоосвіти і самовиховання.

Сучасний етап розвитку нашого суспільства потребує консолідації свідомості навколо ідеї побудови гуманістично-орієнтованої, демократичної держави. Гуманізація освіти, її орієнтація на розкриття особистісного потенціалу студентів зумовили виникнення і вдосконалення нових психологічно обґрунтованих освітніх технологій. Серед таких технологій особливе місце займають тренінгові методики навчання, які забезпечують ефективне формування у студентів свідомої мотивації, ставлення, умінь та навичок, корисних та життєво необхідних.

Гендерна психологія – це галузь психологічної науки, яка вивчає закономірності формування та розвитку характеристик особистості як представників певної статі, яке обумовлено статевою диференціацією та стратифікацією.

Ключовим питанням гендерних досліджень є роз'єднання понять „стать” та „гендер”. Стать відноситься до універсальної біологічної відмінності між чоловіками та жінками. Один з самих авторитетних соціологів сучасності Ентоні Гідденс пояснює, що „гендер” – це не фізичні відмінності між чоловіком та жінкою, а соціально обумовлені особливості мужності та жіночості.

Навчальним планом спеціальності „Психологія” передбачено викладання дисципліни „Гендерна психологія”, метою якої є розкриття особливостей функціонування людини як статевої істоти крізь призму соціально-психологічних знань, проаналізувати концептуальні підходи та дослідження, які стосуються засвоєння статевої ролі, їх характеру в сім'ї та соціальному середовищі.

На практичних заняттях активно використовуються інноваційні навчальні технології, спрямовані на проблематизацію і актуалізацію у особистості наявних гендерних уявлень, на корекцію гендерних стереотипів, здатності до рефлексії гендерних ролей, на усвідомлення випускниками вищого навчального закладу своїх спонукань, бажань, очікувань, ідеалів, упевненості у собі, у своїх силах і можливостях, на здатність до самостійного контролю над своїм майбутнім, на формування внутрішнього локусу контролю, а також відповідального ставлення до процесу власного життєздійснення тощо.

Однією з методик, яка використовується на практичних заняттях є презентація особистого гендерного образу. Ведучий пропонує учасникам завдання представити себе групі як чоловіка чи жінку (згідно зі статтю). Для цього ведучий пропонує за допомогою фарб чи фломастерів зобразити свій особистий герб на листі паперу. Герб у символічній формі показує особистісні очікування, цілі, мрії автора. Контур герба розділяють на чотири сфери. В лівій нижчій фіксуються головні досягнення в житті на теперішній час; в лівій верхній – то, як людина сприймає себе саму; в правій верхній – відмічаються головні цілі в житті; в нижній правій частині герба позначається головний життєвий девіз. По закінченні творчого процесу всі розповідають про свої герби. Ведучий запитує, що відчували учасники, коли малювали герби, коли про них розповідали. Які з частин було важче малювати, чому? Які легше? Чи є принципові різниці між гербами чоловіків та жінок? З чим вони пов'язані?

В процесі обговорення, представляючи себе групі, учасники говорять, насамперед, не про біологічні ознаки чоловіка та жінки, а про такі особистісні якості, які виникають та проявляються тільки в процесі міжособистісної взаємодії та в соціальному просторі. І хоча учасникам було запропоновано завдання представити себе як чоловіка та жінку, більшість пред'явлених характеристик не пов'язані з біологічною статтю і можуть бути однаковими в гендерних образах як чоловіків, так і жінок.

Таким чином, в процесі групової дискусії та рефлексії ми усвідомлюємо що в реальної взаємодії чоловіків та жінок основне навантаження несуть саме соціально детерміновані характеристики, а самі поняття чоловіче та жіноче відображають зміст соціальних, а ні біологічних якостей.

Сучасна концепція демократичного суспільства необхідним своїм компонентом передбачає наявність гендерної рівності в суспільстві. Гендерна освіта моделі – один з найважливіших механізмів її досягнення.

ІНОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ - ПСИХОЛОГІВ

Лосієвська О.Г.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Актуальність. Нові орієнтації й цінності сучасної освіти обумовили необхідність розуміти студента як індивідуальну дійсність і як індивідуальну можливість.

Індивідуальне все, що особливе, що вирізняє з-поміж інших людей, а індивідуальність - яскраво виражена сукупність ознак, властивих окремої людині, які закладено природою або набуто людиною в індивідуальному досвіді. Особливими можуть бути інтелектуальні, вольові, моральні, соціальні та інші риси особистості. До індивідуальних особливостей відноситься своєрідність сприймання, мислення, пам'яті, уяви, інтересів, нахилів, здібностей та інше. Вона значною мірою обумовлює процес засвоєння знань, формування всіх якостей особистості.

Глибоке знання індивідуальних особливостей студентів-психологів необхідне викладачу для вирішення двох завдань, взаємопов'язаних між собою:

- 1) індивідуалізації - підтримки і розвитку одиничного, особливого, своєрідного як потенціалу особистості;
- 2) соціалізації - адаптації у соціальному середовищі і самореалізації особистості в ньому.

У процесі навчання треба використовувати в педагогічній діяльності інноваційні технології диференціації, яка є педагогічною підтримкою студенту-психологу у визначенні його інтересів, цілей, можливостей та шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають студенту-психологу досягти позитивних результатів у навчанні.

Об'єктом дослідження - є диференціація процесу навчання.

Предметом дослідження - є інноваційні аспекти диференціації процесу навчання студентів-психологів.

Мета дослідження - вивчення впливу процесу диференціації на навчальну діяльність студентів - психологів.

Індивідуалізація навчання - це система засобів, яка сприяє усвідомленню студентом своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці і розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних смислів навчання. Індивідуалізація сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності.

Педагогічна підтримка полягає у спільному з студентом визначенні його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), підґрунтям педагогічної підтримки є взаємини рівноправності, рівноцінності, поваги й довір'я в системі викладач-студент.

Індивідуалізація передбачає: індивідуально-орієнтовану допомогу студентам в усвідомленні власних потреб, інтересів, цілей навчання; створення умов для вільної реалізації завданих природою здібностей і можливостей; підтримку студента у творчому самовтіленні; підтримку студента у рефлексії. Навчання спрямовує діяльність студентів і впливає на розвиток їх свідомості, оскільки процеси засвоєння знань і розвитку свідомості індивіду є індивідуально-взаємопов'язаними. Сучасна вища освіта стає каталізатором самостійного переходу суб'єкта навчання від стратегії споглядання самого себе, до стратегії перетворення самого себе, перебудови структур суб'єктивного досвіду, що відповідає задачам вищої освіти в рамках гуманістичної парадигми. Саме тому в системі підготовки студентів-психологів може бути впроваджена інноваційна технологія диференціації навчання, за допомогою якої можливо організувати свідомість студента, щоб не тільки засвоювались масиви інформації, знання про різні сфери природного та соціального оточення індивідів, а й вироблялися нові способи мислення, власний спосіб занурювання до нового у психології на основі оволодіння техніками рефлексій, розуміння, дії, комунікації.

Мислення, розуміння, рефлексія - ці дії створюють матеріал, із якого будується професійна свідомість студентів-психологів.

Отже, педагогічна підтримка використовується з метою допомоги учням у вирішенні проблем: діагностичної, пошукової, діяльносної, рефлексивної. Звісно, вона не може замінити процес навчання - основний шлях одержання майбутніми психологами соціального досвіду, створюваного людством протягом тисячоліть. У цьому випадку здійснюється ідивідуальний підхід, суть якого полягає в управлінні розвитком студента, що базується на глибокому знанні рис його особистості і умов життя.

У науці є два терміни: "зовнішня диференціація" і "внутрішня диференціація". Терміном "зовнішня диференціація" позначають таку організацію навчального процесу, за якої для задоволення різнобічних інтересів, здібностей і нахилів студентів-психологів створюються спеціальні диференційовані групи, яких у рамках дослідження об'єднують проблеми одного напрямку. Термін "внутрішня диференціація" застосовують до такої організації навчального процесу, за якої розвиток індивідуальності здійснюється в умовах розробленого матеріалу до самостійної роботи.

Важливим напрямом диференціації є можливість відносно вільного варіювання використання суб'єктами навчання теоретичних підходів для опису ситуаційних моделей і підбору під цей опис адекватних технік і технологій, починаючи від діагностики, тобто переводу ситуації, що ними розуміється, у діагностичні, чи об'єктивовані параметри і закінчуючи засобами надання психокорекційних дій.

Таким чином інноваційні технології які використовуються в системі викладач - студент значно поширюють творчий пошук викладача, світоглядну позицію студента, фіксує концентрацію уваги на засобах педагогічної взаємодії основних суб'єктів навчального процесу. Диференціація навчання є найбільш раціональним способом досягнення багатопозиційності та різнобічності у досягненні навчальних цілей студентів-психологів.

УРАХУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

Лисих Л.П., Чшмарітян Г.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Навчання і постійна адаптація до динамічного навколишнього середовища - необхідна умова для функціонування організацій (чи розвитку – за М.Поташником, якщо це стосується освітянських організацій) з їх філософією та психологічним забезпеченням. З середини 90-х років ХХ ст. загально визнано, що економічні організації, уряди, приватні підприємства, школи та освітні заклади різних типів, системи медичного обслуговування, регіони і навіть цілі держави і інтернаціональні об'єднання повинні адаптуватися до умов навколишнього середовища, що глобально змінюється.

Навчання презентує собою процес засвоєння інформації. Це справедливо як для окремої людини, так і для організацій. Процес навчання починається тоді, коли фактичні результати дій відхиляються від очікуваних і аналізують причини цих відхилень. Останнє можна отримати завдяки управлінському моніторингу. Індивідуальні ж і організаційні процеси навчання часто важко помітні. Оскільки люди є частиною організації і представляють її як єдине ціле. Індивідуальні результати навчання закріплюються в зовнішніх проявах знань: діаграмах, програмах і планах організації.

Та коли окремі співробітники організації переживають проблемну ситуацію і досліджують її для блага організації, то можна говорити про організаційне навчання. Це приводить до зміни їх уявлень про організацію або бачення способу розуміння організаційних явищ (Кирхлер Эрих, Майер-Пести Катя, Хофман Ева. Психологические теории организации // Психология труда и организационная психология; т.5 / Пер. с нем. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2005). Крім того, вони намагаються змінити свою діяльність на творчу (Орбан-Лембрик Л.Е. Психология управління: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: «Плай», 2001), щоб привести у відповідність очікувані і реальні результати. Навчання при аналізі процесів і явищ стає організаційним тільки за умови, що його результати закріплені в свідомості персоналу або артефактах (діаграмах, архівах і програмах), які утворюють організаційний контекст. Як вже з'ясовано процеси навчання протікають по двох схемах (Argyris, C. & Schoen, D. Organisational Learning II/ Thoru, Method, an Praktire. Reading (MA): Addison-Wesley, 1996), які можна пояснити на

прикладі кібернетичних моделей автоматичного регулювання із зворотним зв'язком:

Навчання в один цикл або адаптивне навчання.

Навчання в два цикли або генеративне навчання.

Адаптивне навчання представляє просту модель автоматичного регулювання із зворотним зв'язком. У організаційному контексті адаптивне навчання означає орієнтацію і адаптацію до наперед певної мети організації. При цьому цінності і основні припущення організації не змінюються.

Відмінним від адаптивного є генеративне навчання, яке пропонує можливість адаптувати встановлену величину до умов навколишнього середовища, що змінюється. Тепер система визначається не тільки взаємозв'язком між фактичним і належним станом, але і взаємодією між діями і встановленою величиною. Та модель організації, що навчається, припускає, що, в адаптації цілей до навколишнього середовища бере участь вся організація, а не тільки топ-менеджмент. З цієї причини може виникати короточасний хаос і нові структури усередині організації, які серйозно відрізняються одна від одної.

Тому сучасні організації повинні прагнути до генеративного навчання і уникати адаптивного навчання. Проте адаптивне навчання підтримує індивідуальні захисні реакції, які потім виявляються і підкріплюються на організаційному рівні. Люди мають в своєму розпорядженні дві теорії дій: одну з них вони тільки зовні демонструють, а згідно іншої теорії вони реально діють. У людини виникають захисні реакції, коли ситуація стає загрозливою, і ці теорії починають протистояти одна одній. Захисне мислення означає суперечність тим часом, що людина говорить і тим, що вона думає. Та як вона не робить свої передумови і висновки доступними для зовнішнього спостерігача, то їх не можна оспорити; невисловлені припущення підтримуються суб'єктивною логікою захисту (замкнутий круг). Випробувати і демонструвати негативні емоції вважається слабкістю.

Щоб ці емоції не проявляти, люди намагаються поводитися стримано, холодно і раціонально. У такий спосіб вони нібито намагаються захистити свого партнера по комунікації від небажаних емоцій. Це у свою чергу може приводити до неоднозначної інтерпретації цієї інформації. При цьому відчуття пригнічують, та виражають тільки нещире співчуття. Суперечності між поведінкою людини і її переживаннями часто переносять на організаційний рівень. Де вони виглядають як організаційні захисні реакції. Вони, наприклад, можуть виявлятися в суперечливій комунікації, яка сприймається як даність і не підлягає аналізу.

Індивід і організація - це дві взаємозалежні одиниці. Індивідуальні реакції, як, наприклад, безпорадність, цинізм і песимізм відбиваються на культурі організації. Індивідуальні і організаційні захисні реакції можуть бути виявлені і змінені тільки за допомогою втручання ззовні.

Тут важливу роль відіграє місія організації, яка розробляється самим навчальним закладом беручи до уваги регіональні особливості.

Висновок підтверджено регіональним досвідом роботи та дослідженнями кафедри психології Східноукраїнський національний університету імені Володимира Даля та Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Практика яких яскраво висвітлює, що втілення місії в практику роботи закладу освіти можна розглядати з позицій теорії людського капіталу, яким є професіоналізм (Т.Сорочан - 2005, 2006) та важливості його підвищення через навчання управлінських команд як колективних суб'єктів управління (В.Третьяченко – 1997, 2004).

ДОВЕРИЕ КАК ПРОБЛЕМА ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ

Мельников А.С.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск,*

Джонсон Д.,

Аризонский государственный университет, США

Среди актуальных проблем духовного развития студенческой молодежи на современном этапе развития украинского общества без преувеличения можно обозначить проблему доверия. Различные социологические исследования показывают крайне высокий уровень недоверия украинцев выраженный в отношении фактически всех аспектов социальной жизни, в том числе и образования. В случае со студенческой молодежью, проблема недоверия касается не только формальных социальных структур и институтов, но также глубоко укоренена и сопряжена с особенностями возрастного кризиса, характеризующегося процессом завершающего и наиболее интенсивного этапа первичной социализации и самоопределения. Проблема доверия, таким образом, затрагивает здесь глубинные, латентные смысловые факторы как индивидуального, так и социального, интерсубъективного существования (экзистенции). В такой ситуации, наиболее актуальным направлением социологии способным выявить неинституционализированные уровни и факторы формирования доверия становится экзистенциальная социология.

К проблеме доверия обращаются как отечественные (Т.П. Скрипкина, Н.В. Фрейк, Р.Ю. Кондрашова, Г.М. Заболотная, Е.И. Головаха, Н.В. Панина, Е.С. Яхонтова, Н. Погорелая), так и зарубежные (Э. Эрикссон, Ф. Фукуяма, П. Штомпка, Э. Гидденс) исследователи. Кроме этого, доверие как категория экзистенциальной парадигмы составляет основу исследований в области экзистенциальной философии (О. Больнов, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс, М. Бубер, М. Хайдеггер) и социологии (Э. Тирикьян, Д. Дуглас, Д. Джонсон, Д. Котарба, А. Фонтана).

В своих исследованиях доверия мы руководствовались, в частности, данными ежегодного мониторинга общественного мнения, который проводится в Украине с 1994 года^{*}. Мониторинг показал, что высокий уровень недоверия в украинском обществе нередко достигает парадоксальных результатов. Например, доверие к астрологам превышает соответствующий показатель в отношении милиции, налоговой инспекции, правительства, Верховного совета и президента, а также политических партий, банков, страховых компаний и т.д. Таким образом, исследователи сходятся во мнении, что высокий уровень недоверия является серьезной социальной проблемой. Мы же в свою очередь, предложили бы переоценить основные параметры заданной дискуссии на основе позиции, согласно которой для украинского общества "проблема" недоверия граждан должна быть переориентирована или повторно сформулирована как проблема социальной справедливости.

Другими словами, мы бы утверждали, что высокий уровень недоверия в обществе основан на том, что люди непосредственно переживают в своем опыте

^{*} Panina, Natalia V., and Evhen I. Golovakha, *Tendencies in the Development of Ukrainian Society 1994-2001: Sociological Indicators*. Kiev: National Academy of Sciences of Ukraine, 2001.

различные ситуации, в которых они сталкиваются с несправедливостью или ненадежностью. Это приводит к состоянию незащищенности, отчужденности, абсурда, что и выражается в недоверии, как к наличному социальному порядку, так и к миру в целом. В итоге, глубинное экзистенциальное состояние “заброшенности в чуждый человеку мир” (М. Хайдеггер) противостоит состоянию “мира, светящегося смыслом” (А. Шюц).

Состояние доверия не присуще человеку изначально. Доверие познается. Познается в медленном, постепенном процессе развития, социальном процессе, который включает в себя конфликты, напряженные отношения, проблемы и даже предательства. Люди учатся, сталкиваясь как с возникновением и развитием доверия, так и с его злоупотреблением. Поскольку индивид растет и развивается, происходит накопление опыта связанного с доверием и недоверием. Поэтому, институт образования способен существенно влиять на формирование состояния доверия или недоверия студенческой молодежи на основе экзистенциальной (доверие к миру) и социальной (доверие к обществу) справедливости.

Большинство социологов сходятся в том, что доверие – необходимый элемент “социального капитала”. В свою очередь, социальный капитал является главным источником формирования демократичного и гражданского общества через активную, стабильную и доверительную социальную позицию граждан. Без доверия невозможно справедливое общество. Если следовать этому утверждению и ориентироваться на данные социологических исследований, то индикаторы высокого уровня недоверия украинских граждан указывают на дефицит социального капитала, объясняя тем самым проблемы становления гражданского общества и демократии в Украине.

Полагаем, что на данном этапе развития украинского общества социальная справедливость и доверие, рассмотренные с учетом их экзистенциальных основ (доверие к миру, глубинное чувство защищенности), должны учитываться в качестве одной из наиболее актуальных проблем духовного развития студенческой молодежи.

СУЧАСНА ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИТОКИ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ ВПЛИВУ НА УЧНІВ

Меняйленко О.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Сучасні технології широко застосовуються у різних наукових галузях. В тому числі новим є використання поліграфа у психології й педагогіці, що дозволяє перейти від усередненості до індивідуалізації шляхом виявлення фізіологічних реакцій, які характеризують стан людини з метою аналізу емоційних відповідей на стимули, пред'явлені під час бесіди. Але сама проблема залишається не зовсім дослідженою, а точніше – мало дослідженою. Хоча у психології й педагогіці використовується ряд загальних підходів і методів для оцінки закономірностей оволодіння знаннями, уміннями й звичками, які ґрунтуються на використанні різних видів тестів (Див.: Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология: Схемы и тесты. - М., 2002.; Дюк В.А. Компьютерная психодиагностика. - СПб., 1994). Ці методи й підходи не дозволяють вести безперервний контроль стану учня в процесі навчання, отже, їх неможливо використовувати для об'єктивної функціональної діагностики учнів на різних його етапах.

Однією з перших спроб об'єктивної оцінки функціонального стану (поводження) учнів при рішенні завдань були роботи А.Н. Лебедева (Див: В.Н. Дружинін, 2000), котрий намагався знайти ознаки інтелектуального розвитку за допомогою методів електроенцефалографії. Проте щодо умов використання як традиційних, так і інформаційних технологій навчання функціональна діагностика впливу психолого-педагогічних дій на учнів не проводилася через відсутність формального опису психолого-педагогічних впливів і їхніх математичних моделей, а також методів дослідження об'єктивної реакції учнів на них.

До найсучасніших досліджень можна віднести дослідження інформаційних параметрів і методів статистичної обробки при поліграфному дослідженні. В епоху сучасних технологій поліграф розширив межі свого застосування. Будучи по своїй суті вимірником психологічного стресу, може успішно використовуватися у всіх випадках, коли перетинаються два завдання: - необхідність одержати інформацію; - необхідність сховати інформацію. Поліграф - апаратний комплекс, що служить для об'єктивної реєстрації фізіологічних показників: шкірно-гальванічної реакції, енцефалограми, тремору, плетизмограми - що характеризують, афективний стан людини з метою аналізу емоційних відповідей на стимули пропонувані під час бесіди.

Розроблено поліграф було Л. Килером в 1933 році у США. Він сконструював перший поліграф, спеціально призначений для виявлення у людини прихованої інформації, заснував фірму для серійного випуску.

Процедура здійснюється за технологією, де до людини що піддається іспиту, приєднуються датчики приладів, що реєструють:

1. Шкірно-гальванічну реакцію.
2. Енцефалограму.
3. Плетизмограму - судинну реакцію організму.
4. Тремор - тремтіння м'язів.

При опитуванні показники всіх приладів виводяться на одну стрічку. Дослідник при інструментальному дослідженні може судити точніше про емоційний стан випробуваного, ніж при спостереженні зовнішнього поведіння, тому що довільне керування вегетативними реакціями нетренованої людині практично не вдається. Обробка результатів складається із двох самостійних проблем: які показники беруться для подальшої обробки, і які способи статистичної обробки результатів. Розглянемо ці показники на експерименті.

Важливим етапом досліджень є слідування психолого-фізіологічних основ методу поліграфних обстежень, бо організмові людини властива велика кількість умовних і безумовних рефлексів. Реакція організму учня на процес навчання (тестування) має комплексний характер і (вона) пов'язана з емоціями людини, які формувалися протягом тривалого еволюційного розвитку. Математично це можна записати у вигляді такого виразу (Див.: Варламов В.А. Детектор лжи. – Краснодар: Сов. Кубань, 1998):

$$EH=PM\Phi C,$$

де EH – емоційне напруження; PM – рівень мотивації; ΦC – функціональний стан організму учня (обстежуваного).

Формула узгоджується практично з усіма існуючими теоріями фізіологічних реакцій людини (Балабанова Л.М. Категория нормы и психологии студенческого возраста (теоретико-методологический аспект). – Харьков: Консум, 1999).

Виходячи із цього, під поліграфічною перевіркою розуміють вимірювання нервово-емоційного напруження обстежуваного (учня) на запропоновану інформацію: слово, рисунок, фотографію, звук тощо.

Таким чином, залежно від величини емоційного напруження *ЕН* змінюється ряд фізіологічних показників обстежуваного (учня): частота пульсу, тиск крові, дихання, шкірний опір, тремор тощо.

Підсумковим етапом дослідження може слугувати слідування методики функціональної оцінки психолого-педагогічних впливів на учня засобами комп'ютерної поліграфії в умовах інформаційних технологій навчання, який включає: 1) реєстрацію параметрів, що характеризують функціональний стан учня (верхнє (грудне) і діафрагмальне дихання, тремор, шкірно-гальванічні реакції (ШГР) та артеріальний тиск (об'ємний кровообіг)) до початку навчання (фон 1), під час навчання і після завершення (фон 2); 2) виділення ділянок на діаграмах зареєстрованих параметрів, що відповідають моментам психолого-педагогічних впливів; 3) виявлення та усунення артефактів на діаграмах; 4) виявлення інформаційних ознак на діаграмах зареєстрованих параметрів, їх обробку та оцінку статистичної значимості отриманих результатів.

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО КОНКУРЕНТНОГО ОБЩЕСТВА: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Нагорный Б.Г.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Определяющим фактором, влияющим на деятельность всех социальных институтов современного общества, являются процессы глобализации, усиливающаяся конкуренция на международном рынке труда, стремительность перемен в различных сферах жизни и устаревание знаний.

Формирование качественного высшего образования и соответствующее лучшим мировым образцам и запросам рынка труда – задача любой страны.

Вхождение в европейское общеобразовательное пространство, болонский процесс – необходимо рассматривать как сложное системное нововведение, которое имеет свои положительные и отрицательные аспекты.

На наш взгляд, с учетом украинских реалий будут полезными некоторые точки зрения российских коллег. «Особая, но еще малоосознанная разрушительная опасность исходит от планируемого массового и в срочном порядке перехода к системе «бакалаврат-магистратура». В магистратуру поступить сможет примерно пятая часть всех выпускников бакалаврата и за деньги. А все остальные учиться не будут. Такой подход снижает конкурентоспособность выпускников вузов на рынке труда, поскольку работодателю не понятно, с каким уровнем подготовки придет бакалавр. Но самое главное в том, что реальное качество подготовки таких специалистов не может не ухудшиться в силу очевидных причин: предполагаемое сокращение срока обучения не даст прибавки качества и эффективности. Тем более, что изменения в содержании обучения пока не ясны. Главный парадокс в том, что если будут реализованы намеченные властями меры по реформированию высшего образования, то оно станет менее качественным, менее доступным и менее эффективным» [1,101].

Обобщая исследования последних лет, может выделить некоторые тенденции, на которые обращают внимание социологи, анализируя современное состояние образования как важнейшего социального института.

Сошлемся на выводы секции «Социология образования» II Всероссийского социологического Конгресса [2].

Важно изучать трансформационные модели поведения молодежи в сфере образования. Это поведение «Это поведение «зависит от факторов, определяющих социальную ситуацию, с одной стороны, и социальных ресурсов индивида и группы – с другой. Реакцию на вызовы среды можно характеризовать как адаптацию и самоопределение. В тех случаях, когда индивид или группа владеют обстоятельствами, противостоят или используют их в своих интересах, наблюдается преобладание самоопределения».

Для социологов, изучающих образование как социальный институт, которое «переживает кризис, связанный со «сменой всех» стремление найти подходы к решению актуальных проблем современного образования и есть ответ на вызовы нового века.

Какие же эти проблемы: «модернизация образования, самообразование, непрерывное образование, децентрализация образования; коммерциализация, престиж образования; образование и мобильность; образование и карьера; новые конфликты в сфере образования; социальная справедливость и образование; использование интеллектуального образования в стране; проблемы интерактивного обучения».

К числу существенных недостатков современного образования необходимо отнести «стандартизацию человека, поощрение исполнительности, но не творчества, отчуждение от духовности».

К числу недостатков современной образовательной системы следует отнести такие: «деидеологизацию (отсутствие какой-либо национальной стратегии и концепции образования), унификация, технократизм, антигуманизм, бюрократизация, антитворчество и дискомфортность».

На наш взгляд, важен тезис, который разделяют многие социологи, что «В современных условиях образования выполняет функцию адаптации не только к профессиональным, но и к социальным изменениям» [2, 470-472, 478, 486, 492].

Следует согласиться с тезисом о том, что одним из главных критериев качества современного образования является его способность адаптироваться к современным условиям, совмещать традиции и инновации, глобальный и региональные аспекты.

Кроме того, как показывают наши собственные исследования, большое значение для повышения качества образования имеет изучение мотивационной сферы студенчества. В частности, абитуриенты в числе основных мотивов выбора специальности называют: необходимо, чтобы выбранная специальность считалась престижной; чтобы она была высокооплачиваемой; чтобы ее посоветовали родители; чтобы с такой специальностью было бы легко найти работу [3, 52-59].

Возрастающий фактор глобальной конкурентности заставляет рассматривать высшее образование как главный инновационный ресурс современного общества.

Литература

1. Майкова Ю.Э. Социологическое образование в свете болонского процесса // Социологические исследования. – 2007. – № 8. – С.104-110.
2. Тезисы докладов и выступлений на Всероссийском социологическом Конгрессе. В 3 т. – М., 2003. Т.3 Социология образования, с. 468-616.
3. Нагорный Б.Г., Яковенко М.Л., Яковенко А.В. Студентство і сучасність. – К., 2005.

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ПСИХОЛОГІВ

Пелешенко О.В.,

*Східноукраїнський національний університет
Імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Мотиваційна сфера особистості є провідною сферою управлінської та професійної діяльності. Мотивація це процес, що спонукає та спрямовує поведінку, це система чинників, спонукальних сил (потреби, мотиви, цілі, наміри та інше), що детермінують поведінку людини. Важливим питанням мотивації професійної діяльності особистості є усвідомлення того, що поведінка завжди визначається тими чи іншими мотивами та те, що кожен індивід мотивований індивідуально. Дослідження мотиваційної сфери є провідною ланкою в плануванні системи управління, побудови структури професійної підготовки та професійної діяльності.

Психодіагностичне дослідження мотиваційного комплексу майбутніх фахівців-психологів проводилось за допомогою методики мотивації професійної діяльності К.Замфір. Експериментальна група була представлена студентами-психологами Східноукраїнського національного університету ім.В.Даля. Експериментальна вибірка складалася з 230 осіб - студенти денного (130 осіб) та заочно-го відділення (100 осіб).

В основу методики професійної діяльності К.Замфір (в модифікації А.Реана) покладено аналіз структури мотивації трудової діяльності: внутрішньої мотивації, зовнішньої позитивної мотивації та зовнішньої негативної мотивації. К. Замфир визначала ефективність наступних типів мотивації 1) грошовий заробіток; 2) прагнення до кар'єрного просування по роботі; 3) бажання не зазнавати критики з боку керівника й колег; 4) прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей; 5) орієнтація на престиж і повагу з боку інших; 6) задоволення від добре виконаної роботи; 7) суспільна корисність праці. Для аналізу відповідей використовувалася наступна шкала: 1 бал – «у дуже незначній мері», 2 бали – «у досить незначній мері», 3 бали – «у не великій, але й не в малій мері», 4 бали – у досить великій мері», 5 балів – у дуже великій мері». На основі отриманих даних розраховувалися мотиваційні комплекси: оптимальний баланс мотивів $VM > ВПМ > ВОМ$ і $VM=ВПМ>ВОМ$, у якому внутрішня мотивація (VM) - висока; зовнішня позитивна мотивація (ВПМ) - дорівнює внутрішньої мотивації або нижче, але відносно висока; зовнішня негативна мотивація (ВОМ) - дуже низька й близька до 1. Чим оптимальніше мотиваційний комплекс (баланс мотивів), тим більше активність студентів мотивована самим змістом професійного навчання, прагненням досягти в ній певних позитивних результатів.

На підставі отриманих результатів визначається мотиваційний комплекс особистості. Мотиваційний комплекс являє собою тип співвідношення між собою трьох видів мотивації: VM, ВПМ і ВОМ. До найкращих, оптимальних, мотиваційних комплексів варто відносити наступні два типи сполучення:

$VM > ВПМ > ВОМ$ і $VM = ВПМ > ВОМ$. Найгіршим мотиваційним комплексом є тип $ВОМ > ВПМ > VM$.

Результати дослідження. Аналіз отриманих результатів показав, що студенти в більшій мірі задоволені обраною професією. Обираючи між найкращим, оптимальним і найгіршим типами співвідношень, більшість студентів обрали оптимальний комплекс, представлений сполученнями:

BM > ВПМ > BOM (65% опитаних денного відділення та 65% опитаних заочного відділення) Отримані дані свідчать про те, що студенти, з даними мотиваційними комплексами, здійснюють цю діяльність заради її самої, а не за для досягнення яких-небудь зовнішніх нагород. Така діяльність є самоціллю, а не засобом для досягнення якоїсь іншої мети;

BM = ВПМ > BOM (22.3% опитаних денного відділення та 19.2% на заочному відділенні). Даний тип мотивації «гірше» внутрішнього типу мотивації тим, що при ньому студентів залучає не сама діяльність, а те, як вона буде оцінена навколишніми (позитивна оцінка, заохочення, похвала й т.д.).

Студенти, у яких мотиваційний комплекс характеризується перевагою зовнішньо негативною мотивацією склали 12.7% опитаних денного відділення та 15.8% заочного відділення. Найгірші мотиваційні комплекси були представлені наступним співвідношенням: BOM>ВПМ>BM; BOM>ВПМ=BM; BOM>BM>ВПМ і BOM=ВПМ=BM. Отримані дані можуть свідчити про байдуже, а імовірно, і негативне відношення до процесу навчання в цілому. Для таких студентів цінністю є не одержання професійних знань і вмінь, а кінцевий підсумок їхнього навчання у Вузі, тобто одержання диплома. Також можна припустити, що саме ця кількість студентів надійшла у ВУЗ не за своїм бажанням, а приміром, тому що, на цьому наполягли батьки. Тут припустима наявність і інших, нам невідомих факторів. Наприклад, негативний мотиваційний комплекс може свідчити про наявність причин, на даний час, негативного характеру пов'язаних зі здійснюваною активною професійною діяльністю (заочне відділення) або про наявність негативних фінансово-економічних причин. Навчання студентів з таким типом мотивації характеризується наступними ознаками: навчання заради навчання, без задоволення від діяльності або без інтересу до предмета; навчання через страх невдач; навчання по примусі або під тиском і ін.

Загальний аналіз результатів, здобутих в ході дослідження професійної мотивації майбутніх фахівців-психологів, свідчить про переважний вибір позитивних комплексу мотивації, що дає змогу зробити висновки про позитивне відношення випробуваних до виконання професійної діяльності та наявність високого рівня сили мотиваційного комплексу.

Отримані в роботі дані можна використовувати з ціллю профілактичної, консультативної й психокорекційної роботи психологічної служби вищого навчального закладу, професійної орієнтації й профдобора майбутніх фахівців-психологів.

Перспективою подальшого дослідження проблем мотивації професійної діяльності є виявлення соціально-психологічних механізмів формування професійної мотивації в умовах підготовки майбутніх фахівців-психологів.

ДО ПИТАНЬ СОЦІОЛОГІЇ «INSIDE THE BODY»: СУЧАСНИЙ ТРЕНД АМЕРИКАНСЬКОЇ СОЦІОЛОГІЇ ТА ДЕЯКІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ВТІЛЕННЯ ЙОГО ІДЕЙ

Петренко О.,

*Східноукраїнський національний університет
Імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Введення терміну соціології «у тілі»⁵. Американські вчені намагаються пояснити людське поведіння або стан здоров'я, розглядаючи тільки дані організму. Біологи - незважаючи на гнітючі емпіричні ознаки суспільного розколу - досліджують нейроадаптацію на молекулярному й клітинному рівні, щоб знайти певні ділянки мозку, відповідальні за суспільне поведіння. Поведінкові генетики шукають генетичні маркери (а іноді навіть ділянки кодування), які вони можуть зв'язати з комплексом поведінкових фенотипів, таких як злочинність, ризикованість, жорстокість, інтелект, алкоголізм, маніакальна депресія, шизофренія, і гомосексуальність. Нові розробки в генетиці населення обіцяють досліджувати вплив генетичних розходжень на фенотипічні розходження між групами. Таблиця гаплотипів, наприклад, створена для спостереження за ділянками ДНК, щоб знайти маркери, за допомогою яких можна зробити такі диференціації. Ці нові молекулярні апарати дозволяють дослідникам співвідносити показники расового походження з поведінковими наслідками, такими як насильство й імпульсивність. Таким чином, ці апарати приводяться до готовності, щоб увійти в абсолютно нову еру наукового підтвердження теорій расових і етнічних розходжень у суспільному поведінні.

Проте, соціальні й культурні фактори завжди впливають на генетичне дослідження людини, починаючи із проблеми того, чому саме ці типи поведіння обрані для генетичного аналізу. Протягом минулого десятиліття, наукова й популярна література розмножувала надмірно спрощені генетичні пояснення до розмаїтості складних соціальних поведінок, типу сексуальної переваги, сором'язливості, наркоманії, і навіть безпритульності, є приклади використання генетичних пояснень із метою виправдати розходження в соціальній стратифікації й поведінці людей різних соціальних рівнів.

З новими комп'ютерними технологіями чипів, пов'язаних з копіюванням ДНК, поведінкові генетики тепер здатні зосередитися на даних, які вже не враховують інформації «поза тілом». Зафіксовано, що в багатьох американських установах систематично знищують усе більше бази даних соціальних факторів і соціальних процесів; зменшений доступ до соціальних даних відбувається одночасно зі збільшенням у зборах ДНК від звичайних громадян, що має всі особливості непохитної технологічно безжалісної сили і навіть безпритульності, є приклади використання генетичних пояснень із метою виправдати розходження в соціальній стратифікації й поведінці людей різних соціальних рівнів. З новими комп'ютерними технологіями чипів, пов'язаних з копіюванням ДНК, поведінкові генетики тепер здатні зосередитися на даних, які вже не враховують інформації «поза тілом». Зафіксовано, що в багатьох американських установах систематично знищують усе більше бази даних соціальних факторів і соціальних процесів; зменшений доступ до соціальних даних відбувається одночасно зі збільшенням у

⁵ www.ingentaconnect.com/TheAmericanReview
[www.ingentaconnect.com/TheContemporarySociology\(2002-2006\)](http://www.ingentaconnect.com/TheContemporarySociology(2002-2006))

зборах ДНК від звичайних громадян, що має всі особливості непохитної технологічно безжалісної сили.

Соціологи навпаки підкреслюють необхідність розуміння ролі зовнішніх сил: соціальних, історичних, політичних, економічних і культурних. Дійсно, навіть коли список факторів нарешті стосується впливу навколишнього середовища, цей вплив направлено на «прояв генів». Однак соціологи грають особливо важливу роль у переформуванні й зміні дисбалансу в генетичному капіталі й, зрозуміло, у збагненні суті проблеми: генетика й нанотехнології проти людства. [Duster Troy. Comparative Perspectives and Competing Explanations: Taking on the Newly Configured Reductionist Challenge to Sociology. // Am. Soc. Review // 2005, №1.]

В останнє десятиліття соціологія США зіштовхується із трьома важливими взаємозалежними проблемами. Перша - збільшення значення редукціоністської науки, одним зі свідчень якого є вражаючі дисбалансований розподіл дослідницьких фондів «причин» широкого кола проблем - від відхилень здоров'я й успішності в навчанні до пояснення феноменів алкоголізму й насильства. Друга - супутнє розширення баз даних відносно маркерів і процесів «у тілі». Тісно, але зворотно пропорційно з попередньою, зв'язана третя проблема - нове свідчення того, що використання вже зібраних даних про соціальні і економічні фактори блокується, а кількість їхніх баз стрімко зменшується. Цим проблемам можна протистояти й перебороти їх, якщо соціологи перевершать дослідження минулих поколінь і звернуть більше уваги на аналіз даних, об'єктивізованих продуктами редукціоністського знання. Це містить у собі ретельне вивчення нових комп'ютерних технологій, які займаються питаннями ДНК- ідентифікації. На думку американських соціологів, не досить просто затверджувати довільність соціальних конструкцій. [Holtgrewe, Ursula, New Technologies: people, screens and social reality. // Contemporary Sociology 2005, James Moody, The Structure of a Social Science Collaboration Network: Disciplinary Cohesion from 1963 to 1999 // Contemporary Sociology 2004, Joshua Guetzkow; Michele Lamont; Gregoire Mallard, What is Originality in the Humanities and the Social Sciences? // American Sociological Review 2004]

Таким чином, американська соціологія ставить перед собою такі 4 взаємозалежні цілі: 1) розташування по пріоритетах і вибірково фінансування так званої наукової праці «у тілі», щоб пояснити складне соціальне поведіння й показники здоров'я; 2) збільшення національних баз даних ДНК; 3) руйнування заблокованого доступу до даних щодо соціальних, економічних, і політичних аспектів здоров'я, статусу зайнятості, і соціальної стратифікації; 4) ідентифікація інформативних маркерів людини, раси, народу.

Однак, стало очевидним, що у зв'язку з розвитком генетики й розшифрування геному людини, соціологічні пояснення почали здобувати новий відтінок. Дослідження соціолога не вважається достовірним, якщо поряд із соціально-психологічними концепціями не обґрунтовується значимість фізіологічних процесів і законів прояву закладеної генетичної інформації. З тих пір, теорії соціології «у тілі» становлять невід'ємну частину базису соціології, у якій людина не тільки продукт соціалізації, але й суцільно біологічний феномен – тенденція, що поширилась у Європі, та чи дійде до України. [Водопьянова Е. Концепция европейского исследовательского пространства. // Свободная мысль- XXI, - № 11, 2006. Р. Шустерман. Мислити через тіло: гуманітарне утворення. // Питання Філософії, №6, 2006; Бурлачук В. Влада й тіло: історія любові. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг.- №2, 2006]. На погляд автора потрібні доцільні вивчення українського суспільства у вимірі цього питання, що допоможуть зробити висловки, у якій мірі соціологія у тілі може вплинути на сучасні процеси в сфері економічній та освітній.

РОЛЬ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ В КУЛЬТУРНОМ И ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА В 20-Е Г. XX В. (ПО МАТЕРИАЛАМ ДОНБАССА)

Пидченко С.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В истории нашего государства еще остаются недостаточно изученными вопросы истории Православной церкви. В первую очередь это относится к 20-м годам XX в., которые в наибольшей степени вобрали в себя множество острых моментов в церковно-государственных отношениях.

Первые декреты советской власти кардинально изменили положение Православной церкви. Декреты «О земле», «О передаче имущества монастырских, церковных и других религиозных организаций в ведение народного комиссариата социального обеспечения» национализировали все монастырские и церковные земли. «Декларация прав народов России» отменила все национальные и религиозные привилегии и ограничения. Все учебные учреждения вышли из под контроля церкви после постановления ВЦИК «О передаче дел воспитания и образования из духовного ведомства в ведомство Комиссариата народного образования». После декретов ВЦИК и РНК регистрация рождения, смерти и брака передавалась государственным органам, а церковный брак утратил юридическую силу.

В различных районах УССР церковь имела разные политические отношения с государством. В Донбассе, промышленном центре, большинство населения составляли рабочие, поэтому на духовенство и его сторонников давление было более жестким, чем в сельскохозяйственных районах Украины. Православие было поставлено вне государства. Провозглашаемая идеология общества породила духовный вакуум среди сограждан. Главную цель антирелигиозной борьбы большевики видели в отрыве населения от Православной церкви. Местные органы власти выполняли распоряжения Совнаркома, принимая решения о недопустимости служения священников и лиц, которые находятся в материальной зависимости от организаций религиозного культа. Если названные лица уже работали в учебных заведениях, то их увольняли в 2-х недельный срок [1]. На заседании президиума Луганского Окрисполкома было отмечено, что «усилена пропаганда среди населения, о необходимости общего обучения и невозможности и вредности введения в школах преподавания Закона Божьего» [2]. Граждане не имели право учиться и учить религии только частным способом.

Динамика революционных процессов непосредственно отразилась на системе ценностей и норм поведения человека, привела в конечном итоге к появлению нового типа населения – «советского», что в свою очередь не обошло стороной и Православную церковь. Изучая историю региона, появляется возможность глубже понять место Православной церкви в жизни общества.

Архивные документы этого периода свидетельствуют, что церковь клеймилась как однозначно контрреволюционная сила, но роль духовенства в жизни общества в названный период была еще весома. Архивные документы содержат данные, которые священнослужители передавали властям о количестве крещений, свадеб и похорон за месяц, полугодие, год. Эти данные свидетельствует о том, что церковь сохранила свои внутренние силы и живительные соки, несмотря на все унижения и ограничения, которым ее подвергла власть. Обогащенная

многовековим опытом и традициями церковь имела в своем распоряжении целый арсенал способов влияния на человека. Одним из них была практика покаяния и исповеди. Согласно православному верованию покаяние – это очищение души от скверны.

Изучая архивные документы приходим к выводу, что, несмотря на ряд ошибок и просчетов, деятельность Православной церкви в 20-е гг. XX в. имела немало позитивного. Церковь принимала активное участие в национальной, экономической и культурной политике государства.

Литература

1. Государственный архив Луганской области (ГАЛО) – Ф.Р. 405, оп. 1, д. 5, л.117.
2. Там же. – Ф.Р. 243, оп. 1, д. 514, л. 31.

МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Пономаренко Л.А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

У психологічних дослідженнях процесу професійного самовизначення особливо підкреслюється, що до вибору професії слід відноситися як до однієї з найважливіших життєвих подій.

Професійне самовизначення – це тривалий процес, який починається з прояву професійних намірів і завершується виходом з трудової діяльності. Піком цього процесу є акт вибору професії. Іноді такий вибір робиться людиною достатньо швидко і однозначно, іноді він затягується на довгий час. Так і відношення людини до зробленого ним вибору професії може бути дуже різним. Хтось швидко починає жалкувати про область діяльності, якій віддано перевагу, хтось зберігає відчуття впевненості в правильності зробленого вибору впродовж всього періоду трудової діяльності. Тобто, однозначність і швидкість вибору професії – ще не гарантія його якості. Що ж може з'явитися надійнішими критеріями в процесі професійного самовизначення людини? Що може допомогти їй краще зорієнтуватися в «плюсах» і «мінусах» професії і у власних очікуваннях професійної самореалізації?

На вибір людиною професії, життєвого шляху впливає, насамперед, думка оточуючих. Суспільна думка має важливе значення, формуючи деякою мірою потреби, інтереси, переконання, моральні почуття, звички людини. Із суспільною думкою пов'язане задоволення такої моральної потреби людини, як позитивна оцінка її праці, досягнень, вчинків. Людина завжди переживає своє падіння в очах суспільної думки, усвідомлюючи, що не виправдала очікувань товаришів. Тому, якщо вона береться за яку-небудь справу, вона повинна бути впевнена, що справиться з нею. Саме тому самовизначення людини щодо майбутньої професії має для неї важливе значення.

Дослідження показують, що точні вікові межі періодів професійного самовизначення важко встановити, оскільки існують великі індивідуальні відмінності в термінах соціального дорослішання – одні визначаються з вибором професії ще до закінчення школи, до інших зрілість професійного вибору приходиться лише у 30 років, а деякі продовжують змінювати професію протягом всього життя.

Окрім вікових і статеворольових характеристик у виборі вищого навчального закладу і в успішному навчанні в ньому велику роль відіграють індивідуальні особливості особистості, і в першу чергу мотивація. До числа основних мотивів, які впливають на процес навчання, відносять: професійні (бажання одержати конкретну професію); пізнавальні (інтерес, бажання отримання нових знань, задоволення від процесу пізнання); прагматичні (бажання мати матеріальні вигоди); соціальні (бажання приносити суспільну користь, потребу в самоствердженні і соціальному статусі). Порівняння переважаючих мотивів у студентів з різною академічною успішністю показує, що мотивація сильних студентів спрямована більшою мірою на досягнення кінцевої мети навчальної діяльності (прагнення стати висококваліфікованими фахівцями, успішно захистити диплом), а у слабких – навчальні мотиви носять більш ситуативний характер і спрямовані на поточні умови навчальної діяльності (бажання утриматися на факультеті, витратити мінімальні зусилля, уникнути покарання і соціального засудження за погане навчання).

У дослідженнях по педагогічній психології є також дані про пряму залежність успішності у вищому навчальному закладі від рівня шкільної успішності, що дозволяє розглядати середній бал атестата як підставу для прогнозу щодо майбутньої академічної успішності студента.

На навчальні досягнення студентів в процесі вузівської освіти у великій мірі впливають суб'єктивні (психологічні) чинники: особливості мотивації, рівень самоорганізації, ступінь особистісної активності, спрямованість (зовнішня або внутрішня) локусу контролю і т.ін. Ці чинники визначають соціальний статус професії і громадську думку про неї, кількість навчальних закладів, де готують таких фахівців, і, нарешті, терміни і зміст професійної освіти за фахом.

На матеріалі дослідження навчальної діяльності студентів (за Е.А.Клімовим, Л.Д. Столяренко, Л.А.Григорович) було виявлено, що серед соціогенних потреб найбільший вплив на її ефективність створює потреба в досягненні, під якою мається на увазі прагнення людини до поліпшення результатів своєї діяльності. Задоволеність навчанням залежить від ступеня задоволення цієї потреби. Ця потреба примушує студентів більше концентруватися на навчанні і в той же час підвищує їх соціальну активність.

Серед чинників, які роблять найпомітніший вплив на успішність навчання у вищому навчальному закладі, важливе місце займає здатність студента до самоорганізації.

Істотний, але неоднозначний вплив на навчання створює потреба в спілкуванні і домінуванні.

Правильне виявлення професійних інтересів і схильностей є важливим прогностичним чинником задоволеності професією в майбутньому. Причиною адекватного вибору професії можуть бути як зовнішні (соціальні) чинники, пов'язані з неможливістю здійснити професійний вибір за інтересами, так і внутрішні (психологічні) чинники, пов'язані з недостатнім усвідомленням своїх професійних схильностей або з неадекватним уявленням про зміст майбутньої професійної діяльності.

Однак нерідкі випадки, коли молоді люди прагнуть вступити до вищої школи не тому, що їх приваблює та чи інша конкретна спеціальність, а тому, що вони просто хочуть одержати вищу освіту. Як правило, таке прагнення зумовлюється престижністю висококваліфікованої розумової праці, вищої освіти. Проте визначення загального рівня задоволеності професією нічого не говорить нам про причини задоволеності або незадоволеності.

Своєчасне професійне самовизначення, вдало поєднане з прагненням досягнути вищого результату, формує висококваліфікованого спеціаліста, а внаслідок цього – добробут для суспільства в цілому.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Провоторова Н.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Проблема мотивації професійної діяльності є одним з напрямків психологічних досліджень, що активно розробляються. Разом з тим більшість авторів, що займаються науковими дослідженнями в цій області підходять до розгляду мотивації з різних позицій, але і часто висловлюють діаметрально протилежні точки зору на її роль і значення в механізмах регуляції поведінки людини.

Надзвичайно різними є трактування проблеми мотивації в існуючих теоретичних системах.

Стосовно професійної діяльності, в контексті біхевіористської концепції питання мотивації відсовується на другий план. Основна увага приділяється пошуку таких технологій, які автоматично залучають людину до відповідної діяльності.

У контексті психоаналітичного напрямку основною проблемою, що вирішується в процесі професійної діяльності, виступає виявлення і опрацювання внутрішніх комплексів, мотиваційних тенденцій, що зміщують активність у бік не-доцільних дій і вчинків. Очікується, що осмислення витиснених спонук, які є або перепонами на шляху освоєння психологічного змісту професійної діяльності, або джерелом невротичних переживань, нерациональних дій, забезпечує гармонізацію властивих індивідуальних тенденцій і нормативних вимог суспільства. Інакше кажучи, мотивувати процес професійної діяльності слід через захоплення процедур самоаналізу, рефлексії, виявлення і осмислення причин виникаючих труднощів і проблем.

Представники когнітивної психології безпосередньо пов'язують мотив з інформаційним аспектом життєдіяльності, де фактично ототожнюється мотиваційний акт і усвідомлена розумова діяльність. Вважається, що в основі ухвалення певного рішення лежать певні процедури мислення. Свідомість як процес обробки наявної інформації прогнозує майбутнє і відповідно до цього затримує або санкціонує певні дії.

Основні ідеї гуманістичної психології відображені в особистісній парадигмі професійної діяльності, основна увага якої приділяється таким актуальним проблемам, як ціннісні орієнтації особистості, формування активної життєвої позиції, життєве і професійне самовизначення, формування здатності прийняти на себе відповідальність за власну долю, оптимізація структури індивідуальних потреб і ін.

Як підкреслює Є.П.Ильин, надзвичайно широкий спектр трактувань суті мотивів і мотивації пов'язаний з складністю вивчення даного явища: його багатоаспектністю, безпосереднім входженням практично у всі події психічного життя, складністю його відділення від інших психічних феноменів. Вченим був проведений детальний аналіз різних підходів до визначення суті мотиву як психічного явища. Запропоновані їм узагальнені результати цього аналізу, що приводять-

ся нижче, свідчать про те, що окремим авторам властиві множинні тлумачення суті, а звідси і визначення мотиву:

- 1) як потреба;
- 2) як предмет задоволення потреби, мета;
- 3) як спонука;
- 4) як намір;
- 5) як стійкі властивості (особові диспозиції);
- 6) як стан;
- 7) як формулювання;
- 8) як задоволеність.

Значний внесок в розвиток вітчизняної теорії мотивації в цілому і мотивації професійної діяльності зокрема внесли такі дослідники, як С.Л.Рубинштейн, А.Н.Леонтьев, К.К.Платонов, В.А.Ядов, В.Д.Шадриков, В.Г.Асєєв, Л.І.Божович, В.К.Вилюнас, А.К.Маркова, Л.П.Гримак, П.М.Якобсон, Л.С.Славина і ін. Серед українських психологів найбільш відомі роботи Г.А.Балла, М.І.Боришевського, А.К.Дусавицького, А.С.Занюка, Г.С.Костюка, С.Д.Максименко, С.Г.Москвичева і ін.

Більшість вітчизняних вчених розглядають мотиваційну структуру професійної діяльності з позицій системного підходу, стверджуючи, що мотивація діяльності є ієрархічною системою, в яку входять як специфічні спонукачі, безпосередньо пов'язані з нею (цілі, мотиви, установки), так і непрофесійні спонукачі і цілі (наприклад, соціально-статусні, самозбереження, особистісного розвитку і т.п.), які складним чином проектується на професійну діяльність, активно взаємодіючи з прямими професійними детермінантами. Крім цього вони виокремлюють систему спонукачів, які безпосередньо чи опосередковано визначають характер включення людини в професійну діяльність.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна відзначити, що система мотивації професійної діяльності людини є складною системою. Ця система має певну структуру, в яку окремі спонукачі входять не тільки в своєму прямому вигляді, а і вступаючи в різноманітні зв'язки і утворюючи більш менш стійкі комплекси.

ДО СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ПІДХОДІВ В МОВНИХ ЦІЛЯХ

Саржан Л.С.,

*Краснодонський інститут Міжрегіональної Академії
управління персоналом (МАУП)*

Розглядаючи терорії та методи з організації практики наукових досліджень в психології закордонні автори виказували думку про те, що на початку ХХ ст. відбулася зміна інтроспективної парадигми (психологія свідомості) на біхевіористську (психологію поведінкт), хоча за сучасними судженнями ця думка є помилковою. І тому, не слід нехтувати впливом загальної парадигми на світосприйняття соціуму, як і зворотнім впливом соціуму на загальнонаукові погляди.

Філософи звертають увагу на те, що парадигми й теорії, що формулюються в їх контекстах, як зазначає А. Етціоні в статті «Политические процессы и моральные побуждения» (Вопросы философии.- 1995.- № 10), можуть вживатися для «мовних цілей: розуміння світу (що забезпечуються в ньому частиною концепції, на якій зосереджена - мета пояснення) для допомоги тим, хто

розуміється всередині цього світу, забезпечуючи зразки прийняття рішень та їх здійснення».

В розгляді цієї проблеми доходимо особливості формування сучасної світоглядної парадигми, але, що тут заслуговує на увагу? Зрозуміло, що розгорнута відповідь на це запитання в рамках невеликої за обсягом статті неможлива, Тож спробуємо лише визначити деякі загальні риси цього інтелектуального дійства. При цьому слід зважити на те, що сама ідея створення світоглядної моделі вже не користується одностайною підтримкою філософів. Більш того, з «легкої руки» М. Гайдеггера спроба «побудови картини світу» взагалі нерідко атестується як невідчужна недоцільна справа, адже виходить з допущення існування таких «метафізичних речей», як наявність сутності, її прояв як системи, можливість людини бути суб'єктом, що пізнає світ. Уявлення про картину світу як прояв його «суті» означає, що людина «розміщує» перед собою дещо наявне, таке, що протистоїть їй, з яким вона встановлює певні стосунки. В такому разі людина стає репрезентативою суцього, перетворюється на суб'єкт. Поєднання цих двох процесів - перетворення світу на картину людини на суб'єкта - спричиняє, зазначає Гайдеггер, появу світогляду й гуманізму як антропоцентричної філософської позиції. Останній спирається на те, основний процес Нового часу є підкоренням світу як картини. Слово «картина» означає відтепер конструкт уявлення, що опредмечується. Людина бореться тут за позицію такого суцього, котре всьому суцьому визначає міру пропонує норму». Ця позиція виражається поняттям світогляд, який насправді розщеплюється на різні світогляди, що перебувають у стані протиборства.

Плідне попередження Гайдеггера щодо загрози поділу світу на об'єкт (картина) та його спостерігача-дослідника (суб'єкт) зрештою не розв'язує проблему потреби в узагальненому уявленні про Всесвіт, вона просто переводить її у площину з'ясування співвідношення «поставу» буття. «Наявність перед думкою об'єму, сукупності "речей", "майна", до якого відноситься вираз, - така ж необхідна передумова мислення, як наявність у виразі змісту, осмисленість знака, вживаного у вербалізованій інтелектуальній діяльності. Тільки пізнаючи, розуміючи та узгоджуючи смисли, змісти з об'ємами понять, пізнання може рухатися до осягнення дійсності, до розуміння реальності, яка протистоїть людині з якою необхідно рахуватися. Інакше кажучи, незважаючи на спроби чималого кількості зарубіжних філософів, насамперед західних, позбавити епістемологію поняття «об'єкт», ця категорія «вперто» продовжує виконувати свою гносеологічну місію. Усе те, що досліджує вчений, він перетворює на «об'єкт», забезпечуючи тим самим об'єктивний характер наукового знання - вважає відомий російський філософ В. Степін. Інша річ, що вживання категорій «об'єкт», «науковий об'єкт», «об'єктивність» у сучасній теорії відбувається на ґрунті формування нового типу раціональності, з урахуванням виявлених обмеженостей методології «відображення», «дзеркальності», чіткої демаркації «первинності» та «вторинності» у пізнавальному процесі. Становлення нового типу раціональності і, відповідно, нової інтерпретації суб'єкта, суб'єктивності відбувається на ґрунті синтезу поєднання космологічних, коеволюційних та антропологічних аспектів світоглядного знання.

Поява нового образу «відкритої філософії», «відкритої раціональності», ознаками якої є критичність до власних формулювань («іронізм» за Р. Рорті), супроводжується аналогічним усвідомленням нового статусу особистості, виправданістю її права на універсальний пріоритет. «Як духовна квінтесенція культури філософія завжди виступає способом осмислення людського буття. В центрі будь-якої філософії завжди перебуває людина». Рівень заглиблення на шляху до осягнення сутності людської особистості визначає прогрес в історії

філософії, справедливо наголошує український філософ В. Горський. В тому числі прогрес у формуванні світогляду - уявлення про мінливий, такий що перебуває у «гераклітівському потоці», водночас універсальний світ, додамо ми.

Та треба підкреслити, що проблема розробки сучасної світоглядної парадигми багатогранна. Її методологічний каркас утворює кілька теоретичних положень, з'ясування яких є визначальною умовою самої можливості існування узагальненого уявлення щодо теоретичного рефлексованого (відповідь на подразник) світу. Ці положення - «парадигмальні виміри», або «парадигмальні принципи», - являють собою своєрідні мікроконцепції, що мають власну інфраструктуру.

ПРИЧИНИ Й НАСЛІДКИ СИНДРОМУ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРЯННЯ» У ФАХІВЦІВ РІЗНИХ ПРОФЕСІЙ

Сидоренко О.А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Актуальність дослідження. Науковий та практичний інтерес до синдрому вигоряння обумовлений тим, що цей синдром – безпосередній прояв всезростаючих проблем, пов'язаних із самопочуттям працівників, ефективністю їхньої праці й стабільністю ділового життя організації. Стурбованість роботодавців і керівників вигорянням співробітників пояснюється тим, що воно починається непомітно, а його наслідок у вигляді «втраченого прибутку» дуже дорого обходиться організації.

Об'єкт дослідження – синдром «емоційного вигоряння».

Предмет дослідження – причини й наслідки синдрому «емоційного вигоряння» у фахівців різних професій.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати та розкрити соціально-психологічні, особистісні, професійні аспекти виникнення синдрому «емоційного вигоряння» і його наслідки.

У закордонній літературі синдром вигоряння позначають терміном *burnout* (англ.) – «згоряння», «вигоряння», «загасання горіння». У перше цей термін запропонував Фрейденбер для опису деморалізації, розчарування й крайньої втоми які він спостерігав у працівників психологічних установ.

Сучасна психологія охоплює значне коло досліджень пов'язаних з даною проблемою – це роботи М. Рове, Р.Д. Рамсі, Б. Швальбе, Г. Сельє, Е. Фрома, Х.Шредера, С.Фолкмана, К.Леви, К.Маслач, Х.Фрейденбера, Б.Г.Ананьєва, В.В. Бойко, В.Н.Бехтерева та інших.

В ході теоретичного дослідження було виявлено, що синдром вигоряння ставиться до феноменів особистої деформації і являє собою багатомірний конструкт, набір негативних психологічних переживань, пов'язаних із тривалими й інтенсивними міжособистісними взаємодіями, що відрізняються високою емоційною насиченістю або когнітивною складністю. Вигоряння – це відповідна реакція на тривалі професійні стреси міжособистісних комунікацій.

Існує так звана «група ризику» працівників, які найбільш схильні до вигоряння, це ті, хто працює у сфері «людина-людина» і в силу своєї професії змушені багато й інтенсивно спілкуватися з різними людьми, знайомими й незнайомими. Особливо швидко й помітно «вигоряння» настає при надмірному навантаженні лікарів, медсестер, учителів, психологів, пожежних, рятувальників. Нерідко з цим синдромом зіштовхуються і ті, хто працює в сфері підвищеного спілкування з

людьми, наприклад, касири, оператори, менеджери, продавці. Вони є найбільш схильними до вигорання, оскільки в перерахованих професіях виконання робочих завдань тісно пов'язані із спілкуванням.

Небезпека в тому, що для «вигорання» характерний щоденний прогрес. Зупинити цей процес буває надзвичайно складно. На його тлі можуть загострюватись хронічні захворювання, розвиватися нові хвороби і навіть змінюватись склад крові.

Синдром вигорання включає в себе три основні складові: емоційну виснаженість; деперсоналізацію (цинізм); редукацію професійних досягнень.

Симптоми, з яких складається синдром професійного вигорання

Їх умовно можна поділити на три основні групи: психофізичні, соціально-психологічні і поведінкові.

До психофізичних симптомів відносять:

почуття постійної, не минаючої втоми; відчуття емоційного і фізичного виснаження; зниження сприйнятливості; загальна астенизація; часті безпричинні головні болі, постійні розлади шлунково-кишкового тракту.

До соціально-психологічних симптомів відносять:

байдужість, нудьга, пасивність і депресія; підвищена дратівливість; постійне переживання негативних емоцій; підвищенна тривожність.

До поведінкових симптомів відносять:

відчуття, що робота стає все важчою і важчою; відчуття, що все марно, зневіра, зниження ентузіазму стосовно роботи, байдужість до результатів; дистанціювання від співробітників і клієнтів.

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ВИГОРЯННЯ:

Індивідуальні фактори

■ До професійного вигорання більш схильні працівники, які багато і інтенсивно спілкуються з різними людьми. Тому швидше «вигоряють» люди, які мають інтровертований характер.

■ Люди, що з головою занурюються в роботу та ті хто відчувають постійний внутрішній особистий конфлікт, пов'язаний із роботою.

■ Результати досліджень показують, що найбільш чутливими до вигорання, є молоді люди (19-25 р.), які при зіткненні з реальною дійсністю, що не відповідає їх очікуванню, отримують емоційний шок та люди старшого віку (40-50 р.).

Організаційні фактори

Умови праці. Підвищені навантаження в діяльності, понаднормова праця стимулюють розвиток вигорання.

■ Зміст праці. Дана група факторів містить у собі кількісні і якісні аспекти роботи з клієнтами: число клієнтів, частоту їхнього обслуговування.

■ Прийняття рішень. Ступінь самостійності і незалежності співробітника у своїй діяльності, можливість приймати важливі рішення.

■ Стимулювання. Недостатня винагорода (грошова і моральна) чи її відсутність сприяють виникненню вигорання.

■ Стиль керівництва. Демократичний стиль керівництва в меншій мірі сприяє виникненню вигорання, а авторитарний і критикуєчий стиль спілкування керівника – навпаки, сприяє вигоранню.

Отже, наслідки «емоційного вигорання» можуть проявлятися як у психосоматичних порушеннях, так і в сугубо психологічних змінах особистості. Те й інше має безпосереднє значення для соціального й психосоматичного здоров'я людини, його працездатності й продуктивності трудової діяльності.

Література

1. Бойко В.В. Енергія емоцій в спілкуванні: погляд на себе і інших. – М., 1996.
2. Василюк Ф.Е. Психологія переживання. – М., 1984.
3. Габдреева Г.Ш. Самокерування психічним станом. – Казань, 1981.
4. Гриберг Дж. Управління стресом. – М., 2002.
5. Джозеф Нейдхард. Володар емоцій. – СПб.: Пітер, 1997.
6. Кан М. Між психотерапевтом і клієнтом. – 1997.

ВПЛИВ ФАСИЛІТАЦІЇ ТА ІНГІБІЦІЇ НА АДАПТАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ У ВНЗ

Сидорчук Ю.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Об'єкт дослідження - процес адаптації особистості у ВНЗ.

Предмет дослідження – особливості впливу фасилітації та інгібіції на адаптацію особистості у ВНЗ.

Актуальність проблеми дослідження обумовлена перетвореннями в сучасній системі вищої освіти, новими умовами, в яких відбувається процес адаптації студентів, а також питанням про рівень ефективності учбового процесу. Проблема адаптації пов'язана з прискоренням процесів зміни оточуючого людину природного і соціального середовища, вона повинна придбавати здібність швидкої адаптації до нових умов. Успішне входження в колектив є заставою успішності студента, підвищеної працездатності. Дружня обстановка в групі часто допомагає студенту позбутися ряд комплексів.

Але успішна адаптація залежить не тільки від стратегії поведінки самого студента та психологічного клімату у групі, або від постійних та швидких змін середовища, необхідно цілеспрямовано впливати на цей процес, створюючи для цього психолого-педагогічні умови. Тому роль впливаючого відводиться педагогу-фасилітатору, при умові, якщо ця дія є позитивною.

Проблема адаптації студентів полягає в тому, що більшість, працюючих у ВНЗ, викладачів не володіють навичками фасилітації в роботі з учнями, більш того, вони до цього не прагнуть, дотримуючись традиційних методів викладання і взаємодії із студентами, не бажаючи самоудосконалюватися.

Одним з головних показників особливостей соціально-психологічної адаптації особистості у ВНЗ є рівень встигаємості студентів, оскільки цей показник має безпосереднє відношення до провідної діяльності студентів – до учбової діяльності. Встигаємость студента є лакмусовим папірцем, на якому відображаються всі його внутрішні переживання, пов'язані з адаптаційним процесом. Тому так важливо правильно відноситись до успіхів і особливо невдач студентів в навчанні, як педагогам, так і батькам.

У даному дослідженні розглядається такий чинник успішності адаптації особистості студента, як вплив на нього з боку групи студентів та, головним чином, з боку педагога. Цей вплив може бути як фасилітативним, так і інгібіційним.

Звернемося до основних понять теми.

В сучасній психологічній літературі соціально-психологічна адаптація розглядається як процес пристосування до умов соціального середовища, що змінюється, шляхом придбання особистістю певних соціальних навичок для нормального співіснування з соціумом, гармонізації свого внутрішнього світу із зовнішнім з метою подальшої соціалізації.

Соціально-психологічна адаптація студентів у ВНЗ представляє собою орієнтацію в соціально-психологічному просторі навчального закладу; у нормі інтенсивно триває протягом першого року навчання та, як правило, завершується до третього курсу.

Феномен соціальної фасилітації в роботах більшості учених розуміється як факт присутності інших людей під час виконання діяльності особистістю, поліпшувачий результат даної діяльності (при виконанні знайомої або простої роботи), а феномен соціальної інгібіції – як тенденція виконувати діяльність гірше у присутності інших людей (при виконанні незнайомої або складної роботи).

Іншими словами, соціальна фасилітація припускає стимулюючий вплив одних людей на поведінку та діяльність інших, а соціальна інгібіція виявляється в негативному, гальмуючому впливі однієї людини на іншу.

Як приклад прояву інгібіції можна привести явище дитячих дідактогеній – певних психічних станів дитини, які виникають під час навчання унаслідок негативного впливу. Порушення педагогічного такту з боку вчителя, надмірні вимоги, не відповідні віковим і індивідуальним особливостям дитини, підкреслення недоліків учня, не вигідні порівняння з іншими учнями – все це приклади умов, які породжують дідактогенії, які виявляються в пригніченому настрої, фрустраціях, підвищеної конфліктності, реакціях негативізму, іноді депресіях. Практично у всіх ситуаціях навчання і виховання, коли критичність вихователів переважає над доброзичливістю, можна спостерігати виникнення ефекту соціальної інгібіції.

Головним чинником позитивного впливу на адаптацію особистості у ВНЗ є фасилітативні здібності педагога, що володіє фасилітативними навиками.

З погляду педагогічної науки фасилітація розуміється як спрямованість педагога на підвищення ефективності учбової діяльності студентів, показником якої є рівень залученості в учбовий процес і як наслідок цього рівень встигаємості.

Для успішної адаптації особистості у ВНЗ необхідні педагоги, здатні виконувати умови успішної фасилітації.

Серед навиків фасилітації можна виділити наступні.

1. Задавати відкриті питання.
2. Позитивно реагувати на будь-який сигнал, що йде від групи, від її учасників.
3. Заохочувати індивідуальні вислови студентів.
4. Забезпечувати ясність позицій студентів в конфліктних і просто заплутаних бесідах.
5. Отримувати відповіді від групи, переадресовувати групі і окремим її членам звернені до педагога питання і коментарі, не втручатися в групові процеси, не нав'язувати власну точку зору.
6. Допомогати групі робити висновки і ухвалювати рішення.
7. Отримувати зворотний зв'язок від учасників.

Таким чином, фасилітація як чинник успішної адаптації особистості у ВНЗ є ніщо інше, як діяльність педагога, яка заснована на його фасилітативних здібностях, полягає у формуванні стійкого інтересу у учнів до учбової діяльності, шляхом надання їм самостійності і відповідальної свободи, а також фасилітативний вплив на студентів надає позитивна атмосфера в групі, що характеризується теплими дружніми взаємостосунками між членами даної групи.

У даному дослідженні було проведено констатуючий експеримент з метою дослідження особливостей адаптації особистості у ВНЗ. В експерименті брали участь 15 випробуваних (студенти третього курсу філософського факультету ВНУ ім. В.І.Далія) середнім віком 19 років. Серед них 3 юнаки і 12 дівчин.

Для вимірювання рівня соціальної адаптації особистості у ВНЗ використовувались методики, що визначають ступінь адаптації особистості, і допоміжні методики, що побічно виміряють рівень адаптації, направлені на виявлення ступені упевненості або невпевненості особистості в собі, через визначення самооцінки, РСК, рівня соціальної фрустрованості, та діагностуючи ступінь задоволеності основних потреб, де більша увага додається соціальним потребам, вони є найбільш показовими для дослідження адаптації особистості у ВНЗ. Для отримання повної картини досліджуваної проблеми було проведено опит про середній рівень встигаємості студентів за дванадцятибальною системою.

На підставі отриманих даних в ході дослідження можна зазначити декілька виявлених закономірностей:

1) чим нижче рівень соціальної фрустрованості, тим вище рівень соціально-психологічної адаптації студента, і навпаки, дезадаптовані студенти, характеризуються високим рівнем соціальної фрустрованості;

2) студенти з інтернальним локусом контролю здібні до швидкої і безболісної адаптації, а студенти-екстернали схильні до дезадаптації;

3) якщо у студентів ступінь задоволеності соціальними потребами високий, значить їх рівень соціальної адаптації теж високий, якщо низький – то і рівень соціальної адаптації буде теж низьким;

4) студенти, які вчаться на відмінно, є успішно адаптованими, у студентів, що вчаться добре, рівень соціальної адаптації є середнім, а студенти, які мають серйозні проблеми у навчанні, скоріш за все, не змогли адаптуватися.

Закономірності по статевій ознаці виявлені не були, що стосується інших відмін – по віковій ознаці, рівню освіти і т.д. – випробовувані знаходилися в рівних умовах.

Таким чином, проблема соціальної адаптації є важливою областю наукових досліджень, розташованою на стику різних галузей знання, що придбавають в сучасних умовах все більше значення, оскільки ефективна соціальна адаптація є однією з передумов до успішної професійної діяльності, а значить і подальшого розвитку особистості взагалі.

Література

1. Агеев В.С. Межгрупповое взаимодействие. Социально-психологические проблемы. - М.: «Просвещение», 1990.
2. Андреева Г.М. Социальная психология: Учеб. для студентов вузов. - М.: Аспект-Пресс, 2000.
3. Андреевкова Н.В. Проблемы социализации личности // Социальные исследования. - Вып. 3. - М.: «Просвещение», 1970.
4. Витенберг Е.В. Социально-психологические факторы адаптации к социальным и культурным изменениям. СПб.: Питер, 1994.
5. Вопросы психологии коллектива школьников и студентов: Сб. науч. тр. КГПИ. - Курск, 1972.
6. Динамика социально-психологических явлений в изменяющемся обществе. /Отв. ред. А.Л. Журавлев. М.: Институт психологии РАН, 1996.
7. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Социальное влияние. - СПб.: «Просвещение».
8. Каракко П.С. Адаптация // Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. - Минск, 1998.
9. Кондратьев Ю.М. Социальная психология студенчества. – М.: МГУ, 2006.
10. Крысько В.Г. Социальная психология. - М.: «Просвещение», 2001.
11. Майерс Д. Социальная психология. - СПб.: Речь, 1999.
12. Методики социально-психологического исследования личности и малых групп. / Отв. ред. А. Л. Журавлев, Е. В. Журавлева. М.: Просвещение, 1995.

13. Ольшанский Д.В. Адаптация социальная // Философский энциклопедический словарь / Ред. кол.: С.С. Аверинцев и др. - М.: «Просвещение», 1989.
14. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія особистості і спілкування. – Київ, «Либідь», 2004.
15. Философские проблемы теории адаптации/Ред. А.Б.Георгиевский и др. - М.: «Просвещение», 1975.

К ВОПРОСУ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ КАК ПОЗИТИВНОГО СОЦИАЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Тарасенко Н.Е.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

ДЕВИАНТНОЕ ПОВЕДЕНИЕ (от лат. *deviatio* - отключение) - отдельные поступки или система поступков, противоречащие принятым в обществе правовым или нравственным нормам. В исследованиях девиантного (отклоняющегося) поведения значительное место отводится изучению его мотивов, причин и условий, способствующих его развитию, возможностей предупреждения и преодоления.

Чаще всего девиацию рассматривают с т. з. негативного и безнравственного поведения. Деление девиантности на позитивную и негативную столь же условно, сколь условно различие нормы и отклонения от нее. Некоторые виды девиантного поведения весьма сложно оценить однозначно под углом зрения общественной пользы или вреда.

Так, к одним из признаков положительного девиантного поведения можно отнести принципиальность. В повседневной практике люди поступают довольно гибко: отстаивают свои интересы исходя из ситуации. Мало кто идет на конфликт с господствующим мнением. Однако есть люди, которые не могут ни при каких обстоятельствах изменить собственные убеждения и активно их отстаивают, рискуя при этом быть не только непонятыми, изолированными и осмеянными, но и лишенными привычного круга жизненных благ.

К представителям такого вида девиации можно отнести детей Индиго. Несколько лет назад особенно громко заговорили о детях "нового вида", которые совершенно отличаются от детей предшествующих поколений. Они обладают высокоразвитым сознанием и повышенной восприимчивостью, нетерпимы к неискренности и фальши. Их мудрость вызывает восхищение - они уже нашли свои ответы на самые глубокие вопросы бытия и готовы поделиться ими с каждым.

Утверждается, что коэффициент интеллекта у индиго в среднем равен 130, в то время как у обычных детей этот показатель встречается на одного из 10 000. Оба полушария головного мозга у индиго работают одинаково, при этом они используют не 3-4 процента его возможностей, а в 3 раза больше.

Однако понятие индиго – это не синоним суперталантливости или каких-то особых способностей. Эти дети не уникальные. Они – другие. По мнению некоторых ученых, сегодня около 90% детей в возрасте до 4-х лет – потенциальные индиго. К 7-ми годам остается 75% индиго, к 10 годам – 67%. К совершеннолетию индиго остается не более трети.

Стоит заметить, что данная тема изучается в большей степени журналистами, психологами, писателями, и ее, практически, нет в разделах социологии.

Она является актуальной и нуждается в дальнейшем развитии, поскольку на данный момент информированность по ней достаточно низкая.

Проблемы детей, не справляющихся со школьным обучением, своими эмоциями, сложностями в общении, иногда заставляет смотреть на феномен Индиго как на нечто несущественное. Но это лишь заблуждение, поскольку взрослые не уделяют должного внимания этой проблеме. Поэтому, несмотря на очевидную актуальность, она не обеспечена исследованиями, что приводит к отсутствию практических результатов.

Девиантность творчески одаренных людей, нашедшая выход в художественных произведениях, общественной деятельности помогает людям понять себя и окружающий мир, наслаждаться жизнью. А научные открытия способствуют прогрессу различных сфер человеческого бытия. И взрослые могут им в этом помочь, укрепить их альтруистическую сущность, выражая свою искреннюю благодарность за то, что они делают для нас.

«Не все трудные дети являются Детьми Индиго, и не все дети Индиго являются трудными» - так говорил об этих удивительных ребятах Зигфрид Войтинас. Проблема трудных детей – это не только семейная трагедия, но и трагедия всего общества. Каждый ребенок индиго — как, впрочем, и вообще каждый ребенок — уникальная личность. Тем не менее, детям индиго в целом присущи особые черты, которые отличают их от детей предшествующих поколений. Они прекрасно сознают, что видят, чувствуют и откликаются на происходящее вокруг совсем не так, как большинство их сверстников и взрослых, но чувство непожести на своих ровесников не дает им покоя.

Шум вокруг детей Индиго, в общем, надуманная сенсация. Мир вокруг нас меняется, и мы меняемся вместе с ним. Не удивительно, что на смену одному поколению приходит другое, соответствующее нынешним ритмам общества. Ведь человечество не стоит на месте, оно эволюционирует и то, что еще недавно считалось сверхспособностями, сейчас становятся нормой.

Таким образом, из всего вышеприведенного можно сказать, что в настоящий момент происходит появление детей с более развитыми чувствами и способностями. Однозначного объяснения такому явлению пока еще не дали. Некоторые люди связывают его с прогрессом и акселерацией у детей, некоторые рассматривают его с точки зрения религиозного происхождения, некоторые считают, что этого феномена вовсе нет. Поэтому каждый из нас может принимать тот или иной взгляд, но отрицать существования детей индиго не стоит. Ведь как бы их не называли, они - наше будущее, и каким оно будет, во многом зависит от нас. И здесь стоит глобальная задача для взрослых: не зависимо от того, кто у них ребенок, им необходимо, прежде всего, уделять должное внимание воспитанию и просто любить, и уважать их.

Литература

1. Керрол Ли, Тоубер Джейн. Дети «Индиго». Новые дети пришли./ Перевод с англ.- К.: София, 2006.-288с.
2. Левшинова С. Дети Индиго – другая реальность// Наука и религия.-2006.-№9.-С.2-4.
3. Баграмянц М. О некоторых аспектах создания развивающей среды для одаренных детей// Прикладная психология и психоанализ.-2004.-№2.-С.30-36.

К ВОПРОСУ О ГУМАНИЗАЦИИ И ГУМАНИТАРИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Телис Л.А., Телис В.Д.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Гуманизация высшей школы сегодня означает, что человек является главным в системе образования, именно он находится в центре его.

Максимальное раскрытие индивидуальных способностей личности, ее интеллектуального, нравственного, духовного потенциала, ее самореализации является главной целью всего образовательного процесса.

В связи с этим акцент делается на приоритетность общечеловеческих, моральных ценностей и других критериев оценки результатов человеческой деятельности в прошлом и настоящем.

Гуманитаризация образования выступает одним из действенных инструментов ее гуманизации. Это невозможно без кардинального изменения места и роли социально-гуманитарных и культурологических дисциплин в учебном процессе.

Изучение истории культуры видится чрезвычайно важным компонентом современного гуманитарного образования. Культура – это духовность, это тот фундамент, на котором строится и национальное сознание, и материальное благосостояние народа. Современная молодежь, в том числе и студенческая, не проявляют должного интереса как к отечественной истории, ее культуре, искусству, так и всемирной.

Авторы разделяют точку зрения, что культурологические курсы лучше подготавливают будущих специалистов к жизни и труду, в быстроменяющемся обществе с растущей культурной детерминацией. В обществе, которое в своей технико-экономической основе уже становится постиндустриальным и информационным, но которое еще должно взреть духовно.

Сегодня особенно важно обеспечить гармонию между логическим и эмоциональным воспитанием молодежи, что без изучения мировой и отечественной культуры сделать невозможно. Курс истории культуры – это своего рода высшая математика гуманитарного знания.

Одной из главных задач вуза в настоящее время является создание необходимых условий для освоения студентами новейших достижений развития гуманитарного знания, для приобщения их к новой культурно-исторической парадигме изучения общества и человека. Решается это не просто увеличением социально-гуманитарных и культурологических курсов или количеством часов, отведенных на них.

«Идеология» духовности, культуры должна пронизывать все естественно-научные, технические, гуманитарные предметы, т.е. все содержание учебного процесса в вузе в целом.

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ АГРЕСИВНОСТІ КЕРІВНИКІВ

Толстокорова К.А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Проблема агресивної поведінки завжди була і залишається однією з найбільш актуальних проблем людського суспільства. Агресивність спостерігається у всіх сферах життєдіяльності людей. Винятком не є і управлінська діяльність, яка характеризується інтелектуальними, інформаційними, емоційними, когнітивними перенапружками, тому постає проблема росту агресивності, особливо серед жінок-управлінців, ділова активність яких розкривається на перетинанні різних сфер життєдіяльності та обумовлена полорольовими стереотипами, які накладають обмеження на засоби жіночої самореалізації.

Ситуація нововведень та конфліктів, яка характерна для управлінської діяльності, обумовлює появу у керівника таких негативних якостей як зниження працездатності, помітна невпевненість у собі та в завтрашньому дні, зниження рівня самокритичності, схильності до конфліктів, кар'єристські установки. Все це може призвести до професійної деформації управлінця та розпаду всієї організації в цілому.

Є очевидним, що дослідження причин виникнення агресивності у керівників, дасть змогу вжити запобіжних заходів для корекції поведінки та діяльності не тільки управлінців, але й усього колективу в цілому, що призведе до збагачення інтелектуального потенціалу та збереженню психічної рівноваги працівників.

Дослідження феномену агресивності пов'язано з проблемою вибору адекватних методів діагностики, таких методів, які б були інформативними з погляду типологічних особливостей агресивності керівників, особистісних, ситуативних та професійних чинників агресивної поведінки жінок-управлінців.

Діагностика агресивності потребує чіткого цілеполягання, планування та підготовки заходів, адекватного вибору діагностичного інструментарію. Вибір оптимальних методів та підходів, перш за все, залежить від конкретної мети дослідження та можливостей дослідника. Треба відмітити, що предмет дослідження потребує неухильного дотримання етичних принципів роботи психолога, а також гарантії конфіденційності отриманої інформації.

Найбільш оптимальними методами дослідження агресії є: особистісні опитувальники, проєктивні методики, метод експертних оцінок та формалізоване спостереження, так як багата кількість експериментальних та лабораторних методів недоступна для використання в умовах конкретних організацій чи закладів через обмеження часових витрат.

Найбільш інформативними методами є опитувальники і проєктивні методики, які можуть застосовуватися залежно від конкретного випадку. Методики повинні відповідати стандартним вимогам, що пред'являються до діагностичного інструментарію. Проте, деякі опитувальники не вільні від мотиваційних переключень у відповідях, оскільки прояв соціальної бажаності випробовуваними є природною захисною реакцією. Тому більш ефективно поєднання різних за змістом і конструкції методів для отримання достовірного результату.

Психологічне спостереження може бути використане для реєстрації агресивних проявів у спілкуванні та професійній діяльності, але для більш вірогідних результатів необхідно застосування проєктивних методик та опитувальників.

До проєктивних методик, за допомогою яких може бути досліджена агресивність відносяться: «Тест руки» (Е.Вагнера), «Методика дослідження фрустрації» Розенцвейга, тест «Неіснуюча тварина» та інші.

Серед опитувальників на виявлення агресивності перше місце посідає опитувальник агресивності А.Басса-А.Даркі. Він дозволяє виявити стійкість схильностей, мотивів і видів агресивної поведінки. Опитувальник призначений для діагностики постійного рівня агресивності і по суті є різновидом особистісних тестів. Автори встановили два види ворожості (підозрілість та образа) та п'ять видів агресії (фізична, вербальна, опосередкована, негативізм та роздратування).

Таким чином, діагностика агресивності повинна складатися з певного набору методичних засобів та методик, серед яких повинні бути не тільки опитувальники та тести, які не позбавлені суб'єктивізму, але й психологічне спостереження, яке дає змогу більш об'єктивніше підійти до проблеми дослідження агресивних проявів керівників. Культура ж дослідження агресивності полягає у правильному використанні всіх цих форм та методів діагностики, урахуванні при дослідженні психологічних особливостей керівника та характер умов колективної управлінської діяльності.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБИСТОСТІ З НЕПОВНИХ РОДИН

Третьяченко В.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

На шляху до розкриття проблеми ми дійшли історико-психологічного виміру, де найвагомішими, з огляду їх представлення у відповідній літературі, є позиції психодинамічного (класичний психоаналіз З.Фрейда, аналітична психологія К.Юнга, індивідуальна психологія А.Адлера, гуманістичний психоаналіз Е.Фрома) і поведінкового (біхевіорального) напрямків з відповідними для них техніками надання допомоги: пряме і опосередковане гіпнотичне навіювання, систематична десенсибілізація, релаксація, занурення, аверсивні техніки, символічна економія, гіперкорекція тощо.

Тому з огляду достатньої кількості психологічної літератури стає зрозумілим, що основний акцент за умов гендерної рівності в своїй більшості надається гуманістичному (екзистенційному) напрямку із його провідними установками на розвиткові самосвідомості, культивуванні свободи і відповідальності, унікальності та ідентичності особистості і адекватними наведеним настановам технікам: діалогу, досвіду, переживанню, автентичності, самоактуалізації, цінності, життєвому світі, події тощо.

В цьому напрямку аналогом слугують гештальттерапія (із її основними поняттями: тут і тепер, незавершена справа, уникання, енергія та блокування енергії, спрямовані на допомогу особистості у якнайповнішій реалізації її потенціалу), і центрована на клієнті концепція К.Роджерса з її основними поняттями (емпатія, турбота, конгруентність, психологічний клімат, замість), техніками і етапами (заблокованість внутрішньої комунікації, самовираження, саморозвиток, ставлення до свого світу як до свого, потреба бути собою, вільний вибір внутрішньої комунікації, стадія відкритості себе та світу). Саме в екзистенційному напрямку, як подає Бондаренко О.Ф. (Психологічна допомога особистості. - Х.: Фоліо, 1996), "вперше з'явилося людське "Я" не як "его", а як особистісне буття, як життєвий

світ...він викинув тенденцію експериментально-дослідницького ставлення до "Я" та позицію дослідника над "Я" як неморальні".

Автор підсумовує, що "формування особистості в цілому не може бути завданням психології, як і завданням будь-якої окремо взятої науки або її сукупностей. Бо особистість, свідомість людини формується життям, усією сукупністю суспільних відносин та життєвих обставин, усією тканиною соціальних, психологічних та біологічних основ життя, і екзистенцій не "Я" завжди відкрите світові і розвиткові. Можливий лише той або інший вплив на екзистенційне "Я", вплив, який на початку створює, а потім причиняє (психоаналізові) інтимні механізми особистісної саморегуляції" (- С. 197).

Категорія психологічної допомоги останнього часу віднайшла своє місце і у соціально-психологічному контексті, зокрема, при розв'язанні задач допомоги у організації соціальних відносин.

Та не удаючись тут до детальнішого аналізу наявного досвіду і накопиченої останнього часу психотехнічної практики психологічної допомоги, що, поза сумніву, виходить за межі нашого вивчення, обмежимося посиланням на сформульовані О.Ф.Бондаренком на підставі аналізу відповідних джерел основних принципів роботи практичного психолога, якими можна скеровуватися у конструюванні програми психологічної допомоги, а саме, де автор описує принципи за допомоги яких можна змістовно наповнити саму програму (- С. 187).

З цього може виходити, що програма формування часової перспективи осіб із не конгруентною гендерною ідентичністю полягає у підвищенні усвідомлюваності змісту і спрямованості очікувань; техніки постановки і досягнення цілей (рольових очікувань), здатності до побудови часової перспективи, підвищенні рівня самоактуалізації і самопрезентації себе як суб'єкта професійної діяльності, здатності до побудови адекватної своїм можливостям професійної і особистісної перспективи, шляхів особистісного і професійного росту, проблематизації і актуалізації у особистості наявних у неї гендерних уявлень, у корекції гендерних стереотипів, здатності до рефлексії гендерних ролей, у усвідомленні своїх спонукань, бажань, очікувань, ідеалів, упевненості у собі, у своїх силах і можливостях, здатності до самостійного контролю над своїм майбутнім, у формуванні внутрішнього локусу контролю, а також відповідального ставлення до процесу власного життєздійснення та формування психологічної готовності до певного виду діяльності чи її зміни. Останнє, а особливо з молодими людьми з неповних родин, за сучасних соціально-економічних умов відбувається доволі часто і до цього людина теж повинна бути готовою.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИЧИНЫ ПСИХОСОМАТИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

Угнич А.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Еще в далекой древности было известно о тесной взаимосвязи психики и тела (сомы). Все это нашло место в понятии психосоматические заболевания.

Как известно, у маленьких детей, пока не сформирована речь, основной возможностью выразить свои чувства является выражение их через тело. Достаточно вспомнить об огромном количестве детских заболеваний. На любую неприятность, на несбалансированное питание, переезд и т.д. ребенок легко реагирует физическим недугом. В некоторой степени эта черта в скрытой форме

навсегда остается у человека и при определенных условиях может проявляться во взрослом возрасте.

Врачи выделяют следующие заболевания, имеющие четкую психоэмоциональную составляющую и относящиеся к психосоматическим расстройствам:

- бронхиальная астма
- язвенная болезнь желудка и двенадцатиперстной кишки
- неспецифический язвенный колит
- гипертоническая болезнь
- инфаркт миокарда
- нейродермит
- тиреотоксикоз
- сахарный диабет
- ревматоидный артрит
- сексуальные нарушения
- онкологические заболевания.

На сегодняшний день все больше отмечается влияние эмоций, чувств на протекание болезней. И список заболеваний, имеющих психогенный характер, все более расширяется.

Болезнь, особенно длительная, крайне отрицательно сказывается на психическом состоянии, что в свою очередь ухудшает течение самой болезни. Образуется порочный круг. Наверняка каждый хотя бы раз слышал фразу «Все болезни от нервов».

Что же такое болезнь?

Основной закон жизни — поддержание динамического равновесия, или гомеостаза. И каждый живой организм в соответствии с внутренним законом жизни стремится к гомеостазу. Этот закон действует с первых дней жизни любого живого существа. Это равновесие жизненных процессов должно осуществляться постоянно и в любых условиях.

Болезнь — это сигнал о нарушении равновесия. Нервные окончания дают нам знать о том, что в определенном месте нашего организма что-то происходит не так. Боль — всего лишь здоровая нервная реакция, которая хочет сказать нам: «Есть что-то, на что ты должен обратить внимание». И если человек не обращает должного внимания или заглушает боль таблетками, то подсознание человека сделает боль сильнее.

Современная ортодоксальная медицина не излечивает людей именно потому, что борется с болезнью. То есть она стремится подавить ее или устраняет следствия. А причины остаются глубоко в подсознании и продолжают свое разрушительное действие.

Получается следующая картина: подсознание создает болезнь как сигнал нашему сознательному разуму, то есть пытается сообщить нам определенную информацию на своем языке, а мы идем к врачу и заглушаем этот сигнал таблетками. Выходит, боремся сами с собой, да еще выбираем средства посильнее и подороже для этой борьбы.

Очень часто болезни выполняют для людей определенные функции, о которых они сами не знают или только догадываются. Это станет понятно на примере.

Одна пожилая женщина через некоторое время после смерти мужа жаловалась на головокружение, шаткость походки и другие признаки нарушения мозгового кровообращения. Она считала, что ее болезнь — реакция на потерю близкого человека. И это было так. Но она не подозревала, что подсознание с помощью болезни еще и добивалось получения внимания от детей. Каким образом?

У нее было три взрослых сына, которые жили отдельно. Они имели жен, детей и редко навещали ее. Когда же не стало мужа, она почувствовала себя очень одинокой. Понятно, что в этот период времени ей требовалось очень много внимания и поддержки, а она его столько не получала.

Болезнь ей помогала получить нужное внимание — теперь хотя бы один из сыновей каждый день навещал ее.

У подсознания удивительная способность к научению. Оно может научиться чему-либо с одного раза. Это может произойти во время сильного эмоционального потрясения: пережитый ужас, шок, потеря близкого человека или животного, измена, обман. Затем подсознание в определенных ситуациях многократно прокручивает это событие. Так, например, чувство вины по поводу какого-либо поступка может изменить всю жизнь. Вот что рассказывает по этому поводу доктор В.В. Синельников.

Женщина привела на прием 14-летнюю дочь. У девочки была навязчивая необходимость постоянно мыть руки, по нескольку раз в день по 20—30 минут. Психиатры поставили ей диагноз «шизофрения» и уже начали давать сильные психотропные средства, сделали инсулиновый шок.

Девочку погрузили в состояние глубокого гипнотического транса. Подсознание поведало такую историю.

Не так давно, когда девочке было 9 лет, ей подарили на день рождения волнистого попугайчика. Пока не было клетки, попугайчик свободно летал и разгуливал по квартире. И вот однажды, забегая на кухню, девочка не заметила на полу попугая и наступила на него. Девочка взяла птицу на руки — она была мертва, а руки девочки были запачканы кровью. Ребенку было жаль попугая, но еще больше она боялась реакции матери. Поэтому она похоронила мертвую птицу в кустах около дома, а матери сказала, что попугай улетел в форточку.

С одной стороны, желание сознаться, а с другой — страх перед родителями и чувство вины и были причиной такого странного поведения девочки. Подсознание буквально пыталось смыть пятна крови с рук, а вместе с ними — и чувство вины.

После того как девочка избавилась от чувства вины, поведение ее снова стало нормальным.

Многие наши мысли внушены нам в тот или иной период нашей жизни. А к некоторым убеждениям мы пришли самостоятельно путем логических умозаключений, но при этом опирались на уже имеющийся у нас опыт. Следовательно, наша подсознательная программа создана при помощи других людей и при нашем непосредственном участии путем внушения или убеждения. Сначала наши родители внушали нам те или иные мысли, многократно повторяя их. А мы им, конечно, верили. Затем учителя, сверстники. Теперь мы уже сами беспрерывно прокручиваем у себя в голове все это.

Но не всегда для того, чтобы внушить какую-то мысль, ее необходимо многократно повторять. Не только слова несут в себе ту или иную информацию. Часто дети копируют поведение родителей, а вместе с ним и болезни. Так, у девочки могут быть болезненные менструации только потому, что она всю жизнь видела, как страдает от этих болей ее мать.

Иногда же мысль внедряется в подсознание мгновенно, например при сильном эмоциональном потрясении. А в некоторых случаях неосторожная реплика хирурга или анестезиолога может стать негативным внушением. Синельников В.В. приводит следующий пример.

На прием пришла молодая женщина с болями в правом паху. Врачи поставили диагноз: хронический аднексит. Боли начались неожиданно три года назад. Оценив в то время все симптомы, врачи решили, что это аппендицит, и

сделали операцию. Червеобразный отросток был действительно воспален. Но после операции боли не прошли. Тогда хирурги отправили женщину к гинекологу. Ну а те поставили свой диагноз, назначили лечение, но ничего не помогало. Экстрасенсы сняли сглаз и порчу — но тоже безрезультатно. Отчаявшись, женщина решила попробовать гомеопатию и обратилась ко мне за помощью. Гомеопатические средства значительно улучшили ее состояние, но через некоторое время боли возобновились. Тогда пациентка сказала мне, что она подозревает, что причина не в яичниках, а в чем-то другом. Мы решили выяснить причину у подсознания.

Сделать это оказалось не так-то просто. Сначала мы установили официальный контакт с подсознанием. Затем «нащупали» событие, которое стало причиной. Как ни странно, но этим событием оказалась операция. Я ввел пациентку в гипнотический транс и перевел ее в прошлое, к самому моменту операции. Операция проходила под внутривенным наркозом.

— Я слышу, как врачи что-то обсуждают, — говорила пациентка в трансе. — Ага! Вот анестезиолог, он справа от меня и щупает пульс. Вот он говорит, он направляет свой голос непосредственно ко мне: «Бесполезно. Все останется как было».

Я предложил пациентке вернуться назад и прислушаться внимательно к тому, о чем говорили врачи.

— Я плохо разбираю слова, мешает шум вентиляции. А, они обсуждают своего главного врача. Говорят, что он им не платит денег, а сам получает регулярно зарплату. Вот кто-то из них предлагает собраться всем вместе и пойти к нему. И вот теперь говорит анестезиолог о том, что все останется как было. Но теперь я поняла, что он говорит это не мне.

Пациентка вышла из транса и очень довольная сообщила, что осознала свою ошибку. А на следующий день она позвонила мне и сказала, что боли прошли совершенно и она себя прекрасно чувствует.

Подсознание воспринимает всю информацию буквально, то есть если какое-то слово или фраза имеет двойной смысл, то внутренний разум перерабатывает и то и другое значение.

Будьте внимательны к тем словам и фразам, которые вы произносите в повседневной жизни. И если ваш язык изобилует такими фразами, как: «Я просто с ума схожу...», «Эти дети — настоящая головная боль...», «Больно видеть...», «Голова идет кругом...» и др., то пора задуматься.

А теперь давайте составим перечень тех фраз, которые имеют двойной смысл и могут привести к тому или иному заболеванию. Вы сами можете дополнить этот список.

- меня тошнит от этого
- я это просто не перевариваю
- сидит в печенке
- неприятный привкус от этого дела
- больно видеть
- глаза б мои не видели
- видеть тебя не хочу
- слышать тебя не хочу
- эти дети — одна головная боль
- голова идет кругом
- брать близко к сердцу
- сердобольный
- на сердце камень

- у меня на это дело член не стоит
- член я хотел положить на все это
- я просто с ума схожу
- переломный момент
- это все у меня стоит поперек горла
- нет права голоса
- душит обида
- засунуть подальше в зад
- букет болезней
- неприятный осадок

Одна молодая учительница жаловалась на постоянную охриплость голоса. Когда ее стали расспрашивать о работе, то стало понятно, что она ей просто не нравится, а под конец она заявила: «Эти дети у меня уже поперек горла сидят» — и указала ребром ладони на щитовидный хрящ.

Основные механизмы появления болезней:

- 1) скрытая мотивация, то есть подсознание с помощью болезни осуществляет какое-то позитивное намерение;
- 2) действие разрушительных мыслей: болезнь — это внешнее отражение наших мыслей и нашего поведения;
- 3) болезненный опыт прошлого — пережитое эмоциональное потрясение;
- 4) эффект внушения — создание болезни путем внушения;
- 5) использование фраз с двойным смыслом.

Все проблемы у людей (болезни, стрессы) — это результат несоответствия сознательных желаний и подсознательных намерений. Поэтому очень важно, чтобы было соответствие, гармония между сознательным и подсознательным.

Литература

1. Бройтигам В., Кристиан П., Рад М. Психосоматическая медицина: Кратк. учебн. / Пер с нем. Г.А. Обухова, А.В. Бруенка; Предисл. В.Г.Остроглазова. – М.: ГЭОТАР МЕДИЦИНА, 1999. - 376 с.
2. Психосоматические заболевания. Справочник / Под ред. Ю.Ю.Елисеева.- М.,2003. – 285 с.
3. Синельников В.В. Возлюби болезнь свою. – М.: Центрполиграф, 2006.- 427 с.
4. <http://aquarun.ru>
5. <http://heatpsy.narod.ru>
6. <http://psyagora.narod.ru>

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ЩОДО СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ

Харченко В.Є.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Постановка проблеми. Чоловіки й жінки по-різному ставляться до багатьох повсякденних економічних явищ. У гендерних дослідженнях ці розходження пояснюються різними способами соціалізації чоловіків і жінок у культурі, засвоєнням ними в ході виховання традиційних гендерних моделей поведінки й мислення. У літературі широко обговорюються гендерні стратегії працевлаштування й адаптації до соціально-економічних змін, гендерні розходження в сприйнятті реклами й споживчої поведінці.

Особливий інтерес представляє проблема трансформації гендерних стереотипів в умовах кардинальних соціально-економічних перетворень, пережитих у цей час Україною й іншими постсоціалістичними країнами.

Основний зміст. Поняття «економічні установки» склалося в економічній психології в останні 20 - 25 років. Воно описує систему поглядів, звичок, емоційного відношення конкретного індивіда до різних аспектів повсякденної економічної реальності - грошам, заробіткам, витратам і заощадженням, доходам і покупкам, розподілу сімейного бюджету, видачі кишенькових грошей дітям і т.п.

Вплив гендерних розходжень на економічні установки вперше було вивчено в роботі Рубінштейн О. О. Всупереч поширеній думці, виявилось, що чоловіки й жінки надають однакового значення у своєму житті роботі, любові, турботі про дітей і фінансам. Однак чоловіки більше впевнені в собі, у фінансових питаннях, чим жінки. Вони більше задоволені своєю фінансовою ситуацією й більше оптимістичні щодо свого майбутнього фінансового становища. Чоловіка рідше, ніж жінку, випробовують стосовно грошей почуття безпорадності, депресії, гніву, заздрості, паніки й сорому, і частіше гордість, радість і любов.

Ямаучи й Темплер виявили розходження між чоловіками й жінками по фактору часу (планування, відкладання на майбутнє). Несподіваним виявився результат, протилежний поглядам більшості: з'ясувалося, що жінки частіше використовують гроші як знаряддя в боротьбі за владу. Гендерні аспекти економічної поведінки активно обговорюються у зв'язку з вивченням так званих «імпульсивних покупок». У дослідженні Хельги Диттмар розвіюється міф про те, що патологічна марнотратність властива переважно жінкам. За результатами її опитування, у якому взяли участь більш 4 тисяч британців обох статей, і жінки, і чоловіки час від часу купують щось непотрібне. І хоча жінки роблять імпульсивні покупки трохи частіше чоловіків, вони витрачають на них значно менші суми. Це пояснюється розходженням у предметах «імпульсивного попиту». По даним Диттмар, жінки найчастіше імпульсивно купляють одяг, біжутерію й косметику, а чоловіки - товари для спорту й відпочинку, причому найчастіше ті, що відповідають останньому слову техніки й внаслідок цього досить коштовні (музичні центри, електронні записні книжки, цифрові відеокамери, спортивні тренажери й аксесуари для автомобіля).

Пояснення феномена імпульсивних покупок засновано на соціально-психологічній концепції «символічного споживання». Протягом минулого сторіччя в розвинених країнах Заходу придбання товарів поступово змінювало свій зміст. Матеріальні цінності стали здобуватися не тільки заради задоволення насущних потреб і виконання необхідних функцій, але й заради символічного вираження смаків, життєвого стилю й індивідуальності. Нинішні споживачі здобувають не сам продукт, а насамперед (або навіть винятково) його символічне значення: мужність красу, інтелект, респектабельність.

Ми схильні до імпульсивного придбання тих речей, які допомагають нам конструювати свій образ. Жінки не можуть устояти перед прикрасами, одягом, косметикою, тобто предметами, що символізують сексуальну привабливість. Чоловіки найчастіше імпульсивно здобувають спортивні товари й електронні новинки. Спорт є найпоширенішим символом мужності, а технічні новинки - символом інтелектуального й соціального статусу.

Жінки воліють купувати речі, що забезпечують їм емоційний комфорт і поліпшують їхні відносини з іншими. Чоловіки ж більше цінують можливість самовираження, функціональність і користь речей, що купляються. На думку дослідниці, це розходження відбиває існуючі в культурі символічні конструкції жіночності й мужності, що припускають орієнтацію чоловіків на зовнішню активність і особисті досягнення, а жінок - на внутрішній комфорт і гармонічні взаємини з іншими.

Багато соціологів, що займалися аналізом гендерних відносин і гендерних ролей у сучасній Україні, відзначають своєрідний ренесанс патріархальної сімейної моделі: чоловік - «добувач», жінка - «охоронниця вогнища». Це підтверджується популярністю в Україні гляансових «жіночих журналів» і латиноамериканських серіалів, що відтворюють подібні сімейні відносини, а також практично повною індиферентністю українських жінок до проблем жіночої рівноправності.

«Патріархальність» економічних установок сучасних українців виразилася в тому, що жінки бачать свою економічну роль скоріше у витраті грошей, чим у їхньому заробітку, і відмовляються сприймати гроші як інструмент влади й престижу. Чоловіки ж, навпаки, визнають свою роль «добувача», що заробляє гроші, й саме тому мають владу ними розпоряджатися. Обидві ці установки однаково чреваті внутрішніми й зовнішніми конфліктами, що викликають тривогу. Жінка, що легковажно ставиться до заробляння грошей і конструює свою гендерну ідентичність у процесі споживання певних товарів (одягу, косметики й т.п.), попадає в залежність від чоловіка. Чоловік же, що вважає здатність заробляти гроші ознакою своєї гендерної заможності (влади, статусу, поваги), попадає в залежність від економічних обставин, які не завжди дозволяють йому підтвердити цю свою заможність. З метою зменшення виникаючого когнітивного дисонансу вони прибігають до різних стратегій. Жінки намагаються відновити контроль над ситуацією через ірраціональне споживання (марнотратство) після каяття і самозвинувачення. Чоловіки намагаються зберегти самоповагу, заперечуючи значення грошей або приховуючи своє матеріальне становище від оточуючих.

Тривогу викликає той факт, що у дівчин 17-24 років чітко виявилася орієнтація на споживання без орієнтації на високі заробітки. Подібна «паразитична» установка, виявлена у 20% дівчин 17 - 24 років, може бути пов'язана із двома факторами. По-перше, із прийняттям молодим поколінням патріархальної моделі гендерних ролей, у якій жінці приділяється роль хатньої господарки, що не працює й обслуговує чоловіка і дітей. При цьому на перший план виходить саме діяльність, пов'язана з витратою грошей. Однак подібна діяльність має на увазі не стільки максимізацію витрат, скільки розумне планування сімейного бюджету. Іншим поясненням є «інтоксикація» молоді моделями споживання, що нав'язуються рекламою, що не врівноважується моделями заробляння грошей.

Висновок. Отримані дані показують, що тема грошей є однією з «болючих точок» сучасної української свідомості, у якій зосереджені конфліктні змісти й афективні комплекси, чреваті психологічними проблемами, міжособистісними конфліктами й часто сердечними розладами. Виявлена паразитична установка серед дівчин, для яких характерне прагнення витратити гроші, не заробляючи, чревата для них серйозними проблемами в майбутньому. Як показує досвід розвинених країн Заходу, подібна установка не може забезпечити їм у майбутньому економічне процвітання, задовільні умови життя й психологічне благополуччя навіть за умови «вдалого» заміжжя. Тому невідкладним соціальним завданням є формування реалістичного відношення до грошей і грошових питань у молоді. Формування економічних установок повинне містити в собі не тільки елементи формальної економічної освіти, але й грамотну пропаганду здорової економічної поведінки (за аналогією із пропагандою здорового способу життя). Такого роду програма могла б служити для профілактики асоціальної поведінки, бідності, проституції й злочинності.

СТИЛИ И МОДЕЛИ ОБЩЕНИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Харченко И.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Высшая школа предъявляет высокие требования к психологическому климату кафедры, факультета, вуза в целом, реализуемом в повседневном педагогическом общении. Формирование собственного индивидуального стиля общения со студентами связано с развитием творческой индивидуальности профессоров, доцентов, преподавателей.

Важной задачей начинающего вузовского педагога является поиск оптимального для целей воспитания собственного индивидуального стиля общения со студентами. Его выработке способствуют такие приемы:

включение студентов в начальные формы исследовательской деятельности;

создание форм совместного общения для лучшей личностной социализации студентов, участие в заседаниях кафедры, конференциях, лекциях среди населения, выступления в печати и т.д.;

совместная научно-исследовательская работа

совместные не регламентированные, неофициальные контакты, беседы о науке, искусстве, профессии, книгах;

участие профессорско-преподавательского состава в студенческом досуге (смотри, олимпиады, конкурсы, «круглые столы»).

Педагогическое воздействие должно быть систематическим и непрерывным, переходя от учебно-ориентированного к научно-поисковому, от официально-регламентированного к неофициально-доверительному общению. Особые требования предъявляются к этико-психологической основе взаимодействия ученого-педагога и студентов. В этом плане важную роль играют индивидуально-типологические характеристики или стиль общения. В стиле находят выражение:

особенности коммуникативных возможностей педагога;

достигнутый уровень взаимоотношений;

творческая индивидуальность педагога;

особенности студенческого коллектива.

Стиль общения воплощает социально-этические установки общества, вуза, он отражает личностный и педагогический уровень педагога, его эмоционально-психологические особенности. Оптимальный стиль общения – это общение, основывающееся на увлеченности преподавателя и студентов совместной деятельностью, отражающее саму специфику формирования личности специалиста в вузе и воплощающее в себе взаимодействие социально-этических установок педагога и навыков профессионально-педагогического общения.

Известный психолог В. А. Кан-Калик [1] выделял следующие стили педагогического общения:

Общение на основе увлеченности совместной деятельностью.

Общение на основе дружеского расположения.

Общение – дистанция.

Общение – устрашение.

Общение – заигрывание.

Общение – превосходство.

Чаще всего в педагогической практике наблюдается сочетание стилей в той или иной пропорции, когда доминирует один из них. Из числа разработанных в последние годы за рубежом классификаций стилей педагогического общения интересной представляется типология профессиональных позиций учителей, предложенная М. Таленом [2].

МОДЕЛЬ 1 – «СОКРАТ». Это учитель с репутацией любителя споров и дискуссий, намеренно их провоцирующий на занятиях. Ему свойственны индивидуализм, несистематичность в учебном процессе из-за постоянной конфронтации; учащиеся усиливают защиту собственных позиций, учатся их отстаивать.

МОДЕЛЬ 2 – «РУКОВОДИТЕЛЬ ГРУППОВОЙ ДИСКУССИИ». Главным в учебно-воспитательном процессе считает достижение согласия и установление сотрудничества между учащимися, отводя себе роль посредника, для которого поиск демократического согласия важнее результата дискуссии.

МОДЕЛЬ 3 – «МАСТЕР». Учитель выступает как образец для подражания, подлежащий безусловному копированию, и прежде всего не столько в учебном процессе, сколько в отношении к жизни вообще.

МОДЕЛЬ 4 – «ГЕНЕРАЛ». Избегает всякой двусмысленности, подчеркнуто требователен, жестко добивается послушания, так как считает, что всегда и во всем прав, а ученик, как армейский новобранец, должен беспрекословно подчиняться отдаваемым приказам. По данным автора типологии, этот стиль более распространен, чем все вместе взятые, в педагогической практике.

МОДЕЛЬ 5 – «МЕНЕДЖЕР». Стиль, получивший распространение в радикально ориентированных школах и сопряженный с атмосферой эффективной деятельности класса, поощрением их инициативы и самостоятельности. Учитель стремится к обсуждению с каждым учащимся смысла решаемой задачи, качественному контролю и оценке конечного результата.

МОДЕЛЬ 6 – «ТРЕНЕР». Атмосфера общения в классе пронизана духом корпоративности. Учащиеся в данном случае подобны игрокам одной команды, где каждый в отдельности не важен как индивидуальность, но все вместе они могут многое. Учителю отводится роль вдохновителя групповых усилий, для которого главное – конечный результат, блестящий успех, победа.

МОДЕЛЬ 7 – «ГИД». Воплощенный образ ходячей энциклопедии. Лаконичен, точен, сдержан. Ответы на все вопросы известны заранее, как и сами вопросы. Технически безупречен и именно поэтому зачастую откровенно скучен.

М. Тален специально указывает на основание, заложенное в типологизацию: выбор роли педагогом, исходя из собственных потребностей, а не потребностей учащихся.

Следует не только развивать собственное коммуникативное мастерство, но и прививать студентам культуру общения. Педагогу нужны как знание их психологии, так и постоянный учет социологических данных, касающихся особенностей социализации и ценностных ориентаций современной молодежи. Особую роль в наши дни в педагогическом общении, в том, обречено оно на неудачи или, наоборот, на успех, играет личность педагога.

Литература

1. Кан-Калик В. А. Основы профессионально-педагогического общения. – Грозный, 1979.
2. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие/ под ред. Булановой – Топорковой М. В. – Ростов на Дону, 2002.

АНАЛИЗ КОНФЛИКТОГЕННЫХ ФАКТОРОВ В ОТНОШЕНИЯХ ПРЕПОДАВАТЕЛЬ-СТУДЕНТ

Честная А.С.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современная система образования предполагает множество контактов между студентом и преподавателем в рамках учебного процесса, что иногда приводит к возникновению различного рода конфликтов. Определение причин последних позволит легче ориентироваться в данной проблеме.

Различие людей во взглядах, несовпадение восприятия и оценок тех или иных событий достаточно часто приводят к спорной ситуации. Если к тому же она представляет собой угрозу для достижения поставленной цели хотя бы одному из участников взаимодействия, то возникает конфликтная ситуация. Зачастую, в ее основе лежат объективные противоречия, но иногда неудачно сказанное слово или неправильно выраженное мнение становятся предпосылкой развития конфликта. Таким образом, конфликт возникает при наличии уже сложившейся конфликтной ситуации и инцидента, то есть повода для открытого противостояния сторон.

Рассмотрим суть входящих в формулу элементов. Конфликтная ситуация - это накопившиеся противоречия, содержащие истинную причину конфликта. Конфликтная ситуация предполагает наличие объекта и субъектов конфликта. Объектом являются власть, ресурсы, уважение и т.д., неделимость которых есть важное условие существования конфликтной ситуации. Субъектами же, в данном случае, являются преподаватель и студент, которые стремятся достичь собственных целей, видя в оппоненте препятствие. И конфликт используется как способ, так или иначе устраняющий преграду. Инцидент - это стечение обстоятельств, которое может произойти как по инициативе участников конфликта, так и независимо от их воли и желаний.

Питательной средой для возникновения различного рода конфликтов являются аномалии общественной жизни (социально-экономические и политические) и несовершенство самого человека (нравственные, психофизические и биологические особенности). Движущая сила в конфликте - любопытство или стремление человека победить, сохранить или улучшить свое положение, безопасность и устойчивость в коллективе, надежда на достижение поставленной в явном или не явном виде цели.

Итак, в общем виде в возникновении конфликтов можно выделить две стороны -объективную и субъективную. Объективное начало в возникновении конфликтов связано со сложной, противоречивой ситуацией, в которой оказываются преподаватель и студент. Плохие условия работы, нечеткое разделение функций и ответственности - такого рода проблемы относятся к числу потенциально конфликтогенных, т. е. объективно являются той возможной почвой, на которой легко возникают напряженные ситуации. Если люди поставлены в такие условия, то независимо от их настроения, характеров, сложившихся в коллективе отношений и призывов к взаимопониманию и сдержанности вероятность возникновения конфликтов довольно велика. Устранение конфликтов, вызванных такими причинами, может быть достигнуто только изменением объективной ситуации.

Нередко конкретные ситуации создают своего рода преграды на пути удовлетворения стремлений, желаний и интересов. Со многими из них можно

смириться, считая их естественными и неизбежными. Проблема начинается тогда, когда эти преграды вызывают протест: принятое решение кажется ошибочным, поведение оппонента неприемлемым, оценка труда неправильной и т.д. Среди личностных особенностей, осложняющих урегулирование сложных ситуаций и способствующих переходу взаимодействия в конфликтное, - склонность настаивать на своем, не считаться с доводами собеседника, категоричность и безапелляционность суждений, импульсивность, необдуманность слов и поступков, склонность к обвинению партнера, приписывание ему злонамеренных и корыстных мотивов.

В соответствии с классификацией Л. Коузера конфликты могут быть реалистическими (предметными) или нереалистическими (беспредметными).

Реалистические конфликты вызваны неудовлетворением определенных требований участников или несправедливым, по мнению одной или обеих сторон, распределением между ними каких-либо преимуществ и направлены на достижение конкретного результата.

Нереалистические конфликты имеют своей целью открытое выражение накопившихся отрицательных эмоций, обид, враждебности, т. е. острое конфликтное взаимодействие становится здесь не средством достижения конкретного результата, а самоцелью. Начавшись как реалистический, конфликт может превратиться в нереалистический, например, если предмет конфликта чрезвычайно значим для участников, а они не могут найти приемлемое решение, справиться с ситуацией. Это повышает эмоциональную напряженность и требует освобождения от накопившихся отрицательных эмоций.

Таким образом, навыки анализа сложных ситуаций и выработка решения предполагают определенный уровень социально-психологической культуры преподавателя. Ориентация участника исключительно на образовательные аспекты, пренебрежение сферой межличностного взаимодействия приводят к неудовлетворенности и напряженности в отношениях с оппонентом. Это не только осложняет процесс руководства, но и может стать причиной серьезных психологических проблем для самого преподавателя. Невысокий уровень психологической компетентности нередко становится причиной неадекватного поведения, приводит к «повышенной стрессоуязвимости».

Психологическая подготовленность к управлению конфликтными явлениями - это, прежде всего, готовность к конструктивному разрешению конфликтов, это навыки анализа ситуации, управления ее развитием, прогнозирования последствий, принятия оптимального решения, устранения отрицательных ее последствий, извлечения, по возможности, положительного ее эффекта.

СОЦИАЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ИНТЕРНЕТ-ОБЩЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ЛУГАНСКОГО ЧАТА)

Шароватова В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Сегодня нельзя не согласиться, что Интернет - это самый колоссальный источник информации, который только знало человечество. Но его возможности, такие, как оперативность, быстрота и доступность связи между различными пользователями, позволяют использовать Интернет не только как инструмент для познания, но и как инструмент для общения. Даже более того, люди, рабо-

тающие в интернете, пусть даже не для общения, а ввиду своей работы, все равно проводят львиную долю времени в общении по сети. Основными формами общения в интернете могут служить электронная почта, различные форумы, чаты, и так называемые Интернет - пейджеры (icq, yahoo). Все более распространенной становится такая форма общения как телеконференция, где возможно общение при помощи голоса и видео, приводящее к более комфортному общению человека с человеком.

Существующие на сегодняшний день различные точки зрения о социальном пространстве Интернет – общения, которые высказывают не только психологи, журналисты, социологи, лингвисты, но и все те, кто когда-либо воспользовался таким способом коммуникации, свидетельствует о возрастающей актуальности исследования данного социального феномена. В частности в работах Е. и В. Нестеровых «Чаты и некоторые вопросы филологии», «К вопросу об эмоциональной насыщенности межличностных коммуникаций в Интернете», Ю. М. Лотмана «Нам все необходимо...Лишнего в мире нет», А. Е. Войкунского «Общение опосредованное компьютером» анализируются как преимущества, так и недостатки такого общения, рассматриваются отличия такого способа коммуникаций от всех остальных.

Нам стало интересно исследовать общения в чате (IRC - Internet Relay Chat), так как именно там, в режиме on-line, где одновременно происходит общение большого числа людей, собеседники могут не только «разговаривать» между собой, но и давать свои комментарии другим разговорам. Для полевого исследования использовался www.chat.lg.ua от провайдера Gekop., где 10 дней с 18.00 до 19.00 и с 22.00 до 23.00 (по нашим подсчетам, именно в данные отрезки времени находится наибольшее количество человек). Всего проанализировано 5 657 общих сообщений, не считая личные сообщения, которые не брались для анализа, так как личные сообщения не видны всем в чате и нет возможности их проследить. Контент-анализ данных сообщений позволяет сделать следующие выводы.

В каждом рассматриваемом нами чате присутствовало 20-22 человека, из них 5-6 – девушек, остальные – парни. На www.chat.lg.ua происходит общение преимущественно молодежи в возрасте от 13 до 36 лет. Надо отметить, что в каждом чате есть люди, которые находятся в нем (чате) каждый день, которые посещают чат несколько раз в неделю или несколько раз в месяц, а также есть люди-гости, которые посещают данный чат впервые. www.chat.lg.ua – не исключение, до 10-12 человек – это постоянные «чатеры» (люди, общающиеся в чате), 4-6 человека – приходят в чат несколько раз за исследуемое время, 2-4 человека – зашедшие в первый раз или зашедшие после долгого отсутствия в чате. «Чатеры» не используют свои настоящие имена, они пользуются «никами» (псевдонимами), создавая себе некий «виртуальный образ». Вливаясь в виртуальный социум, человек получает полную свободу в сотворении самого себя и имеет возможность вылепить себя таким, каким захочет. Эта черта Интернета – анонимность, отсутствует в видеоконференциях. Именно тот факт, что человек волен сам себе присвоить новую виртуальную личность, позволяет многим людям чувствовать себя в сети более уверенно, нежели в реальной жизни. Общение в сети очень часто выступает как развлечение. В связи с этим многие люди в одном чате регистрируют себе два и более персонажей (аккаунтов). За весь исследуемый период только 6 человек заходили в чат под своими реальными именами, а остальные использовали «ники», написанные иностранными словами или словосочетаниями (70-75%) и русским молодежным сленгом (20-23%). Для того чтобы успеть ответить всем собеседникам, «чатеры» пишут свои сообщения кратко и лаконично. Редко можно встретить сообщения, содержащие более

1-2 предложений. По нашим подсчетам, каждое 5 сообщение сопровождается знаком - «смайлом», где 3 и более знака подряд. Чатеры для акцентирования части высказывания пишут сообщения или его часть заглавными буквами, а также в слове одну из его букв пишут несколько раз. При общении в несколько потоков, с несколькими людьми одновременно, скорость набора слов должна быть очень велика, но не все ей обладают, поэтому часто слова сокращаются и пишутся с ошибками. Многие «чатеры» используют при общении тактику одного слова. Когда сообщения приходят по одному слову – это ускоряет общение, но затрудняет его понимание, тяжело уследить за смыслом разговора. Как и в любом чате, в www.chat.lg.ua есть люди-модераторы, которые следят за тем, чтобы в чате не было нецензурной речи и «флуда» (бесцельного, бессмысленного, повторяющейся рассылки сообщений), за это модераторы отключают посетителя на некоторое время от чата. Интересным фактом можно отметить то, что самое часто звучащее сообщение в чате было: «Привет или Привет всем» - 214 раз за весь исследуемый период. Темы разговоров у посетителей чата многообразны. Различны разговоры и по гендерному признаку. Надо сказать, что тема, которая затрагивает большинство пришедших в чат, может обсуждаться в течение часа, иногда и более часа. Например, такие как: неполадки с компьютером, о преимуществах и недостатках мобильных операторов, о том, как можно найти или помочь найти работу. Часто в чате также рассказывают друг другу анекдоты. Актуальным поводом для Интернет-общения на протяжении исследуемого периода является знакомство с новыми людьми (35%), повествования о случающихся событиях посетителя (24%), получения информации об интересующей проблеме (18%).

В качестве заключения можно отметить, что чат - это пьеса, разыгрываемая без всякого сценария актерами-импровизаторами с постоянной сменой действующих лиц, так как это представление не знает разделения на исполнителей и зрителей, а управляют всем этим модераторы и администраторы, которые играют роль режиссеров и постановщиков.

ОБЩЕГУМАНИСТИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ: МИФ ИЛИ РЕАЛЬНОСТЬ?

Яковенко А.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г.Луганск*

*«Возрастая, не главенствуй» Дао де дзин
«Блаженны миротворцы, ибо они будут наречены
сынами Божиими» Библия
«О люди! Мы создали вас мужчиной и женщиной и
сделали вас народами и племенами, чтобы вы
знали друг друга...» Коран*

В настоящее время проблема нахождения единой гуманистической платформы для всего человечества может считаться, как сверхактуальной, так и сверхфантастической. Актуальность обуславливается, в первую очередь, отнюдь не собственно гуманистическими причинами (как ни прискорбно), а скорее прагматическими задачами выживания человечества как такового. Современная мировая техно-экономическая система вряд ли выдержит удары подобные прежним мировым войнам. А, следовательно, «обстоятельства» вынужденно подталкивают мировые элиты (или мировую элиту – кому как нравится) на, как

минимум, согласование интересов или, как сейчас принято говорить – на диалог. В настоящий момент мы существуем в мире, где, не смотря на жесткое геополитическое и геоэкономическое соперничество, тем не менее, начинает выработываться некий кодекс правил поведения.

Если же говорить о сверхфантастичности разрешения проблемы нахождения общегуманистических основ существования человечества, то здесь в качестве самого очевидного приходится приводить следующий аргумент. Слишком много за всю историю своего существования человечество только говорило о едином гуманистическом миропорядке. Практически же все сводилось в очередной раз к попыткам монополизировать, прикрываясь прекрасными идеями и принципами, право на мировое господство. К сожалению, этим целям служили все мировые религии и все мировые идеологии. У человечества фактически до сих пор не существовало практики, когда гуманистический пафос религиозных, философских или политических идеологий – какими бы справедливыми и гуманными в своих основах они бы не были – не использовался различными финансово-политическими группировками для экспансии, включая нередко и ее военную составляющую. А, следовательно, замешивая прекрасные идеи кровью пролитой, как ее сторонниками, так и теми, кого необходимо «приобщать» к прекрасным гуманным идеям. На сегодняшний момент на земном шаре нет ни одной крупной мировой религии или идеологии, базирующейся на гуманистических принципах, которые бы не были в той или иной мере дискредитированы реальной финансово-экономической, политической и, что самое печальное, военной практикой реализации под их эгидой сугубо экспансионистских планов и целей.

Мало того, можем наблюдать, что продолжается столкновение в основе своей очень гуманных идеологических и философско-религиозных доктрин. Ряд исследователей во многом совершенно справедливо указывают на то, что в настоящий момент на мировой арене фактически происходит не только столкновение экономических интересов крупных политико-финансовых игроков (государства, союзы государств, ТНК ...), но и ощущается очередная серьезная эскалация столкновений на культурно-цивилизационной почве. Прежняя эпоха «холодной войны», как известно, во многом притупляла подобные противоречия, накладывая на них преимущественно идеологические формы (социализм-капитализм). В настоящий момент эти «скрепы» уничтожены и многие национальные, исторические и религиозные «обиды» становятся основанием для многих противоречий. Даже принимая в расчет тот факт, что большинство из них выступает лишь удобным технологическим инструментарием для решения сугубо политических, экономических и военно-стратегических задач – тем не менее, отрицать реальную почву, на которой возвращены и культивируются данные противоречия – невозможно.

Основной вопрос – возможно ли нахождение конструктивной почвы для согласования интересов представителей доминирующих цивилизационных систем – остается открытым. Наибольшую надежду, как представляется, дает опять-таки не собственно всеобщая нацеленность мировой элиты на поиск гуманистической основы существования всего человечества, а, как уже упоминалось, все более усложняющаяся и взаимопроникающая техно-информационная система, которая не выдержит сколь-нибудь серьезных потрясений, рискуя нарушить мировую стабильность, и даже поставить под угрозу существование всего человечества.

Такая существенная «привязка» к технологическому фактору для специалистов по культурологии, социологии, философии и религиоведению, если они не слишком зациклены на корпоративно-культурной этике, представляется весьма печальной, поскольку на уровне идейном абсолютное большинство ми-

рових культурно-цивілізаційних осовов має общі фундаментальні ціннісні основи. Однак у нас до сих пор не прийнято говорити об ідеях і принципах, котрі схожі, наприклад, в тих же світових релігіях. Значительна частина досліджень, не говоря уже о публікаціях, котрі створюють, крім іншого, ще і суспільний фон присвячено аналізу різниць, особливостей, а то і пошуку антагонізмів в філософських і релігійних концепціях.

Мало того самі представителі світових релігій дають основу підозревати їх в більшому стремленні отстаивать свої корпоративні інтереси, не жели стремиться выйти за их рамки. Как заметил, в своем знаменитом «Хазарском словаре» Милорад Павич устами одного из своих героев - «... вы можете стать великим ученым или великим скрипачем (...) только в том случае, если вас поддержит и встанет за вашей спиной и за вашими достижениями один из мощнейших интернационалов современного мира. Еврейский, исламский и католический».

Исторический и фактический парадокс заключается в том, что все эти религиозные учения, имеющие на сегодняшний день, говоря словами М.Павича, мощнейшие интернационалы (присоединим к ним также еще и православный), исходят из одного (и это всем известно) культурно-философского корня, являясь, по сути, развитием одного учения – очень гуманного по своей основе. Однако наша цивилизация по-прежнему прибывает в мучительном поиске способов перехода из «корпоративно-гуманистической» практики к подлинно общечеловеческой.

ЕНДОГЕННІ ТА ЕКЗОГЕННІ ФАКТОРИ. СТРЕСОСТІЙКОСТІ

Якушина Я.Є.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Стійкість до стресу - важливий фактор забезпечення ефективності та успішності професійного становлення і майбутньої діяльності. Тому дослідження природи стресостійкості, механізмів її розвитку і прояву, залежності від особливостей діяльності і їх впливу на процес професіоналізації дозволяє не тільки зрозуміти сутність цього феномена, але й обґрунтувати шляхи і методи його оцінки, формування і підтримки.

На сьогоднішній день у психологічній науці представлено різноманіття визначень поняття «стресостійкість». Однак варто виділити найбільш значимі і широко представлені визначення в науковій літературі:

низкою авторів поняття стресостійкості зводиться до поняття емоційної стійкості (В.Е. Мільман, В.Г. Норакидзе, Л.С. Славина, В.Л. Марищук, Дж. Маккін Кеттелл, Джо Пол Гілфорд, П. Фресс та ін.);

іншої точки зору дотримуються К.К. Платонов, Я. Рейковський, А.О. Реан, дані автори розглядають стресостійкість з функціональних позицій як якість, рису, властивість, що впливає на характер діяльності;

так само в науковій літературі розглядаються визначення стресостійкості як інтегральної, комплексної характеристики, що включає різні психологічні, фізіологічні і поведінкові компоненти (Б.Х. Варданян, П.Б. Зільберман, Л.М. Аболін).

Не дивлячись на різноманіття визначень стресостійкості, представлених у науковій літературі, велика кількість авторів досліджень сходиться на думці про те, що ця комплексна властивість, риса особистості, обумовлена як зовнішніми,

так і внутрішніми факторами, які у свою чергу детермінують рівень стійкості індивіда, а так само ефективність і результативність його діяльності в екстремальних умовах.

У сучасній науці виділяють наступні напрямки в дослідженні стресостійкості: традиційно - аналітичний, системно - регулятивний і системно-структурний.

Традиційно - аналітичний напрямок спирається на «членування» психіки за ознакою якісної своєрідності на пізнавальні, емоційні і вольові процеси. У даному напрямку психологічні детермінанти стресостійкості розкриваються через приватні оцінки стійкості окремо розглянутих психічних процесів і властивостей (П.К. Анохін). І чим вище рівень розвитку цих характеристик, тим вище імовірність успішної адаптації, тим значніше діапазон факторів зовнішнього середовища, до яких індивід може пристосуватися.

Безперечно, високий рівень стійкості психічних процесів і властивостей є передумовою стресостійкості, однак у цілому не детермінує її. Справа полягає у вихідній «відірваності» психічних процесів від конкретних функцій, конкретного змісту її задач регулюючих діяльність (І.П. Павлов, Б.М. Теплов, В.Д. Небиліцин).

Системно - регулятивний напрямок припускає «вчленовування» психічних процесів у зв'язку з їхньою безпосередньою функцією в регуляції діяльності. У даному напрямку психічні процеси розглядаються як функціональні ланки (регулюючі функції), що утворюють систему психічної регуляції діяльності.

Специфіка системи психічної регуляції діяльності вивчалася в роботах Д.О. Ошаніна, Г.М. Зараківського, Б.Ф. Ломова, Н.Д. Завалової, В.О. Пономаренко, у дослідженнях О.О. Конопкіна і В.Д. Шадрикова.

Системно - структурний напрямок припускає наявність ознаки стійкості як здатності зберігати себе в умовах мінливого, у деяких межах середовища.

Закономірності індивідуального розвитку не можуть бути цілком виявлені, якщо розглядати стійкість до стресу тільки як збереженість певних станів. Якщо система стійка, то вона відносно інваріантна, що не суперечить зміні стану в межах деякого припустимого діапазону. Стійкість, у широкому змісті, розглядається як функція двох змінних -наколишнього середовища і внутрішньої структури системи.

Дані напрямки не суперечать один одному, а скоріше є взаємодоповнюючими. На сьогоднішній день найпоширенішим і широко представленим в науковій літературі є структурний напрямок.

Аналіз даних сучасної наукової літератури дозволяє виділити дві основні групи умов виникнення і протікання стресостійкості: зовнішні і внутрішні.

До зовнішніх факторів, що викликають негативні емоційні стани і дезорганізують діяльність людини, а також виключають можливість звичайної адекватної її поведінки, відносять ті умови діяльності, що можуть бути виділені як об'єктивно існуючі.

Резюмуючи думки ряду авторів (Л.М. Аболін, О.О. Конопкін, С.Л. Рубінштейн, М.П. Мирошников), пов'язані з зовнішніми умовами виникнення стресостійкості, можна

привести висловлювання О.В. Шорохової про те, що «...поза суб'єктом не існує нічого, що представляло б об'єктивний показник (корелят) будь-якого емоційного стану, що дезорганізує діяльність. Отже, зовнішні напружені умови самі по собі не можуть розглядатися як детермінанти і є, тому лише потенційно напруженими умовами».

Через аналіз численних досліджень причин, що детермінують стресостійкість Л.М. Аболін і Я. Рейковський до внутрішніх умов (факторів) стресостійкості відносять наступні: 1) перший фактор - фізіологічний, у якому успішність стійкості пов'язується з емоційною реактивністю (збудливістю); 2) другий фактор, у якому

особливості стресостійкості регламентуються властивостями нервової системи організму; 3) третій фактор - соціально-психологічний, який пов'язує успішність функціонування людини в екстремальних умовах з різними соціально-психологічними особливостями особистості.

Нараховується кілька варіантів класифікацій соціально-психологічних особливостей особистості, що обумовлюють успішність функціонування людини в екстремальних умовах.

Стресостійкість як комплексне, інтегральне утворення, обумовлена наявністю властивостей і якостей особистості, які детермінують рівень стійкості до екстремальних факторів.

Найбільш значущими з них є особистісні і суб'єктно-діяльніші характеристики, що обумовлюють ступінь стійкості до стресу, серед яких: властивості темпераменту, окремі риси характеру, мотиваційно-потребова сфера, рівень тривожності, локус контроль, самооцінка, інтелектуальний рівень особистості, комунікативний потенціал суб'єкта.

Проведений аналіз досліджень, представлених у науковій літературі, дозволяє констатувати значну роль вище позначених психологічних особливостей при формуванні стресостійкості.

Отже, дані, отримані в ході теоретичного дослідження, підтверджують припущення про можливість і доцільність формування стресостійкості як професійно важливої (значущої) якості.

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОГО СТРЕСУ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН НА ПІДПРИЄМСТВІ

Плужник Я.А.,

*Сєверодонецьке відділення Інституту післядипломної освіти та
дистанційного навчання Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля*

На сьогодні діяльність підприємств та організацій здійснюється в постійно мінливих умовах, пов'язаних з реформуванням економіки, соціальної сфери, технологічним прогресом. Це вимагає великої адаптивності й викликає необхідність відповідних організаційних змін.

Однак організаційні зміни часто супроводжуються зростанням нервово-психічної напруженості працівників, погіршенням соціально-психологічного клімату в колективі, порушенням міжособистісних відносин, опором персоналу нововведенням. Це пов'язано з розвитком почуття невизначеності й навіть страху відносно гарантованості роботи (так, опір виникає, якщо фірма скорочує штат працівників); пристосування до нових умов (робітники похилого віку важко пристосовуються до нових вимог); соціальних відносин у майбутньому (зміни можуть зруйнувати сформовані сприятливі соціальні відносини).

На цей час розроблено кілька підходів щодо впровадження організаційних змін: забезпечення співробітників належною інформацією, індивідуальне консультування й терапія, вплив лідируючої групи, групова терапія, вивчення думок, поліпшення особистих взаємин і взаємозв'язку між ролями в організації, пряме маніпулювання організаційними змінними, зміна ціннісних установок і стилю керівництва.

Незалежно від того, якими методами здійснюються організаційні зміни, необхідно враховувати особистісні особливості співробітників, їх відношення до

нововведень, специфіку професійної діяльності. Інакше організаційні зміни на підприємстві можуть мати негативні наслідки і бути причиною розвитку стресових станів у працівників.

Організаційні стреси є найбільш вагомими причинами зниження працездатності, незадоволеності роботою, професійних й особистісних деструкцій, абстенізму.

Організаційний стрес - психічна напруга, пов'язана з подоланням недосконалості організаційних розумів праці, з високими навантаженнями при виконанні професійних обов'язків на робочому місці в конкретній організаційній структурі (в організації або в її підрозділі, фірмі, корпорації), а також з пошуком нових неординарних рішень при форс-мажорних обставинах. До організаційних стресів відносяться також рольові конфлікти, високі професійні вимоги, екстремальні умови діяльності для певних професій.

Загальною ознакою та головною причиною організаційного стресу виступає внутрішній конфлікт між вимогами з боку організації, привабливістю роботи в ній, очікуваннями та реальними можливостями працівника. Значимими причинами організаційного стресу виступають недоліки керівництва та несприятливий психологічний клімат. В останньому випадку порушується професійна взаємопідтримка колег, обмежується можливість обговорити професійні проблеми, отримати схвалення. Невідповідність між особистістю та організаційним середовищем може проявлятися на кількох рівнях: суб'єктивному, поведінковому, когнітивному, фізіологічному, організаційному.

Наслідки стресу звичайно впливають на успішність функціонування людини в професійній та інших життєвих сферах. Негативні наслідки організаційних стресів робітників: невротичні та психосоматичні захворювання, зниження трудової мотивації та вольового контролю, плинність кадрів, збільшення числа нещасних випадків на виробництві, конфліктність в колективі, зниження продуктивності, депресія і перевтома, переживання самотності та незадоволеності життям і багато інших комплексних переживань, що називаються стрес-синдромами. Наслідком тривалого організаційного стресу може стати професійне вигорання.

Дослідження соціально-психологічних факторів організаційного стресу на виробництві допоможуть розробити програми профілактики та корекції несприятливих функціональних станів робітників з метою підвищення продуктивності роботи, удосконалення та оптимізації професійної діяльності, підвищення якості трудового життя персоналу підприємства. До заходів профілактики стресів відносяться фізичні вправи на робочому місці, техніки прогресивної м'язової релаксації, аутогенного тренування. Керування стресом пов'язано головним чином зі зменшенням ефектів стресу, а не усуненням стресорів на роботі, а також з формуванням стресостійкості працівників управлінської сфери до стресорів. Методи втручання включають консультування, групи соціальної підтримки та програми допомоги працівникам.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ. ДУХОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ

Барилко С.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), яка є стратегічною основою національного виховання в Україні, визначила одним із провідних завдань «перетворення системи моральних та духовних цінностей у важливий чинник виховання і відродження українського народу. Сучасне суспільство має потребу у творчій, духовно багатій особистості, яка б відчувала відповідальність за соціально-політичний і економічний розвиток країни, за збереження духовної культури народу. В Україні треба створити умови для виховання особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності суспільства. У зв'язку з цим нині відбувається модернізація національної системи освіти та вироблення новітніх концепцій виховання людини. Згідно з ними стратегічною метою є формування духовно-творчої особистості, реалізація її природних нахилів, пошук нових шляхів і засобів розкриття її неповторного творчого потенціалу.

Отже, проблема формування духовно-творчої особистості є однією із найважливіших у сучасній вищій школі.

Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних педагогічних технологій різних рівнів і різної цільової спрямованості.

Розробленню нової технології, як правило, передують нові потреби (цілі) суспільства, наукові відкриття або результати наукових досліджень. Так, розробленню педагогічної технології формування духовно-творчої особистості майбут-

ніх філологів сприяють наступні цілі: виховання духовно розвиненої особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення.

Експериментальна робота проводилася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля в процесі проведення занять із курсу “Сучасна література Англії і США”. Виходячи з можливостей цього курсу і було розроблено педагогічну технологію формування духовно-творчої особистості студентів. При її розробці ми виходили з положень про те, що педагогічна технологія – це системна категорія, структурними складовими якої є мета, зміст, засоби, тобто, форми педагогічної взаємодії, організація навчально-виховного процесу: студент, викладач, результат діяльності, рівень професійної підготовки.

Педагогічна технологія формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку (майбутніх перекладачів) засобами сучасної літератури Англії і США включає навчально-методичний комплекс з дисципліни “Сучасна література Англії і США”, який складено із 2 частин: “Сучасна література Англії” (I частина), та “Сучасна література США” (II частина), містить лекції (14 годин), і практичні заняття (14 годин). Загальна кількість складає 54 години, 26 годин – це самостійна робота студентів. Як в аудиторії, так і поза її межами майбутні перекладачі виконують різноманітні творчі завдання, готуються до участі в наукових конференціях, та конкурсах наукових робіт. В майбутньому чимало дипломних робіт присвячено сучасній літературі англословних країн. Навчально-виховна робота зі студентами експериментальних груп проводилася протягом чотирьох років. У кінці семестра проводилось опитування студентів з теоретичних питань, а також ітогові творчі завдання.

Із перших занять велике значення ми приділяли прилученню майбутніх перекладачів до різних видів літературної діяльності, формуванню оцінювальних суджень та орієнтації в різних жанрах літератури. Вивчення та врахування психічних і соціальних особливостей студентського віку дозволило спрямувати нашу роботу на те, щоб:

–формувати духовно-творчу особистість у процесі засвоєння ними теоретичних знань, виконання творчих завдань, тощо;

–розвивати у студентів творче самовираження й особистісний відгук на літературні твори через їх переклад, використовуючи риму.

Дослідно-експериментальна робота з формування духовно-творчої особистості студентів в процесі вивчення сучасної літератури Англії і США проводилася з урахуванням окреслених умов за такими етапами: мотиваційно-цільовий; змістово-операційний; оцінно-контрольний.

Мета **першого етапу** формування духовно-творчої особистості студентів в процесі вивчення сучасної літератури Англії і США:

–формування позитивного ставлення та пізнавального інтересу до сучасної літератури Англії і США, її жанрового і стильового розмаїття;

–розкриття й обґрунтування можливостей сучасної літератури Англії і США для творчого розвитку й самовдосконалення особистості.

На цьому етапі студенти знайомилися з художньо-творчими напрямками у сучасній літературі Англії і США через усвідомлення творчості окремих найбільш яскравих митців-персоналіїв. Теоретичний матеріал ми пропонували не на узагальнюючому рівні, а на конкретних прикладах, що відзначаються високою художністю, образністю та емоційністю, мають вагомий потенціал переживань, подиву, захоплення, інтересу, яскраво характеризуючи автора та епоху.

Другий етап формування творчої особистості студентів засобами сучасної літератури Англії і США є логічним продовженням першого і характеризується як процес пізнання, накопичення знань та вмінь студентів творчо оперувати ними, самостійно оцінюючи, аналізуючи, порівнюючи, виділяючи головне. Змістово-

операційний етап передбачав: передачу студентам необхідної інформації, що впливає на підвищення рівня їх інтелектуального й загальнокультурного розвитку; пошук способів пізнання сучасної літератури англійських країн та формування вмінь студентів визначати стильові особливості творів; формування вмінь студентів аналізувати й порівнювати літературні явища, що впливають на їх естетичні почуття, розширюючи коло знань, понять, світогляд.

Третій етап дослідно-експериментальної роботи з формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США є логічним продовженням перших двох і результатом залучення студентів до творчої діяльності, в процесі якої народжується "емоційний інтелект", інтенсивно розвиваються їх творчі можливості.

Оцінно-контрольний етап передбачав: залучення студентів до активної творчої діяльності, що сприяє творчому співпереживанню та особистісному досягненню пізнавально-виховних масштабів сучасної літератури Англії і США. Мета цього етапу полягала в залученні кожного студента до активної творчої діяльності, а саме: переклади віршей видатних письменників сучасної літератури англійських країн, написання рефератів, наукових статей, бакалаврських робіт, наукових робіт на загальноуніверситетські, всеукраїнські, міжнародні конкурси та конференції з проблем сучасної літератури Англії і США.

До практичних занять із сучасної літератури Англії і США виконувалися творчо-реферативні роботи, теми яких ретельно нами добиралися з урахуванням інтересів студентів. Наведемо приклади таких тем: "Роман як головний жанр англійської літератури після другої світової війни", "Роль жінок-письменниць у сучасній англійській літературі", "Американська поезія між двома світовими війнами", "Сучасна американська драма", "Традиція та антитрадиція. Американська поезія після другої світової війни".

Дослідження засвідчило, що для ефективного формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США важливим є підготовка студентами наукових робіт для участі у всеукраїнських й міжнародних конференціях та конкурсах. Тому під час формування експерименту мали місце поїздки студентів до Києва, Донецька, а також до міста Нітра (Словаччина). 26 квітня 2006 року в університеті імені Філософа Костянтина відбувся міжнародний конкурс студентських наукових робіт. Семеро студентів нашого університету приймали участь у цьому заході. Вони виступили дуже вдало й заняли 2 та 3 місця. На протязі 4 років при вивченні курсу "Сучасна література Англії і США" майбутні філологи зібрали цікавий фактичний матеріал про сучасних англійських та американських поетів та прозаїків, переклали на рідну мову чимало їх літературних творів, які ввійшли до збірки перекладів «Творчість молоді-наша гордість».

Таким чином, результати нашої роботи дозволили зробити висновок про ефективність розробленої педагогічної технології формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США. Надалі необхідно продовжувати дослідження стосовно формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США.

КУЛЬТУРА МОВИ ЯК ПОКАЗНИК ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

Даник О.Л. Пузанкова Н.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Культура мовлення кожного фахівця незалежно від його професії, статусу, посади - це обличчя організації, установи, держави, яку він представляє. Тому для вищої школи проблема формування культури мовлення вельми актуальна.

Ознаками освіченості, інтелігентності, особливо фахівців з вищою освітою, мають стати досконале володіння державною мовою та висока культура спілкування на різних рівнях, у різних сферах, зокрема в науковій, офіційно-діловій, навчальній, виробничо-професійній, оскільки, як твердить академік В.Русанівський, "людина реалізовується в культурі думки, культурі праці й культурі мови".

Культура мови починається з самоусвідомлення мовної особистості. Дослідники наголошують: не можливо пізнати людину, не пізнавши її мову. Не можна пізнати і мову, не звернувшись до її носія, конкретної мовної особисті. Вивчення наукових праць дає змогу визначити мовну особистість як таку, котра:

виражена в мові і через мову, реконструйована в мовних рисах на базі мовних засобів, яка акумулює в собі психічний, соціальний, культурний, етнічний та інші компоненти, відображені через її мову;

сприймає зміни в мові, прилаштовує свій словник до вимог чинних реалій, формує для себе фрагменти нової мовної картини світу;

-добре володіє системою лінгвістичних знань (знає поняття й відповідні правила), репродукує мовленнєву діяльність, має навички активної роботи зі словом, дбає про мову і сприяє її розвитку.

Т.Космеда характеризує мовну особистість як «багаторівневу та багатоконпонентну парадигму мовленнєвих особистостей, що виявляються в реальному спілкуванні». Ми спираємося на визначення лінгвіста О.Семенюка, а також на теоретико-гносеологічну модель мовної особистості вченого Ю.Караулова, яка характеризується вербально-семантичним, лінгво-когнітивним, мотиваційним рівнями.

Узагальнюючи різні підходи науковців, зазначимо, що генетичну основу української мовної особистості становлять національно-культурні традиції, мовна свідомість і самосвідомість, соціальні, соціолінгвістичні, психологічні характеристики мовного колективу, національний характер. На цьому генетичному підґрунті мовець набуває мовної, комунікативної, українокультурної компетенції.

Українокультурна компетенція має стати ознакою освіченої людини, її візитівкою, бо навіть «чудова думка втрачає свою цінність, якщо вона погано висловлена» (Вольтер).

На жаль, і нині деякі фахівці з вищою освітою послуговуються суржигом не тільки в побутовій, а й у науковій, навчальній, професійній та інших сферах. Вони не володіють українською літературною мовою належною мірою, не знають її норм, не вміють нею правильно користуватись і, отже, не завжди можуть правильно сформулювати думку і в усній, і в письмовій формі, що у професійній діяльності при оформленні різної ділової документації має виняткове значення.

Випускники ВНЗ готуються до роботи в різних сферах діяльності, де їм буде потрібне досконале знання державної мови. Тому у вищій школі вони повинні не тільки навчатись українською мовою, а й здобути ґрунтовні знання з української літературної мови, її історії, стилістики, культури мови, з української термінології (за профілем спеціа-

льності), що є основою професійної мови, з ділової мови. Не маючи цих знань, молоді спеціалісти не зможуть кваліфіковано виконувати свої професійні обов'язки. Саме мова проймає всі сфери життєдіяльності суспільства, без неї воно не могло б існувати. Крім того, навчаючись українською мовою та оволодіваючи нею, студенти формуються як громадяни Української держави. Учені стверджують: коли "народ має високорозвинену літературну мову, то це означає, що він зумів подолати неминучу в історії кожної нації економічну і політичну роз'єднаність". Це безпосередньо стосується духовності українського суспільства.

Знання своєї культури та її історії - не тільки показник інтелігентності й духовної зрілості молодих людей, а й важлива передумова їхнього подальшого поступу.

Виховні заходи, завдяки яким студентська молодь прилучається до духовних цінностей українського народу, проводяться у процесі аудиторних занять (лекційних, семінарських, практичних тощо) або в поза аудиторних заходах, які істотно доповнюють планові заняття і розвивають культурну особистість, - це залежить від завдань, які викладач ставить перед собою.

У кожній конкретній ситуації, коментуючи мовний або літературний матеріал, викладач може зосереджувати увагу студентів на тих моментах, які найбільше сприяють їх духовному збагаченню, вихованню в душі патріотизму, формуванню національних світоглядних позицій, учать чесності, порядності, культури поведінки, навчають самостійно мислити й приймати рішення, з повагою ставитися до традицій, звичаїв і духовно-культурних цінностей українського народу, виховують працьовитість, прищеплюють любов до своєї країни, до обраної професії, до рідної мови, посилюють інтерес до навчального процесу та самостійної роботи тощо. Усе це забезпечує підготовку для Української держави фахівців високого професійного та інтелектуального рівня.

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДР

Литвиненко В.Ф.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Тобто освіта є тією основою, на яку спирається все суспільство в своєму існуванні та розвитку. Під якістю вищої освіти розуміється сукупність певних світоглядних, поведінкових і професійно значущих властивостей та характеристик випускника вищого навчального закладу, що зумовлюють його здатність задовольняти як особисті духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства. Можна цілком погодитися з баченням Міністерством освіти і науки України того, що в умовах перманентної науково-технологічної революції життєвий цикл сучасних технологій стає сумірним, а в більшості випадків значно меншим, ніж термін професійної діяльності фахівця. За цих умов домінуючим в освіті стає формування здатності фахівця на основі відповідної фундаментальної освіти перебудувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень, тобто формування особистісних характеристик майбутнього фахівця. Якщо визначити за головну мету діяльності системи вищої освіти підготовку такого фахівця, то процес навчання має організуватись таким чином, щоб забезпечувався всебічний розвиток його особистості. Засобом формування особистості при цьому стають освітні технології, продуктом діяльності – особистість випускника вищого навчального закладу.

Мірилом для вирішення цих завдань в освіті України нині можна вважати фундаментальні принципи функціонування європейської вищої освіти під знаком Болонського процесу. Сьогодні практично не існує проблем із запровадженням кредитно-модульної системи організації навчання і використання європейської системи кредиту залікових одиниць навчання та оцінки його якості. Найбільші проблеми в забезпеченні якості освіти виникають внаслідок створення не виважених, недосконалих стандартів за напрямками освіти, де мусить домінувати діяльний аспект засвоєння змісту освіти у вищих навчальних закладах з урахуванням змісту загальноєвропейських та регіональних стандартів відповідних напрямів освіти, а часто превалює суб'єктивний, вузько прагматичний погляд на професійну освіту.

Перехід до ступеневої системи навчання об'єктивно вимагає впровадження нових технологій навчального процесу. По-перше, важливо прискорити розробку програм, підручників, оперативно видавати методичні рекомендації для студентів усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки фахівців (молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів, магістрів). По-друге, це стосується і переходу від курсової предметної до модульної системи організації навчального процесу. Саме вона сприяє ефективній організації підготовки фахівців відповідно до принципів ступеневої системи навчання (розподіл курсу на частини), у межах яких вивчається одна чи група споріднених фундаментальних понять, законів, явищ; перебудова, форм проведення практичних занять (лабораторних, семінарських); нові методи контролю оцінки знань студентів.

Перебудова системи та форм підготовки фахівців у вищих навчальних закладах зумовила виникнення нових підходів до розробки форм та методів навчання в цих закладах освіти, що на сучасному етапі отримало назву педагогічних технологій. Найбільш актуальними із них є: 1) інформаційні та комунікаційні; 2) інтерактивні; 3) традиційні. До першої педагогічної технології належать дистанційне навчання, застосування інформаційних мереж засобів масової інформації та телекомунікаційного зв'язку (відео конференції). До другої – належать різні форми організації навчального процесу. Третя – включає такі основні форми, як лекційна та семінарська діяльність, а також практична діяльність. Найбільш гнучкими педагогічними технологіями, які відповідають сучасним запитам суспільства та рівню розвитку технологій у різних галузях, цілям особистісно – орієнтованого навчання та потребам ринку праці, вимагають набуття відповідних компетентностей є перша і друга група технологій. Серед них ефективною формою навчання є дистанційне навчання. Воно має чимало значних переваг над традиційними формами. По-перше, головним принципом дистанційної освіти є екстериторіальність. Тобто тому, хто навчається, не треба перебувати в одному місці з викладачем, що дозволяє значно розширити слухацьку аудиторію. Тому можна надавати освітні послуги не лише великій кількості студентів, які перебувають у навчальному закладі, але й усім, хто може та бажає їх отримати. По-друге, ті, хто навчається, самі можуть планувати час для заняття. Це дозволяє краще організувати навчальний процес, виходячи з індивідуальних потреб та особистого бюджету часу студента. При цьому темп засвоєння навчального матеріалу обирається індивідуально. По-третє, дистанційне навчання дозволяє використовувати новітні технології, перш за все – комп'ютерні. А це сприяє не тільки вдосконаленню навчального процесу, але й інтеграції в сучасні світові освітні процеси. Це зумовлює значне зростання вимог до викладача як до методиста. Він має чітко визначити межі навчання, а саме, що буде вміти слухач після закінчення вивчення теми або курсу. Слухач також може завчасно ознайомитися із системою оцінки його знань та умінь .

Згідно з принципами Болонського процесу у навчальний процес впроваджується чотирьохрівнева модель компетентності, яка передбачає різні форми діяльності – дискусії, конференції, дебати, рольові ігри, мозкові штурми, проектну діяльність тощо. Окрім цього використовується широкий спектр позанавчальної діяльності – клуби, товариства, ради. Основу процесу навчання складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який навчається в зручному для нього місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і узгоджену можливість контакту з викладачем як очно, так і по факсу, електронній чи звичайній пошті (в основному заочники). Система дистанційного навчання включає наступні принципи: педагогічна доцільність використання інформаційних технологій, забезпечення відкритості і гнучкості навчання, інтерактивність і водночас віддаленість викладача та студента, самостійність у контролі і навчанні студента, модульність навчальних курсів, єдиний освітній простір. Ці принципи складають переваги дистанційного навчання перед іншими формами отримання освіти і водночас дозволяють говорити про специфічні вимоги, яким має відповідати викладач і слухач системи дистанційного навчання.

У навчальному процесі все ширше впроваджується модульно-тьюторська система - одна із форм технології навчання, які в сучасних умовах застосовуються у вищих навчальних закладах. Модульно-тьюторська система навчання базується на організаційних засадах педагогічного процесу, які забезпечують суттєву його демократизацію, умови для перетворення студента з об'єкта в суб'єкт навчального процесу, надає навчально-виховному процесу необхідної гнучкості, сприяє розвитку індивідуалізації навчання. Модуль є відносно самостійною частиною навчального процесу. Він містить одне або близькі за змістом і фундаментальні за значенням поняття, закони, принципи. Засвоєння модуля розпочинається оглядово-установочною лекцією. Наступний етап – індивідуальна самостійна навчальна робота, консультації. Потім проводиться кілька тьюторських занять за опрацьованими джерелами, вони впроваджуються замість традиційних семінарських занять і у своїй сукупності складають зміст модуля. Організаційно кожне тьюторське заняття включає в себе три-чотири види навчальної роботи, серед яких два є постійними (невелика письмова робота та дискусія за змістом опрацьованих джерел), інші - змінними (аналіз ситуації, розв'язання педагогічних задач, евристична бесіда, рольові та ділові ігри тощо).

Проаналізувавши різні системи освіти, виявляємо, що значний відсоток часу відведено студенту на самостійне освоєння матеріалу. В сучасних навчальних планах самопідготовка та самостійне засвоєння матеріалу становить близько третини навчального часу. Згідно з Болонським процесом цей показник збільшено до двох третин часу навчання. Високий статус самоосвіти в навчальному процесі дозволяє підвищити якість засвоєння матеріалу, підняти рівень підготовки фахівців.

Система самоосвіти потребує значних напрацювань в педагогіці та методології викладення з урахуванням сучасних умов. Проте й нині не приділяється значна увага методичній підготовці студентів з самоосвіти, що закладає проблему в подальшому професійному розвитку фахівців. Також назріла потреба переглянути методики самоосвіти, що освоюються, необхідно розробити більш сучасні підходи. Враховуючи, що отримані знання повинні мати практичне застосування в реальному житті, підвищується потреба в методології самоосвіти та її практичному спрямуванні. Потрібно приділити значну увагу підготовці методик та практичних рекомендацій до процесу самоосвіти та самопідготовки особистості як під час навчання, так і після отримання освіти. Навички, отримані в процесі самоосвіти, мають мати цільове направлення та практичне застосування.

Отже, у вищих навчальних закладах України набутий певний досвід використання сучасних педагогічних технологій в діяльності кафедр, що в значній мірі стало можливим завдяки їх тісній взаємодії в процесі підготовки фахівця. У той же час у цьому питанні, особливо стосовно самоосвіти студентів, ще є слабкою навчально-методична база.

TENDENZ UND MÖGLICHKEITEN DER GLOBALISIERUNG IN DER BILDUNG IN DEUTSCHLAND UND IN DER UKRAINE

Makarenko Marina, Kulishova Kateryna,

Ost-ukrainische nationale Universität von V. Dal

Aufgabestellung Heutzutage wird die Ausbildung als ein notwendiges Attribut eines guten und perspektivischen zukünftigen Berufs für jeden Menschen hochgeschätzt. Das ist bekannt, dass das Ausbildungsniveau in Ländern der damaligen Sowjet Union immer sehr hoch gewesen ist. Die Aufgabe dieser Arbeit ist die Hochschulbildung in Deutschland und in der Ukraine zu vergleichen und zu analysieren.

Analyse der letzten Publikationen Seit den letzten Jahren darf die Ukraine an den Bologna-Prozess teilnehmen. Das bedeutet, dass viele Studenten die Möglichkeit haben, im Ausland ein Arbeitspraktikum zu machen oder zu studieren. Studenten, die so eine Erfahrungen gemacht haben, haben verschiedene Meinungen betreffs des ausländischen Studiums. Das Studium hat ihre Vor- und Nachteile.

Hauptmaterial Die Erfahrung des Aufenthalts in Deutschland zeigt, dass es ein Paar Unterschiede zwischen ukrainischen und deutschen Bildungssystemen gibt. Erstens, das Prozent der Jugendlichen in Deutschland, die nach dem Schul- oder Gymnasienschluss studieren gehen, ist viel niedriger, als in der Ukraine. Nur mehr motivierte und nach theoretischen Kenntnissen strebende junge Leute beginnen ein Studium.

Die Mehrheit der deutschen Jugendlichen zieht vor, sofort eine Berufsausbildung zu machen. In diesem Fall sammelt er/sie die beruflichen Erfahrungen direkt an der womöglich zukünftigen Arbeitsstelle und nur ein Paar Mal die Woche besucht eine Berufsschule. Ein Werk, eine Fabrik, ein Unternehmen oder eine Versicherungsgesellschaft kann so eine Ausbildungsstelle sein.

Dauer von so einer Ausbildung ist nicht mehr als drei Jahre und während der Ausbildung bekommen Auszubildende einen Lohn; wenn sie im Elternhaus wohnen, kriegen die Eltern Kindergeld, und wenn sie ausgezogen sind, haben sie die Möglichkeit Bafög zu beantragen.

Noch eine Bedingung des Studiums ist eine Pflicht noch drei Jahre nach dem Studium auf dieser Arbeitsstelle zu arbeiten. Wenn der/die Auszubildende Glück hat wird er/sie nach der Ausbildung von der Firma übernommen, wenn nicht, muss er/sie sich eine andere Arbeitsstelle suchen, wenn doch – dann wird er nur nach drei Jahren Möglichkeit haben zu kündigen, von der Seite des Arbeitsgeber können die Arbeitsbeziehungen schon früher abgebrochen werden.

Nach dem Abschluss der Ausbildung, wenn schon ein Beruf und Möglichkeit einen Arbeitsplatz zu finden sicher sind, fangen viele Jugendliche ihr Studium an.

In der Ukraine ist die Tendenz ganz anders. Ukrainische Studenten wollen zuerst an eine Universität gehen und danach eine Arbeitsstelle suchen.

So ein Begriff wie Fernstudium, das die Verbindung mit allen Studenten, die Versendung der Aufgaben und die Kontrolle per elektronische Post vorausieht, ist in Deutschland weit verbreitet.

Im Prinzip werden die Vorlesungen dort in bedeutend niedriger Maße, als in den ukrainischen Universitäten, gehalten. In deutschen Universitäten und Fachhochschulen wird das Europäische Credit Transfer System (ein Modul – Kreditpunkten – System) verwendet, im Rahmen eines Moduls werden mehrere Pflicht- und Wahl-Vorlesungen und –Seminaren angeboten, die Studierenden müssen aber selbst eine Wahl treffen, was sie für wichtig und am nützlichsten für ihr weiteres Leben finden.

Also haben Studenten viel Zeit, um den nötige Stoff und aktuelle Probleme selbständig durchzuarbeiten. Das beiträgt zum Wachsen des persönlichen Interesses von Studenten und zur selbständigen Wahl der Fächer und Zeit für ihr Studium. Dozenten spielen die Rolle der Helfer, in dem sie die Studierenden zu verschiedenen Angelegenheiten während der Sprechstunden beraten.

In der Ukraine entwickelt sich diese Form nicht so schnell. Der Hauptgrund dafür ist, das die materielle Basis in den ukrainischen Hochschulen immer noch zu schwach ist.

Der Nachteil in diesem System der deutschen Hochschulbildung ist, das die zeitliche Beschränkung Zeit in den deutschen Hochschulen, in der Studenten die Gesamt- und Abschlussarbeiten abgeben und Note und Zeugnisse bekommen, fast nicht existiert. StudentIn soll die Hausarbeiten nicht bis zum Ende des Semesters abgeben, er/ sie hat die Möglichkeit sie in dem nächsten Semester abgeben oder überhaupt nur, wenn sie fertig sind (aber nur nach der Abschprache mit dem Dozenten). Die gesamte Zeit des Studiums schwankt von fünf bis zehn Jahren und gewährt Studenten das Recht selbst das Belastungsniveau in jedem Semester und die Abgabezeit der Gesamt-, Jahres- und Diplomarbeiten bestimmen. In den ukrainischen Hochschulen sind alle diese Termine streng fixiert.

In der letzten Zeit schlissen sich mehr Universitäten und Institute in der Ukraine an den Bologna - Prozess an und versuchen die Erfahrung der anderen Länder in dem Ausbildung- und wissenschaftlichen Bereich zu übernehmen. Sie möchten auch mit internationalen Universitäten zusammenarbeiten, damit sie Studentenaustausch machen können. Diese Tendenz ist ganz positiv, weil die Ukraine aktiv die internationalen Verbindungen entwickelt und sich in Europa integrieren möchte. Studenten, die nach Ausland fahren, um zu studieren, lernen Sitten und Bräuche eines Landes kennen, haben die Möglichkeit ein Sprachpraktikum in der Umgangs- und Schriftsprache zu machen und näher Mentalität und Grundlagen der anderen Menschen kennen zu lernen.

Fazit Es ist notwendig für die Ukraine, die internationalen Verbindungen mit anderen Ländern zu entwickeln, um das Niveau des kulturellen Austausches zu erhöhen und neue Ausbildungsmethoden zu übernehmen. Studenten, die im Ausland studiert haben, haben mehr Chancen in der Zukunft eine perspektivische Arbeitsstelle außerhalb der ukrainischen Grenzen zu bekommen, um ihre Möglichkeiten und Fähigkeiten voller zu realisieren.

GLOBAL EDUCATION AS THE TENDENCY OF THE FUTURE

Makarenko M., Pisareva A.,

East Ukrainian National University

Goal-setting The process of the globalization which includes the sphere of education is a logic consequence of evolution of informational technologies. Globalization becomes reality of our time, forming political and economic systems, ideology and culture of a global society, as well as corresponding education system. Evolution of

the world community calls for the highly skilled staff, competitive in the sphere of professional interests.

Analysis of past publications For the first time scientists have started talking about the term "global education" at the end of the 20th century. Certain analysts suppose that global education, as a process gives to each trainee knowledge, skill and system of the sights, necessary to become the citizens possessing of feeling of the responsibility for the community, state, country in more and more difficult and interdependent global society. Global education is oriented towards an integral and participative process of learning and is able to establish links throughout the whole world.

Materials and methods Globalization of education for Ukraine involves official joining of The Bologna Process and further switching of high schools to credit-modular system based on uniform credit transfer system (ECTS). One should notice the irreversible tendency of globalization in all forms of education and should pay attention to technical equipment, cultural susceptibility, social factors and so forth. Modern technologies of communication provide an easy access to sources of information and fast communication between people. New technologies also open new horizons for distance learning, sharing knowledge globally and learner-oriented and customized approaches to learning. Globalization, in this case, helps to get knowledge, using existing experience and practice.

Usage of new forms of education and management of educational process allows to:

- create the open educational system providing different ways of studying for every person

- radically change the organization of the cognitive process by moving it to the system-defined thinking

- create the effective management system for the informational and methodical resources of education

- arrange in rational way cognitive activity of students during the educational process

- create, develop and improve systems of distant education on different levels

Conclusion Cumulative experience in applying Bologna Process shows definite preferences: new organizing of students' independent work; increasing of intensiveness of educational process; additional motivation for cognitive activity of students; accessibility of educational materials; possibility for the self-control. Nevertheless, it is not enough to follow all world tendencies. The Ukrainian education system should carry out the ways to realize these tendencies in the existing conditions which, unfortunately, are oversaturated with problems. It is necessary to take into account national interests during integration into the world community.

К ВОПРОСУ ОБ ЭСТЕТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Мищенко Т.Н.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Эффективным средством эстетического воспитания иностранных учащихся является работа над произведениями художественной литературы, фольклора, публицистики и др. Известно, что слово в художественном произведении двупланово. Смысловая структура слова в контексте художественного произведе-

дения расширяется и обогащается дополнительным смыслом, который может быть воспринят адекватно только в сложной и глубокой перспективе целого произведения, так как в художественном произведении язык в дополнение к своим функциям: коммуникативной, кумулятивной и др., приобретает функцию, которая в этом случае становится первостепенной, — поэтическую (В.В.Виноградов), или эстетическую (Р.А.Будагов). При внимательном чтении носитель языка без труда расшифровывает образный смысл художественного слова, опираясь при этом на данные языковой системы, на общее для членов одного социолингвистического коллектива “творческое языковое чутье”, позволяющее читателю правильно предугадать направление развития образной мысли автора, а также на единый для всех носителей языка этносоциокультурный контекст.

Трудности иностранного читателя связаны как с недостаточным знанием языка, так и с внеязыковым планом. Иностраный учащийся нередко бывает не готов понять всю глубину авторского замысла произведения, и в этом случае и коммуникативная, и эстетическая функции языка могут быть реализованы только частично или вовсе не реализованы. Поэтому формировать субъективную готовность к смысловому и эстетическому восприятию художественных произведений необходимо на всем протяжении аккультурации иностранных учащихся.

Значительную роль в процессе эстетического воспитания иностранных учащихся играют слова с национально-культурной семантикой, имеющие “своеобразную историческую память”, основой которой является прежде всего эмпирические знания об объективной действительности, а также культурный, исторический и собственно языковой опыт носителей языка. Достаточно компактный и вместе с тем яркий пласт русской лексики представляют слова - названия деревьев, трав, цветов, кустарников, распространенных на территории страны, прочно вошедших в языковое сознание народа — носителя языка и являющихся страноведчески значимыми. Понимание кумулятивной функции слов - названий растений, осознание глубины их национально-культурной семантики помогают учащимся ускорить процесс проникновения в русскую национальную культуру и адаптации в новой для них этносоциокультурной среде.

В семантике слов - названий растений отражена неразрывная связь человека с природой, его эмоциональное отношение к родной земле. Эта группа слов богата семантическими элементами, отражающими эмоции, оценки, эстетический образ предмета. Многие из этих слов являются яркими национальными образами - символами, которые уходят корнями в историю народа, его быт, определяются миром реалий и фоновыми знаниями, устойчивыми национально-эстетическими ассоциациями. Так, береза для русского человека имеет символическое значение Родины, России; за рябиной закрепилась устойчивая ассоциация с девушкой, то веселой и нарядной, то беззащитной и одинокой; поэтический образ красавицы калины в свадебных и лирических народных песнях передает настроение печали, а душистая, цветущая липа является олицетворением лета, летнего зноя.

В художественной литературе “природные” слова также являются источниками создания устойчивых национально-культурных символов. Так, плакучая ива — символ скорби, печали, а верба — символ весны и весеннего христианского праздника Пасхи с предшествующим ей Вербным воскресеньем.

В определенном контексте слова - названия растений приобретают символический смысл, адекватный фоновым знаниям носителей языка.

И незаметная сорная трава лебеда может приобретать в поэтической речи символическое значение. “Запах теплый мертвой лебеды” — это поэтический образ надвигающейся беды. И он не случаен: лебеда издавна была спутницей

голода, а значит и запустения, разлуки, беды. “Плохие года, коли во ржи лебеда. Много ржи, да все лебеда”, — говорится в русских пословицах.

Следует отметить, что национально-культурный компонент во всем своем богатстве складывается в слове постепенно, по мере накопления коллективного опыта. Слова входят в определенную культурно-историческую парадигму. Это относится и к словам-названиям растений.

Ряд фоновых слов и словосочетаний, связанных с ними, обрели новую жизнь в культуре русского народа благодаря произведениям художественной литературы (вишневый сад, антоновские яблоки и др.).

Фоновые слова - названия растений являются богатым источником метафор, олицетворений, психологических и антропоморфных эпитетов, сравнений и других тропов художественной речи.

Таким образом, будучи обусловленными как всей жизнью народа, окружающей его природой, так и фольклором, литературой, живописью, музыкой; обладая особыми, эстетически значимыми смысловыми наращиваниями, что делает возможным появление у них символических устойчивых ореолов, слова - названия растений выступают в произведениях литературы и искусства как средство образно - эстетической презентации внешней действительности и духовного мира человека, его ощущений, мыслей, чувств. И знакомство иностранных учащихся с суммой всех фоновых знаний “природных” слов будет способствовать адекватному восприятию и наиболее точной интерпретации национально-культурных и индивидуально-авторских художественных образов произведений литературы и искусства, внесет значительный вклад в решение задач эстетического воспитания иностранных студентов.

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Пробийгорова Н.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Політична освіта та виховання молоді є основою підвищення рівня політичної активності. Для досягнення відповідного рівня політичної активності необхідне світосприйняття, сформоване на демократичних принципах, національній ідеї держави, головних конституційних засадах, особистій зацікавленості в прогресивному розвитку суспільства, а також участь молодих людей у суспільно – політичній діяльності, громадських організаціях.

Не менш важливою загальною проблемою політичної соціалізації молоді українського суспільства є відсутність спадкоємності в передачі політичного досвіду. Традиції це особливий специфічний механізм накопичення і передачі такого досвіду. В політичній сфері вони безпосередньо пов'язані з реалізацією інтересів різних верств населення і боротьбою за владу. Вони дозволяють накопичувати і передавати політичний досвід людства, що забезпечує поступовий розвиток змісту і форм політичної діяльності.

Слід погодитися з думкою вітчизняних вчених про те, що політична соціалізація є двоєдиним процесом, з одного боку, вона фіксує засвоєння молоддю певних норм, цінностей, ролевих очікувань і інших вимог політичної системи, з іншого – демонструє, як молода особистість вибірково освоює ці традиції і уявлення, закріплюючи їх в тих або інших формах політичної поведінки і впливі на владу. Таким чином, вплив

суспільства на політичні якості молоді людини неминуче обмежується внутрішніми переконаннями та інтересами людини.

Тому в останні роки актуальною перед українським суспільством постала проблема політичної освіти. Важливо в умовах політичної модернізації ознайомитися та засвоїти політичний досвід демократичних держав, дослідити особливості функціонування політичних систем, засобів впливу на них і реалізації власних і групових інтересів та адаптувати зарубіжний досвід у сучасне політичне життя. Для забезпечення стійкого переходу до нового суспільного порядку і характеру взаємовідносин держави та громадянина необхідно завдяки засобам освіти закріпити засвоєння з раннього віку знань про державні символи України (прапор, герб, гімн), про історію країни з найдавніших часів, принципи сучасного ефективного державного устрою, сутність політичної влади і політичних режимів, виборчих і партійних систем тощо.

Завданням політичної освіти стало підвищення громадянської компетентності і відповідальності молоді. Завдяки різним формам, таким як урок, дискусія, зустріч та інші заходи, треба культивувати фундаментальні цінності й принципи демократії, мотивувати до участі у розв'язанні значущих суспільно-політичних проблем. Засоби масової інформації дають можливість молоді стати свідком дебатів із різних суспільно-політичних проблем, вироблення способів їх подолання. Політична освіта сприяє формуванню духу громади, шануванню суспільного порядку й демократичного його образу.

Суспільний розвиток України останніх тринадцяти років та політична криза, що спалахнула під час виборчої кампанії 2004 року, переконливо показали правдивість думки Ш. Монтеск'є про те, що народ, який надто різко порвав із своїм минулим, скоро підпадає під дію реакції, яка змушує його відступати. Аби суспільні перетворення дійсно відбувалися і були міцними, треба міняти не уряди, а суспільні звичаї.

Сучасна політична освіта має бути здійснювана як органічне поєднання індивідуальної та групової роботи, лекційного монологу та інтерактивних методів (ділові ігри, "мозкові штурми", ситуаційні випадки, "круглі столи" дискусії тощо), залучення юнацтва до участі в дослідницьких проектах, конференціях, публічному обговоренні актуальних проблем, в тому числі в пресі. Для учнів старшого віку та студентів потужним засобом тут може служити молодіжне (шкільне та студентське) самоврядування. Головним у такому самоврядуванні має бути не лише набуття навичок обирати своїх представників, а й прищеплення потреби бути представленим, культивування демократичної вартості представництва.

Але, не дивлячись на ряд позитивних змін, в законі залишається ще достатньо недоліків, які необхідно вирішувати. Це, перш за все, не прописана чітко компетенція органів студентського самоврядування, у своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, рішеннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки, але необхідність керуватися рішеннями Міністерства освіти і науки зводить нанівець ідею студентського самоврядування. Крім того, закон залишає невирішеними питання фінансування органів студентського самоврядування. Це звужує можливості самореалізації молодих людей.

Формування політичної та правової культури відбувається засобами громадянської освіти, яка формує знання про політичні системи і владу на всіх рівнях суспільного життя, про закони та законодавчі системи. Великий виховний вплив на молодь справляє вивчення Конституції України, державної мови тощо.

Процес громадянського виховання молоді значною мірою зумовлюється змістовними характеристиками освітніх предметів, завдяки яким набувається си-

стема знань про людину та суспільство. Проте особлива роль належить предметам соціально-гуманітарного циклу.

Таким чином, очікуваним результатом демократичної політичної освіти та виховання молоді в Україні має бути формування громадянина, якому властиві такі риси як шанування ідеалів свободи, рівності, справедливості, відчуття власної гідності й готовність до захисту прав, дотримуватися чинних норм і законів, потреба в ефективній і стабільній політичній системі, здатність визначати проблеми суспільного життя, бажання і вміння вимагати їх розв'язання, вміння вмотивовано впливати на владу.

ДУХОВНОСТЬ И КНИГА В НАЧАЛЕ XXI ВЕКА

Фесенко Ю.П.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

С момента своего возникновения книга играла важнейшую роль в духовном развитии человечества. Однако на рубеже второго и третьего тысячелетий сложилась парадоксальная ситуация. С одной стороны, библиотеки как будто совершенствуются. Обогащаются книжные фонды, производится сплошная компьютеризация, через Интернет осуществляется выход на книгохранилища других городов. По справедливому замечанию известного библиографа Г.В. Аксёновой: „<...> библиотеки трансформируют свою діяльність, перетворюються в сучасні інформаційні центри, оснащені сучасною технікою. Фахівці бібліотек перетворюються на інформаційних консультантів, інформаційних партнерів, читачі книгозбірень сприймаються як користувачі інформаційно-бібліотечних послуг”. С другой стороны, интерес к книге падает. В этом единокоричны и библиотечные работники, и социологи, и педагоги. Но ещё более красноречиво об этом свидетельствуют читательские формуляры.

Из всех известных функций книги на первый план сейчас вышла как будто функция познавательная, вернее, главнейшая её составляющая – учебная. Нынешние читатели, или, как было точно сказано выше, „користувачі інформаційно-бібліотечних послуг”, предельно прагматичны. „Користувачів”, которых явное большинство среди посетителей библиотек, почти не интересуют ни эстетические, ни этические аспекты книги. Если бы не студенты, активно заполняющие читальные залы особенно в периоды сессий, то общее количество книговыдач резко упало, библиотеки обезлюдели и в их огромных помещениях можно было открывать супермаркеты. Увы, работа над первоисточником прекращается сразу же по достижении заданного практического результата (сдача зачета, экзамена и т.п.). Другими словами, функция учебная неожиданно трансформируется в функцию развлекательную.

Конечно, можно говорить об ухудшении жизни широких масс на восточнославянских землях после распада СССР и вызванной этим необходимостью жёстко бороться за существование. Нелишне указать и на тотальную долларизацию общественного бытия. Всё это во многом справедливо, но ситуация, на наш взгляд, гораздо сложнее.

Библиотека стала заложницей резкого противостояния, возникшего между книгой и опутавшими планету СМИ. Массмедиа с их установкой на рекламность и сенсационность агрессивны, стремятся манипулировать общественным самосознанием, актуальны в течение ограниченного промежутка времени, рассчита-

ны на создание яркого впечатления при внешней «объективности» подачи материала. Разумеется, и писатель выстраивает текст. Однако у читателя хорошей книги гораздо больше возможностей интерпретировать излагаемое по-своему, сопоставлять его фрагменты и многократно возвращаться к нему в последующем.

Возникло положение, при котором одна только книга, по большому счёту, является надёжным залогом сохранения гуманистической духовности. К сожалению, коммерциализация книгоиздания приводит к вымыванию ассортимента серьёзной литературы, что не способствует распространению передовых идей и знаний. Происходит крен в сторону тиражирования развлекательного чтения. Стоит ли говорить о том, что у нас реализуется западная модель отношения к культуре. За рубежом это привело к стандартизации человеческого «я». Как было уже замечено: «Западу именно сейчас может оказаться решительно нечего предложить «обновленной России» (и «обновленной Украине». – Ю.Ф.): он сам расхлёбывает плоды политики перевода институтов культуры на рельсы рыночной экономики. Времена Кафки, Хемингуэя и даже Воннегута давно прошли: их сменили Стивен Кинг, Милорад Павич и Джон К. Роулинг».

Полагаем, необходимо отказаться от всё более усиливающегося отождествления библиотековедения и информатики. Иначе работа с книгой не просто автоматизируется, а *дегуманизируется*, освобождаясь от этических и эстетических основ. Компьютеризация должна оставаться *вспомогательным средством* каталогизации, систематизации, дублирования. Следует самым решительным образом расширить и усовершенствовать те формы общения с читателем, которые «очеловечивают» книгу (читательские конференции и дискуссии, презентации новинок с участием авторов, авторские творческие вечера и т.д.).

Жесткая установка на формирование масскульта приведет лишь к тому, что мы повторим, – разумеется, в более безрадостном варианте – стремительное движение Запада по пути бездуховности. Чрезмерное увеличение числа обывателей попросту уничтожит перспективы поступательной цивилизационной эволюции. Таким образом, книгоиздание и библиотековедение, оказавшись в условиях «дикого» рынка на грани антигуманистической мутации, должны сплотиться и в содружестве с передовыми социальными силами переломить сложившуюся неблагоприятную тенденцию. Особая ответственность при этом возлагается на гуманитарную интеллигенцию. Хотелось бы напомнить, что без книги было бы невозможным создание компьютерных технологий вообще. Приведем замечательные слова В.В.Струве: «Не будь книги – этого чудесного завоевания человеческого ума – не было бы и тех выдающихся завоеваний науки и техники, свидетелями которых мы являемся».

Ж.-Б. КОЛЬБЕР И ПОЛИТИКА ФРАНЦИИ В ОТНОШЕНИИ ЕГИПТА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVII В.

Харковський Р.Г.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Правление Людовика XIV во Франции неразрывно связано с именем Жана-Батиста Кольбера. Этот человек будучи в течении 18 лет первым министром Короля-Солнца, сумел не только стабилизировать политическое положение страны, но и существенно укрепил французские позиции на Востоке.

Вопросы связанные с деятельностью Кольбера как политика и экономиста освещены в работах таких отечественных и зарубежных исследователей как: Борисов Ю.В., Малов В.Н., Корды Л., Корвизьи А[1]. В тоже время его роль в проведении восточной политики Франции является темой малоисследованной. В связи с этим данный аспект проблемы и представляет наибольший интерес. В представленной статье исследуется одно из направлений восточной политики Франции – политика в отношении Египта во второй трети XVII в.

Ж.-Б. Кольбер рассматривал экспансию на Восток, равно как и проведение реформаторского курса, в качестве прекрасного средства для обеспечения экономического процветания французского королевства и придания ему статуса ведущего государства Европы. Принимая во внимание тот факт, что торговля с Востоком приносила голландцам и англичанам огромные по тем временам прибыли (цена на акции голландской Ост-Индской компании за период с 1613 по 1666 г. выросла в 6 раз), Кольбер решил наладить стабильные торговые связи прежде всего между Францией и Индией [2, с.25].

Проанализировав причины, по которым французы ранее терпели неудачи в организации ост-индской торговли, министр пришел к выводу, что для достижения максимального результата в этом вопросе Франции необходимо иметь серьезное преимущество над своими основными соперниками в этом регионе – Англией и Голландией. Учитывая же неспособность королевского флота обеспечить должную защиту французским негодьятам на всем протяжении морского пути в Индию вокруг Африки, единственную возможность достичь поставленной цели первый министр усматривал в налаживании транзитной торговли с Индией через Суэцкий перешеек и Красное море [3, с.42].

Для реализации задуманного, Ж.-Б.Кольбер инициировал отправку в Стамбул в 1665 г. французского представителя Вантеле, который должен был попытаться наладить отношения между Францией и Портой. Для выполнения этой задачи версальский посланник получил от Кольбера четкие инструкции, согласно которым ему было необходимо убедить турецкий двор в обоюдной выгоде, которую Стамбул и Париж могли бы извлечь из эксплуатации торгового пути через Суэц [8, т.1, с.234]. При этом основное внимание Порты обращалось на то, что упадок торгового пути в Индию через Суэц и использование сообщения вокруг мыса Доброй Надежды не только негативно отражались на состоянии французской ост-индской торговли, но и лишали турецкую казну значительных средств, взимавшихся с торговцев в виде таможенных пошлин за транзит индийских товаров через владения Султана [3, т.1, с.60].

Вследствие этого Вантеле имел прямые указания добиться от Мехмеда IV не только предоставления французским торговцам возможности свободно открывать склады и фактории в Суэце, на территории Египта, но и гарантий безопасной речной, морской и сухопутной транспортировки всех товаров между Суэцем и средиземноморским побережьем [4, с.62].

Однако вскоре французский дипломат, успевший достичь определенных успехов в реализации второй части своих инструкций, был отозван в Париж в связи с резким ухудшением франко-турецких отношений [5, с.152].

Несмотря на обострение отношений с Портой, Людовик XIV, придававший большое значение ост-индской торговле в развитии экономики страны, все же продолжал искать пути сближения с турецким султаном. С этой целью в августе 1665 г. в Стамбул был направлен новый посол – маркиз де Нуантель. Последний получил от Кольбера предписания, в которых ему поручалось склонить великого визиря Ахмеда Кепрюлю к подписанию нового пакета капитуляций, а также получить разрешение на создание транспортной артерии между Красным и Средиземным морями через Суэц [3, т.1, с.63]. Выбор Кепрюлю в качестве партнера

для подобных переговоров был неслаучаен – Мехмед IV, правивший Османской империей в это время, мало интересовался делами государства, оставляя практически всю полноту власти великому визирю.

Подобно Вантеле, Нуантелю предписывалось в беседе с султаном и его министрами вновь напомнить о выгодах, которые получала Порта до начала XVI в., когда все индийские товары шли в Европу через Суэц, и о возможности возобновления и увеличения этих выгод в связи с организацией регулярного торгового пути в Индию через Суэц и Красное море [3, т.1 с.63-64]. В инструкциях французского посланника также говорилось о готовности Людовика XIV выделить огромные средства на создание новой Ост-Индской компании в обмен на предоставление султаном некоторых привилегий французским купцам и обеспечение транзита всех товаров, которые будут транспортироваться по вышеназванной линии коммуникаций [6, т.1, с.176].

Несмотря на то, что предложения французского двора вызвали в Стамбуле серьезный интерес, Порта ограничилась предоставлением французским купцам права льготной транспортировки товаров из Индии через Суэц. Подобные ограниченные преференции отнюдь не устраивали Кольбера, который в своих посланиях к Нуантелю вновь и вновь указывал на необходимость подписания с султаном Мехмедом IV договора, по которому французы получили бы право на якорную стоянку своих судов в Александрии или Каире, а значит – принимать привезенные другими купцами по Красному морю в Аден и Суэц товары, что "сократило бы морской путь в Индию более чем на двести лье" [3, т.1, с.64]. Несмотря на все старания Нуантеля, достигнуть желаемой договоренности не удалось, и в конечном итоге французский дипломат вынужден был покинуть дворец султана [7, с.223].

Тем не менее, Кольбер, трезво оценивая степень заинтересованности турецкой стороны в этом вопросе, в 1671 г., все же направил султану новый проект двухстороннего торгового соглашения. После долгого обсуждения Диваном предложение французского министра было принято, и в 1672 г. между Францией и Османской империей были подписаны новые капитуляционные соглашения. Согласно этим договорам французы получали, помимо прочего, следующие льготы: снижение таможенной пошлины до 3% в тех странах Леванта, которые находились под властью султана, за исключением городов Александрии и Каира, официальные права на оказание покровительства католическим миссиям, а также право на расширение коммерческой деятельности [3, т.1, с.64].

Вместе с тем, основной вопрос, касавшийся транзита товаров через территорию Египта, а также свободной навигации французских судов по Красному морю, так и не был разрешен. Перед самой ратификацией договора министры Дивана решили узнать мнение главного муфтия по этой проблеме, и тот в категорической форме выступил против разрешения христианам пересекать Красное море, мотивируя это тем, что их присутствие может "осквернить святую землю" [6, т.1, с.376].

Несмотря на подобное ограничение, новые капитуляции можно рассматривать как серьезный успех парижской дипломатии, поскольку достигнутые договоренности все же позволили в некоторой степени укрепить позиции французских купцов на левантийском рынке. В то же время, нежелание турецкого правительства предоставить французским негодантам право свободной транспортировки всех товаров между Суэцем и средиземноморским побережьем, подтолкнуло Версаль к рассмотрению планов захвата Египта.

Литература

1. **Борисов Ю.В.** Дипломатия Людовика XIV.-М.: Междунар. отн.; 1991.-389с.;
2. **Малов В.Н.** Ж.-Б. Кольбер: абсолютистская бюрократия и французское общество. М.: «Наука», 1991.-240с.;
3. **Cordier Louis** Les companies a charte et la politique coloniales sous le minister Colbert. Geneva.-1976.-VII., 304p.;
4. **Corvisier Andre** La France de Louis XIV, 1643-1715: Ordre interieur et place en Europe./Par Andre Corvisier.-Paris.-1979.-374p.
5. **Biet Ch.** XVII-XVIII siecles.- Paris, 1956.
6. **Charles-Roux J.** L'isthme et de Canal de Suez. Historique-etat actuel. – Paris, 1901. – Vol.1-2. 4.
7. **Marlowe J.** Perfidious Albion. The Origins of Anglo-French Rivalry in the Levant. – L., 1971 – 324 p..
8. **Cordier, L.** Les companies a charte et la politique colonials sous le ministere de Colbert. – Geneva, 1976. – 304 p.
9. **Ryme A.** Sans La domination francaise // Egypte depuis la conquete des arabes jusq'a la domination francaise. – Paris, 1877. – P.1-2.
10. **Vandal A.** Louis XIV et l'Egypte. – Paris, 1889. – 382 p.

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Яковенко М.Л.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Студентська молодь вже протягом століть знаходиться під пильним оком науковців різних галузей знань. Але відносно сьогодення можна говорити про новий етап становлення духовного розвитку молодого покоління, який не останнім чином пов'язаний з новітніми інформаційними технологіями, які є полем буття значної частини студентства.

Головна особливість розвитку студентської молоді полягає в тому, що їй повсякчасно доводиться знаходитись в полі освіти та інформації. В той же час домінуючим фактором культурного розвитку сучасних суспільств, як відомо, постає інформація. Інформація зі свого боку визначає характер та спрямованість освіти. Освіта як сфера реальної життєдіяльності студентства вводить його в систему різноманітних міжособистісних відносин, що сприяють формуванню духовних якостей особистості. Більше того, освіта як джерело і стимулятор пізнавальної активності людини, послідовного відкриття людиною нових для нього системних знань про цілісність світу та ментальної взаємодії і сумісності людей виступає як технологічно найбільш енергійний та цілеспрямований спосіб особистісного і суспільного культуроутворення.

В той же час, саме інформація, як найбільш технологічна та рухлива частина культури визначає і духовний світ людини: її цінності та ідеали, індивідуальне та суспільне світобачення, пріоритети в поведінці та конкретні вчинки.

Слід зазначити, що серед духовних трансформацій, що мають зміни, є цінності загальнолюдського, загальнонаціонального та особистісного характеру. Нове інформаційне поле визначає такі елементи соціального буття, як:

соціальна активність;
патріотизм;
людяність;

віра;
самоцінність;
соціальне самопочуття;
цілезаданість.

У студентської молоді значно змінюється пріоритетність та привабливість літературних та музичних уподобань, що є найбільшим показником духовних перетворень студентської молоді.

Наша доповідь базується на аналізі досліджень, що їх було проведено на філософському факультеті СНУ ім.В.Далія. З урахуванням спеціальностей за якими навчаються студенти факультету (вони мають гуманітарно-соціальну спрямованість), можна говорити про репрезентативність нашого дослідження для студентів спеціальностей означених спрямувань нашого університету.

За результатами досліджень можна зазначити наступне:

в суспільстві існує розшарування поколінь щодо сприйняття, опанування та використання новітніх інформаційних технологій;

означене розшарування має місце не тільки між демографічними поколіннями, але й в межах того чи іншого покоління молоді;

певний характер інформації, що ним оперує студентство впливає на формування ментальності молодого покоління;

духовний розвиток студентської молоді залежить від установок, що їх формують засоби надання інформації;

значно змінюється характер інформації, що його сприймає та засвоює молода людина;

книга як носій певної форми інформації та змістовний оповідач більше не є домінуючим засобом духовного формування студентської молоді;

швидкість та можливість цілодобового спілкування та обміну інформацією надає можливість здебільшого поза візуальних контактів та зв'язків;

віртуальним стає спілкування, що здебільшого технічно візуалізує емоційний стан співбесідників;

Таким чином, інформаційне середовище є не тільки менталоутворюючим, але й менталоперетворюючим фактором середовища. Сучасна духовність особистості формується під знаком інформації, яка впливає не тільки на спрямованість розвитку особистості, але й на характер самопочуття і буття індивіда.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

THE 21ST –CENTURY CLASSROOM

Dyadichev V, Krasnopolsky V.,

East Ukrainian Volodymyr Dahl National University

An interactive whiteboard is simply a surface onto which a computer screen can be displayed, via a projector. It is touch-sensitive and lets you use a pen on it (or in some cases, a finger) to act like a mouse, controlling the computer from the board itself. Changes made to information projected onto the whiteboard are transferred to the computer and can be saved and retrieved in future lessons. Everything that can be displayed on a computer can be projected onto the whiteboard and, if the computer is linked to speakers and a DVD or video player, multimedia resources can be incorporated too. If the board is connected to the Internet, teachers can have immediate access to appropriate websites to enhance work in the lesson.

There are two main types of interactive whiteboard. Hard boards have a hard magnetic surface behind the screen and need special pens to write on them. Soft boards have a tough membrane on the surface which can be written on with a finger or a special pen. Most interactive whiteboards are supplied with specific software tools to exploit the potential of the board.

An interactive whiteboard is a valuable tool for whole-class teaching. It is an outstanding visual resource that can help teachers to present lessons in lively and engaging ways. It allows information to be presented using a wide range of resources, which can then be annotated by teachers and pupils to clarify and refine understand-

ing. It can facilitate explanations of models by both teachers and pupils and contribute to an understanding of what happens to a model if a variable or rule is altered.

Teachers can use the board to demonstrate and present ideas in exciting and dynamic ways. The boards also allow students to interact with the new learning that is being demonstrated, as well as providing a valuable tool for teachers to model abstract ideas and concepts. Teachers can change what they put on the board easily, or move an object to a different place, making new connections. They will be thinking aloud as they carry out the process, making what they are doing transparent to pupils. They will gradually involve pupils, who can then add their own ideas to the board.

Evidence suggests that the interactive whiteboard 'increases enjoyment of lessons for both students and teachers through more varied and dynamic use of resources, with associated gains in motivation' [1].

The careful use of a whiteboard can support teachers in effective questioning. Well-judged questioning, which is aimed at pupils refining their ideas and posing new questions, helps them to deepen their understanding of the concept or idea.

It can provide a focus and impetus to class discussions managed by the teacher and give stimulus to small group work. The whiteboard provides an engaging focal point in the classroom. It also supports a good pace in teaching, as all the resources are prepared in advance of the lesson and are instantly available.

The use of interactive whiteboards allows for the creative and seamless use of materials, as lessons or topics can be structured around a single file. Files or pages can be prepared in advance and used to link to other resources deployed in the lesson. Teachers say that preparing lessons around a single file helps with planning and assists the flow of the lesson. It also allows for reflection after the lesson.

'It is very useful as a means of planning on the basis of past teaching and, following review with colleagues, we can share, adapt and develop according to needs' (teacher quoted in Glover and Miller 2001).

Objects and text can be moved around easily using the whiteboard, diagrams labelled, text, pictures and diagrams annotated, key areas highlighted and colour added. In addition, sections of text, pictures or diagrams can be concealed then revealed at key points during the lesson. This is done with teachers or pupils at the front of the room and becomes the focal point of the class' attention.

Pre-preparing text, charts, diagrams, pictures, music, maps, subject-specific CD-ROMs as well as including hyperlinks to multimedia files and the Internet can give lessons a crisp pace, as no time is wasted writing on the board or moving between keyboard and screen. These pre-prepared resources can be annotated on screen if required, using the handwriting tool, and saved for future use. Files from previous lessons can then be recalled to help with reinforcing previous learning.

These strategies can also engender a greater sense of involvement and engagement in the lesson in the pupils. The work they do on the board can be saved and referred to later. Flip charts or pages can be stored at the side of the board as thumbnails and the teacher can move backwards to an earlier section, if need be, to reinforce learning for the whole class or a small group. Pupils who are unclear about what has been taught can refer back to teaching points from earlier parts of the lesson.

Interactive whiteboards offer far greater potential for teaching than simply being used as electronic chalkboards. They can also enhance lessons more than a data projector and a computer used on their own.

Using an interactive whiteboard to its full potential requires planning, and this will take time. However, lessons created for the whiteboard can be used again, with or without adaptations, which actually saves time in the long run. Whiteboards also allow for lessons to be improved and refined based on practice, and they are likely to benefit by being carefully structured to take full advantage of the whiteboard technology.

Interactive whiteboards offer a wide range of advantages in the teaching of all subjects. Many teachers say whiteboards have led them to plan collaboratively with other members of their departments, which has had the effect not only of saving time but also of improving the overall quality of what is produced.

Teachers interviewed also say that they feel their planning has improved because of the way the interactive whiteboard software allows them to structure their lessons before they teach them. The fact that lessons can be saved, complete with notes, and then easily altered, allows for improvement and refinement before the topic is taught again.

Teachers can also create libraries of resources which build up as they use the whiteboard. The range of content available for use with the whiteboard means that students sometimes grasp new ideas and concepts more quickly. This is partly due to the visual nature of the presentation, and partly because whiteboards offer ways of actively engaging pupils in activities. Teachers who have been using the boards for some time feel that the quality of some of their lessons has improved too.

It is not possible to say categorically that pupils' results will improve through the use of interactive whiteboards, but many teachers using them note that pupils are more engaged, more interested and more motivated. They discuss topics more and they seem to remember things better.

It is important to realise that using an interactive whiteboard on its own will not provide any magic solutions to problems. Nor should teachers feel obliged to use the whiteboard in every part of a lesson, or indeed in every lesson. Sometimes the whiteboard might only be used for a starter or a plenary. As with any resource, its use will have most impact when it is used appropriately to enhance teaching and learning.

Teachers need to understand the generic software that comes with the whiteboard and its potential for helping them to create curriculum resources. They also need to identify subject-specific resources that can enhance the work they are doing on the whiteboard; eLCs (eLearning Credits) are likely to be available to help them purchase these resources where necessary.

In summary, using an interactive whiteboard has the following advantages:

- The lesson can be pre-prepared, which can contribute to a brisker pace and more time for meaningful discussion.
- Links can be created from one file to another – for example, to a sound or video file or an Internet page. This saves time looking for another resource and keeps the lesson flowing smoothly. It allows for the integration of a variety of media, facilitating audio and visual tasks. This is particularly important in languages, where teachers are very aware of the value of pupils being able to see and hear language simultaneously.
- Structuring the presentation of new material around a series of pages demands a logical step-by-step approach that can enhance and enrich lesson planning.
- Files can be saved to the school network at the end of a lesson for pupils to access later. The files can be saved in their original format or as they appear at the end of the lesson, complete with annotations and final tasks. These can be a useful reference point for both teacher and pupils, to be drawn upon later for revision purposes.

Literature

1. Levy, P. Interactive Whiteboards in Teaching and Learning. Report to the Sheffield City Learning Centres (Sheffield Local Education Authority). (2002).

ENGLISH THROUGH THE INTERNET AND E-MAIL

Novikova O.N.,

East-Ukrainian National University named after Volodimir Dal

Ukraine is now an democratic society. In this way, English is becoming much more necessary. Without knowledge of English the perception of heritage and experience of cooperation with other countries and active participation are not happening as quickly as they should. But the methods of English teaching need to be changed in many respects. First of all, it is involving teachers and students into modern technology, using the Internet and e-mail in the lessons. Ukrainian educational establishments have the capacity to use the Internet and e-mail in English teaching. As far as I know, universities and institutes Kyiv, Odessa University, Kherson Pedagogical Institute and other universities have connection to the Internet. Internet-classes have already been organized in many educational establishments in our city. It is possible to work with the Internet in many libraries. But our teachers do not use the Internet actively, because they do not have enough information about how to use it, and it is difficult for them to distil the information.

I often use the material of City Net (<http://city.net>) and other URL addresses at my lessons. A fine example of the benefit of using CALL is when I used e-mail. I noticed that

Several shy students were the most prolific in the computer discussions; this is probably due to the fact that learners do not feel inhibited by their emotions, such as shyness, when they use the computer.

Students directed more than 80-90% (exact percentage depends on the group) of their statements and questions to each other rather than to the teacher. It was unreal to reach such a level of participation in usual discussion.

The students using e-mail wrote greater of text, asked more questions, used different language functions more frequently than do students writing on paper. The words are electronic and are never committed to paper, e-mail seems to allow students to take more risks, so, the students are not afraid of paper any more.

Unfortunately, out-dated methods of English teaching still dominate in Ukraine, and students often study the language just as a list of grammatical paradigms and the lexical items. This extinguishes that "spark" that stimulates the students' interest in the language and motivates them. The Internet seems to realize the dream of every language teacher – to bring the language and culture as close and as authentically as possible to students in the classroom. E-mail allows communication with native English speakers, to learn how the students in other countries study the same subject and theme as Ukrainian students study today.

The World Wide Web is vast realm of useful and accessible information. Losing one's way in the vast resources of the Internet is a real danger that often scares off beginning users. However, with a little knowledge about using search tools properly and some experience, this problem can be easily overcome. Web documents are different from conventional documents. They include not only the text, but also pictures, sounds, links, software, etc. Teachers will teach their students to make Webprojects and other multimedia documents.

The computer is a terrific tool for communication: students can communicate as they usually talk, or one can answer in the most suitable time. Teachers may use in their practice newsgroups, mailing lists and real-time communication. There are many organization on the WWW that provide pen pal services.

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ХИМИИ В УСЛОВИЯХ НОВЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ

Абраменко В.Л.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Вхождение Украины в мировое образовательное пространство, интенсивный характер развития современных технологических процессов, возрастающий интерес к нашей стране со стороны других государств обуславливают необходимость дальнейшего совершенствования учебно-воспитательного процесса в высшей школе. Конечной целью и ориентиром для педагогической общественности должен быть специалист, органично адаптированный к жизнедеятельности в динамичном мире стремительно изменяющихся знаний, технологий, связей и отношений, способный быстро находить решения в различных профессиональных и социальных ситуациях.

Одним из основных требований обеспечения качества подготовки специалистов является, безусловно, совершенствование фундаментальной подготовки студентов. Без преувеличения можно констатировать, что фундаментализация образования – ответ на вызов глобализации и одновременно условие интеллектуального роста общества, нации и государства в целом. Возникающие и интенсивно развивающиеся в последнее время высокие технологии требуют от специалиста основательных знаний прежде всего по дисциплинам физико-математического и химико-биологического профиля. Пренебрежение этим может привести в будущем к серьезным социально-экономическим потерям.

Новые требования к перестройке образования в Украине предопределяют необходимость модернизации, обновления структуры образовательной деятельности и, в первую очередь, учебно-воспитательного процесса, разработки новых форм и методов взаимодействия преподавателя и студента. Общеизвестно, что только те знания, которые получены студентом самостоятельно, благодаря упорному труду, мыслям и действиям, будут действительно прочными. Вот почему чрезвычайно важным и актуальным является формирование у студентов навыков и умений самостоятельной творческой работы. Для обеспечения такого вида деятельности необходимо создание определенных условий, среди которых можно выделить следующие:

- четко определенные цели и задачи самостоятельной работы;
- сознательное отношение студентов к необходимости самостоятельной работы;
- четкое представление каждым студентом того объема самостоятельной работы, который он должен выполнить за определенный промежуток учебного времени;
- наличие образцов выполняемой работы и рекомендаций к их выполнению;
- знание требований к оценке каждой работы;
- возможность своевременно получать необходимую консультацию от преподавателя.

Дисциплина «Химия» изучается в основном на первом и втором курсах, что накладывает свой отпечаток на весь процесс обучения. С первых дней обучения в вузе студент приучается самостоятельно работать в библиотеке – это предусматривает выработку умений и навыков работы с учебной и научной литературой, периодикой, справочниками и монографиями. Главное на этом этапе –

сформировать у студента заинтересованность, адекватную профессиональную мотивацию в изучаемой дисциплине. Нами практикуется также написание рефератов на заданную тему или по вопросам, заинтересовавшим студентов при изучении химии (например, «Альтернативные источники энергии», «Современные материалы в быту и технике», «Химические источники тока», «Карбонильная химия автомобиля», «Композиционные материалы» и т.п.).

Развитие современных информационных технологий позволяет во время выполнения самостоятельной внеаудиторной работы использовать компьютеры, мультимедийные учебные компакт-диски, видеофильмы, сборники алгоритмов, тексты лекций, доступных вследствие расширения информационного поля за счет подключения к системе Интернет.

Для активизации самостоятельной работы студентов на кафедре разработаны рекомендации практически по всем изучаемым разделам химии, тесты входного и конечного уровней знаний, ситуационные задачи. Наиболее подготовленные студенты привлекаются к выполнению отдельных научных тем в рамках тематики НИР кафедры. Результаты исследований представляются на ежегодных внутривузовских научных конференциях, а также на студенческих научных конференциях регионального и республиканского уровней.

Таким образом, уже с первых дней обучения в вузе определяющее значение приобретает выработка умений и навыков самостоятельной работы студентов. На смену устаревшей приходит новая модель обучения, так называемое «дистанционное», или «дистантное» обучение, в центре которого находится студент, играющий активную роль. Суть новой технологии обучения состоит в развитии способности к самообразованию: помощь и контроль со стороны преподавателя не принижает самостоятельность и инициативу студента, а приучает его самостоятельно решать вопросы организации, планирования, контроля своей учебной деятельности, вырабатывая самостоятельность как личностную черту характера.

Вместе с тем происходит смена мотивации сферы обучения – от внешнего стимулирования со стороны преподавателя к более глубокой внутренней мотивации, проявляющейся в удовлетворении студента от самого процесса познания, открытия нового.

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДСТВ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ В УДАЛЁННЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯХ ВУЗА

Бихдрикер А. С.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Информационные и коммуникационные технологии (ИКТ) с каждым днем все больше проникают в различные сферы образовательной деятельности. Этому способствуют, как внешние факторы, связанные с повсеместной информатизацией общества и необходимостью соответствующей подготовки специалистов, так и внутренние факторы, связанные с распространением в учебных заведениях современной компьютерной техники и программного обеспечения, принятием государственных и межгосударственных программ информатизации образования, появлением необходимого опыта информатизации у все большего количества педагогов. В большинстве случаев использование средств информа-

тизации оказывает реальное положительное влияние на интенсификацию труда преподавателей вузов, а также на эффективность обучения студентов.

С помощью сетевых средств ИКТ становится возможным широкий доступ к учебно-методической и научной информации, организация оперативной консультационной помощи, моделирование научно-исследовательской деятельности, проведение виртуальных учебных занятий (семинаров, лекций) в реальном режиме времени.

К числу значимых информационных и телекоммуникационных технологий относится видеозапись и телевидение. Видео пленки и соответствующие средства информатизации позволяют большому количеству обучаемых прослушивать лекции лучших преподавателей. При этом видеокассеты с лекциями могут быть использованы как в специально оборудованных аудиториях, так и в домашних условиях. Очень часто основной учебный материал излагается одновременно (согласованно) в печатных изданиях и на видеокассетах. В таком случае очень часто возникает вопрос о целесообразности и необходимости использования различных информационных и телекоммуникационных технологий. Так, например, если в ходе обучения необходима визуальная информация, и ее невозможно предоставить обучаемому в печатном виде, то необходимость видеоматериалов очевидна.

Мощной технологией, позволяющей хранить и передавать основной объем изучаемого материала, являются образовательные электронные издания, как распространяемые в компьютерных сетях, так и записанные на специальных носителях информации: CD-ROM, DVD и т.д. Индивидуальная и коллективная работа студентов с ними может способствовать более глубокому усвоению и пониманию материала. Эта технология позволяет, при соответствующей доработке, приспособить существующие учебные материалы и средства обучения к индивидуальному пользованию, предоставляет возможности для самообучения и самопроверки полученных знаний.

Использование средств ИКТ в системе подготовки студентов приводит к обогащению педагогической и организационной деятельности следующими значимыми возможностями: совершенствования методов и технологий отбора и формирования содержания информации; введения и развития новых специализированных учебных дисциплин и направлений обучения, связанных с информатикой и информационными технологиями; внесения изменений в обучение большинству дисциплин, напрямую не связанных с информатикой; овышения эффективности обучения студентов за счет повышения уровня его индивидуализации и дифференциации, использования дополнительных мотивационных рычагов; организации новых форм взаимодействия в процессе обучения и изменения содержания и характера деятельности преподавателя и студента.

Использование современных средств ИКТ во всех формах обучения может привести и к ряду негативных последствий.

В частности, чаще всего одним из преимуществ обучения с использованием средств информатизации называют индивидуализацию обучения. Однако наряду с преимуществами здесь есть и крупные недостатки, связанные с тотальной индивидуализацией. Индивидуализация сводит к минимуму ограниченное в учебном процессе живое общение преподавателей и студентов, студентов между собой, предлагая им общение в виде "диалога с компьютером". Обучаемый не получает достаточной практики диалогического общения, формирования и формулирования мысли на профессиональном языке.

Другим существенным недостатком повсеместного использования средств ИКТ в высшей школе является свертывание социальных контактов, сокращение практики социального взаимодействия и общения, индивидуализм.

Наибольшую трудность представляет собой переход от информации, циркулирующей в системе обучения, к самостоятельным профессиональным действиям. Это классическая проблема применения знаний на практике, формальных знаний, а на психологическом языке - проблема перехода от мысли, к действию.

Определенные трудности и негативные моменты могут возникнуть в результате применения современных средств ИКТ, предоставляющие преподавателям и студентам значительную свободу в поиске и использовании информации. При этом некоторые педагоги и обучаемые зачастую неспособны воспользоваться той свободой, которую предоставляют современные телекоммуникационные средства. Средства ИКТ могут стать не только мощным средством становления и развития студентов (как личности; субъекта познания, практической деятельности, общения, самосознания), но и, наоборот, способствовать формированию шаблонного мышления, формального и безынициативного отношения к деятельности и т.п.

Во многих случаях использование средств информатизации образования неоправданно лишает студентов возможности проведения реальных опытов своими руками, что негативно сказывается на результатах обучения.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ ІЗ ВИВЧЕННЯ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ФАХУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Бондаренко Г.П.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Найголовніша мета вищої школи на сучасному етапі – розвиток пізнавальної активності студентів, виховання в них вимогливості до себе, бажання й потреби працювати творчо, постійно поповнювати й удосконалювати свої знання. Відомо, що тільки ті знання, які студент отримав самостійно, завдяки власному досвіду, мисленню та активним діям, стають дійсно міцним його здобутком. Саме тому вища школа поступово переходить від подання інформації в готовому вигляді до керівництва самостійною пізнавальною діяльністю студентів, формування досвіду самостійної навчальної роботи. Навчити студентів самостійно опановувати знання – одне з найважливіших завдань сучасної вищої школи.

Проблемою організації самостійної роботи студентів займався багато дослідників (В.Л. Вертегел, Н.І. Гелашвілі, Н.Г. Калашник, Л.М. Клименко, В.О. Кобзарьова, Т.М. Лобода, Г.Р. Передрій, К.М. Псисько, О.В. Рогова, Д.Д. Тетеріна та ін.). Зазначені науковці вважають самостійну роботу студентів „особливою формою навчальної діяльності суб'єкта, важливою складовою навчання, у процесі якої студенти оволодівають знаннями й вміннями, а також розвивають такі якості, як самостійність і активність” [3, 38]. Крім того, раціонально організована самостійна робота має величезний виховний потенціал, сприяючи вихованню у студентів інтелектуальних якостей, виховуючи в них стійкі навички постійного поповнення своїх знань, сприяє „розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, дисциплінованості, наполегливості в досягненні кінцевого результату, самостійності мислення, глибокому осмисленню навчального матеріалу” [1, 46].

Особливого значення застосування активної самостійної діяльності студентів набуває в процесі вивчення мови, особливо її лексичного, зокрема

такої його складової частини, як професійно-наукова термінологія. З досліджень психологів (О.О. Лентьєв, Н.І. Жинкін) відомо, що засвоєння термінологічного поняття – це складний процес, що потребує активної самостійної діяльності студента. Під час вивчення на практичних заняттях нових термінів студентам виявляється досить складно запам'ятати їх, не докладаючи до цього спеціальних зусиль. Адже, як справедливо зазначає В.А. Кондратьєва, „мінімальна повторюваність нових слів у текстах необхідна для їх запам'ятовування, повинна бути не менше 10-15 разів...” [2, 32]. На практиці (в основному через брак часу) така повторюваність досягається досить рідко. Тому надзвичайно важливою (особливо в умовах малої кількості годин на вивчення української мови у ВТНЗ – всього 28 годин аудиторних занять!) є раціональна організація самостійної позааудиторної роботи студентів із вивчення нового термінологічного матеріалу. Успішною організація самостійної роботи може бути лише за умови врахування наступного:

по-перше, робота студента має бути систематичною та методичною: студент повинен переходити від простого матеріалу до більш складного, працюючи щодня не менше години;

по-друге, необхідною передумовою продуктивного навчання є правильна організація самостійної роботи: педагогічне керівництво цим видом навчальної діяльності доцільно здійснювати у формі порад, консультацій (як групових, так і індивідуальних), застосування різних методичних прийомів контролю за перебігом та якістю її виконання;

по-третє, уся самостійна діяльність студентів повинна проходити під постійним наглядом та контролем викладача, бо саме йому належить провідна роль у навчальному процесі. Викладач планує зміст та обсяг самостійної роботи, визначає програмні вимоги до вивчення матеріалу, добирає завдання з поступовим заростанням рівня складності, консультує щодо послідовності виконання, вимог до якості результатів самостійної роботи, максимально індивідуалізує її, готує навчально-методичні посібники, рекомендації, пам'ятки, що допоможуть студентам успішно воротися з поставленим завданням, скоротять час на пошук потрібної інформації. Навчальний матеріал, передбачений для самостійної роботи, обов'язково має вноситися на підсумковий контроль поряд із програмовим матеріалом, який опрацьовується на заняттях.

На самостійне опрацювання доцільно вносити види робіт, виконання яких в аудиторії потребує багато часу, наявності спеціальної довідкової та словникової літератури, дослідницько-пошукової роботи. Це насамперед: переклади великих за обсягом текстів фахового спрямування; укладання на основі фахових текстів та завдань, виконуваних в аудиторії, перекладного російсько-українського словника та тлумачного словника іншомовних термінів; укладання власного міні-словника термінологічних труднощів, до якого кожен студент має виписувати ті терміни та термінологічні сполучення, засвоєння та використання яких викликає у нього найбільші труднощі; дослідницькі завдання, пов'язані зі з'ясуванням походження економічних термінів та професіоналізмів, що мають на меті посилити зацікавленість студентів-економістів до засвоєння фахової термінології.

На нашу думку, лише за таких умов самостійна робота студентів стане основним засобом оволодіння фаховою термінологією українською мовою у вільний від обов'язкових занять час, сприятиме формуванню в них загальнонавчальних, спеціальних та професійних знань, умінь і навичок, розвитку самостійності – провідної якості майбутніх спеціалістів будь-якої галузі.

Література

1. Калашник Н.Г., Вертегел В.Л. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти й виховання. – Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 2005. – 326 с.
2. Кондратьева В.А. Отбор лексики для учебного умения с использованием частотного словаря // Иностранние языки в школе. – № 5. – 1989. – С. 32-35.
3. Лобода Т.М. Самостійність у навчанні – це актуально // Дивослово. – 1998. – № 9. – С. 37-39.

РОЛЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Будаева И.Г., Цабека Е.В.,

Коммунальное учреждение «Луганская средняя общеобразовательная школа I-III ст. № 48», г. Луганск

Одним из путей формирования познавательных интересов школьников является рациональная организация самостоятельной работы учащихся на уроках иностранного языка на основании исследования теоретических аспектов данного вопроса, разрабатываемых психологами, дидактами и методистами и методики организации самостоятельной работы на уроках иностранного языка учителей-практиков в сфере подготовки учащихся школ к дальнейшему обучению в высших учебных заведениях.

Актуальность решения проблемы организации самостоятельной работы учащихся состоит в том, что она, как отмечают исследователи, является одним из показателей общего развития личности школьника, его активности и самостоятельности. Сформированность активности и самостоятельности – важнейший показатель плодотворности учения и работа в этом направлении – одна из определяющих линий в деятельности учителя.

Обычно, говоря об учебной деятельности, исследователи имеют в виду работу ученика в классе. Но организация учебной деятельности школьника включает наряду с классной, его домашнюю, внеклассную и самостоятельную работу по иностранному языку. Наименее изученной и, в тоже время, представляющей наибольший интерес в плане психологического анализа учебной деятельности является самостоятельная работа. Именно в ней более всего может проявляться его мотивация целенаправленность, а также самоорганизованность, самостоятельность, самоконтроль и другие качества личности. Именно самостоятельная работа школьника может служить основой перестройки его позиции в учебном процессе в средней школе и необходимым условием успешного обучения в высшей школе.

Самостоятельная работа, как известно, является одной из важных и широко обсуждаемых проблем в преподавании иностранного языка в школе.

Понятие самостоятельной работы ученика в современной методике обучения иностранным языкам обязательно соотносится с организующей ролью учителя. Под самостоятельной работой в дидактике понимают разнообразные виды индивидуальной и коллективной деятельности учащихся, осуществляемой ими на классных и внеклассных занятиях или дома по заданиям без непосредственного участия учителя.

Остановимся на основных положениях проблемы изучения самостоятельной работы с психологической стороны. Во-первых, самостоятельная работа школьника есть следствие правильно организованной его учебной деятельности на уроке, что мотивирует самостоятельное ее расширение, углубление и про-

должение в свободное время. Во-вторых, в данной трактовке, самостоятельная работа школьника представляет более широкое понятие, чем домашняя работа, которая является выполнением заданий, данных учителем в классе на дом для подготовки к следующему уроку. Самостоятельная работа может включать внеурочную, задаваемую в той или иной форме учителем работу школьника. Но в целом это параллельно существующая занятость школьника по выбранной им из готовых или им самим выработанной программе усвоения какого-либо материала. В-третьих, самостоятельная работа должна рассматриваться как специфическая форма учебной деятельности школьника, характеризующаяся всеми выше перечисленными ее особенностями. Это высшая форма его учебной деятельности. Она, по сути, есть форма самообразования, связанная с учебной деятельностью школьника в классе и имеет первостепенное значение для овладения необходимыми знаниями в период обучения в высшем учебном заведении.

Соотнесем теперь определение самостоятельной работы с основными требованиями к организации внеклассной работы, сформулированными в методике обучения иностранному языку. Как известно, первое требование сводится к тому, что внеклассная работа может только углублять, расширять и совершенствовать знания, умения и навыки учащихся, полученные ими на уроке, но не имеет основной целью сообщение новых знаний, умений и навыков владения языком. Вторым требованием является увлекательность самих форм, процесса и материала работы. Третье требование фиксирует необходимость межпредметных связей. Важным требованием является добровольность и активность школьников в этой работе.

Говоря об особенности понятия самостоятельной работы, в отличие от внеклассной, домашней, нужно отметить то, что она всегда осуществляется на новом для школьника материале, в процессе решения новых познавательных задач, что имеет огромное значение для организации самостоятельной работы в высшей школе.

Принимая во внимание психологические показатели самостоятельной работы, названные выше, можно дать более полную характеристику этого явления с позиции самого субъекта деятельности. С этой точки зрения, самостоятельная работа может быть определена как целенаправленная, внутренне мотивированная, структурированная самим субъектом в совокупности выполняемых действий и корректируемая им по процессу и результату деятельность. Ее выполнение требует достаточно высокого уровня самосознания, рефлексивности, самодисциплины, личной ответственности, доставляет ученику удовлетворение в самосовершенствовании и самопознании.

Все сказанное выше подчеркивает необходимость специальной, учитывающей психологическую природу этого явления, организации не только и не столько учителем, сколько самим учеником его самостоятельной работы. Владение умением организовать самостоятельную работу учеником в школе является залогом достижения целей в высшей школе.

Литература

1. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении. /Под ред. Г.И. Щукиной. - М.: Просвещение, 1984.
2. Аристова Л.П. Активность учения школьников. – М.: Просвещение, 1968.
3. Данилов М.А. Теоретические основы обучения и проблема воспитания познавательной активности и самостоятельности. Вопросы воспитания познавательной активности и самостоятельности: Сб. статей. Казань: Наука. 1992.-С.15-35.
4. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991.

ИМИТАЦИОННОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ФУНКЦИЙ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Вишневский А.В., Вишневская Н.П.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Одной из важнейших проблемных задач современной педагогики является задача создания конкурентоспособного виртуального преподавателя. Новый век - век всеобщей компьютеризации обязывает нас эффективно использовать последние достижения вычислительной техники. Сейчас общество как никогда нуждается в специалистах новой формации с универсальными научно обоснованными и количественно достоверными знаниями. Тезис, что сейчас преподаватель, без использования ЭВМ, не может гибко приспособлять ход обучения к динамике усвоения знаний обучаемым, должен стать основополагающим в организации учебного процесса. Проблемы создания мониторинга учебного процесса (имитатора функций преподавателя для индивидуализации обучения) близки и понятны преподавателям ВУЗов.

В данной работе рассматривается критерий минимизирующий издержки обучения путем адаптации пары «преподаватель – обучаемый». Адаптация осуществляется при помощи тестирующих проблемных задач, оценивается как количество знаний, так и история их получения. Создавая информационные системы с элементами искусственного интеллекта (кибернетических экспертных систем (КЭС)), мы избавляем обучаемых от возможного невежества преподавателя и, в то же самое время, порождаем возможность, формировать (компилировать) конкурентного виртуального учителя. Базируется такая реализация на современные информационные технологии, включающие в себя принцип обратной связи, математическое программирование (МП), имитационное моделирование, конфигурационное управление. Благодаря этому появляется возможность оценить различные стратегии, обеспечивающие оптимальное функционирование данной системы, за счёт проведения виртуальных экспериментов на модели. Развивая идею имитации функций пользователя, здесь обратим внимание на то, как создаются элементы систем искусственного интеллекта. Для этого имитацию переводим в режим, который автоматизированный способ управления постепенно переходит в автоматический. Под искусственным интеллектом понимаем базу знаний, записанной языком математики, в виде триады: математическая модель (ММ), алгоритм, программа (которая работает в автоматическом режиме).

Заключение. Настало время, когда автоматическое принятие решений в виртуальной среде и в виртуальном эксперименте, выходит на передний план. Предложены алгоритмы автоматических блоков имитации среды дескриптивного моделирования. Имитационные эксперименты подтверждают эффективность такого подхода. Математическое программирование с конфигурационным управлением базами знаний оказались гибким инструментом в руках исследователя для проведения деловых игр, обучения и вычислительных экспериментов. Заметим, что виртуальная система существует, модернизируется и, минимизируя издержки, самообучается путём расширения базы знаний.

ПРОВІДНА РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Голубєва С.М., Цопа Г.О., Голубєва Н.М.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Однією з загальноновизнаних особливостей науково-технічного і соціального процесу є бурхливий ріст обсягу інформації. В практику роботи учбових закладів проникають нові джерела подання інформації. Одним із них є метод дистанційного навчання.

Дистанційна форма навчання пов'язана з залученням методів самостійного навчання і саморозвитку особистості.

Відміною рисою дистанційного навчання є те, що студент із об'єкту навчання становиться об'єктом творчості, а навчальний матеріал із предмету за-своєння стає засобом отримання знання. Він дає можливість студентам отримувати як теоретичний так і практичний по кожній дисципліні, а також одержувати план роботи по вивченню дисципліни на кожен день тижня і після виконання завдання відсилати його і одержувати відгук на виконання завдання, а також отримати консультацію по питаннях які можуть з'явитись при вивченні матеріалу.

При дистанційній формі навчання відбувається перерозподіл ролей між загально дидактичними методами навчання. На перше місце виходять методи проблемного навчання різко збільшується значення свірістичного та дослідницького методів, використання яких в очному навчанні обмежено.

Вірне використання проблемного навчання може привести до того, що якість дистанційного навчання буде вищою, ніж якість на очній формі навчання, де в основному використовується низькоефективні інформаційно-рецептивні та репродуктивні методи навчання.

Структура учбової інформації слідує:
теоретичне викладання (основний конспект);
контрольні питання;
практичні роботи, а також тести по кожній темі.

Крім того по кожній темі надається перелік надсилати додаткову навчальну літературу. Теоретичне викладання проводиться з застосуванням електронного варіанту, що дає можливість забезпечити закінченість і цілісність розглянутої теми.

Практичні роботи подані по кожній темі : вони дають змогу студентам виробляти навички засвоєння одержаних знань для розв'язання практичних задач і сприяють виробленню навиків професійної діяльності. Крім того вони виступають як засіб оперативного зворотнього зв'язку.

Для забезпечення високої якості освіти потрібен постійний моніторинг знань студентів, для чого все частіше застосовується системи стандартизованого тестування знань, яке як свідчить світовий досвід до найбільш ефективним інструментом одержання інформації про якість освіти.

Тому після кожної теми лекції подаються тести. Блок дистанційного навчання розробляється по кожній дисципліні: матеріал структурується по тематичних блоках.

Взаємодія студентів і викладачів відбувається через мобільний зв'язок на основі програми управління, яка розміщена в Інтернеті. Програма передбачає видання завдань, їх перевірку, самоперевірку і оцінювання й консультації в режимі реального часу. При виконанні завдання комп'ютерна програма

забезпечує студентів просування вперед по навчальному матеріалу від модуля до модуля. В випадку наявності деяких не вірних відповідей, в рамках області успішності, яка встановлюється викладачем, управляюча система, удержує студента в певному модулі до повного засвоєння ним учбового матеріалу. Якщо наявна велика кількість невірних відповідей, програма повертає студента в попередній модуль. Крім того можливе використання навчальних посібників в електронному виді. Співвідношення опорних конспектів, практичних завдань, тестів і навчальних посібників дозволить забезпечити високий рівень засвоєння навчальних програм і розвиває творчі можливості студентів.

Переважаючим навчального процесу в системі дистанційного навчання є гнучкість, адаптивність, модульність, ефективність засвоєння програмного матеріалу.

МЕСТО САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Грибанов В.М., Балицкая Т.Ю.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Ведущая роль в достижении высокой результативности учёбы принадлежит преподавателям. Однако активность в учебном процессе должна быть взаимной: каждый студент в ходе аудиторных занятий и в процессе подготовки к ним (учебная самостоятельная работа) должен проявлять инициативу, сознательно пользоваться приёмами творческого усвоения знаний, правильно организовывать свой умственный труд.

Переработка и осознание полученных знаний и составляют суть различных приёмов, форм и методов самостоятельной работы студентов.

Каковы приёмы, формы, методы самостоятельной работы студентов? Эти вопросы являются предметом рассмотрения различных методик и пособий по самостоятельной работе по изучению определённого предмета.

Определённые знания, умения и навыки в области самостоятельной работы есть у каждого студента. Однако многие из них испытывают ряд трудностей в её организации, в использовании эффективных приёмов усвоения и применения научных методов самостоятельной учебной работы. Эти трудности в значительной мере обусловлены и отсутствием у них системы знаний о культуре умственной деятельности, умений и навыков самоорганизации и самоанализа своего собственного учебного труда.

Систематизация знаний о методике самостоятельной работы студента позволит значительно повысить эффективность и качество усвоения учебного материала.

Самостоятельная работа по самой своей сути предполагает максимальную активность каждого обучающегося. Она проявляется и в организации работы, и в использовании целенаправленного восприятия, переработки, закрепления, последующем применении усвоенных знаний.

Умение самостоятельно разбираться в теоретических и практических вопросах формируется у студентов под влиянием всего учебного процесса, начиная от записи лекций и заканчивая практикой работы на семинарах.

На практике различают полную и неполную самостоятельность познавательной деятельности. При полной самостоятельности человек сам формулирует цель работы, выбирает тему, подбирает литературу, изучает её, сам себя

контролирует по срокам и качеству работы. Такая полная самостоятельность характерна для многих крупных учёных.

В учебных заведениях мы имеем дело с неполной самостоятельностью, когда студенты используют лекции и консультации преподавателей, рекомендованные учебно-методические пособия, разработки, планы, обсуждение результатов на семинарах. Однако сущность самостоятельности (выработка самостоятельного подхода к методам усвоения изучаемого материала, активное достижение сознательного и прочного его усвоения) при этом остаётся.

Во всех случаях необходимо ориентировать себя на максимальную психологическую активность в усвоении изучаемого материала. В этом заключается суть самостоятельности.

Методика самостоятельной работы не только формулирует практические рекомендации, но и обосновывает их теоретически, сводя воедино данные целого ряда наук (социологии, теории познания, логики, психологии, физиологии, языкознания, теории информации, педагогики и др.).

Самостоятельная работа представляет собой единство внешнего и внутреннего. К внешней её стороне относятся наглядно воспринимаемые действия (организация рабочего места, техника чтения и записи прочитанного). К внутренней стороне самостоятельной работы относятся приёмы самоактивизации, саморегулирования, самоконтроля процессов внимания, воли, памяти, мышления, воображения, чувства и т.п. такие приёмы носят скрытый характер, но их влияние на повышение эффективности и качества самостоятельной работы студента исключительно велико.

Формирование умений и навыков самостоятельной работы может проходить на сознательной и интуитивной основе. В первом случае исходной базой правильной организации самостоятельной работы служат ясное понимание целей, задач, форм, методов работы, сознательный контроль за её процессом и результатами и т.д. Во втором – преобладает смутное, неотчётливое понимание, действие привычек, сформировавшихся под влиянием механических повторений, подражания и т.п. Совершенно ясно, что активизация самостоятельного мышления у студентов невозможна без опоры на их сознание.

У каждого человека формируется свой, индивидуальный стиль самостоятельной работы, в котором индивидуальное и общепринятое образуют сбалансированное единство. Овладение рациональными приёмами самостоятельной работы есть, прежде всего, усвоение опыта других людей, соотносённого с данными науки и обогащённого личным опытом каждого человека.

Осознание сущности и основных этапов познавательной деятельности людей является необходимой предпосылкой правильной организации своей собственной самостоятельной познавательной деятельности каждым отдельным человеком.

Процесс самостоятельной работы строится на базе практического применения логики. Логика рассматривает любой текст как систему высказываний, состоящую из понятий, суждений и умозаключений, подчинённых доказательству определённой мысли. При этом описываются различные приёмы раскрытия объёма и содержания понятий, преобразования языковых форм суждений, типов умозаключений, доказательств.

Самостоятельная работа как организованный процесс действий, приводит к успешному решению конкретных образовательных задач.

СПЕЦИФІКА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ НАПРЯМІВ

Дуда Д.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

У зв'язку с тенденціями переходу навчального процесу до дистанційної форми навчання виникає необхідність розробки та накопичення навчально-методичних матеріалів та підручників у електронному варіанті.

Як відомо, при цій формі навчання виникає дефіцит спілкування студента з викладачем, що приводить до проблеми розуміння теоретичного матеріалу, а особливі труднощі виникають з виконанням індивідуального підсумкового завдання. Ця проблема стає більш актуальною для студентів технічних спеціальностей де зокрема теоретичного курсу студент має володіти технікою практичних розрахунків в де більшості вивчаючих дисциплін.

Тому електронний посібник, що складається, має бути більш змістовним, містити в собі весь матеріал для вивчення курсу і в той же час доступним і зручним у використанні. Навчальна програма має складатись з трьох головних частин: теоретична, тренуюча та контролююча.

Основну увагу необхідно приділити складанню другого блоку посібника (тренувального). Головною метою повинно бути не полегшення рішення задачі для студентів, а полегшення розуміння і пошуку шляхів рішення.

При рішенні задач головне значення має не відповідь (єдина вимога до неї - бути правильною), а процес її одержання тому що саме це формує у студента необхідні навички. Метою практичного рішення задач є вироблення умінь застосувати отримані теоретичні знання на практиці. Частково рішення задач може бути реалізовано і за допомогою тестування, але тестування дозволяє перевіряти тільки кінцевий результат а не хід рішення задачі [1].

Усі відомі компоненти процесу навчання (теоретичний курс, лабораторні роботи і практичні заняття, підсумковий контроль) певним чином включені в технологію навчання дисципліни за допомогою Веб-сторінок (первинні файли, підготовлені в Word, перетворюються у формат HTML, символічний і індексований текст і рівняння перетворюються в графічний формат і впроваджуються у виді малюнків).

Для того щоб студент міг розібратися в проблемі і сформувавати для себе деяку систему, комп'ютер повинен виступати в ролі вчителя і порадирика. Для таких цілей необхідно вказувати "підводні камені" при вивченні теми, постійно підкреслювати і навіть повторювати основні методологічні аспекти. Довідкова інформація в кожному конкретному випадку повинна бути адресна і призначатися для рішення конкретного питання. Необхідна глибина розуміння істоти справи досягається за допомогою гіперпосилань (можна подивитися висновок формули, трактування і сферу застосування фізичного закону, "освіжити" у пам'яті те чи інше поняття [2]).

З урахуванням додатка методичних матеріалів для проведення лабораторних практичних робіт, убудованих шляхом гіперпосилань в електронний посібник, студент без особливої праці зможе провести ряд експериментів доказуючи ті чи інші теоретичні закони, а також значно полегшити собі розуміння і рішення різних задач.

Такий електронний посібник дозволяє ефективно розвивати здібності і професійні навички кожного студента з обліком його індивідуальних особливо-

стей. Але для більш досконалого вигляду посібника, для зручного використання та для розташування матеріалу таким чином, щоб зацікавити студента до вивчення предмету, необхідно щоб над посібником працювали як спеціалісти з предмету так і з області комп'ютерних технологій.

Література

1. Дуплик С.В. Подсистема решателя задач в системе компьютерного обучения // Открытое образование. – 2003. – №5. – С. 5-10.
2. Раинкина Л.Н. Информационные технологии при обучении инженерным дисциплинам // Открытое образование. – 2003. – №5. – С. 15-25.

ВИРТУАЛЬНЫЙ ЛАБОРАТОРНЫЙ ПРАКТИКУМ ПО ОБЩЕЙ ФИЗИКЕ НА БАЗЕ СИСТЕМЫ КОМПЬЮТЕРНОЙ МАТЕМАТИКИ MATLAB

Калюжный Г.С., Харченко Е.И., Букреева Е.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Выполнение лабораторного практикума по физике является неотъемлемой частью образования, как студентов-физиков, так и студентов инженерных специальностей. При выполнении лабораторных работ студенты убеждаются в справедливости общих физических законов и получают навыки их практического применения.

В то же время, организация такого практикума и поддержание его в рабочем состоянии требует значительных финансовых затрат. Кроме того, выполнение практикума возможно только в стенах лаборатории. Такая форма работы не позволяет реализовать ее в рамках программы дистанционного обучения.

Альтернативой является создание виртуального лабораторного практикума, в котором работы выполняются на компьютерах, фактически на математических моделях реальных физических установок. Такой практикум студент может выполнять даже в домашних условиях.

Целью настоящей работы является демонстрация возможности создания виртуального лабораторного практикума на базе системы компьютерной математики Matlab.

В состав системы Matlab входит пакет для моделирования динамических систем Simulink. Фактически, он представляет собой язык визуального программирования, который позволяет моделировать поведения широкого класса динамических систем, включая электрические цепи, механические и термодинамические системы [1].

Исследование систем производится в два этапа. В начале создается блок-схема, которая графически изображает зависящие от времени математические соотношения между входом системы, ее состоянием и выходом. Эти соотношения могут описываться алгебраическими, дифференциальными или разностными уравнениями. Затем с помощью созданной блок-схемы, которая фактически является программой, производится моделирование поведения системы на заданном отрезке времени.

Библиотека приборов Simulink включает такие широко используемые в физических лабораториях приборы, как генераторы синусоидальных колебаний и импульсные генераторы, осциллографы (однолучевые и многолучевые), гра-

фопостроители, цифровые и видеодисплеи, анализаторы спектра и т.д. Это позволяет создать виртуальные аналоги большинства работ лабораторного практикума по общей физике.

В качестве примера создания виртуальной лабораторной работы на базе Simulink рассмотрим лабораторную работу «Сложение гармонических колебаний» [2].

Для практики особый интерес представляет случай, когда два складываемых гармонических колебания одинакового направления мало отличаются по частоте. В результате сложения этих колебаний получаются колебания с периодически изменяющейся амплитудой. Периодические изменения амплитуды колебания, возникающего при сложении двух гармонических колебаний с близкими частотами, называются *биениями*.

Математическая модель процесса выглядит следующим образом:

$$\begin{aligned}x_1 &= A \cos(\omega t); \\x_2 &= A \cos(\omega + \Delta\omega) t, \quad \Delta\omega \ll \omega; \\x &= x_1 + x_2 = \left(2A \cos \frac{\Delta\omega}{2} t \right) \cos \omega t.\end{aligned}$$

Результирующее колебание можно рассматривать как гармоническое с частотой ω , амплитуда которого изменяется по следующему закону

$$A_0 = \left| 2A \cos \frac{\Delta\omega}{2} t \right|.$$

Частота изменения A_0 в два раза больше частоты изменения косинуса (так как берется по модулю), т.е. частота биений равна разности частот складываемых колебаний:

$$\omega_0 = \Delta\omega.$$

Период биений

$$T_0 = \frac{2\pi}{\Delta\omega}.$$

Измеряя период биений на экране осциллографа, можно найти величину $\Delta\omega$, и, если известна частота одного из складываемых колебаний, найти частоту другого. На этом основан метод измерения частоты высокочастотных колебаний в радиотехнике.

На рис.1 представлена блок-схема лабораторной установки, составленная в Simulink.

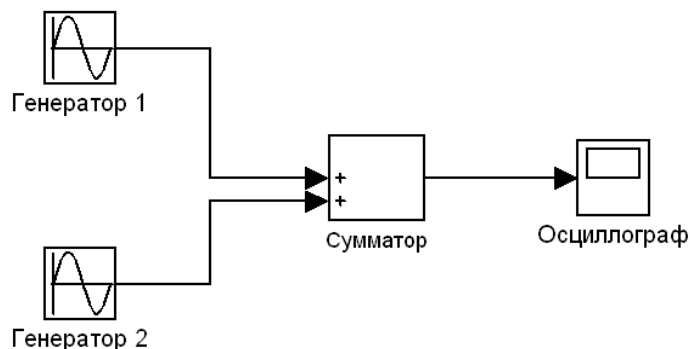


Рис.1. Блок-схема лабораторной установки в пакете Simulink

Для ее физической реализации понадобилось бы два генератора синусоидальных сигналов и осциллограф. Задав частоты генераторов $\nu_1 = 10\text{Гц}$ и $\nu_2 = 11\text{Гц}$, получим приведенную на рис.2 осциллограмму. На ней отчетливо видна картина биений.

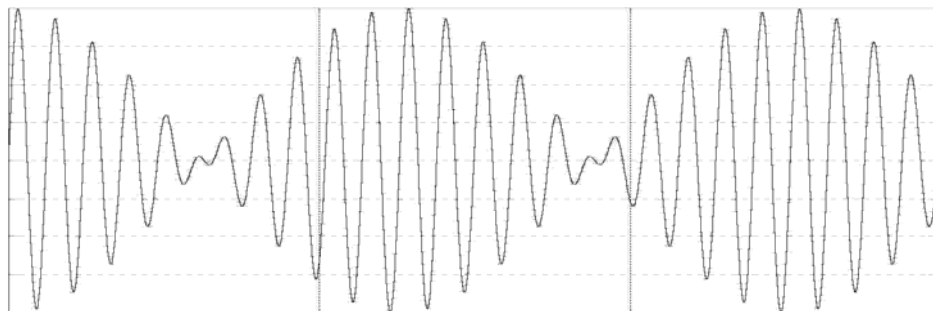


Рис.2. Осциллограмма биений.

Измерение периода биений позволяет вычислить частоту одного генератора по известной частоте второго.

Наглядность и форма полученных результатов виртуальной работы ни в чем не уступают реальной работе.

Следует отметить, что в виртуальном практикуме теряется один важный элемент практикума реального – получение студентами навыков работы с физическими приборами. Его можно устранить, введя в виртуальный практикум несколько занятий в реальной лаборатории, на которых ознакомить студентов с основными приборами и методами их использования. Такая комбинированная форма практикума на взгляд авторов является наиболее приемлемой.

Литература

1. Дьяконов В. Matlab 7.0: учебный курс. –СПб: Питер, 2006. – 656с.
2. Лабораторные работы по физике: Учебное пособие / Под ред. Гольдина Л.Л. – М.: Наука, 1983. – 704 с.

INTERNET - КАК ИНТЕГРИРОВАННОЕ ПРОСТРАНСТВО ЗНАНИЙ ДЛЯ СТУДЕНТОВ

Козлов И.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

На сегодняшний день задачи, которые ставятся высшей школой Украины перед педагогическими кадрами учебных заведений III-IV уровней аккредитации, требуют от преподавательского состава всестороннего усовершенствования процесса обучения студентов с целью повышения качества подготовки выпускников.

В свою очередь в ходе учебного процесса преподавателям зачастую приходится решать непростую задачу: как совместить большой объем учебного материала с качественным обучением? Это, прежде всего, связано с изменениями

учебных программ, в которых значительно сокращено число аудиторных занятий. В связи с чем, много времени отводится на самостоятельную работу студента.

Самостоятельная работа студента – один из важнейших способов обучения. Знания, приобретенные человеком в процессе самостоятельного изучения наиболее устойчивы, поскольку они способствуют развитию и углублению познавательных интересов, формирование стойкого стремления к постоянному усовершенствованию знаний, воспитанию чувства долга и ответственности в обучении.

В настоящее время в связи с развитием новых информационных технологий все большее место в самостоятельной подготовке студентов играет всемирная информационная сеть Internet. Использование ресурсов этой сети позволяет объединить различные источники информации по различным дисциплинам, специальностям и субъектам образовательного процесса; обеспечивает постоянное развитие знаний за счет обновления теории и непосредственного накопления нового опыта.

В связи с этим, на наш взгляд, необходимо при подготовке студентов I-II-го курса значительное внимание уделить изучению компьютерных дисциплин. При этом основной акцент должен быть сделан не на общих вопросах общения студента с персональным компьютером и программным сетевым обеспечением (поскольку в большинстве случаев молодые люди 17-19 лет обладают базовыми знаниями пользователей ПК), а на формирование у студентов навыков работы во всемирной информационной сети internet. Поскольку именно в этой системе на сегодняшний день студент может получить наиболее объемную и систематизированную информацию по различным областям знаний.

Таким образом, в современных условиях наряду с устоявшимися формами обучения необходимо применять и инновационные технологии, которые взаимодополняют друг друга, поскольку это способствует качественной подготовке выпускников высших учебных заведений.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕСУРСОВ INTERNET И ПРОГРАММ КОМПАС 3D И КОМПАС – ГРАФИК ПРИ ИЗЛОЖЕНИИ КУРСА ДИСЦИПЛИН “ИНЖЕНЕРНАЯ И КОМПЬЮТЕРНАЯ ГРАФИКА”

Колесников В.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Интенсивное научно-техническое развитие современной цивилизации сопровождается качественной подготовкой технических специалистов. Восточноукраинский национальный университет имеет славные традиции при подготовке специалистов инженерного профиля. Одними из базовых технических предметов являются начертательная геометрия и машиностроительное (техническое) черчение, которые закладывают основы для изложения учебного материала в курсах инженерная и компьютерная графика. Луганский регион имеет огромный промышленный потенциал, а, следовательно, нуждается в грамотных специалистах, способных осуществлять графические построения с помощью современных компьютерных программ.

На кафедре имеется компьютерный класс с установленной системой трехмерного твердотельного моделирования КОМПАС-3D LT V7 Plus. Группа компа-

ний АСКОН (Российская Федерация) выпустила новые версии систем КОМПАС-3D LT V8 Plus и КОМПАС-3D LT V9 Plus [1, 2]. Коллектив компании постоянно совершенствует САД-систему, добавляя возможности моделирования все более сложных изделий, повышая удобство и скорость работы системы [2].

Изложение дисциплин “Инженерная и компьютерная графика” для студентов технических специальностей заставляет корректировать рабочие планы. Так, при изложении дисциплины студентам специальности “Оборудование для обработки металлов давлением”, используется специальная библиотека КОМПАС-Штамп (доц. Семеняка Л.И.), которая позволяет проектировать штампы для листовой штамповки и пресс – формы.

Для студентов обучающихся на электротехническом факультете (ас. Бочарова И.А.) в ходе проведения практических занятий даются углубленные знания по компьютерной графике с использованием библиотеки КОМПАС – Электрик Pro. Которая предназначена для автоматизации проектирования комплекта документов на электрооборудование объектов производства с применением программируемых логических контроллеров (ПЛК). В качестве объектов производства могут выступать любые объекты, в которых для выполнения электрических связей используется проводной монтаж.

Широкий выбор библиотек входящих в состав системы КОМПАС позволяет целенаправленно использовать и применять их при обучении студентов различных специальностей. Например, 3D-библиотека деталей пресс-форм; библиотека стандартных изделий: детали и арматура трубопроводов для КОМПАС-3D; библиотека стандартных изделий: детали пневмо- и гидросистем для КОМПАС-3D и др.[2].

Качественное образование формирования технических специалистов невозможно без привнесения в процессе изложения предмета новых научно-технических сведений. Возможности всемирной компьютерной сети INTERNET позволяют, как преподавателю, так и студенту получить доступ к последним достижениям в области инженерной и компьютерной графики. Так сайты [3, 4] позволяют ознакомиться с содержанием журналов “САПР и графика”, “Прикладная геометрия. Инженерная графика и компьютерный Дизайн”. Сайты [5, 6] содержат новинки научно-технической информации в области компьютерной графики, имеется множество обучающих программ и даже лекционных курсов [7 – 9].

Ежегодно на университетских и кафедральных студенческих конференциях осуществляется несколько расширенных докладов посвященных обзору возможностей современных компьютерных. Например, под руководством к.т.н. Колесникова В.А. были представлены такие доклады: “Огляд сучасних комп’ютерних програм для побудови зображень” (ст. Зубко В.А., Еременко Д.А. гр. ЕТ 231), “Використання комп’ютерної програми 3D-MAX для побудови зображень технічних деталей” (ст. Зубко В.А., Степанченко Д.Г. гр. ЕТ 231 [10]. В 2006 году в мультимедийной аудитории представлен расширенный доклад студента Зубко В.А на тему: “Некоторые особенности построения машиностроительных деталей и энергетических установок с помощью графических компьютерных программ (автотрансформатор АТДЦТН – 63000/220/110”.

В 2006 году Колесниковым В.А. была пройдена стажировка в техническом университете OTTO-VON-GUERICHKE-UNIVERSITAT в г. Магдебург (Германия) [11], которая позволила ознакомиться с достижениями в области компьютерной графики. В частности, в учебном процессе и в научно-технической деятельности широко применяются симуляционные компьютерные программы, позволяющие моделировать как различные процессы, протекающие, например, в литейной форме, так и проводить построение объектов машиностроения [12]. Особого внимания заслуживают виртуальные лаборатории (3D-цех), лаборатории в кото-

рых расположены различные машины и механизмы, имитирующие их движение на отдельном экране, которые расположены в Simulation Center for Automation [13]. В учебном процессе широко используется программа Pro/ENGINEER [14].

Как отмечается на сайте [15] инженерная и компьютерная графика это предмет и наука позволяющие формализовать оптимизировать и автоматизировать все процессы проектирования материальных объектов. Определив процесс проектирования как симбиоз алгоритмического и эвристического труда системы САПР позволяют в большей или меньшей степени соответственно специфике вопроса формализовать оптимизировать и автоматизировать все процессы проектирования материальных объектов опираясь на созданные базы данных формальных конструктивных и технологических решений.

Дальнейшее обучение студентов нашего ВУЗа, должно проходить в рамках освоения CAD/CAM/CAPP/PDM систем с привлечением новых компьютерных программ и демо – версий, что позволит формировать и выпускать широко эрудированных технических специалистов.

Литература

1. Зыков. О. КОМПАС-3D V9: новые возможности — конструктору, выгода от обновления — предприятию. // САПР и графика. – 2007. – №3. – С. 53 – 57.
2. АСКОН – комплексные решения CAD/CAM/CAPP/PDM. <http://kompas.ascon.ru/products>
3. САПР и графика. // <http://www.sapr.ru>
4. Прикладная геометрия. Инженерная графика и компьютерный Дизайн.
5. <http://jggd.ru>
6. The laboratory of computer graphics at dep. of CS MSU. <http://graphics.cs.msu.ru/>
7. Мир компьютерной графики. <http://www.3dmir.ru/>
8. Лекции по компьютерной графике. <http://rusgraf.ru/graf/>
9. Центр дистанционного обучения компьютерной графике и WEB дизайну. <http://www.dmweb.ru/>
10. Он-лайн журнал по компьютерной графике и анимации. <http://www.render.ru/>
11. Програма – запрошення наукової конференції студентів університету. – Вид-во СНУ, 2003. – 85 с.
12. <http://www.uni-magdeburg.de/Aktuelles.html>.
13. <http://www.uni-magdeburg.de/fmb/forschung/bsp.htm>.
14. <http://www.winmod.de/deu>.
15. <http://www.ptc.com>.
16. <http://ignis.cs.nstu.ru/courses/sapr>.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАФЕДРЫ «ПРИКЛАДНАЯ ФИЗИКА»

Корсунов К.А., Чаленко А.В., Харченко Е.И.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Одной из важнейших проблем, стоящих перед высшей школой, является повышение качества подготовки специалистов. Студент и выпускник высшего учебного заведения должен не только получать знания по предметам программы, овладевать умениями и навыками использования этих знаний, методами исследовательской работы, но и уметь самостоятельно приобретать новые научные сведения.

Активная самостоятельная работа студентов возможна при наличии серьезной и устойчивой мотивации. Важным мотивационным фактором является внедрение в учебный процесс активных методов. Активное обучение - это такая система методов, которая направлена главным образом не на изложение преподавателем готовых знаний, их запоминание и воспроизведение, а на самостоятельное овладение студентами знаний и умений в процессе активной мыслительной и практической деятельности. К основным активным методам обучения студентов относятся проблемные лекции, проблемные семинары, тематические дискуссии, мозговая атака (или мозговой штурм), круглый стол, педагогические игровые упражнения, стажировки, а также различные игровые тренинги, в основе которых лежат инновационные технологии, исследовательские, производственные и организационно-деятельностные игры.

Первым шагом использования инновационных технологий являются деловые или ситуационные формы занятий, а также использование новых информационных технологий, среди которых применительно к обучению можно выделить следующие:

- компьютерные обучающие программы, включающие в себя электронные учебники, тренажеры, лабораторные практикумы, тестовые системы;
- обучающие системы на базе мультимедиа-технологий, построенные с использованием компьютеров, видеотехники, накопителей на оптических дисках;
- интеллектуальные и обучающие экспертные системы, используемые в различных предметных областях;
- распределение базы данных по отраслям знаний;
- средства телекоммуникации, включающие в себя электронную почту, телеконференции, локальные и региональные сети связи, сети обмена данными;
- электронные библиотеки, распределенные и централизованные издательские системы и т.п.

Конкретные программные и технические средства в рамках этих технологий разрабатываются, но главным недостатком применения достижений информатики в образовании является отсутствие научно-методического обеспечения использования новых информационных технологий.

На кафедре «Прикладная физика» профессорско-преподавательским составом разработаны обучающие программы, включающие в себя электронные учебники, лабораторные практикумы, тестовые задания; обучающие системы на базе мультимедиа-технологий, построенные с использованием компьютеров; электронные библиотеки, включающие учебники, книги и научно-методическую литературу, необходимую для учебного процесса. По дисциплинам фундаментального, естественнонаучного и профессионально-практического циклов подготовлены УМКД (учебно-методические комплексы интерактивного характера), которые включают интерактивные электронные лекции, лабораторный практикум и практические занятия. Отметим, что разработаны виртуальные лабораторные работы, интерактивный вид практических занятий по дисциплинам «Введение в теорию ядра» и «Ядерные реакции» с использованием компьютерной математики Mathcad и Matlab, тесты в игровом виде. Изданы методические указания к практическим занятиям по указанным выше дисциплинам - часть 1 (для студентов, обучающихся по направлению «Прикладная физика», специальность 7.070203) / Сост.: Г.С.Калюжный, А.В. Чаленко. В методических указаниях приведен основной материал практических занятий (7 занятий по каждой дисциплине), примеры решения типовых заданий выполнены в среде компьютерной математики Mathcad. Для проверки усвоения изученного материала каждое занятие содержит список контрольных вопросов, указаны темы для самостоятельной работы и необходимая литература.

Для выяснения необходимости и степени использования элементов дистанционного обучения в самостоятельной работе, в рамках научного исследования кафедры по дистанционному обучению был проведен опрос студентов старших курсов. Его результаты показали, что большинство студентов считают использование электронных вариантов УМКД полезным в самостоятельной работе студентов при обучении. Студенты начинают понимать необходимость регулярной и упорной самостоятельной работы, внедрения педагогами и преподавателями в своей деятельности инновационных технологий, что, в свою очередь, способствует росту успешности и развитию положительных черт личности будущего специалиста.

Таким образом, инновационные педагогические технологии рассматриваются, с одной стороны, как вид деятельности, стимулирующий активность, самостоятельность, познавательный интерес студентов к самообразованию, т.е. к дальнейшему повышению квалификации, а с другой - как система мероприятий или педагогических условий, обеспечивающих руководство самостоятельной деятельностью студентов.

Литература

1. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей / Под ред. В.С. Кукушина. – Серия «Педагогическое образование». – Ростов н/Д: издательский центр «Март», 2002. - 320с.

ПРОВЕДЕНИЕ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ И ДОСТОВЕРНОСТЬ ЕГО ОЦЕНИВАНИЯ

Куриная Н.В.,

Кранодонский факультет инженерии и менеджмента Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля, г. Луганск

На протяжении всей истории создания и развития современной системы высшего образования проблеме оценивания качества знаний уделялось первоочередное внимание. Актуальность этой проблемы не снижается и в настоящее время, в связи с падением мотивации учебной деятельности студентов.

Контроль – важнейший, обязательный элемент технологии обучения. От его правильной организации во многом зависят эффективность управления учебным процессом и качеством подготовки специалиста. Обучение не может быть полноценным без регулярной и объективной информации о том, как усваивается студентами материал, как они применяют полученные знания для решения практических задач.

Одним из видов контроля является тестирование, и перед разработчиком заданий для тестового контроля стоит задача определить каким же должно быть общее количество вопросов и насколько они должны быть сложными, чтобы их использование при тестировании давало бы возможность оценить знания студентов с наибольшей достоверностью. Необоснованное уменьшение количества вопросов может привести к тому, что оценка, получаемая студентом по результатам тестирования, во многом становится случайной, так как вопросы не охватывают всего материала темы и тот учебный материал, который студент усвоил в недостаточной мере, может оказаться не включенным в вопросы теста. Завышение количества вопросов и их сложности, с одной стороны, может привести к

тому, что излишние вопросы не уточнят оценку знаний, а просто продублируют уже полученные результаты. С другой стороны увеличивается время, необходимое студенту для ответа по тестам, которые состоят из большего числа вопросов. Это приводит к утомляемости студента, его реакция притупляется и, как следствие, он может при ответах допустить ошибки, связанные не с незнанием учебного материала, а с невнимательностью.

Очевидно, что при определении наиболее подходящего количества вопросов в тестовых заданиях следует учитывать как количество, так и сложность каждого из вопросов, входящих в общую систему тестирования. В связи с этим целесообразно дифференцировать учебную программу по разделам и составить перечень тестов, который охватывает все разделы учебной программы и на основе которого формируются пакеты тестовых заданий соответствующего уровня.

После проведения тестирования необходимо составить матрицу результатов тестирования, с помощью которой, во-первых, можно выявить степень усвоения студентами изучаемых тем курса, во-вторых, дать оценку качеству теста на надежность, валидность и объективность. Объективность позволяет осуществлять коррекцию содержания теста.

Тестирование вырабатывает у студентов установку на систематическую самостоятельную работу с целью достижения высоких результатов. У преподавателя появляются дополнительные данные для управления познавательной деятельностью каждого студента и повышения качества обучения.

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ПОСТРОЕНИЯ СИСТЕМ ОБУЧЕНИЯ

Лобовикова Е.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современный этап развития цивилизации многими исследователями вполне обоснованно классифицируется как начальный этап становления глобального информационного общества. Средства информатики, новые информационные технологии проникают сегодня практически во все сферы жизнедеятельности общества. Проблема непрерывного образования, профессиональной переориентации актуальна сегодня, как никогда раньше, и ее значимость будет возрастать в нашей стране. Отсюда становится очевидной значимость концепции наполнения и использования единого телекоммуникационного образовательного пространства для образовательных систем. В связи с этим актуализируется возможность использования компьютерных телекоммуникационных технологий для построения систем обучения.

Бевзенко Л., Вершинская О., Голобуцкий А., Головки Б., Гуторов В., Делягин М., Дятлов С., Еляков А., Згуровский М., Иванов Д., Иноземцев В., Костенко Н., Лычковская О., Макеев С., Мальковская И., Мельник Л., Пахомов Ю., Пилипенко В., Рудницкая Т., Семиноженко В., Тарасевич В., Щербина В. и другие исследователи развивают концептуализацию проблем формирования информационного общества в плоскости рассмотрения изменений в социально-когнитивных процессах.

Большинство работ, посвященных взаимному влиянию информационных технологий и образования, позволяют выделить ряд основных черт скоростной «информационной трассы», кардинальным образом влияющих на эффективность про-

цесса обучения. Это, во-первых, конвергенция - возможность одновременной передачи информации, включающих текст, аудио- и видеоматериал, цифровые массивы и графики и представление их в цифровой форме. Во-вторых, компрессия (или сжатие) - значительное увеличение скорости взаимодействия и обмена информацией, расширение доступного для передачи информации волнового диапазона, а также возможность передачи больших массивов информации по одному каналу. В-третьих, эффекты гипертекста и интерактивности, позволяющие легко сортировать, обрабатывать или даже изменять информацию и манипулировать ею. В-четвертых, значительное снижение стоимости коммуникации, «преодолевающей пространство и время», вследствие совершенствования компьютеров и телекоммуникационных технологий, а также более точная адресация сообщений. В-пятых, расширение коммуникационных сетей на разных уровнях, а также облегчение подключения к местным и мировой сетям. В-шестых, более широкий доступ к источникам информации с одной стороны при возможности контролировать информационные потоки и участие в процессе коммуникации, с другой. И последнее - специальные навыки и знания, необходимые для освоения новых средств коммуникации. Снижение информационного неравенства (новый вид социальной дифференциации, вытекающий из разных возможностей использования новейших информационных и телекоммуникационных технологий), в данном случае будет способствовать преодолению образовательного неравенства.

Развитие информационных технологий в образовании требует нового подхода в проектировании интеллектуальных систем дистанционного обучения. Если раньше такие системы могли представлять собой набор гипертекстовых, мультимедийных электронных материалов и тестов, то теперь становится крайне необходимо систематизировать и наполнить системы интеллектуальной «начинкой». Главные требования к таким системам: интеллектуальность, открытость, гибкость и адаптивность при организации процесса обучения.

В ходе исследования проблем информатизации образования, была выявлена неоднородность научного знания, выделены *артикулируемые* (явные) и *неартикулируемые* (неявные) знания. Компьютерные системы для поддержки процесса артикулируемой части знания называют *декларативными* - это электронные учебники, базы данных и другие системы, позволяющие накапливать, хранить и передавать информацию учебного назначения, причем не только в виде текстов, но и в форме графических, аудио- и видеоиллюстраций. Компьютерные системы для поддержки процесса освоения неартикулируемой части знания называют *процедурными*, они построены на основе математических моделей. Технологии искусственного интеллекта позволяют увеличить функциональные возможности информационных систем и средств их проектирования.

Компьютерные телекоммуникации обеспечивают эффективную обратную связь, которая предусматривается как в организации учебного материала, так и в общении с преподавателем, ведущим данный курс.

Использование информационных технологий отчасти позволит решить проблему организации полноценного обучения при отсутствии непосредственного контакта обучаемого с преподавателем. Таким образом, реализуется индивидуальный подход к каждому студенту, обучающая система на основе имеющегося практического опыта преподавателя генерирует рекомендации с учетом индивидуальных предпочтений обучаемого.

КОМПЬЮТЕРИЗАЦИЯ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Львова М. И.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Важным средством интенсификации и улучшения учебной работы должна быть компьютеризация обучения. Задача дидактики в связи с этим состоит в том, чтобы определить и обеспечить те условия, при которых такая интенсификация действительно достигается.

Решение указанной задачи связано с преодолением трудностей, обусловленных тем, что одну часть задачи - конструирование и производство ЭВМ - выполняет инженер, а другую - педагог, который должен найти разумное дидактическое обоснование логики работы вычислительной машины и логики развертывания живой человеческой деятельности учения.

По мнению ряда ученых, компьютер является средством и орудием человеческой деятельности, применение которого качественно изменит и увеличит возможности накопления и применения знаний каждым человеком, а также возможности познания [1, 4]. Использование ЭВМ в качестве орудия познания человека означает появление новых форм мыслительной, мнемонической (от греч. *μνημονικόν* - искусство запоминания), творческой деятельности, что можно рассматривать как историческое развитие психических процессов человека [2, 3].

На первом этапе компьютер выступает предметом учебной деятельности, в ходе которой приобретаются знания о работе машины, изучаются языки программирования, усваиваются навыки работы оператора. На втором этапе этот предмет превращается уже в средство решения учебных или профессиональных задач, в орудие деятельности человека.

В настоящее время для того чтобы успешно работать с компьютером, нужно, как отмечают сторонники всеобщей компьютеризации, обладать алгоритмическим мышлением.

Другая трудность состоит в том, что средство является лишь одним из равноправных компонентов дидактической системы наряду с другими ее звеньями: целями, содержанием, формами, методами, деятельностью педагога и деятельностью студента. Все эти звенья взаимосвязаны, и изменение в одном из них обуславливает изменения во всех других. Поэтому установка в вузовской аудитории вычислительной машины или дисплея есть не окончание компьютеризации, а ее начало - начало системной перестройки всей технологии обучения.

Преобразуется прежде всего деятельность субъектов образования - преподавателя и студента. Им приходится строить принципиально новые отношения, осваивать новые формы деятельности в связи с изменением средств учебной работы и специфической перестройкой ее содержания.

Вывод, который делают исследователи в тех странах, где накоплен опыт компьютеризации, прежде всего к развитым странам Запада, состоит в том, что реальные достижения в этой области не дают оснований полагать, что якобы применение ЭВМ кардинально изменит традиционную систему обучения к лучшему. Нельзя просто встроить компьютер в привычный учебный процесс и надеяться, что он сделает революцию в образовании. Нужно менять саму концепцию учебного процесса, в который компьютер органично вписывался бы как новое, мощное средство.

Условия, создаваемые с помощью компьютера, должны способствовать формированию мышления обучающегося, ориентировать его на поиск системных связей и закономерностей. Компьютер является мощным средством оказания помощи в осмыслении людьми многих явлений и закономерностей, однако нужно помнить, что он неизбежно поработает ум, который пользуется лишь набором заученных фактов и навыков.

Сама возможность компьютеризации учебного процесса возникает тогда, когда выполняемые человеком функции могут быть формализуемы и адекватно воспроизведены с помощью технических средств. Поэтому прежде, чем приступить к проектированию учебного процесса, преподаватель должен определить соотношение между автоматизированной и неавтоматизированной его частями.

При проектировании содержания учебной деятельности нужно иметь в виду, что в нее входят знания из предметной области, а также те знания, которые необходимы для усвоения содержания учебного предмета, включая знания о самой предметной деятельности. При этом, чем больший фрагмент обучения охватывает обучающая программа, тем большее значение приобретает этот второй компонент содержания, здесь могут пригодиться элементы математики, формальной логики, эвристические средства решения учебных задач.

Вывод, который делают исследователи в тех странах, где накоплен опыт компьютеризации, прежде всего к развитых странах Запада, состоит в том, что реальные достижения в этой области не дают оснований полагать, что якобы применение ЭВМ кардинально изменит традиционную систему обучения к лучшему. Нельзя просто встроить компьютер в привычный учебный процесс и надеяться, что он сделает революцию в образовании. Нужно менять саму концепцию учебного процесса, в который компьютер органично вписывался бы как новое, мощное средство.

Литература

1. Верлань А.Ф., Тверезовская Н.Т. Дидактические принципы в условиях традиционного и компьютерного обучения// Педагогіка і психологія, 1998. - с.126-132. - №3
2. Грушинский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы. М.: Педагогика, 1997. - 264 с.
3. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. М.: Наука, 1997 – 240 с.
4. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб.-6-е изд.-Мн.: Універсітєцка, 2000. – 560с.

ВИДИ ВПРАВ НА ЗБАГАЧЕННЯ МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ

Макарова М.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Розвиток і вдосконалення загальноосвітньої школи невід'ємно пов'язані з використанням на уроках комп'ютерної техніки. Вона дедалі ширше входить у сфери нашого життя. Комп'ютер став звичним пристроєм у шкільних класах. Школярі в очний та позаурочний час використовують термінологічну лексику, що впливає на якісне опанування знань з інформатики, а в подальшому здатність продуктивно використовувати комп'ютерну техніку в різних сферах життєдіяльності. Однак, як засвідчили наші спостереження навчального процесу під час педа-

гогічної практики, рівень володіння цими вміннями в старшокласників досить невисокий. Проаналізувавши методичну літературу з досліджуваної проблеми таких вчених, як Т.П. Усатенко, Т.В. Нікішина, В. Новосьолова, Роджен Вільямс, Колін Маклінд та ін., можемо зазначити, що в системі засвоєння знань школярів не приділяється належної уваги збагаченню словникового запасу учнів лексикою, яка вживається на уроках інформатики. Відсутні методичні рекомендації для вчителів, у яких би визначалися місце, роль такої роботи, не окреслений необхідний лексичний мінімум, який би давав можливість свідомо засвоювати теоретичні відомості з інформатики, а також вільно оперувати необхідною термінологією, не розроблена система вправ, яка була б спрямована на формування комунікативної компетентності школярів у аспекті вільного володіння комп'ютерною лексикою. Такий стан розробленості проблеми спонукав нас до висновків про актуальність даного дослідження і потребу вдосконалити інформаційну культуру школярів, зокрема мовленнєву.

У дослідженнях Е.І. Машбиц, І.П. Підласого, В.М. Монахова, С.І. Архангельського, Є.Л. Белкіна, Т.В. Габай, Б.С. Гершунського, Н.Ф. Тализіної, Л.Т. Турбовича доведено, що підвищенню ефективності навчальної діяльності сприяє використання комп'ютерів. Комп'ютери виступають засобами покращання якості освіти в навчальному процесі, допомагають підвищити продуктивність праці вчителя та процес засвоєння навчальної інформації, збільшити швидкість засвоєння матеріалу, активізувати мовну діяльність учнів. Щоб реалізувати ці завдання необхідно збільшити кількість вправ на уроках української мови направлених на вивчення термінологічної лексики з інформатики й підвищити комунікативну компетентність учнів у цій галузь. Таким чином, темою дослідження обрано види вправ на збагачення мовлення школярів термінологічною лексикою з інформатики.

На основі аналізу розглянутих класифікацій термінів Р.М. Лейчика, В.І. Іваненка, Б.М. Головіна та Р.Ю. Кобріна, Т.Р. Кияка, З.Б. Куделько, відібрану нами для засвоєння комп'ютерну лексику було запропоновано класифікувати таким чином: терміни слова (непохідні, похідні, складні, абрєвіатури); терміни-словосполучення (прості, складні). Ці групи лексики становлять теоретичну базу для розробки методичної системи збагачення усного й писемного мовлення школярів. На їх основі були розроблені завдання; для того щоб з'ясувати стан проблеми збагачення мовлення школярів словами-термінами, було проведено констатувальний експеримент.

Важливим елементом експериментальної методики навчання стали вправи: рецептивні, репродуктивні, продуктивні, творчі. Вони були розроблені з урахуванням психологічних вікових особливостей школярів, а саме: з'ясування значення терміну за словником, побудова зв'язних висловлювань з використанням комп'ютерної термінології, заміна у текстах неправильно вживаних термінів, оцінка мовлення людей, правильне записування, розшифрування запропонованих термінів, пояснення орфограм.

Вправи, які виконувалися на комп'ютері, склалися переважно з двох частин, оскільки завдання з мови були побудовані за новими формами їх виконання сприяло зацікавленості учнів до предмету.

У розробці й доборі вправ враховувалися вимоги нової дидактичної моделі мовної освіти школярів: формування у них мовної, мовленнєвої і комунікативної компетентності у взаємозв'язку з вихованням культури спілкування. Значимо, що потреба в такому підході набуває особливої гостроти, оскільки, як свідчить наша робота в Інтернеті, культура спілкування і культура мовлення школярів надзвичайно низькі: мовлення, грубе, лайливе, бідне, безграмотне, ввічливе спілкування практично відсутнє, віртуальна поведінка безтактна тощо.

Отже, комп'ютер створює реальні можливості для збагачення мовлення школярів термінами, а саме комплексні лексичні вправи з текстовою основою або у вигляді тестів, запропоновані учням для виконання на комп'ютері, сприяють розвиткові комунікативної компетентності. Таким чином, з комп'ютерним навчанням відбуваються істотні зміни в організації уроку, що сприяє диференціації, індивідуалізації та інтенсифікації навчання.

КОМПЛЕКС ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ПАРАМЕТРІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Малков І.В., Макаренко М.Б.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Перехід вузів до Болонської системи навчання різко підвищив роль і значення самостійної роботи студентів. Одночасно збільшення парку комп'ютерних робочих місць в вузах ставить задачу розробки і використання навчаючих комп'ютеризованих систем, які забезпечать більш ефективний хід самостійної роботи учнів.

При використанні існуючих навчаючих систем часто виникають протиріччя між великим обсягом навчальної інформації й здатністю студентів до сприйняття цієї інформації. Наявний досвід підказує, що використання традиційних навчальних систем при достатньо високому обсязі навчальної інформації не забезпечує задовільну якість засвоєння студентами навчального матеріалу. У зв'язку із цим підвищується значення спеціальних методів і прийомів, що забезпечують у навчаючих програмах візуалізацію параметрів плину навчального процесу, наочність і зручність подання навчальної інформації на екрані монітора. При цьому найкращі умови до освоєння знань забезпечують програми та комплекси, здатні в процесі самостійної роботи створювати у студента інтерес до досліджуваного матеріалу, здатні до пробудження духу змагальності.

Розроблений комплекс складається з чотирьох частин - бази даних, клієнтської частини, сервера й програми-редактора. Редактор здійснює управління обліковими записами споживача, додавання й зміни навчальних матеріалів, а також аналіз й наочне відображення статистичних даних.

Рівень зацікавленості студента визначається шляхом аналізу даних про його інтерактивну активність, яка фіксується у ході діалогу з програмою. Під інтерактивною насиченістю роботи учня розуміється сукупність всіх дій користувача, зроблених ним у ході ознайомлення з навчальним матеріалом.

Навчаючий комплекс фіксує тривалість роботи та кількість інформації що була виведена на екран монітору для кожного учбового фрагменту. Одночасно реєструються результати навчальної роботи кожного студента. Дані про активність кожного студента зберігаються, на їх основі визначається спеціальний коефіцієнт - рейтинг студента.

Основними параметрами, необхідними для визначення рівня мотивації учня до вивчення учбового матеріалу є тривалість роботи з кожним фрагментом знань, обсяг матеріалу, а також інтерактивна насиченість роботи учня. Самооцінка учня дає інформацію про ступінь засвоєння учбового матеріалу. Візуалізація даних, які свідчать про активність учня, створює в ході сеансу навчання настрій, що позитивно відбивається на якості засвоєння навчального матеріалу.

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

Митрохін С.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Інформатизація навчального процесу у вищій школі повинна передбачувати створення та розвиток виробництва та впровадження технічних та програмних засобів, які забезпечують широке використання комп'ютерних технологій у процесі навчання.

Зараз у нашому університеті активно реалізуються ідеї відкритої освіти, що напевно обумовлено насамперед значною кількістю філіалів. Реалізація основних моментів відкритої освіти добре вписується в створену структуру єдиного інформаційно-освітнього простору університету.

Відкрита освіта є засобом навчання студентів, який використовує сучасні інформаційні технології та телекомунікації. У процесі становлення відкритої освіти з'являються різні моделі навчання, які у випадку необхідності мають бути швидко включені у систему відкритої освіти. Серед організаційних форм навчання у цих моделях потрібно використовувати інформаційні сеанси роботи з полями із різних банків знань та баз даних, проектні роботи, ділові та імітаційні ігри, тренінги, дискусії, які дозволяють реалізувати соціалізацію та екологізацію одержуваного знання. Усі перелічені форми припускають високий рівень індивідуалізації навчання, не виключаючи ділового спілкування, як з однокурсниками, так і з головними спеціалістами у сфері навчання.

Утворювана в університеті система відкритої освіти має забезпечувати адекватну поліваріантність моделей навчання.

Одним з етапів цього повинно бути утворення єдиної моделі відкритої освіти, найприйнятнішої за умов нашого вузу.

У основі цієї моделі повинні лежати:

- спеціально розроблені навчально-методичні посібники, призначені для самостійного вивчення курсу;
- комп'ютерна система тестування, призначена для поточного тематичного та підсумкового контролю за навчанням студентів всіх форм навчання;
- диференційована система інтернет-навчання, програма зі створення електронних курсів на сервері;
- off-line консультації, що проводяться викладачем курсу зі студентами всіх форм навчання.

Взаємодія учнів і викладача у відкритій освіті передбачає обмін повідомленнями. Це дозволяє аналізувати інформацію що надходить та відповідати на неї у зручний для кореспондентів час. Для такої взаємодії ідеально підходять електронні комп'ютерні мережі.

Впровадження відкритої освіти у нашому вузі має бути таким:

1. Складається повноцінна бібліотека навчально-методичних посібників з дисциплін, відповідних Державному освітньому стандарту і розрахованих як на аудиторні заняття зі студентами, так і на самостійне вивчення дисципліни.

2. Складається електронна бібліотека навчальних курсів на сервері, яка виступає у якості підтримки навчального процесу та розвитку пізнавальної самостійності студентів.

Невід'ємною особливістю активних методик навчання є зменшення кількості лекційних занять, забезпечивши отримання студентами основних знань у вигляді самостійного ознайомлення з навчальними матеріалами. Електронна форма уявлення освітньої інформації є зручною альтернативою традиційним паперовим навчальним матеріалам: підручниками, посібникам, журналам тощо.; цьому сприятиме диференційована система інтернет-навчання, програма зі створення електронних курсів на сервері. Для викладача при цьому, безумовно, зручною є можливість швидкого внесення виправлень і додавань в навчальний матеріал, і навіть поява нових засобів доставки інформації студентам: через спеціальні архіви на сервері, за допомогою електронної пошти і навчальних WEB-сторінок. При цьому подання у електронній формі насамперед заслуговують навчальні курси, які містять дуже багато візуальної інформації та ілюстративних матеріалів.

Важливою перевагою інтерактивних навчальних курсів є можливість організації самотестування студентами рівня знань, отриманих у ході самостійного вивчення навчального матеріалу.

Поточний й підсумковий контроль знань студентів всіх форм навчання, як із традиційної форми навчання, так і при самостійній роботі студентів із диференційованої системою інтернет-навчання, повинен проводитись у комп'ютерній системі тестування.

Перспективним підходом мирно вирішити проблеми відкритої освіти є асоціативний підхід, який покладено основою реалізації спільних освітніх програм. Усе це має враховуватися під час створення розподіленого освітнього середовища університету, яке дозволить здійснити дві найважливіші і взаємозалежні функції:

- управління навчальним процесом;
- забезпечення студента навчальними матеріалами.

Така можливість з'явиться тільки при об'єднанні розробок навчально-методичної документації та навчально-методичного забезпечення освітніх програм, позаяк зараз у університеті назріла потреба комплексного підходу до розв'язання освітніх завдань.

ДИСТАНЦИОННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Панайотов К.К.,

*Краснодонский факультет инженерии и менеджмента Восточнoукраинского
национального университета имени Владимира Даля, г. Луганск*

Развитие глобальной коммуникационной сети Интернет породило новую волну в сфере предоставления образовательных услуг. Все дистанционные образовательные технологии (особенно сетевые) базируются на одном основополагающем принципе, суть которого заключается в возможности получения образования без необходимости посещения учебного заведения. Технические специальности в систему дистанционного обучения в полной мере действительно никоим образом не вписываются в систему дистанционного образования (ДО). Все эти специальности требуют непосредственного контакта обучаемых лиц с теми объектами, с которыми им придется иметь дело по роду своей профессиональной деятельности. И если они реально ни разу с ними не встречались, то о каких практических навыках может идти речь?

Способы реализации дистанционного обучения техническим специальностям:

В настоящее же время и при существующей ситуации видятся следующие варианты использования дистанционных образовательных технологий применительно к инженерным специальностям:

1. Подготовка специалистов в области разработки и(или) использования компьютерных Hi-Tech.

2. Предоставление возможности получения второго высшего образования (технического и/или экономического) лицам, уже имеющим базовое высшее техническое образование, полученное по очной форме обучения.

3. Повышение квалификации в области компьютерных Hi-Tech для всех желающих без предоставления диплома о высшем образовании, но с выдачей соответствующего сертификата.

4. Ускоренная подготовка на базе техникумов (колледжей, по нынешней классификации), имеющих явно выраженную и очень близкую специализацию технического профиля.

Повышение квалификации в области компьютерных Hi-Tech для всех желающих без предоставления диплома о высшем образовании, но с выдачей соответствующего сертификата – это пожалуй, самый перспективный на настоящий момент способ использования системы ДО. Опыт, накопленный здесь, можно будет с успехом применять при работе по другим вариантам.

Поскольку данный вариант предоставления образовательных услуг представляется наиболее актуальным, его развитие следует начинать как можно быстрее. С этой целью необходимо:

1. Разработать набор курсов с подробными учебными программами, начиная от вводных лекций.

2. Приобрести или срочно подготовить комплекты нужных учебных пособий по работе с wybranными программными продуктами или отдельными курсами.

3. Провести PR-акцию в местных СМИ.

Вопросами обучения работе с компьютерами во всех регионах занимаются сейчас многие фирмы и отдельные лица. Однако предлагаемый вариант выгодно отличается от уже существующих: во-первых, не требуется присутствия обучаемых в каком-либо учебном центре; во-вторых, время и длительность обучения человек выбирает самостоятельно.

Эти услуги, наверняка, будут востребованы непосредственно в городе (регионе) дислокации центра дистанционного образования (ЦЦО), поэтому установку нужного для обучения программного обеспечения и необходимую настройку компьютера пользователя можно организовать силами ЦЦО за небольшую дополнительную плату.

Поскольку общение пользователей с ЦЦО и учебным сервером будет идти по внутренним городским телефонным линиям без выхода в Интернет (этот выход можно легко закрыть, например, паролем или, сделав отдельный зеркальный сервер и выделив дополнительную телефонную линию), то стоимость обучения можно установить не очень высокой и конкурентоспособной. Однако доступ к информации о ВУЗе, на базе которого работает ЦЦО, надо обязательно оставить. Это очень важно как для распространения информационных материалов, так и для расширения сферы влияния PR-акции. Необходимо также организовать и обратную связь с потребителями услуг. Но опять же, без выхода в Интернет. Таким образом, по крайней мере, на первом этапе, можно оказывать образовательные услуги внутри города исключительно через Интрасеть образовательного центра, имеющую выход в городскую телефонную сеть. Если к этому

добавить выдачу сертификатов по окончании соответствующего курса, то у данной образовательной услуги есть неплохой шанс приобрести своих потребителей, а ВУЗу — финансовые поступления и, возможно, дополнительных студентов.

Для этого как можно большую часть учебных и информационных материалов следует перевести в web-формат и сделать их доступными всем студентам, по крайней мере, через собственную интрасеть. Естественно, должен быть и выход в Интернет. Абсолютно необходимо включение Интернет и компьютерных технологий как неотъемлемой части в учебный процесс любого ВУЗа независимо от его участия или неучастия в предоставлении образовательных услуг по дистанционным технологиям.

Дистанционные образовательные технологии на данном уровне развития науки и техники могут применяться только для подготовки специалистов в области компьютерных технологий и различного рода проектирования: дорожники, конструкторы и подобные им. То есть тех, кто по роду своей профессиональной деятельности или редко или вообще не сталкивается с реальными объектами и может довольствоваться их созданными на основе Hi-Tech виртуальными аналогами.

МОДЕЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Петренко Т.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Восточноукраинский национальный университет имени В. Даля является крупным региональным университетом Украины и имеет обширную сеть филиалов. Однако рост конкуренции в настоящее время в борьбе за потенциальных студентов обуславливает необходимость расширения образовательного пространства университета. Одним из направлений превращения ВУЗа в более открытое заведение для внешних относительно региона потребителей образовательных услуг, может стать развитие дистанционной формы обучения.

Большое внимание при организации дистанционного обучения студентов должно уделяться кадровому вопросу, так как одним из основных элементов процесса обучения является преподаватель.

В соответствии с современной кадровой политикой нашего государства преподаватель в системе дистанционного обучения выполняет одновременно функции преподавателя, консультанта и организатора учебного процесса.

Анализ созданных на сегодняшний момент дистанционных курсов показал, что в большинстве случаев разработчик курса и преподаватель - это одно и то же лицо, либо преподаватель принимает активное участие при составлении дистанционных курсов. Выделим основные роли преподавателя в процессе дистанционного обучения: создание и постоянное усовершенствование курса; изучение принципов и методов дистанционного обучения; координация и распределение студентов в соответствии с учебным планом; подготовка учебных материалов для доставки студентам по каналам связи; проведение семинаров и общение со студентами посредством интерактивных систем; оценка промежуточных и итоговых тестовых и контрольных заданий; развитие материалов курса.

Проведенные исследования последних публикаций по данной проблеме позволили выявить основные критерии и требования, необходимые для работы

преподавателя в системе дистанционного обучения. На основе проведенного анализа предложена система действия преподавателя в процессе дистанционного обучения (см. рис.1).

Отметим, что в основе данной модели заложен принцип «черного ящика», которым является преподаватель, поскольку совокупность таких «переменных», как личные качества, уровень активности, поведение, моральные ценности, интересы, представляет собой его внутренний мир. На вход преподавателя поступают задачи, цели и функции, которые ставятся перед ним руководством либо им самим. Важное место занимает воздействие внешних факторов, которые можно отнести к контролируемым, поскольку есть возможность прогноза тенденций их изменения. К ним относятся: законодательные требования Министерства образования и науки Украины (как в области дистанционного обучения, так и в целом образования); положения и приказы руководящих органов (ректората) высшего учебного заведения, а также указания заведующего и коллектива соответствующей кафедры.

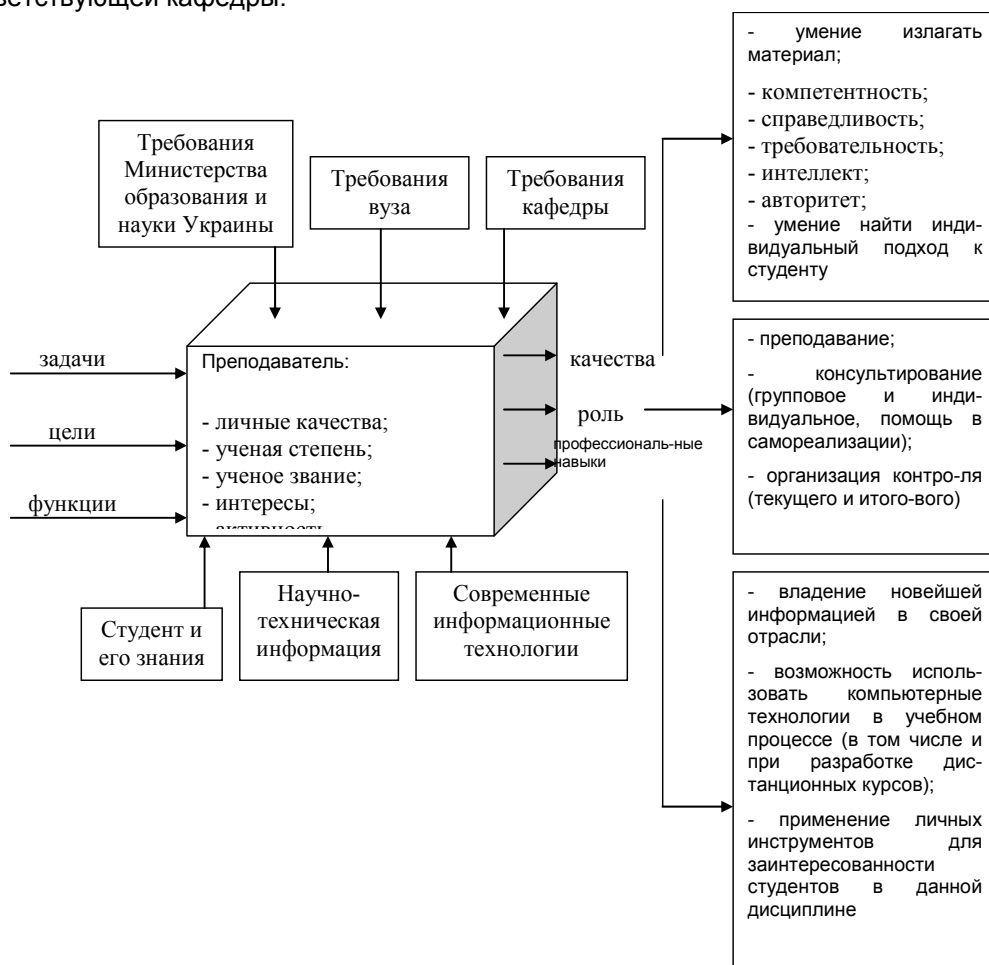


Рис. 1. Преподаватель как субъект дистанционного обучения с точки зрения системного подхода

В другую группу факторов, влияющих на действия преподавателя в системе дистанционного обучения, входят: студент и его знания, которые определяют

методику работы преподавателя в зависимости от накопленных студентом знаний; научно-техническая информация, последние достижения в области науки и современное состояние информационных технологий, что определяет содержание и принципы изложения материала. Эти факторы могут быть отнесены к неконтролируемым, поскольку бурное глобальное развитие современных технологий, постоянно обновляющаяся научно-техническая информация, изменение роли студента в процессе обучения и его личностных качеств в период изменения моральных ценностей и стремлений является не предсказуемым и трудно прогнозируемым, что мешает построению системы в целом. На выходе системы получаем роль преподавателя в ходе обучения, его качества и профессиональные навыки.

Построенная модель функционирования преподавателя в системе дистанционного обучения, на наш взгляд, позволяет выявить ключевые моменты, на которые необходимо обращать внимание при организации системы дистанционного обучения.

КОМПЬЮТЕРНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ И АНАЛИЗ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ

Писарева А.Г., Макаренко М.Б., Грибанов В.М.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В данной работе представлена современная практическая технология компьютерного моделирования экономических систем, необходимая для прогнозирования, планирования, принятия управленческих решений. Тематика работы охватывает исследование процессов управления в экономике, а также оптимальное планирование на производственном предприятии. Модель реализована в программной системе Matlab, а также в среде MS Visual Basic с применением алгоритмов тематической оптимизации и имитационного моделирования экономической динамики.

К концу XX века в результате формирования глобального рынка и увеличения роли транснациональных корпораций складывается целостная система глобальной экономики. В рамках данной системы постепенно складывается особый тип экономики, который устанавливает регламенты и основные правила в сфере экономических операций.

В нестабильном, динамичном и непредсказуемом мире трансформационной экономики особенно остро стоит проблема эффективного управления конкретной фирмой на микроуровне, в рамках теории фирмы. Управление объектом подразумевает возможность влияния на его поведение. Как правило, переход управляемого объекта из начального состояния в конечное можно осуществлять различными способами. Поэтому возникает вопрос о выборе наиболее рационального пути перехода, т.е. о нахождении наилучшего способа управления объектом экономики. Для решения этой проблемы все активнее используются компьютерные модели. Компьютерное моделирование является одним из эффективных методов изучения сложных систем. Разработанные компьютерные модели проще и удобнее исследовать. Они позволяют проводить вычислительные эксперименты, реальная постановка которых затруднена или может дать непредсказуемый результат. Логичность и формализованность компьютерных моделей позволяет выявить основные факторы, определяющие свойства изучаемых объектов, исследовать отклик физической системы на изменения ее па-

раметров и начальных условий. Компьютерное моделирование требует абстрагирования от конкретной природы явлений, построения сначала качественной, а в последствии и количественной модели. За этим следует проведение серии вычислительных экспериментов на компьютере, интерпретация результатов, сопоставление результатов моделирования с поведением исследуемого объекта, последующее уточнение модели и т. д.

В данной работе представлена современная практическая технология компьютерного моделирования экономических систем, необходимая для определения причинно-следственных связей в экономике, прогнозирования, планирования, принятия управленческих решений. Модель реализована на персональном компьютере в программной системе Matlab, а также в среде MS Visual Basic с применением алгоритмов математической оптимизации и имитационного моделирования экономической динамики.

Данный программный продукт позволяет вначале исследовать рассматриваемую систему на устойчивость. Управление в принципе невозможно, если поведение объекта непредсказуемо в достаточной для этого мере. Так как в качестве объекта управления было выбрано производственное предприятие, то поставленной целью является решение задачи оптимальной экономичности. Т.е. необходимо найти оптимальные процессы управления, траекторию перехода системы из одного состояния в другое. Основой алгоритма нахождения оптимального, эффективного управления экономическим объектом в данной работе был взят принцип множителей Лагранжа. В общем виде задача отыскания оптимального управляющего воздействия может быть записана следующим образом: найти оптимальное управление $u(t)$, доставляющее минимум функционалу

$$J[x, u] = \int_{t_0}^{t_f} f_0(x, u, t) dt \quad (1)$$

для системы, описываемой уравнением $\dot{x} = Ax + Bu$ (при заданных матрицах затрат A и B), подчиняющейся управлениям движения

$$\dot{x}(t) = f(t, x, u), \quad (2)$$

и ограничениям

$$\varphi_j(t, x, u) = 0, \quad j = \overline{1, m} \quad (3)$$

при известных начальных и конечных состояниях системы

$$x(t_0) = x_0, \quad x(t_f) = x_f \quad (4)$$

Алгоритм программы и этапы решения поставленной задачи:

1. Система проверяется на управляемость путём построения матрицы управляемости $y = (B, AB, A^2B)$. Если определитель полученной матрицы не равен нулю и ранг исходной матрицы совпадает с размерностью задачи, то система вполне управляема. Можно продолжить решение задачи об отыскании оптимального управления системой.

2. Формируется задача по исходным данным;

3. Составляется функция Лагранжа L

$$L = -f_0 + \sum \psi_i (f_i - \dot{x}_i) + \sum \lambda_j \varphi_j ; \quad (5)$$

4. Составляются уравнения Эйлера – Лагранжа, т.е. находятся необходимые уравнения для решения

$$\frac{\partial L}{\partial x_i} - \frac{d}{dx} \frac{\partial L}{\partial \dot{x}_i} = 0 \Leftrightarrow \frac{\partial L}{\partial x_i} = \dot{\psi}_i, i = \overline{1, n}, \quad (6)$$

$$\frac{\partial L}{\partial u_j} = 0, j = \overline{1, r}, \quad (7)$$

5. Находится общее решение для x_1 и x_2 . Так как в поставленной задаче искомыми функциями являются $(x(t), u(t))$, то можем отметить, что для $x(t)$ задача является задачей вариационного исчисления с фиксированными концами (см.4). Вместе с уравнениями (2), (3) и начальными и конечными условиями (4) уравнения (6), (7) составляет система, из которой полностью определяются все $2n$ констант из (6) и $n+m$ неизвестных функций ψ_i и λ_i из (5);

В реализованном программном продукте ввод исходных данных осуществляется путем заполнения полей главной формы, названия которых соответствует названию переменных в математической модели. Корректность вводимой информации проверяется на уровне поля. К программной оболочке, реализованной на языке программирования MS Visual Basic, подключен модуль системы Matlab, средствами которого производятся все математические вычисления и строятся графики по полученным данным (визуализация конечного результата).

Для конкретного примера результатом работы программы является решение (8), которое помещается в базу данных (БД), и двух- и трехмерный графики оптимального управления заданной системы (рис.1, рис.2).

$$\begin{aligned} x_1(t) &= 2t^3 - 3t^2 + 1, \\ x_2(t) &= 6t^2 - 6t, \\ u(t) &= 12t - 6 \end{aligned} \quad (8)$$

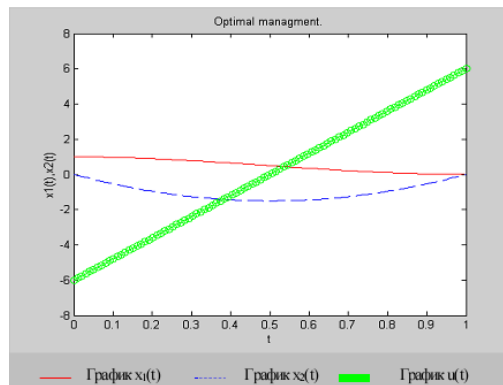


Рис.1 Двухмерный график оптимального управления системой

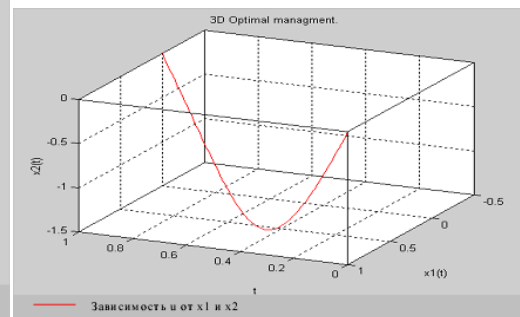


Рис.2 Трехмерный график оптимального управления системой

Меняя входные параметры можно проследить изменения состояния системы, т.е. построить имитационную модель реакции системы на воздействие. Исходы, проводимых на модели экспериментов, хранящиеся в БД, являются статистической информацией, которая необходима для определения причинно-следственных связей между параметрами, прогнозирования, планирования и принятия управленческих решений.

Литература

1. Истомин Л.Ф., Рамазанов С.К. Современная теория управления. - Луганск: МЧП «Престиж - сервис», 2004. – 260с.
2. Нефедов Ю.М. Теория управления Уч. Пос. – Луганск: изд-во ВНУ им. Владимира Даля, 2003.-225с.
3. Рамазанов С.К., Каиненко Н.А., Велигура А.В. Имитационное моделирование - Луганск: изд-во ВНУ им. Владимира Даля, 2004.-221с.

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ КОНТРОЛЮЮЧИХ ТЕСТІВ ПРИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Поляченко О.Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Сучасна українська освіта останніми роками зазнає великі якісні зміни. У зв'язку з переходом вищої освіти, відповідно до Болонського процесу, на модульне навчання велика увага приділяється підвищенню ефективності і контролю якості освітнього процесу.

Особливе місце серед форм контролю в системі підготовки фахівців займає тестування. В даний час комп'ютерне тестування все частіше застосовується для об'єктивної оцінки рівня учбової підготовки студентів в комплексі з традиційними видами, які не завжди об'єктивно можуть оцінювати знання і уміння. Перевага комп'ютерного тестування полягає в тому, що воно дозволяє значно прискорити процес обробки результатів, зменшити витрати на друк бланків тесту, змінювати послідовність завантаження завдань тесту при кожній новій спробі. До гідності комп'ютерного варіанту слід віднести і те, що воно звільняє викладача від нудної і копіткої процедури підрахунку результатів виконання тесту, що особливо важливе при роботі з великими масивами даних, значною мірою знижує можливість механічної помилки. Оскільки студент при роботі з комп'ютерною версією тесту дізнається попередній результат відразу після закінчення тестування, це значною мірою знімає вантаж тривожного очікування результату, перебування в невідомості, що створює негативний емоційний стан.

На даний момент запропонована система контролюючих тестів по інформаційних технологіях. Ця система охоплює всі розділи підготовки і дозволяє здійснити контроль засвоєних знань по вибраному напряму підготовки.

Забезпечуючи виконання високих вимог до підготовки фахівців, питання тестів можна підрозділити на наступні види:

- розпізнавання (засвоєння на першому рівні найзагальніших уявлень дозволяє студентам розпізнати необхідну інформацію);
- механічне відтворення (без уміння пояснити відповідь);
- алгоритмічне розуміння типових випадків;
- фрагментарне застосування лише в межах даної конкретної дисципліни;
- евристичне застосування відомих методик до окремих випадків;
- цілісне розуміння методики свого предмету.

Тести розробляються у відкритій або закритій формі. Електронна система контролюючих тестів містить питання по всіх розділах підготовки фахівців. Для кожного рівня складності складається свій варіант завдання і своя структура тесту. Можливість швидко орієнтуватися в широкому тестовому матеріалі дозволяє

програмна оболонка «Test_Student» – тестовий генератор “Random_Test” і тестер “IQ_Student”.

ПЗ “Random_Test” і “IQ_Student” забезпечують:

- Введення текстового матеріалу, додаткових спецсимволів, математичних формул, графіків, малюнків, ілюстрацій, таблиць за допомогою текстового процесора Microsoft Word.
- Систематизацію питань відповідно до вищенаведеної класифікації в процесі створення і проведення різних форм і типів тестів (відкритого і закритого, тестів на встановлення послідовності і відповідності; з обмеженням за часом не тільки на важ тест, але і на кожне окреме питання; з довільним і строго заданим послідовним порядком виконання тесту).
- Діалоговий дружний інтерфейс користувача з комп'ютером, робота користувача з калькулятором, довідниками і іншими програмами.
- Обмеження розміру тестових файлів, захист тестів паролем, захист файлів з результатами від змін.

Завдання для тестів розбиті на три рівні складності: низький, середній, підвищеної складності. Викладач має можливість за бажання помінати варіант і рівень складності, якщо завдання здається йому дуже простим або, навпаки, дуже складним.

Коли завдання виконане, програма підраховує число набраних балів. Якщо число балів нижче за норму необхідною для заліку, видається тест тієї ж категорії складності, але вибір пропонованих питань по даній темі буде іншим. Після виконання тестів студент отримує підсумкову оцінку по даній дисципліні. Якщо кількість набраних балів за тест його не влаштовує, він може пройти його ще раз, але підсумкова оцінка відповідатиме зважене середнє від величин усіх спроб.

При перекладі кількості правильних відповідей на питання тесту в оцінку за дванадцятибальною шкалою можна користуватися наступними критеріями.

Таблиця 1

Відповідність кількості правильних відповідей підсумкової оцінки по дисципліні

% правильних відповідей	Національна шкала	Університетська шкала	Шкала ECTS	
100	Відмінно 5 балів	12	A	Відмінно
95		11		
91		10	B	Дуже добро
90	9			
85	Добре 4 бала	8	C	Добре
81		7		
80		6		
75	Задовільно 3 бала	5	D	Задовільно
70		4		
60		3		
40	Незадовільно	2	FX	Незадовільно
20		1		
0		0		

Як відомо, досягши рівня засвоєння близько 70% від загального об'єму знань і умінь, визначуваних вимогами програми, студент надалі успішно поповнює і розвиває отримані знання. Тому рівень 70% від числа питань тесту можна прийняти за нижню межу для оцінки “Достаньо” або 4 бали. Нижче 70% правильних відповідей оцінюється як “Незадовільно” в діапазоні від 1 до 3 балів. Оцінка «Задовільно» або 5-6 бали може бути поставлені за 71-80 правильних відпові-

дей. Оцінка «Добре» або 7-9 бали може бути поставлені за 81-90 правильних відповідей. Оцінка «відмінно» або 10-12 балів виставляється, коли число правильних відповідей, відповідає 91-100%. Відповідності кількості правильних відповідей підсумкової оцінки приведені в табл. 1.

У вживаній електронній системі тестування є можливість автоматично ранжувати складність питання вже після відповідей на тест всієї групи студентів і відповідно міняти кількість балів за певне питання, в результаті цього підвищується об'єктивність тестування.

Висновок: якнайкращий результат оцінки якості підготовки досягається при комплексному використанні всіх методів контролю, що дозволяють забезпечити достовірність результатів перевірки знань, навиків і умінь студентів, одним з яких і є комп'ютерне тестування.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТІ

Поляченко О.Ю., Тищенко А.Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Основною проблемою дистанційної освіти є ідентифікація слухача і підтвердження його прав на доступ до інформаційних ресурсів навчального закладу. Деякі біометричні характеристики унікальні для кожної людини, і їх можна використовувати для встановлення особи або перевірки декларованих особистих даних:

- для ідентифікації (замість введення імені користувача);
- спільно з паролем або персональним ідентифікатором (таким, як USB-key eToken) забезпечення аутентифікації двохчинника.

В даний час на ринку інформаційних технологій з'явилися USB-key eToken з детектором відбитків пальців, використання якого дозволяє організувати доступ до інформаційного простору. USB-key eToken захищен від підробки, його неможливо скопіювати, тому що після персоналізації USB-key eToken, ключі доступу ніколи і ніде не з'являються у відкритому виді, користувачі унікально ідентифікують і аутентифікують себе з використанням унікального імені користувача і пароля.

Таким чином, для організації доступу до інформаційних ресурсів слухачів дистанційного навчання та контролю виконання навчального плану пропонуємо використовувати системи контролю доступу, структурна схема якої приведена на рис. 1.

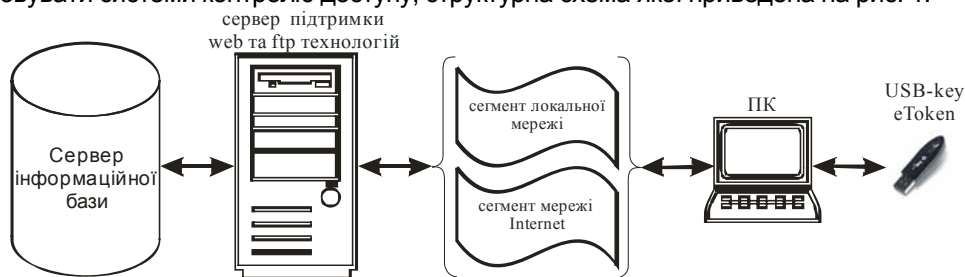


Рис. 1. Структурна схема системи контролю доступу до інформаційних ресурсів при дистанційній освіті

Кожен слухач одержує на руки персональний USB-key eToken, а також логін, пароль. Перед початком роботи з інформаційними ресурсами слухач підключає свій USB-key eToken до ПК, який має підключення до сегменту локальної мережі навчального закладу або мережі Internet. Клієнтська частина додатка програмного забезпечення визначає наявність USB-key eToken і зчитує відтіля реєстраційні дані. Виконується базова перевірка цих даних (цілісність і т.п.), після чого додаток установлює захищене з'єднання за допомогою сервера підтримки web та ftp технологій із сервером інформаційної бази. Введені з клавіатури дані авторизують USB-key eToken, після цього відправляється ключ користувача до серверу інформаційної бази. У свою чергу, сервер інформаційної бази перевіряє наявність у базі даних користувачів подібного запису. Для підвищення захищеності системи паролі зберігаються у інформаційній базі даних у вигляді зашифрованих відбитків. Якщо подібний запис у базі знайдено, сервер інформаційної бази виконує також ряд додаткових перевірок (термін дії картки, рівень доступу та ін.). При проведенні сеансу доступу, сервер інформаційної бази перевіряє наявність дозволу на використання інформаційних ресурсів. Якщо користувача авторизовано успішно, сервер інформаційної бази передає користувачу необхідний дозвіл. Використання захищеного з'єднання зводить нанівець перехоплення даних. Клієнтська частина програмного забезпечення стежить за наявністю USB-key eToken. У випадку відключення або витягу USB-key eToken з'єднання клієнта із сервером інформаційної бази розривається. У свою чергу, при проведенні сеансу з мережі Internet, сервер інформаційної бази стежить за тим, який термін дії картки надано користувачу. По закінченні цього терміну сервер інформаційної бази також розриває з'єднання.

ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ДЛЯ ДОСТОВІРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КОРИСТУВАЧА

Поляченко О.Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

У зв'язку із збільшеною інформатизацією сучасного суспільства і збільшенням числа об'єктів і потоків інформації, які необхідно захищати від несанкціонованого доступу, все більш актуальними стають проблеми використання технологій ідентифікації особи по біометричних параметрах для розмежування доступу до інформаційних ресурсів.

Ідентифікація на основі біометричних даних — це засіб автоматичного пізнання особи на базі унікальних фізичних (або фізіологічних) або поведінкових параметрів. Вважається, що ця методика незабаром стане головним конкурентом цифровим сертифікатам і смарт-картам зважаючи на свої переваги. У табл.1 приведені основні достоїнства і недоліки від впровадження біометричної ідентифікації.

До фізіологічних характеристик належать особливості відбитків пальців, сітківки і рогівки очей, геометрія руки і особи та інш. До поведінкових характеристик відносяться динаміка підпису (ручний), стиль роботи з клавіатурою. На стику фізіології і поведінки знаходяться аналіз особливостей голосу і розпізнавання мови.

При всьому теоретичному різноманітті можливих біометричних методів застосованих на практиці серед них небагато. Основних методів три - розпізнавання

по відбитку пальця, по зображенню особи (двомірному або тривимірному - 2D- або 3D-фото) і по веселковій оболонці ока.

Таблиця 1

«ЗА» і «ПРОТИ» біометричної ідентифікації

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ідентифікація відбувається не по принципах «щось знаю» (пароль) і «чимось володію» (електронна картка), а за принципом «що я є» (фізичні параметри). ➤ Унікальні людські якості хороші тим, що їх важко підроблювати. ➤ Біометричні характеристики не можуть бути забуті або втрачені, їх завжди легко «пред'явити» 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Недовір'я з боку користувачів. ➤ Недолік точності. Жоден з біометричних підходів не дає 100%-й точності. ➤ Висока ціна. Витрати, пов'язані з реалізацією і підтримкою біометричної системи, вище, ніж при використанні паролів. ➤ Загроза конфіденційності. Біометричні технології припускають збір інформації особистого характеру.

Спробуємо порівняти основні біометричні методи. У табл. 2 зведені якісні характеристики різних біометричних методів. Для порівняння використовуються ті критерії, яким повинен в тому або іншому ступені відповідати будь-який біометричний метод.

Таблиця 2

Характеристики біометричних методів

Критерії оцінки	Біометричні методи			
	Веселкова оболонка	Палець	Обличчя (3D)	Обличчя (2D)
Універсальність	Добре	Добре	Відмінно	Відмінно
Унікальність (помітність)	Відмінно	Добре	Добре	Погано
Перманентність	Відмінно	Добре	Добре	Погано
Вимірність	Погано	Погано	Добре	Добре
Устройчивість до навколишнього середовища	Добре	Погано	Добре	Погано
Стійкість до підробки	Погано	Погано	Відмінно	Погано
Соціальна прийнятність	Погано	Погано	Відмінно	Відмінно
Точність	Добре	Добре	Добре	Погано

Режимі операційного тестування показав, що три методи розпізнавання - по відбитку пальця, по тривимірному зображенню особи, по веселковій оболонці ока - володіють порівнянною точністю. При цьому розпізнавання по двомірному зображенню особи поступається перерахованим методам по точності на порядок, так само як і інші, відсутні в табл. 2, біометричні методи (розпізнавання по геометрії руки, по голосу та інш.). З іншого боку, двомірне зображення особи найзручніше для візуального порівняння оператором.

Таким чином, для збільшення точності в режимі ідентифікації доцільно використовувати декілька біометричних методів одночасно.

СИСТЕМА КОНТРОЛЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАНЦЕВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Ряannelь Т.Я.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Данное сообщение ставит целью показать некоторые аспекты организации системы контроля при обучении русскому языку на начальном этапе. Контроль знаний, умений и навыков при обучении иностранных учащихся является составной частью педагогического процесса и служит для управления учебным процессом, установления соответствия между намеченными целями и достигнутыми результатами. Контроль дает возможность преподавателю рационально распределить время, необходимое для развития всех видов речевой деятельности, выявить эффективность тех или иных приемов обучения, а также правильно построить программу работы на будущее в соответствии с конечными целями обучения. Осуществление контроля является психологическим стимулом для учащихся.

Учитывая требования комплексного подхода к процессу обучения русскому языку как иностранному, контроль должен охватывать как проверку усвоения языкового материала (и навыков владения им), так и контроль речевых умений.

Традиционно выделяют следующие виды контроля: текущий, поэтапный и итоговый. Текущий контроль осуществляется преподавателем практически на каждом уроке, когда учащиеся выполняют речевые упражнения на отработанном языковом материале. При этом проверяется усвоение произносительных, грамматических и лексических норм языка. Поэтапный и итоговый контроль необходимы для проверки навыков и умений во всех видах речевой деятельности. Виды контроля тесно связаны между собой, и поэтому текущий и поэтапный контроль должны подготовить учащихся к выполнению итогового контроля.

Необходимость контроля знаний, умений и навыков в учебном процессе общепризнанна. Современные учебники русского языка для иностранцев не содержат контрольных заданий и уроков. Например, в учебном комплексе «Старт» есть лишь повторительные уроки, в других же учебных пособиях нет и этого, в связи с чем каждая кафедра, решая задачи оптимизации и эффективности обучения, создает свои материалы, определяет время и методику контроля.

На нашей кафедре разработана система контроля в соответствии с требованиями «Программы по русскому языку для студентов-иностранцев, обучающихся на подготовительных факультетах». Контрольные материалы состоят из 6 письменных лексико-грамматических работ, осуществляющих проверку уровней владения учащимися навыками и умениями во всех видах речевой деятельности: 3 работы в первом семестре (две этапные и одна итоговая) и 3 во втором.

При составлении контрольных материалов учитывались следующие положения.

Контроль не является самоцелью, он представляет собой завершающий этап деятельности студентов по применению полученных ими знаний, навыков и умений, т.е. проверочная работа объединяет в себе контроль с дальнейшим развитием данных навыков и умений.

Задания всех контрольных проверок, взятых в целом, должны представлять собой строгую систему, в которой требования, объем материала и формы каждой последующей контрольной формируются на основе предыдущей и развивают их на новом этапе.

Задания контрольной проверки на определенном этапе должны охватывать все виды речевой деятельности.

Задания не должны быть новыми для студентов.

Задания не должны основываться на материале, который дается для пассивного усвоения.

Письменные лексико-грамматические работы ставят своей целью проверить определенные навыки и умения в письме:

1) графические и орфографические навыки письма;

2) умение зафиксировать в письменной форме воспринимаемые на слух фразы (диктант, который является обязательной частью контрольной работы).

Навыки аудирования проверяются на материале специально подобранных текстов после звукового предъявления (письменные ответы на вопросы).

Контроль усвоения учащимися необходимых грамматических норм русского языка осуществляется на материале выполняемых ими упражнений, строго регламентируемых заданий, а также грамматических тестов.

Контролируются также навыки чтения и говорения. На наш взгляд, необходимо разнообразить используемые приемы контроля говорения. Так, например, для развития навыков оформления предложения, предполагающих автоматизированное пользование грамматическими и лексическими правилами, можно ввести такие виды заданий: завершение предложений (есть во II семестре), распространение предложений, конструирование предложений по образцу.

Для развития навыков использования речевых образцов, которые связаны с выбором адекватных языковых средств, можно предложить следующее задание: восстановить диалог по репликам собеседника.

Во втором семестре особое внимание следует обратить на формирование навыков построения высказывания, требующих от студентов умения «находить» речевые модели, адекватные представленной ситуации, и соединять их в определенной последовательности. Виды заданий: описание картины; составление рассказа по серии ситуативных картинок или одной сюжетной картинке, речевой ситуации; расширение текста. При этом широко используются наглядные пособия.

Система контроля, которая разработана на нашей кафедре, ежегодно корректируется, в нее вносятся изменения и дополнения, вытекающие из опыта работы преподавателей.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛАБОРАТОРНОГО ЭКСПЕРИМЕНТА ДЛЯ АКТИВИЗАЦИИ СТУДЕНТОВ И РАЗВИТИЯ ИХ ТВОРЧЕСТВА

Семенкова Н.Ф., Мартынюк Т.А., Чаленко А.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Основная задача высшего образования заключается в формировании творческой личности специалиста, способного к саморазвитию, самообразованию, инновационной деятельности. Решение этой задачи вряд ли возможно только путем передачи знаний в готовом виде от преподавателя к студенту.

Огромные социальные преобразования, которые происходят в нашей стране, бурный научно-технический процесс предъявляют все более высокие требования к обучению и воспитанию каждого человека. В этих условиях стано-

вится особенно актуальным формирование у студентов творческого подхода. В настоящее время объем необходимых для усвоения знаний сильно возрос. Огромное количество энергии уходит у студентов на заучивание различных фактов, у них все меньше и меньше времени остается на творчество, на самостоятельное познание мира. Студент перестает быть творцом, он превращается в исполнителя, теряет способность самостоятельно находить решения.

Современный этап развития науки и техники требует подготовки высококвалифицированных специалистов в области естественных наук. Решению этой задачи, с учетом выше изложенного, будет способствовать дисциплина «Физпрактикум», которая изучается студентами специальности 6.040204 – «Прикладная физика» в течение 5 семестров.

Физический практикум имеет своей целью вооружение студентов целым комплексом знаний, умений и навыков, относящихся к организации и проведению экспериментальных научных исследований. Для подготовки будущих специалистов необходимо развивать творческую сторону лабораторных работ, чтобы каждая имела исследовательский характер.

Физпрактикум включает в себя выполнение лабораторных работ, эксперимента, решение задачи, сдачу коллоквиума. Выполнение лабораторных работ, как и другие виды учебной деятельности, содержит много возможностей применения активных методов обучения. При проведении лабораторных работ необходимо создать условия для максимально самостоятельного их выполнения студентами. Поэтому при выполнении работы преподавателю необходимо провести экспресс-опрос по теоретическому материалу данной работы, проверить бланк отчета по лабораторной работе, подготовленный студентом дома, проконтролировать работу студента и оценить полученные данные. Любая лабораторная работа должна включать глубокую самостоятельную проработку теоретического материала, изучение методик проведения и планирования эксперимента, освоение измерительных средств, обработку и интерпретацию экспериментальных данных.

Лабораторные работы создают основу экспериментальных навыков у студентов в определенной области физики и дают возможность стимулировать активность, самостоятельность и интерес студента к самообразованию. Например, выполняя лабораторную работу по механике «Изучение кинематики и динамики поступательного движения с помощью машины Атвуда» студентам предлагается выполнить лабораторные эксперименты. Приборы, применяемые в этой работе, можно использовать для постановки основных экспериментов и демонстрационных опытов по кинематике и динамике. К ним относятся: демонстрация равномерного движения, демонстрация ускоренного движения и определение зависимости перемещения от времени, определение мгновенной скорости и установление ее зависимости от времени, определение ускорения свободного падения, исследование зависимости ускорения тела от массы и действующей на него силы.

Слово «эксперимент» происходит от латинского *experimentum* (испытание). Эксперимент–наблюдение и анализ исследуемого явления в определенных условиях, позволяющих следить за ходом явления и воссоздавать его всякий раз при фиксированных условиях.

Лабораторный эксперимент является одновременно источником знаний, методом обучения и видом наглядности. Профессорско-преподавательский состав кафедры «Прикладная физика» с целью постепенного повышения самостоятельности студентов в процессе овладения знаниями в ходе проведения физпрактикума предлагает выполнение лабораторного эксперимента.

Каждая работа практикума ставит экспериментальные задачи, которые требуют применения ранее усвоенных сведений и приобретения новых знаний. Эти работы знакомят с распространенными техническими приборами и специальным лабораторным оборудованием, с методами измерений, которыми пользуются в современной науке и технике, прививают умения и навыки разбираться в границах применимости измерительных приборов и в сборке экспериментальных установок.

Таким образом, одновременный подход и способ проведения лабораторных работ и лабораторного эксперимента соответствует основным принципам, предъявляемым к физическому практикуму. Выполнение лабораторных работ и постановка лабораторного эксперимента эффективно прививает экспериментальные навыки студентам, углубляет знание законов физики, создает возможность применять полученные знания на практике, развивает творческую инициативу и самостоятельное мышление студентов.

Литература

1. М.Г. Гарунов, П.И. Пидкасистый. Самостоятельная работа студентов. - М.: Знание, 1978.
2. В.П. Долматов. Использование лабораторного эксперимента для активизации учащихся и развития их творчества. – Физика в школе, 1986, № 3, с.65-68.
3. Основы методики преподавания физики в средней школе / В.Г. Разумовский, А.И. Бугаев, Ю.И. Дик. и др.; Под ред. А.В. Перышкина и др.-М.: Просвещение, 1984. – 398 с. ил. – (Б-ка учителя физики).

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА «ЦЕНТР УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ»

Сердюк С.А.,

*Колледж Восточнoукраинского национального университета
имени Владимира Даля , г. Луганск*

Основным направлением деятельности учебных заведений в настоящее время является обеспечение всестороннего развития учащейся молодежи как целостной личности, развитие ее способностей и творчества, способности самостоятельно действовать и принимать решения в динамичных, нестандартных ситуациях.

В настоящее время актуальным для человечества является создание открытого общества, так называемого «общества без границ». Важнейшим условием его формирования признаётся необходимость совершенствования системы образования на принципах открытости и свободы. Открытое и свободное образование предполагает создание единого образовательного пространства, предоставление равных возможностей всем участникам образовательного процесса получения доступа к информационным и образовательным ресурсам, даёт возможность каждому обучаемому максимально развить свои личностные качества. Особо это актуально для регионов, удалённых от ведущих образовательных центров.

Наиболее полно отвечает идеям открытого образования *концепция личностно-ориентированного образования*. Но смена парадигмы образования делает необходимым создание новой модели образования на основе совершенствования педагогических технологий в педагогических системах. В мировом и укра-

инском образовании в настоящее время проявляется тенденция к созданию образовательных систем на основе *информационных технологий*.

Для реализации идей открытого образования нужны новые подходы, образовательные инновационные технологии. Особое место в этой системе отводится обучающим экспертным системам, «виртуальным» формам обучения, самостоятельной и индивидуальной работе учащегося.

Сочетание традиционного метода программированного обучения с технологией экспертной системы является одним из новых подходов к созданию систем программированного обучения на основе ЭВМ. Этот подход по возможности реализован с помощью оболочки обучающей системы «Центр управления обучением», используемой в процессе обучения в колледже ВНУ.

Цель этой обучающей системы - усовершенствование и создание учебных материалов, которые анализируют ответы студента для того, чтобы выработать индивидуальную стратегию обучения.

В данной системе постоянно контролируются глубина и объем изучаемого материала. Студент получает порцию изучаемого материала, которая сопровождается выполнением тестового задания. Базируясь на ответах, ЭВМ формирует для конкретного студента индивидуальный путь обучения, соответствующий его уровню понимания.

Основная цель системы «Центр управления обучением» ориентация на развитие активности, инициативы, творчества учащихся. Оценивая психолого-педагогические возможности компьютеризации учебного процесса с использованием данной системы, можно выделить следующие основные направления:

- использование для получения и закрепления знаний;
- проверка знаний, умений и навыков учащихся;
- учет результатов обучения и оперативное представление соответствующей информации преподавателям, родителям и самим учащимся.

Для эффективного внедрения методов активного обучения на базе использования оболочки обучающей системы «Центр управления обучением», необходима большая и серьезная работа по подготовке методической и информационной базы по различным дисциплинам.

Это обеспечит реализацию методов активного обучения для повышения качества подготовки специалистов с учётом возросших требований в условиях рынка.

ПРИНЦИПИ КОНЦЕНТРИЧНОЇ ПОБУДОВИ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ТА МАГІСТРІВ

Слащов В.А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Як крок стосовно конкретних реалізацій Болонського процесу, що націлений на створення єдиного європейського простору підготовки професіоналів з вищою освітою, Україна з 2007 року почала підготовку таких фахівців за двоступеневою системою: бакалаври та магістри. Перехід цей вимагає не формальних, косметичних, а принципових змін у змісті й методах навчання.

Відповідно до існуючих визначень, суть яких, припускаю, радикально у найближчі часи не зміниться, бакалавр – це фахівець, підготовлений до вирішення **типових** професійних задач у обраній ним сфері, а магістр – для вирішення **складних, інноваційних** професійних проблем. Цілком зрозуміло, що

при такому визначенні сфер діяльності фахівців України не знадобиться великої кількості магістрів. Виходить, що не всі бакалаври будуть автоматично переведені на навчання на наступний рівень, як це практикувалося в останні 7 - 8 років. Особи з дипломами бакалавра стануть у нас основною складовою фахівців з вищою освітою. Цей рівень має стати самодостатнім у розумінні обсягу та якості навчання професіоналів для ефективної діяльності у економічній сфері, що відповідає обраному напряму підготовки. До програм підготовки магістрів також підвищуються вимоги стосовно рівня та творчої направленості.

Багато років у вітчизняній вищій школі існувала та й дотепер ще реалізується переважно так звана лінійна система побудови програм підготовки фахівців. Вона базується на тому, що рівня і обсягу дисциплін, які вивчаються на попередніх курсах, цілком достатньо для вивчення інших дисциплін на наступних курсах. У часи, коли вища школа готувала фахівців лише одного рівня – спеціаліст, така система себе у якійсь мірі виправдовувала. Не заважала вона і тоді, коли усі бакалаври без перерви продовжували навчання за програмами спеціаліста або магістра.

Погляньмо на наші робочі навчальні плани підготовки бакалаврів, за якими ми зараз працюємо. У них із 8-ми семестрів не менше 3-х практично повністю віддані на вивчення вузькоспеціальних дисциплін, що виходять за рамки загальних для конкретного напряму підготовки. Особливих неприємностей така постановка справи навчання не викликала при умові, що усі бакалаври продовжуватимуть навчання за тією ж самою спеціальністю. Більш того, тематика кваліфікаційних робіт, як правило, теж переходила до дипломних проектів тих самих студентів. До речі, це ставало великою перешкодою лише в тому випадку, коли бакалавр виявляв бажання перейти у межах навіть одного напряму підготовки (а це дозволяється існуючими правилами) з однієї спеціальності на іншу для продовження навчання за програмою спеціаліста чи магістра. Потрібно було у короткий строк додатково скласти більше десятка заліків та іспитів зі спеціальних дисциплін, яких він взагалі не вивчав.

При розробці навчальних планів підготовки магістрів також виходили з того, що їх рівень у професійному плані має бути не нижче рівня спеціаліста, а тому цілий семестр вони вчилися разом у одному потоці за однаковими програмами. У таких умовах, зрозуміло, рівень підготовки магістра принципово мало чим відрізняється від рівня спеціаліста.

Зараз же складається зовсім інша ситуація. Програма навчання бакалаврів у рамках визначеного напряму підготовки має бути завершеною у розумінні вимог до обсягу та рівня професійних знань, умінь та навичок фахівця, що випускається, здібним виконувати професійні задачі, встановлені саме для бакалаврів. Програма підготовки магістрів повинна передбачати доповнення, розширення та поглиблення знань із провідних фундаментальних для даної спеціальності дисциплін, що вже вивчалися бакалаврами. Рівень навчальних дисциплін зі спеціальності також має бути підвищений, особливо у теоретичному і творчому плані. До того ж, вона має забезпечити продовження навчання бакалавра за будь-якою спеціальністю у рамках напряму, за яким він одержав диплом.

Зі сказаного логічно витікає нагальна потреба у заміні лінійної системи побудови програм підготовки фахівців концентричною, яка передбачає повторне вивчення деяких дисциплін, але на більш високому рівні.

До речі, концентрична система побудови програм навчання не є новиною у педагогіці. З давніх часів вона існує у загальноосвітній школі. У молодших класах школярі опановують усе коло відомостей про навколишній світ, у середніх та

старших ці цикли практично повторюються, але з кожним разом коло і рівень уявлень, що подаються учням, збільшується.

Там це диктується віковими чинниками. У вищій школі – різними вимогами до рівня обізнаності фахівців, що витікають з особливостей їх майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, у робочі навчальні плани підготовки бакалаврів не можна включати дисципліни, ексклюзивні лише для однієї зі спеціальностей у даному напрямі. А у навчальних планах підготовки магістрів мають бути деякі з фундаментальних дисциплін (або їх окремі розділи), що раніше вивчалися, з метою підвищення теоретичної та творчої бази випускників.

Нарешті, є пропозиція на майбутнє блок дисциплін "За вибором студента" у навчальних планах бакалавра чи магістра взагалі вивести за рамки обов'язкового переліку для усіх студентів. Вважати вивчення таких дисциплін додатковим видом освітніх послуг і здійснювати його за окрему плату за договором, а у додатку до диплому робити відповідний запис.

Сподіваюсь, що обговорені тут принципи та пропозиції щодо побудови програм підготовки фахівців дозволять зробити навчальний процес більш упорядкованим і водночас гнучким, надати бакалаврам поширені можливості стосовно вибору спеціальностей для подальшого навчання за програмою магістра, у тому числі і за кордоном. Все це, безумовно, також позитивно віддзеркалиться на якості підготовки фахівців. А ця проблема є однією з ключових на нашому шляху до європейського освітнього простору.

САМОСТІЙНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Слащов В.А., Додонова О.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Проникнення комп'ютерів, сучасних інформаційних технологій у наше повсякдення, у тому числі у процеси навчання, не тільки облегує, прискорює та робить зручним роботу студента щодо опанування вибраною професією, але ставить далеко не прості проблеми дидактичного характеру.

Розглянемо одну з них, що відноситься до самостійної позааудиторної роботи студентів інженерних спеціальностей. Аналогічна проблема щодо студентів гуманітарного профілю теж має свої, не менше складні особливості у плані використання комп'ютерних технологій, але ми вибрали саме інженерний, у якому автори більше обізнані й можуть надати деякі конкретні пропозиції.

Мова йде про те, як позааудиторну роботу студента, головною складовою котрої є виконання індивідуальних завдань, курсових робіт і проектів, провести через його свідомість, дати йому не тільки обсяг знань у завершеному вигляді, а й озброїти потрібними у професії уміннями та навичками, у тому числі і аналітичними, інтелектуальними.

Якщо раніше студент, виконуючи вручну розрахунки або креслення, на визначених етапах роботи (з довідників, номограм, з інших джерел та рекомендацій) шукав потрібну інформацію для продовження роботи, неминуче здійснюючи аналіз досягнутих результатів на шляху до поставленої мети, то зараз цю вкрай необхідну у навчальному процесі інтелектуальну роботу за нього робить комп'ютер. На долю студента припадає лише підготовка початкових да-

них, введення їх у ЕОМ, одержання та нескладний аналіз результатів у остаточному вигляді та оформлення роботи для представлення викладачу. Більше того, і роботу щодо оформлення креслень, іншої графічної інформації, а також розрахунково-пояснювальної записки теж можна доручити комп'ютеру.

Як завжди, у студента є "друзі" – робітники інтелектуального сервісу, що готові дати платну допомогу у виконанні самостійної позааудиторної роботи. І якщо раніш такі послуги виконувалися за більше вручну і коштували досить дорого, то зараз при наявності ЕОМ – стали доволі доступні. До багатьох індивідуальних завдань, особливо з загальноосвітніх дисциплін, курсових і навіть дипломних (є такі випадки) робіт розроблені так звані "болванки", де змінюються лише прізвище студента, початкові дані та чисельні значення одержаних результатів. При такій "самостійній" роботі навчальний процес не досягає поставленої мети. Рівень професійної підготовки фахівця може знизитися до неприпустимого з точки зору сучасних вимог до нього. Який же вихід?

Деякі викладачі і кафедри вважають доцільним не дозволяти студентам виконання завдань за допомогою комп'ютера, навіть для оформлення пояснювальної записки або її графічної частини. Але не можна зупинити прогрес, як би нам цього не хотілося. Навчальна робота має відповідати стану інформаційного життя суспільства. Недоліки, невелика частина яких перелічена вище, не можуть служити перешкодою для широкого впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес вищої школи. Нові шляхи треба шукати, а не триматися за старі методи і форми, хоча і досить апробовані.

Не секрет, що на деяких кафедрах інженерного профілю комп'ютеризація стосовно виконання індивідуальних завдань, курсових робіт тощо власно закінчилася тим, що методика розрахунків, апробованих багаторічною практикою навчання, переклали на мову комп'ютерів. У навчальному процесі майбутніх інженерів можна кваліфікувати, що це - крок назад. Мало того, що студента таким чином відлучають від напруженої інтелектуальної роботи, замінюючи її практично механічною, так ще й залишають методиками, пристосовані до ручного виконання (наприклад за допомогою інженерних кишенькових калькуляторів). Студенту разом з комп'ютером треба доручати виконання розрахунків за такими алгоритмами і методиками, які дорівнюють рівню і можливостям останнього.

Таким чином, виникає нагальна потреба у радикальній переробці методик і програм щодо виконання розрахунків відповідно до завдань на самостійну позааудиторну роботу. Як відомо, у світі існує велика кількість досить ефективних прикладних комп'ютерних програм для інженерних розрахунків та подання результатів, але більшість їх орієнтована на виробничі, а не навчальні цілі.

Доречно чітко усвідомити, що мета виробничих розрахунків чи розробок суттєво відрізняється від навчальних. Якщо на виробництві потрібні швидкість досягнення результату, його надійність і незалежність від індивідуальних якостей виконавця, тобто у голову ставиться утилітарність, то більшість навчальних завдань ставлять за мету інтелектуальну складову: детальне ознайомлення студента з методологією й методиками, з процесами розв'язання інженерних задач. Ось чому тут недоцільно безпосередньо користуватися комп'ютерними програмами, що обслуговують виробництво, без суттєвої адаптації їх до навчального процесу, хоча деякі складові алгоритмів можуть бути запозичені цілком.

Доцільно, наприклад, застосовувати діалогові форми програм розрахунків, де за результатами, одержаними на попередньому етапі, студент самостійно вибирає шлях продовження роботи з кількох можливих на наступному і так аж до завершального. У той же час суто механічну обчислювальну роботу, інколи дуже велику за обсягом, можна з успіхом доручити комп'ютеру.

З кожної дисципліни, де передбачена така робота, бажано створити широку гаму індивідуальних завдань у визначеній мірі пошукового характеру, які відрізнялися би не тільки величинами у початкових даних, а й схемами, принципами роботи конструкцій чи процесів, що розглядаються, навіть конкретною метою, переліком питань, на які потрібні відповіді. До індивідуальних завдань доцільно включати, крім задач щодо виконання власно розрахунків, ще й, що важливіше, елементи інтелектуальної роботи з практичного використання одержаних результатів для оптимізації конструкцій чи процесів, які розглядаються, обґрунтування пропозицій стосовно їх покращення або перспектив розвитку. Більш того, складність завдань треба підвищити, стимулюючи студента до спілкування з комп'ютером. Та й варіанти завдань рекомендується не видавати студентам за списком або бажанням викладача, а, наприклад, доручити самому студенту вибирати його за допомогою комп'ютера із застосуванням випадкових чисел.

Разом з тим треба підняти на сучасний рівень вимоги до самого процесу захисту індивідуальних завдань, курсових робіт чи проектів, у ході якого студент має виявити добре розуміння методик (алгоритмів) виконаних розрахунків, здібність до свідомого аналізу одержаних результатів тощо.

На жаль, на шляху до виконання побажань та рекомендацій, які тут подані, постають помітні перешкоди як об'єктивні, так і у певній мірі суб'єктивні. По-перше, чималий обсяг підготовчої роботи, яку треба виконати. По-друге, велика кількість студентів, що припадають на одного викладача, особливо з загальноінженерних дисциплін, тому там найчастіше, як правило, розрахунки виконуються за типовими завданнями. До того ж, керівникам індивідуальних завдань, курсових робіт і проектів, тобто на всі види позааудиторної роботи, передбачається занадто мало навчального часу. Організація, наприклад, ефективних індивідуальних консультацій для студентів вимагає досить великих зусиль, а то і практично неможлива. У викладача, як і у недбалого студента, реально виникає спокуса позбавити себе зайвої роботи.

Нарешті, треба признати, що частина наших навіть провідних викладачів технічного профілю мають недостатню за сучасними вимогами кваліфікацію у комп'ютерній справі, особливо це стосується розробки навчальних розрахункових програм. Це також служить помітним гальмом у справі впровадження передових інформаційних технологій у навчальний процес. Треба якимось чином найшвидше розв'язати у масштабах університету цей неприємний вузол.

Як бачимо, комп'ютеризація навчального процесу взагалі й стосовно позааудиторної роботи студентів ставить далеко не прості проблеми перед педагогікою вищої школи, які вимагають негайного вирішення у вигляді науково обґрунтованих рекомендацій для практичної роботи кафедр і викладачів.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ПІДСИСТЕМИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Стоянченко С.С.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Обґрунтування проблеми. В умовах переходу на кредитно-модульну систему навчання істотно зростають вимоги до організації і широкого використання єдиної інтегрованої автоматизованої інформаційної системи по вертикалі кафедр-

ра – факультет – ВНЗ – Міністерство освіти і науки України. Причому кафедра – основна складова даної системи, керування якої є одним із пріоритетних напрямків у розробці інтегрованої інформаційної системи. Численні роботи зі створення автоматизованих інформаційних систем кафедри відрізняються різноманітністю програмного забезпечення, що використане, і не є інтегрованими. Вони не охоплюють усі сфери діяльності кафедри. На сучасному етапі особливу значимість набуває ліцензійна чистота інструментальних засобів, що використовуються для створення програмних комплексів.

Основна частина. Діяльність кожного викладача будується відповідно до його індивідуального плану роботи. Складання індивідуального плану потребує багато часу і зусиль. Розробка окремих розділів індивідуального плану ведеться на базі нормативних матеріалів Міністерства освіти і науки України і вищого навчального закладу. Проведено дослідження інформаційних потоків, що супроводжують діяльність академічної кафедри навчального закладу (мал.1).

Розроблена інформаційна система автоматизованого складання і контролю виконання індивідуальних планів викладачів відрізняється істотною складністю. Вона містить кілька десятків об'єктів, що знаходяться в тісному взаємозв'язку між собою.

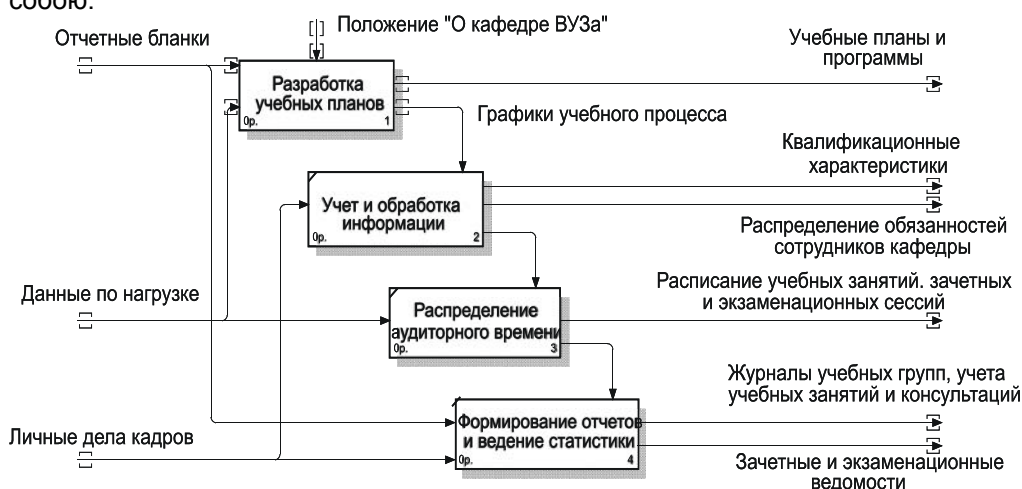


Рис.1. Схема інформаційних потоків

У системах подібного роду особливого значення набувають питання ефективності. Розроблено методичку оптимізації запитів в інформаційній системі

Для побудови оптимального плану реалізації запиту потрібно відшукати такий шлях з початкової вершини s у кінцеву вершину t графа, для якої вартість проходження одиниці потоку цим шляхом мінімальна. Математично ця задача сформульована в термінах задачі лінійного програмування:

мінімізувати

$$\sum_i \sum_j c_{ij} f_{ij} \quad (1)$$

за умови, що

$$\sum_j f_{sj} - \sum_j f_{js} = 1, \quad (2),$$

$$\sum_j f_{ij} - \sum_j f_{ji} = 0, i \neq s, i \neq t, \quad (3)$$

$$\sum_j f_{ij} - \sum_j f_{ji} = -1, \quad (4)$$

$$f_{ij} \geq 0. \quad (5)$$

Відповідно до обмеження (2) одиниця потоку впливає з джерела. Друге обмеження (3) забезпечує збереження одиниці потоку при протіканні по мережі. Третє обмеження (4) забезпечує втікання одиниці потоку в стік. Як оптимальний план генерації запиту варто прийняти таку послідовність дуг (i,j) для яких $f(i,j) = 1$.

Використання планів генерації запитів, отриманих відповідно до запропонованої методики, дозволяє скоротити час одержання відповідей на 73 %.

Висновки. Розроблена система створення і контролю виконання індивідуальних планів викладачів, що має засоби аналітичної обробки:

забезпечує видачу більшості відповідей користувачам у межах приблизно п'яти секунд, при цьому найпростіші запити обробляються протягом однієї секунди і тільки деякі - більш 20-ти секунд;

підтримує логічний і статистичний аналіз, характерний для департаменту методичного забезпечення і забезпечує його збереження у виді, доступному для кінцевого користувача;

відповідає усім вимогам захисту конфіденційності і, якщо множинний доступ для запису необхідний, забезпечує блокування модифікацій на відповідному рівні.

забезпечує багатомірне концептуальне представлення даних, включаючи повну підтримку для ієрархій і множинних ієрархій, оскільки це є найбільш логічний спосіб аналізувати бізнес і організацію.

Багатомірна модель даних, що розроблена в рамках інформаційної системи, надає можливість більш якісної і швидкої генерації підсумкових зведених даних щодо виконання індивідуальних планів.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ АВТОМАТИЗИРОВАННОГО ТЕСТИРОВАНИЯ В НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ИНФОРМАТИКА»

Сычева Л.Ф., Скорых И.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Ориентир на вхождение в образовательное и научное пространство Европы предполагает модернизацию образовательной деятельности в контексте европейских требований. Одной из задач интеграции в зону Европейского высшего образования является формирование системы контроля качества образования.

Как овладевают учащиеся учебным материалом, насколько верны, прочны и гибки приобретенные студентами знания и умения, какие корректирующие элементы следует внести в содержание и форму познавательной деятельности студентов – вот тот неполный перечень вопросов, которые задает творчески работающий преподаватель. Ответить на них в какой-то степени позволяет тестирование. Грамотно составленные тесты по разным областям знания становятся необходимой частью любого учебного процесса. Высокая объективность, экономия времени, а также большие возможности дифференцирования оценки при тестировании являются определенными преимуществами при проведении некоторых видов контроля знаний.

Особо эффективно автоматизированное тестирование. Использование компьютерных технологий для автоматического контроля знаний облегчает проверку работ и централизованное хранение результатов, а также получение различных статистических данных.

На кафедре информатики в рамках проведения научно-педагогической практики студентами 5 курса разработаны тестовые задания по общеобразовательной дисциплине «Информатика» для студентов 1 курса экономического и финансового факультетов. Для проведения контроля знаний по изученным темам была использована универсальная система проверки знаний "Конструктор тестов"⁶. Программа позволяет использовать неограниченное число тем и вопросов, которые могут содержать музыку, звуки (файлы wav, mid, mti); изображения (файлы jpg, bmp, ico, emf, wmf); видеоролики (файлы avi). Система поддерживает пять типов вопросов, печать и сохранение в файл тем, вопросов, ответов и результатов тестирования; экспорт тем, вопросов и ответов в файлы различных форматов (MS Excel, MS Word, MS Access, Paradox, DBase, Текстовый файл, HTML, XML, RTF (RichText format), PDF (Adobe Acrobat), буфер обмена MS Windows, Lotus 1-2-3 и др.); тестирование на одном компьютере несколькими пользователями, установкой разных прав доступа к редактированию базы данных для разных пользователей. «Конструктор тестов» позволяет задавать вопросы в произвольном порядке; определять цену каждому вопросу в баллах; ограничивать ответы по теме по времени; дает возможность прервать тестирование и продолжить его в другое время; выставлять оценку по окончании тестирования, также просматривать допущенные ошибки. Шкалу оценок можно настроить от 2-х-балльной до 100. Такая система позволяет реализовывать все функции педагогического контроля: диагностическую, учебную и воспитательную.

Практическая подготовка пятикурсников проводилась в условиях педагогической деятельности под организационно-методическим руководством преподавателя кафедры информатики. Разработка материалов тестирования потребовала от студентов-практикантов освоения новых педагогических технологий, а также приобретения новых навыков и умений в организации педагогического процесса. Вопросы тестирования охватывали широкие области учебного материала, что послужило стимулом к самостоятельному изучению ряда тем. Контроль знаний первокурсников с помощью автоматизированной системы наглядно продемонстрировал повышение заинтересованности и творческой активности студентов при прохождении тестов. Анализ статистических данных и выявление типовых ошибок позволили более эффективно организовать учебный процесс.

Литература

1. Аванесов В.С. Научные проблемы тестового контроля знаний. М., 1994.
2. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий: Учебное пособие. – М.: Исследовательский центр Гособразования СССР, 1991. – 36 с.
3. Броневич А.Г. Теоретические основы разработки заданий в тестовой форме: Пособие для высшей школы / Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, московская государственная текстильная академия имени А.Н. Косыгина. – М., 1995. – 95 с.
4. Глузман А.В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования. К., Издательский центр «Просвіта», 1997.

⁶ Лицензионная версия 2.5.2.1. для Windows '95, '98, Me, NT 4.0, 2000, XP, автор Павел Козловский, ООО «Равновесие-Медиа»-2004.

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ МАШИН ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІТ-ФАХІВЦІВ

Тарасенко С. А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

У процесі навчання сучасного фахівця в області інформаційних технологій (ІТ) вирішальну роль відіграє практична робота студентів з операційними системами й програмами, що вивчаються. При цьому немаловажну роль для нормального функціонування комп'ютерних класів має їхня захищеність від некваліфікованих або шкідливих дій користувачів. Тому, як правило, адміністратори обмежують права користувачів у комп'ютерних класах. У цьому випадку можливе використання багатьох прикладних програм, що не вимагають адміністраторських прав у використовуваній операційній системі. Але для сучасного фахівця в області ІТ важливе знання програм, що вимагають повного доступу до операційної системи (ОС), і самих ОС на рівні адміністратора. Розширення прав навіть деяких груп користувачів може привести до нестабільної роботи комп'ютерного класу, а це неприпустимо в нинішній ситуації, тому що завантаження комп'ютерних класів досить високе.

У результаті виникає проблема, яку можна вирішувати декількома способами. Можна створювати додаткові комп'ютерні класи, призначені спеціально для поглибленого вивчення ОС, системного й мережевого програмного забезпечення, заняття в яких планувати з урахуванням часу на відновлення їх працездатності. Такий варіант потребує додаткових витрат на апаратне забезпечення та технічне обслуговування і тому не є оптимальним. Другий можливий варіант вирішення поставленої проблеми - використання програми-емулятора, що дозволяє емулювати персональний комп'ютер. Цей варіант дозволяє не хвилюватися про працездатність комп'ютерного класу, тому що для роботи з емулятором студентові досить мінімального набору прав, зате на віртуальній машині він може отримати повні права.

У наш час існує досить багато програм-емуляторів персонального комп'ютера (наприклад QEmu, VirtualPC, VMWare). Однієї з найбільш зрілих і продуктивних програм є VMWare і саме тому вона була обрана для рішення поставленого завдання.

Система віртуальних машин фірми VMWare має наступні можливості:

Дозволяє запускати одночасно кілька різних операційних систем на одному стандартному персональному комп'ютері:

Установлювати віртуальні машини без перерозбиття дисків;

Створювати й тестувати програми одночасно для різних систем

Запускати нові ОС і програми в режимі безпечного тестування (в «пісочниці»), без ризику порушити усталену роботу системи або втратити критичні дані;

Забезпечує спільне використання файлів різними віртуальними машинами за рахунок використання віртуальної мережі (навіть у межах одного комп'ютера);

Дозволяє запускати клієнт-серверні або Web-застосування на одному ПК, запускаючи серверну частину на одній ВМ, а клієнтську - на іншій.

Дозволяє запускати на одному ПК кілька віртуальних комп'ютерів і моделювати роботу локальної мережі (наприклад, з метою навчання).

Дозволяє легко переносити файли віртуальної машини на інший комп'ютер і запускати їх там.

Система віртуальних машин (VMWare Virtual Platform), розроблена компанією VMWare Inc., дозволяє запускати на комп'ютері одночасно декілька різних

ОС і переходити з однієї ОС в іншу шляхом переходу з одного вікна в інше, без перезапуску комп'ютера. Суть системи віртуальних машин (СВМ) у тому, що на комп'ютері, який працює під управлінням основної (базової) ОС, створюються один або кілька віртуальних комп'ютерів (віртуальних машин - ВМ), на кожному з яких можна запустити власну ОС. Очевидно, що система віртуальних машин є дуже привабливою альтернативою використанню додаткових комп'ютерних кла- сів.

Зараз система віртуальних машин VMWare використовується для прове- дення лабораторних робіт з дисципліни «Операційні системи». На віртуальних машинах студенти одержують максимум прав і повну свободу дій. Це дозволило значно розширити набір лабораторних робіт і навичок адміністрування, одержу- ваних при їхньому виконанні. У результаті рівень підготовки вдалося підвищити без необхідності використання додаткової сучасної обчислювальної техніки.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ- ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Твердохлебова И.П.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В условиях современного динамичного развития общества и усложнения его технической и социальной инфраструктуры важнейшим стратегическим ре- сурсом становится информация. В условиях быстрого старения предметного со- держания дисциплин, в связи с новыми открытиями науки и техники особое зна- чение приобретает подготовка выпускников ВУЗа в области использования но- вых способов поиска знаний и методов доступа к удаленным банкам данных, содержащих актуальную научную и учебную информацию. Студент уже в про- цессе обучения в ВУЗе должен овладеть навыками использования информаци- онных и, в частности, телекоммуникационных технологий в своей учебной, науч- но-исследовательской и практической деятельности. В связи с этим важное зна- чение приобретает информатизация образования, органически связанная с процессом его модернизации. Одним из основных направлений развития обра- зовательного процесса становится реализация концепции опережающего обра- зования, ориентированного на новые условия информационного общества и ши- рокое использование инновационных педагогических технологий развивающего обучения, направленных на раскрытие творческого потенциала личности. В свя- зи с переходом к постиндустриальному обществу все заметнее становится тен- денция к информатизации сферы образования. Создаются электронные учебни- ки, разрабатываются автоматизированные системы обучения, организуются ви- ртуальные университеты, тестирующие программы.

Интернет - одно из наиболее быстро развивающихся средств электронной связи сегодня. Существуют различные представления об этом Всемирном про- странстве и отношении к Интернет-технологиям неоднозначно. Тем не менее, существует ряд причин, по которым эта новая технология представляет собой огромный интерес и заслуживает особого внимания именно со стороны профес- сионалов в области преподавания иностранных языков. Во-первых, в основе Всемирной Сети лежит общение (communication) и, во-вторых, она может обес- печить связь непосредственно с носителями изучаемого/преподаваемого языка. Кроме того, уже ясно, что Интернет - не просто приходящая мода. Для того что-

бы идти в ногу со временем, постоянно повышая свой профессиональный уровень, преподавателям нужно использовать на практических занятиях безграничные возможности Интернета такие, как электронная почта, телеконференции, электронные словари-переводчики, Web-страницы и многое другое.

Претерпела значительные изменения и система проверки знаний студентов. Современные Интернет - методики измерения уровня подготовки студентов, ориентированные на использование компьютерных технологий и в полной мере отвечающие реалиям современности, предоставляют принципиально новые возможности, повышают эффективность деятельности преподавателя. Существенное преимущество этих технологий в том, что они предоставляют новые возможности не только преподавателю, но и студенту. Студент из объекта обучения превращается в субъект обучения, осознанно участвующий в процессе учебы и самостоятельно принимающий решения, связанные с ним. При этом если при традиционном контроле информацией об уровне подготовки студентов владел и полностью распоряжался только преподаватель, то при использовании новых методов сбора и анализа информации она оказывается доступной и слушателям. Это позволяет им осознанно принимать решения, связанные с ходом учебного процесса, эффективнее использовать систему модульного контроля, делать студентов и преподавателей соратниками в важном деле, в результатах которого они равно заинтересованы.

Сильной стороной тестового контроля знаний через Интернет-технологии является возможность охватить в процессе тестирования большой объем материала и тем самым получить действительно широкое представление о знаниях тестируемого студента. Использование тестирования в реальной педагогической деятельности позволяет заметно повысить объективность, детальность и точность оценивания результатов процесса обучения. Кроме того, тесты могут быть применены студентом и в ходе самостоятельной работы для контроля качества усвоения материала.

В следующей таблице приведены результаты сравнения традиционного метода обучения иностранным языкам и обучения языкам с привлечением возможностей Интернета:

Традиционное обучение	Обучение с привлечением возможностей Интернета
Линейный текст (только текст, нет никаких других источников)	Мультимедийный гипертекст (видео-, аудиовозможности, связь с большим количеством разнообразных источников)
Нередко отсутствие высокой мотивированности и заинтересованности	Высокая мотивированность и заинтересованность
Ограниченное количество информации, ограниченный выбор, часто устаревшие сведения	Неограниченное количество свежей информации, огромный выбор
Контроль преподавателя	Самоконтроль и контроль студента
Общение с преподавателем	Возможность общения (синхронного/асинхронного) с носителями языка, знакомство с культурой страны и региона
Процесс обучения ограничивается рамками занятия и домашнего задания	Значительное увеличение процесса обучения при наличии свободного доступа к Интернету

РОЛЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Удовиченко Н. А.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Входження України в нові міжнародні відносини як самостійної, незалежної і перспективної європейської країни вимагає більш високого рівня вихованості й освіченості, уміння пристосовуватися до соціальних умов, що постійно змінюються. Основною державною структурою, що формує майбутнє суспільство, є школа, вищі навчальні заклади, вчителі, викладачі, а мова, культура мовлення, мовленнєва діяльність є тим особливим ланцюгом, що зв'язує минуле й сучасне та допомагає (чи гальмує) послідовний соціальний поступ до майбутнього. Стає зрозумілим, що будь-який пошук поліпшення рівня культури мовленнєвої діяльності особи, спрямованої на її адаптацію, заслуговує на увагу та підтримку. Щодо формування особистості самого студента-філолога, то поліпшення процесу підготовки його до вибору засобів професійної й особистісної самореалізації проходять з допомогою слова, мови, мовленнєвої діяльності.

Ключовими серед проблем сучасної освіти є підвищення фундаментальності, інтенсифікація освітнього процесу за рахунок оптимального поєднання традиційних та інноваційних форм, методів і засобів навчання, чітке визначення дидактичних завдань і їх реалізація відповідно до мети і змісту навчання, інформатизація навчання, заснована на творчому впровадженні інформаційних технологій. Остання з них є сьогодні однією з найактуальніших. Розв'язання цієї проблеми диктується необхідністю підвищення рівня особистісного розвитку, креативного мислення студентів, формування вмінь окреслювати шляхи вирішення різноманітних практичних завдань, прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на основі моделювання виучуваних об'єктів.

Можливість використання новітніх інформаційних технологій при вивченні лінгвістичних дисциплін досліджували такі вчені, як Дворецька Л., Обрізан К., Осін А., Півень О., Пометун О., Потапова Р., Попов Н. В посібнику Потапової Р.Н. (Новые информационные технологии и лингвистика. - М., 2004. - 320 с.) окреслені сучасні проблеми використання інформаційних технологій у лінгвістичній освіті. З урахуванням специфіки цього аспекту автор відображає динаміку становлення інтелектуальних систем навчання, розкриває принципи комп'ютеризації вивчення гуманітарних дисциплін, виділяє проблему функціонування гіпертексту в лінгвістиці. Особливу увагу Р.Н. Потапова приділяє інформаційним технологіям та лінгводидактиці. У посібнику подається глибока класифікація комп'ютерних лінгвістичних програм.

У монографії Образцова П.І. (Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения - Орел, 2000. - 145 с.) автор розглядає проблему психолого-педагогічних засад використання інформаційних технологій у вузі, виявляє та систематизує критерії ефективності та функції інформаційних технологій, розробляє теорію проектування та конструювання програмних продуктів для вищої школи.

У монографії авторів Попова Н.С., Мильруда Р.П., Чуксиної Л.Н (Методика разработки мультимедийных учебных пособий М.:Машиностроение-1, 2002. - 128 с.) детально описується процес проектування мультимедійних навчальних посібників. Цю монографію можна використати для побудови електронних підручників.

Психолого-педагогічні основи використання інформаційних і комп'ютерних технологій в освіті викладені в роботах А.Г.Асмолова, В.П. Беспалько, Е.Л.

Белкіна, М.С. Бікбулатова, І.М. Бобко, Ю.М. Горвіца, К.К.Коліна, В.В.Лаптева, М. П. Лапчика, В.С. Меськова, Е. І Машбица, В.М.Монахова, Е.С. Полат, В.М. Полянського, І. В. Роберт, В.А. Сластьоніна.

Однак, багато проблем розробки й застосування інформаційних і комп'ютерних технологій для формування мовної компетентності студентів - філологів не вирішені як у теоретичному, так і в практичних аспектах.

Перехід до комп'ютерних технологій навчання, створення умов для їх розробки, апробації та впровадження, пошук розумного поєднання нового з традиційним складні та вимагають вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних, навчально-методичних та інших проблем. Крім цього, використання інформаційних технологій у навчальному процесі потребує розробки програмного забезпечення, напрацювання методики, що об'єднає фахівців з педагогіки, психології, методики викладання, вчителів-практиків, програмістів.

СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ферапонтова О.Є.,

*Коледж Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Самостійна робота є провідним фактором формування особистості сучасного спеціаліста.

Організація самостійної роботи – це система заходів по вихованню активності і самостійності як рис особистості, з вироблення вмінь і навичок раціонально отримувати нову інформацію.

Задача викладача – готувати студента до життя, до майбутньої діяльності; бо саме від розвиненості кожної особистості буде залежати доля держави і нації, з цією метою необхідно розвивати у них потреби самостійно поповнювати знання та їх набувати, необхідно допомагати їм виробити самостійне мислення.

Самостійна робота – це дидактичний засіб навчання, за допомогою якого викладач організує діяльність студента як на занятті, так і поза ним. Зовнішня самостійна робота як засіб навчання виступає у вигляді самих різноманітних завдань, внутрішнє вона виявляється через пізнавальну або практичну задачу, яка включає студента у навчальний процес.

Значення самостійної роботи велике. Наприклад, з досвіду викладання математичних дисциплін відомо, що вона розвиває математичне мислення, виховує допитливість і пізнавальний інтерес, виробляє необхідні вміння і навички, показує свідомість засвоєння матеріалу, допомагає виявити математичний кругозір, розвиває мову, знайомить з історією математики, навчає вдумливо працювати з книгою – навчальною, довідковою, науково-популярною.

Самостійна робота має і велике виховне значення: виховує самостійність не тільки як сукупність певних вмінь і навичок, але і як рису характеру. Це особливо суттєво, так як більшості випускників коледжу у майбутньому доведеться бути організаторами середньої ланки. Самостійна робота виховує культуру розумової праці – вміння раціонально організувати навчання, планувати її за часом, належним чином оформлювати. Крім того, самостійна робота виховує почуття відповідальності за виконання навчального завдання, працелюбності, настирливості та упертості у досягненні мети.

Самостійна робота завершує задачі інших видів навчальної роботи. Вона розширює і збагачує знання, вміння та навички, одержані на заняттях; є важли-

вою формою виховання студентів через предмет; розвиває творчі здібності, формує навички самоконтролю і самооцінки, готує студентів до самоосвіти.

З питань організації самостійної роботи студентів є різні точки зору. Вони відображають розходження з питань класифікації і термінології.

З досвіду, практики викладання та вивчення досліджень з цього питання можна переконатись у доцільності класифікації самостійної діяльності учнів на основі мети розвиваючого і виховуючого навчання:

Формування здібності розбиратися у сутності предмета, закономірності його основних понять, причинно-наслідкових зв'язках і т. ін.

Формування оцінюючої діяльності: самооцінка своєї навчальної діяльності, обговорення відповідей товаришів по навчанню і т. ін.

Розвиток пізнавальних здібностей, тобто усіх елементів пізнавальної діяльності – мислення, сприйняття, пам'яті, уважності, уяви та творчих здібностей.

Розвиток мови – усної та письмової.

Виховання самостійності і активності мислення – важлива проблема теорії та практики навчання.

Систематична організація активної, самостійної навчальної діяльності студентів сприяє високій якості навчального процесу і формуванню у студентів потреби у самоосвіті. В зв'язку з цим задача розвитку у студентів вмінь і навичок самоосвіти повинна займати важливе місце.

Формування критичного відношення до результатів своєї роботи, вміння правильно оцінити хід розв'язання задачі, самоконтроль етапів становлення особистої навчальної діяльності – невід'ємна риса самоосвіти.

Як показує практика викладання, у студентів першого і другого курсів коледжу самоконтроль або дуже слабкий, або взагалі відсутній. Самоконтролю повинно вчитися. В цьому разі необхідно організуюча допомога викладача.

Самоосвіта є основою розвитку у людини творчих здібностей. У шкільні роки у більшості учнів потрібно і можливо виховати основні вміння, що складають творчі якості, завдання вищої школи – їх значно розвинути, даючи поштовх становленню творчої особистості, здатної займатися самоосвітою протягом всього життя.

Сучасна школа майже не готує учнів для виконання творчих завдань. Приймаючи вступні іспити з математики доводиться констатувати, що більшість абітурієнтів (як на базі 9, так і на базі 11 класів) не справляється саме з останніми задачами екзаменаційної роботи, які потребують нестандартного мислення, поглиблених знань та кмітливості. Виходячи із вищезазначеного ясно, що задача організації самостійної роботи з математики є важливою складовою частиною педагогічного – виховного процесу у вищому навчальному закладі як засіб творчого розвитку особистості сучасного спеціаліста.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВЛАДИМИРА ДАЛЯ

Хархан Г.Д.,

*Луганский национальный педагогический университет
имени Т.Шевченка, г. Луганск*

*Ум истиною просветляется,
сердце любовью согревается.
В.Даль.*

Актуальность. Могущество и величие государства в его подростящем поколении. Система национального воспитания прежде всего должна быть на-

правлена на гражданскую, трудовую и полоролевою социализацию личности. Человек должен быть патриотом своей страны, профессионалом в трудовой деятельности и счастливым семьянином. Будучи выдающимся государственным деятелем и талантливым писателем, Владимир Иванович Даль, в своем творчестве затронул проблемы воспитания, и обратил внимание на некоторые аспекты подготовки молодежи к семейной жизни.

Эта проблема не утрачивает актуальность и в настоящее время.

Государственный доклад о состоянии детей в Украине за 2005 год, назвал одну из острых проблем современности – кризис института семьи. Он проявляется в увеличении количества незарегистрированных браков, разводов, которые являются причиной увеличения количества детей-сирот и детей, лишинных родительской опеки, а также внебрачных рождений [6; 11]. Мы считаем, что кризис семьи как социального института, обусловлен не столько нестабильной социально-экономической ситуацией, сколько низким уровнем духовного развития общества.

Анализ научной литературы показывает, что разным аспектам подготовки молодежи к семейной жизни посвящены работы ученых: Арабова И. К., Даник А. А., Ильиной Е. Ф., Кравца В. П., Мачуской И. М. и других.

Кравец В.П., опираясь на многолетний опыт исследования готовности учащейся молодежи к семейной жизни, указывает на ряд недостатков:

1. Выпускники школы слабо подготовлены к семейной жизни морально: отсутствует зрелость чувств, серьезность при выборе спутника жизни, ответственность за создание семьи.

2. Молодое супружество часто не умеет жить в семейном коллективе, считаться с интересами членов семьи.

3. Молодежь в большинстве случаев психологически неграмотна. Не знает азы эмоциональной культуры, основ психологических отношений в семье, проявлений темпераментов и характеров, не владеет психотехникой общения, не понимает других людей.

4. Выпускники школы недостаточно подготовлены к воспитанию будущих детей, к пониманию детской психологии.

5. Для молодежи характерна половая неосведомленность, которая ухудшает жизнь. 75-90% супружеских пар не готовы к интимным контактам, у них не складывается сексуальная жизнь.

6. Супруги часто беспомощны в хозяйственных вопросах: не умеют планировать семейный бюджет, нет элементарных навыков введения домашнего хозяйства, умения правильно разделять обязанности между членами семьи [9; 44-45].

Ретроспективный взгляд позволяет обратиться к наиболее ценным знаниям, традициям народного воспитания при подготовке молодежи к семейной жизни, особенно в творческом наследии Владимира Ивановича Даля.

Целью данного доклада является выделение некоторых аспектов подготовки молодежи к семейной жизни в творчестве В.И. Даля.

Перспективными направлениями данной проблемы являются изучение влияния социокультурной среды на процесс полоролевой социализации личности, выделение содержательных характеристик качеств «феминности» и «маскулинности» в далевские времена, и их сравнение с настоящим временем.

Основная часть. Мировую известность Владимиру Ивановичу Далю принес «Толковый словарь живого великорусского языка», плод его упорного многолетнего труда. Профессиональная и творческая деятельность Даля была посвящена служению отчизне. Изучая быт простого народа, его традиции и обычаи, он собрал уникальный этнографический материал, который отражен в по-

словицах, поговорках, сказках, рассказах, очерках. Многие идеи о воспитании подрастающего поколения мы находим в его художественных произведениях.

Учитывая ограниченные рамки доклада, мы выделим лишь несколько аспектов подготовки молодежи к семейной жизни в творчестве В. Даля.

1. Семья является основным социальным институтом по подготовке молодежи к семейной жизни. Великий русский писатель в художественных произведениях и пословицах показал значимость семьи для воспитания и формирования социально зрелой личности, которая готова создать здоровый супружеский и родительский коллектив. Например: «Начто и клад, коли в семье лад», «Семейное согласие всего дороже», «Семейная каша погуще кипит», «Вся семья вместе, так и душа на месте» [10;307]. В рассказе «Павел Алексеевич Игривый» главный герой, забирая детей своей знакомой, которая заболела и уехала за границу, к себе в поместье, думает: «Дети в этом возрасте, и без матери... У Павла Алексеевича сжималось сердце, он понимал, что это значит. Наемная рука хорошо сечет ребенка, но дурно ласкает. Любовь матери – вот что ему нужно. Я должен отыскать для них мать, я должен найти такое существо, которое бы их любило» [3;206-207]. Материнская любовь является главным условием полноценного развития в первые годы жизни. В детстве закладываются основы будущей личности семьянина, которые во многом зависят от воспитания и окружающей среды.

2. Нравственные основы личности будущего семьянина формируются посредством примера воспитателя. Владимир Иванович любил молодежь, за которой признавал будущее. В своей статье он писал: «Что вы хотите сделать из ребенка? Правдивого, честного, деятельного человека, который бы думал не столько об удобстве и выгодах личности своей, сколько о пользе общей, не так ли? Будьте же сами такими; другого наставления вам и не нужно. Воспитатель в отношении нравственном сам должен быть тем, чем он хочет сделать воспитанника; должен искренне желать быть таким и всеми силами к тому стремиться» [2;249]. Справедливое замечание Даля актуально и сегодня при подготовке молодежи к семейной жизни, ибо если мы хотим воспитать достойного семьянина, то мы сами должны быть таковыми.

3. Честность как одно из важных качеств личности будущего супруга/супруги. Владимир Даль своим примером показал, что можно быть профессионалом и порядочным семьянином, руководствуясь принципом честности в отношениях с людьми. Возвращаясь к вышеупомянутому рассказу, писатель через главного героя, высказывает важную мысль: «Первым условием при воспитании детей есть: не лгать перед ними или при них и не обманывать их никак, ничем и никогда, даже в малейшей безделице». Воспитывая честность у детей, мы готовим их к будущим супружеским отношениям, в основе которых лежат общечеловеческие ценности.

4. Трудолюбие как основа будущей личности семьянина. Высоко оценивал роль труда в формировании личности создатель толкового словаря. «Труд человека кормит, а лень портит», «Глядя на лес, не вырастешь, а смотря на людей, богат не будешь», «По работе и мастера знать», «Богу молись, а сам трудись!» [10;389-394]. Исследуя картины русского быта, можно с уверенностью сказать, что трудолюбие является залогом счастливой семейной жизни. В рассказе «Братец и сестрица», отец, имея дочь на выданье, «чаял доброго, благородного, молодого, здорового, умного, работающего...» будущего жениха [3; 414]. К труду детей приучали с самого детства. Главную героиню из рассказа «Приемыш», сироту, учил дедушка священник: «Ты терпи, Марьяша, бог увидит; а что мать с тебя работу спрашивает, это тебе же вперед пойдет на прок – да и матери пособить надо, где же й одной с такой семьей справиться, а уж ведь ты стала большень-

кая!». В труде личность формируется физически и нравственно, готовясь к трудовой деятельностью в обществе.

Мы считаем, что подготовка молодежи к семейной жизни является составной частью подготовки к самостоятельной жизни вообще. Стабильность государства зависит от благополучия каждой семьи. Счастье человека в его труде и праведной жизни на благо своей страны и человечества в целом.

Выводы:

1. На современном этапе развития общества семья как социальный институт переживает кризис.

2. Ведущую роль в процессе подготовки молодежи к семейной жизни выполняет семья.

3. Нравственные основы личности будущего семьянина формируются посредством примера воспитателя.

4. Честность и трудолюбие являются одними из важных качеств будущих супругов.

5. В.И. Даль является примером достойного гражданина, труженика и порядочного семьянина, которому хочется подражать.

Литература

1. **Арабов И.К.** Нравственная подготовка старшеклассников к семейной жизни: Дис...канд.пед.наук. – М., 1979.
2. **Бессараб М.** Владимир Даль. – М., 1972.
3. **Даль В.И.** Кружевница: Повести, рассказы, очерки. – М., 1986.
4. **Даль В.И.** Повести. Рассказы. Очерки. Сказки / Сост. Козловой Л.П. и Петрушкова В.П. – М., 1961.
5. **Даник А.А.** Формування в юнаків і дівчат готовності до сімейно-побутової роботи в процесі родинного виховання: Дис... канд. пед. наук. – Черкаси, 1998.
6. **Державна доповідь** про становище дітей в Україні за підсумками 2005 року. – К., 2006.
7. **Ильина Е. Ф.** Подготовка старшеклассников к семейной жизни и воспитанию детей: Дис...канд.пед.наук. – М., 1972.
8. **Кравець В. П.** Теорія і практика підготовки учнівської молоді до сімейного життя: Дис... д-ра пед. наук. – Тернопіль, 1997.
9. **Мачуська І.М.** Формування культури міжособистісного спілкування старшокласників у їх підготовці до сімейного життя: Дис... канд. пед. наук. – К., 2004.
10. **Пословицы и поговорки русского народа.** Из сборника В.И. Даля / Под общ. Ред. Б. П. Кирдана. – М., 1987.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ХИМИИ.

Хоружая И.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Одна из трудностей адаптации студентов первого курса к условиям учебы в вузе является отсутствие необходимых умений самостоятельно работать. Иными словами, недостаток школьной подготовки учащихся состоит в том, что в процессе обучения, средняя школа преимущественно формирует образы, поня-

тия, суждения и недостаточно учит знанию рациональных приемов умственной деятельности и навыкам их наилучшего использования.

Решение проблемы кроется в разработке и использовании эффективных методов и средств организации самостоятельной работы студентов. В системе обучения химии выбор метода зависит от этапа изучения курса. В начале предпочтение отдается алгоритмизированному или программированному обучению. По всем основным темам курса химии разработаны алгоритмы решения задач направленные на развитие репродуктивного профессионального мышления. На следующих этапах в большей мере используется проблемное обучение. Использование этого метода в отличие от алгоритмизированного предполагает снижение числа задаваемых преподавателем ориентиров (указаний) но при этом ориентиры должны становиться более обобщенными по своему научному содержанию. В дальнейшем задания репродуктивного характера заменяются заданиями, предполагающими творческую познавательную деятельность студента.

Для формирования навыков самостоятельной работы с литературой и придания творческого характера учебной деятельности, студентам предлагается самостоятельно составлять опорные блок-схемы по основным темам модуля (рис.1).

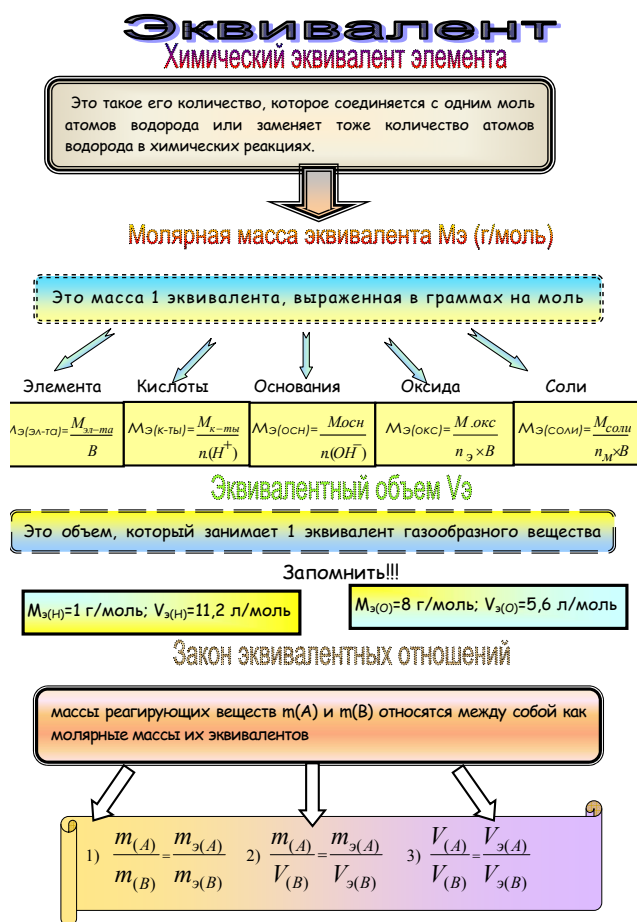


Рис. 1

Организация лабораторных работ традиционно, с использованием объяснительно-иллюстративных или репродуктивных методов не исключает их творческого и исследовательского характера. Однако использование игровых технологий, позволяет обеспечить более продуктивную образовательную деятельность студента. Учащиеся осуществляют основные элементы индивидуальной образовательной деятельности: цель- план- деятельность - рефлексия- сопоставление результатов с намеченной целью - самооценка [1].

Для информационного и методического обеспечения самостоятельной работы, студентам предлагаются УМКД (учебно методические комплексы интерактивного характера), которые включают интерактивные электронные лекции и лабораторный практикум, тесты в игровом виде, интерактивный вид периодической системы Д.И.Менделеева. Разработана виртуальная лабораторная работа «Ионные реакции. Гидролиз солей.».

Для выяснения необходимости и степени использования элементов дистанционного обучения в самостоятельной работе, в рамках научного исследования кафедры «Особистісно-орієнтованно дистанційне навчання», было проведено анкетирование студентов первого курса. Его результаты показали, что более половины студентов считают использование электронных вариантов УМКД полезным в самостоятельной работе по освоению курса.

Результаты комплексного использования современных технологий в изучении химии позволяют сформировать и развить у студентов основные навыки использования рациональных приемов умственной деятельности т.е. навыки самостоятельной работы уже на начальном этапе обучения. Студенты начинают понимать необходимость регулярной и упорной самостоятельной работы. Что, в свою очередь, способствует развитию положительных черт личности и росту успешности будущего специалиста.

Литература

1. Хуторской А.В. Современная дидактика. - «Питер»,2001.-С.185-198.

О МОТИВАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ПРИКЛАДНАЯ ФИЗИКА»

Чаленко А.В., Корсунов К.А., Лыштван Е.Ю.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Усиление роли самостоятельной работы студентов означает принципиальный пересмотр организации учебно-воспитательного процесса в вузе, который должен строиться так, чтобы развивать умение учиться, формировать у студента способности к саморазвитию, творческому применению полученных знаний, способам адаптации к профессиональной деятельности в современном мире. Любой вид занятий, создающий условия для зарождения самостоятельной мысли, познавательной активности студента связан с самостоятельной работой.

Рассматривая вопросы самостоятельной работы студентов, обычно имеют в виду внеаудиторную работу, и забывают, что для активного владения знаниями необходим процесс аудиторной самостоятельной работы, что улучшает понимание учебного материала и творческого его восприятия. Активная самостоятельная работа студентов возможна только при наличии серьезной и устойчивой

мотивации. Самый сильный мотивирующий фактор – подготовка к дальнейшей эффективной профессиональной деятельности. Рассмотрим внутренние факторы, способствующие активизации самостоятельной работы. Среди них можно выделить следующие:

1. Полезность выполняемой работы. Если студент знает, что результаты его работы будут использованы в лекционном курсе, в методическом пособии, в лабораторном практикуме, при подготовке публикации или иным образом, то отношение к выполнению задания существенно меняется в лучшую сторону и качество выполняемой работы возрастает. При этом важно психологически настроить студента, показать ему, как необходима выполняемая им работа. Другим вариантом использования фактора полезности является активное применение результатов работы в профессиональной подготовке. Так, например, если студент получил задание на квалификационную работу на одном из младших курсов, он может выполнять самостоятельные задания по ряду дисциплин естественнонаучного и профессионально-практического циклов, которые затем войдут как разделы в его работу.

2. Участие студентов в творческой деятельности. Это может быть участие в научно-исследовательской, опытно-конструкторской или методической работе, проводимой на кафедре.

3. Важным мотивационным фактором является интенсивная педагогика, т.е. внедрение в учебный процесс активных методов, которые направлены главным образом не на изложение преподавателем готовых знаний, их запоминание и воспроизведение, а на самостоятельное овладение студентами знаний, умений в процессе активной мыслительной и практической деятельности. К активным методам обучения студентов относятся проблемные лекции, проблемные семинары, тематические дискуссии, мозговая атака (или мозговой штурм), круглый стол, педагогические игровые упражнения, стажировки, а также инновационные и исследовательские игры.

4. Участие в олимпиадах по учебным дисциплинам, в научно-исследовательских конкурсах и т.д. Интерес, эмоциональная приподнятость, применение знаний, умений и навыков дают студенту-участнику широкие возможности для организации целенаправленной деятельности по достижению результата, позволяют почувствовать значимость своего «Я», когда студент находит оригинальное решение, которое влияет на ход решения задачи.

5. Использование мотивирующих факторов контроля знаний (накопительные оценки, рейтинг, тесты и т.п.), которые при определенных условиях вызывают стремление к состязательности, что само по себе уже самосовершенствует студента.

6. Поощрение студентов за успехи в учебе и творческой деятельности (стипендии, премирование, поощрительные баллы) и санкции за плохую учебу. Например, за работу, сданную раньше срока, можно проставлять повышенную оценку, а в противном случае ее снижать.

7. Индивидуализация заданий, выполняемых как в аудитории, так и вне ее, постоянное их обновление. Сущность формы состоит в том, что студент получает индивидуальное задание (вариант), в котором условие задачи для всех студентов одинаковое, а исходные данные различные. Преподаватель дает общие методические указания, контролирует выполнение таких заданий, проверяет результаты, приучая студентов грамотно и правильно выполнять технические расчеты, пользоваться справочными данными и т.д.

8. Мотивационным фактором в интенсивной учебной работе и, в первую очередь, самостоятельной является личность преподавателя, т.к. преподава-

тель является примером для студента и как профессионал, и как творческая личность, помогая студенту определить перспективы своего внутреннего роста.

9. Мотивация самостоятельной учебной деятельности усиливается при использовании циклового обучения - "метода погружения", который позволяет интенсифицировать изучение материала, т.к. сокращение интервала между занятиями требует постоянного внимания к содержанию курса и уменьшает степень забывчивости изученного. Такая педагогическая технология предполагает построение учебного процесса на крупноблочной основе, что увеличивает информационную емкость.

Таким образом, активная самостоятельная работа студентов возможна только при наличии серьезной и устойчивой мотивации, основные факторы которой способствуют активизации самостоятельной работы студентов.

Литература

1. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей / Под ред. В.С. Кукушина. – Серия «Педагогическое образование». – Ростов н/Д: издательский центр «Март», 2002. - 320с.
2. Ю.К. Бабанский. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. - М.: Просвещение, 1985.

ПРОБЛЕМЫ АВТОМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Швед О.П., Балицкая Т.Ю., Сташкевич А.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Спрос на высшее образование сегодня высок, как никогда. Количество студентов, обучающихся на одном курсе вуза средней величины, измеряется тысячами. Тот факт, что потенциал и способности каждого студента отличаются, вызывает большие неудобства. Среди организационных проблем также остро стоит проблема нехватки аудиторий. Еще одной проблемой являются большие объемы изучаемого материала, поэтому процент остаточных знаний в данном случае невысок.

Закономерным в данной ситуации видится следующий вопрос: как в условиях ограниченного предложения повысить результативность, эффективность образовательного процесса, не потеряв при этом в его качестве? Другими словами: что нужно сделать, чтобы интенсифицировать процесс обучения, сохранив при этом требуемые параметры качества?

Чтобы ответить на этот вопрос, давайте рассмотрим образование как технологический процесс, в котором используются различные информационные технологии (технические, программные, сетевые и пр.). Заметим, что любой технологический процесс, обычно, стремятся автоматизировать с целью повышения качества и количества продукции. В нашем случае продукцией будут являться "кирпичики" современного цивилизованного общества, обладающие определенными качественными характеристиками, и в первую очередь, профессиональной компетентностью.

Автоматизация технологического процесса, как правило, подразумевает использование средств автоматизации для совершенствования технологии процесса и совершенствования управления ходом процесса, т.е. соблюдения этой технологии. Логично предположить, исходя из этой аналогии, что для совершенствования образовательного процесса имеются свои средства автоматизации.

Примером таких средств могут служить электронные материалы и учебно-методические комплексы, разнообразные обучающие информационные системы. Однако если принять во внимание все стороны образовательного процесса, то можно заметить, что сами по себе средства не являются достаточным условием для обеспечения эффективности обучения: их необходимо правильно применять. Итак, среди актуальных на сегодняшний день проблем автоматизации учебного процесса можно выделить следующие:

1. Изменилась роль преподавателя в образовательном процессе. Он по-прежнему играет ключевую роль в процессе обучения, но теперь он не просто человек, который начитывает материал, а, фактически, менеджер учебного процесса, т.е. он определяет, как максимально эффективно распорядиться имеющимся временем, что из сложного изучить в аудитории, что из легкого оставить на дом, как подать материал с наибольшей наглядностью и т.д. Кроме того, необходимо выделять студентов с различными способностями, т.е. стремиться индивидуализировать процесс обучения. В идеале хотелось бы достичь такой организации процесса, при которой инициатором обучения и, одновременно, исполнителем выступал бы студент, а преподаватель выступал бы консультантом.

2. Изменилась цель обучения: на наш взгляд, сейчас требуется не знание всего материала дисциплины, а знание ее основополагающих принципов (законов, правил) и понимание всего остального материала.

3. Одной из важнейших проблем современности является проблема создания качественных электронных учебных материалов или электронных учебно-методических комплексов (ЭУМК). Сложности в данной сфере обусловлены отсутствием какого бы то ни было стандарта на ЭУМК. Вследствие этого каждый преподаватель волен вкладывать в содержание и оформление ЭУМК свой смысл. Тем не менее, считается, что хороший ЭУМК должен быть четко структурирован, снабжен гипертекстом и мультимедиа-вставками; состоять из курса лекций, набора проверочных заданий (вопросы, задачи, тесты и пр.), дополнительных материалов, одним словом – всю информацию, необходимую для изучения дисциплины. Немаловажную роль играет также и способ подачи материала (текст, презентация, анимация, видеолекция и т.д.).

4. Одной из коммуникационных проблем видится недостаточная совершенность средств дистанционного общения преподавателя и студента. К примеру, на данный момент нет готовых программных средств, позволяющих в онлайн-режиме обмениваться математическими формулами, написанными в привычном математикам виде.

5. Не менее интересной проблемой является сложность создания моделей приборов (инструментов) для проведения занятий в виртуальных лабораториях. К таковым можно отнести математические, физические, химические, биологические приборы (инструменты).

Рассмотренный перечень проблем, безусловно, не является исчерпывающим в таком сложном процессе, как автоматизация образовательного процесса. Однако определены несколько интересных направлений, которые хотелось бы развивать в дальнейших работах.

Хотелось бы также отметить, что автоматизация учебного процесса предполагает активную позицию обучающихся. К сожалению, опыт преподавания информационных дисциплин показывает, что из-за повального стремления к высшему образованию активность позиции среднестатистического студента снижена, соответственно, качество их подготовки также снижено, несмотря на все прикладываемые со стороны вузов усилия. Возможно, автоматизация образовательного процесса поможет решить эту проблему, и "кирпичики" нашего общества будут по-настоящему крепкими.

ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПЕРСПЕКТИВНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Щестюк Н.Ю., Дмитрук Є.В., Тищенко В.І.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Перехід до Болонської системи навчання висуває до освіти нові вимоги, зумовлює потребу в її радикальній модернізації, що в першу чергу стосується оновлення змісту освіти та технологій навчання. Перед викладачем постає задача так змінити методи навчання, щоб учити не просто знанням, а умінню самостійно мислити на основі цих знань, володіти методами наукового пізнання, сприймати знання з окремих предметів у їх цілісному взаємозв'язку. Цю задачу не можна розв'язати у рамках традиційної предметної системи навчання, якщо не врахувати сучасні тенденції до проблемної організації науки, до індивідуалізації процесу навчання, до інтеграції знань, методів, форм навчання і контролю.

Якщо проаналізувати сучасну наукову та науково – методичну літературу, то можна прийти до висновку, що в науці та, зокрема, в економіці підсилюються процеси інтеграції, проте існуючий педагогічний досвід показує, що в останній час підхід до реалізації інтеграції (змістовної та структурної) при викладанні різноманітних курсів для студентів економічних спеціальностей у вищій школі повністю не реалізовується.

Вирішення цієї проблеми вимагання системного підходу, створення нової педагогічної технології, яка б реалізувала вимоги сучасної освіти. Ця технологія має включати в себе здійснення інтегрованого вивчення навчальних предметів на організаційному та змістовному рівнях. На основі положень теорії дидактичної інтеграції можна розробити модель міжпредметних зв'язків дисциплін економіко – математичного циклу, відповідно до якої створити конкретні методики викладання окремих предметів. Схематично її можна подати у вигляді піраміди, у вершинах якої знаходяться навчальні предмети, сторони піраміди виражають міжпредметні зв'язки двох предметів, грані - взаємозв'язок декількох предметів.

Виходячи з поданої моделі інтеграції дисциплін, можна розробити таку методику викладання дисциплін економіко-математичного циклу, щоб студенти могли сприймати знання з окремих предметів у їх цілісному взаємозв'язку. Це можна зробити шляхом складання і впровадження інтегрованих навчальних програм із дотриманням єдності понятійного апарату, узгодженням термінології предметів економіко-математичного циклу, засвоєнням студентами наукової мови.

Завдяки такій трансформації запобігається зайве повторення однієї теми в кожному предметі, вивільняється певна кількість годин, яку можна використати на більш глибоке вивчення інших питань. Крім того, вивчення питань, які мають інтегрований зміст, відбувається на новому, більш змістовному та науковому рівні, що забезпечує формування єдиної картини економічного світу.

У навчальному процесі таку інтеграцію можна реалізувати або інтегрованими практичними заняттями, тобто заняттями з математичної або економічної дисципліни у комп'ютерному класі, або шляхом створення інтегрованих спецкурсів. Такими спецкурсами можуть бути: комп'ютерна статистика, інформаційні технології у математичному програмуванні, тощо.

Викладачами нашої кафедри були розроблені методичні вказівки з наглядними інструкціями по розв'язанню більшості задач математичного програмування з використанням електронних таблиць Excel. Особливою відмінністю даних розробок є синтез кількісного аналізу економіки з програмуванням у середовищі Excel. Органічний виклад у розробках методів математичного програмування та основних положень роботи з електронними таблицями робить сприйняття обох дисциплін більш легким, наочним, підкреслює прикладну направленість та практичну цінність методів та моделей, що описуються. Особливе значення у розробках полягає не тільки у можливості швидкого та наочного розв'язання поставленої задачі, але й у якісному аналізі математичної моделі на чутливість, тобто перевірки впливу різноманітних параметрів на оптимальний розв'язок.

Пропозиція введення інтегрованих спецкурсів з обов'язковим застосуванням комп'ютерних технологій має на меті формування цілісної свідомості соціально зрілої особистості студентів, розвиток їх мислення, підвищення ефективності навчання, що досягається за рахунок посилення мотивації, зацікавленості, динамічної наочності. Проте проблема інтеграції знань занадто складна, щоб її можна було розв'язати чисто емпірично, вона потребує серйозних теоретичних і експериментальних досліджень, апробацій.

МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ПРИОРИТЕТОВ СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ

Шлыкова И.А.,

*Восточнoукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Ядром большинства педагогических и психологических исследований является эксперимент. Как правило, он делится на два этапа: констатирующий и формирующий. Однако именно планирование эксперимента и разработка соответствующих методик его проведения является одной из самых сложных и многоплановых проблем. Вся оригинальность и значимость научной работы часто зависит от правильного выбора необходимых исследовательских методов и приемов[1].

В частности, постановка задачи определения ценностных приоритетов студентов-юристов и ее решение в рамках диссертационного исследования «Формирование этико-эстетической личности будущих юристов в системе профессиональной подготовки» подтвердили необходимость разработки новых или адаптации существующих исследовательских методик, особенно при использовании вербализированных тестов, а также при обработке текстовых материалов и интерпретации результатов[2].

Актуальность изучения ценностных приоритетов в процессе профессиональной подготовки студентов-юристов обосновывается необходимостью решения педагогических задач: выявить стартовый уровень морально-правового, эстетического сознания, (что соответствует задачам констатирующего эксперимента), и в дальнейшем скорректировать учебно-воспитательную работу на формирование недостаточно присущих или недостаточно выраженных личностных качеств в ходе формирующего эксперимента.

Особое внимание к исследованию отношения будущих юристов к социальным ценностям на этапе констатирующего эксперимента обусловлено ответственностью, которая возлагается на людей, задействованных в сфере правоот-

ношений, и которая возникает в результате осознания особой роли самого права и понимания его как высшей социальной ценности и вида социальной коммуникации. Поэтому стержнеобразующим качеством личности юриста, как показывает проведенный нами педагогический эксперимент, является уважение к праву и отношение к нему как к высшей ценности. Как ценность право должно воздействовать на общество и восприниматься им как благо, как ценность, способная совершенствовать его.

В демократических обществах процесс профессиональной подготовки юристов немаловажен без формирования у них профессиональной культуры и таких личностных качеств, которые бы обеспечили восприятие права как вершины иерархии ценностей. Такая роль права обосновывается А. Поляковым. Отдельные тезисы его работы мы выделяем как смыслополагающие для данного исследования:

а) «любая система ценностей конкретного общества представляет собой иерархию» [3, с. 315];

б) «по своему эйдетическому смыслу правовыми ценностями могут быть только положительные ценности» [3, с. 317];

в) «право содержит в себе имманентно присущие ему ценности: свободу, справедливость и ненасильственный мир...» [3, с. 317];

Исходя из вышесказанного, в содержании педагогического эксперимента следует выделить специальный блок вопросов и заданий, которые позволят выявить отношение будущих юристов к праву и соответственно к эйдетическим правовым ценностям: к «справедливости», «свободе», «законности», «порядку» и т.п. А отношение проявляется в результате личностного, заинтересованного и эмоционально окрашенного восприятия этих ценностей (абстрактных по своей природе) и последующего осознания их в качестве личных конкретных ориентиров в жизни. Поэтому мы предлагаем студентам выразить свое отношение к правовым ценностям в виде небольших эссе или рассуждений на заданные темы: «Какие из социокультурных ценностей являются наиболее значимыми для юристов?», «Какие личностные качества способствуют успешному осуществлению профессиональной деятельности юриста?» или «С помощью каких этико-эстетических категорий можно охарактеризовать правовую ситуацию в нашем обществе?», а также студентам предлагается перечислить качества личности, необходимые юристам для успешной профессиональной деятельности и т. п.

Для исследования полученных результатов наиболее целесообразным методом является контент-анализ. Это специфический вид научно-познавательной деятельности, при которой исследование текстов получает возможность стать объективным, позволяет подойти к процедуре измерения как в точных науках. Контент-анализ целесообразно применять, когда требуется высокая степень точности или объективности; при наличии обширного и несистематизированного материала; когда категории, важные для исследования, характеризуются определенной частотой появления, когда текстовый материал нельзя охватить без суммарных оценок.

После определения темы, задач и гипотезы контент-исследования выделяют категории анализа, которыми обычно выступают общие ключевые понятия, соответствующие задачам исследования, и которые выступают ориентирами для поиска необходимых ответов. Например, для нашего исследования ключевыми словами-категориями выступают: «ценности», «качества личности», «цели юридической деятельности». Единицами анализа в этом случае становятся суждения студентов по поводу значимости отдельных ценностей и качеств личности, необходимых для успешной профессиональной деятельности юриста. Благодаря чему, в конечном счете, и выстраиваются градации качеств личности,

определенная иерархия ценностей. Единицами счета, указывающими на количественную меру взаимосвязи текстовых и внетекстовых явлений, выступает частота повторения единиц анализа, то есть названных студентами ценностей и качеств личности. Суждения студентов анализируются в зависимости от частоты повторяемости в них слов, обозначающих социальные ценности, и слов, определяющих цели юридической деятельности в зависимости от служения этим ценностям.

Опираясь на результаты философско-психологических, а также аксиологических исследований (Н. Бердяев, М. Вышеславцев, К. Абульханова-Славская, Х. Лэйси, Н. Лосский, М. Шелер, Л. Валки), согласно которым высшими смыслообразующими принципами признаются: в сфере познания – различение истинного и ложного; в этической сфере – различение добра и зла; в сфере эстетики – прекрасного и безобразного – были выделены слова-ценности, выступающие критериями для анализа вариантов, полученных после опроса студентов. Это слова, обозначающие правовые эстетические ценности, «свободу», «справедливость» и «ненасильственный мир» и т.п.; этические ценности: «благо», «долг», «честь», «достоинство», «духовность» и т.п.; эстетические ценности (с помощью которых может быть также охарактеризовано отношение к правовым ценностям): «прекрасное», «возвышенное», «гармоничное»; а также слова, обозначающие качества личности, формирующиеся благодаря усвоению этих ценностей: «честность», «благородство», «обязательность», «гуманность» и т. п.

Обработка результатов констатирующего эксперимента в соответствии с методикой контент-анализа позволила сделать следующие выводы:

- ценностные приоритеты у студентов юристов формируются в процессе осознания действительности для создания своих отношений с миром;
- выстроенные студентом определенные иерархии ценностей могут трактоваться исследователем как способ познания индивидуальных особенностей самой личности;
- способности выделять будущими юристами различные группы социокультурных ценностей и оперировать ими развиваются только благодаря целенаправленной работе преподавателей, прививающих студентам представления об этико-правовых и эстетических ценностях, которые воспринимаются во всей общечеловеческой культуре как триединство истины, добра и красоты;
- формирование положительных нравственных качеств личности у юристов – юристов неотъемлемый и основной процесс в русле подготовки будущих профессионалов в высшей школе.

Литература

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – «-е изд., доп. – СПб.: Питер, 2002. – 320 с.:ил.
2. Славская А.Н. Личность как субъект интерпретации / А.Н. Славская. Изд. 2-е стереотип. – Дубна: Феникс+, 2005. – 240 с.
3. Поляков А.В. Общая теория права: Феноменолого-коммуникативный подход. Курс лекций. 2-е изд., доп. – СПб.: Издательство „Юридический центр Пресс“, 2003. – 845 с.

ОКРЕМІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Бадер В.І., Шевцова В.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Курс України на європейський вибір, прагнення до глибокої інтеграції до європейських міжнародних інституцій актуалізує потребу в удосконаленні навчально-виховного процесу студентів-іноземців. Лінгвокраїнознавчий підхід у навчанні української мови як іноземної - один із резервних шляхів формування сучасного фахівця, здатного вільно орієнтуватися у світі, гармонійно взаємодіяти з представниками інших культур, постійно засвоювати національно-специфічні цінності своєї й інших культур.

Сучасні дослідження в галузі методики навчання іноземної мови ґрунтуються на лінгвокраїнознавчому підході (Є.М.Верещагін, О.М.Гринчишин, В.Г.Костомаров, О.О.Кузнецова, Є.І.Пасов, С.О.Пілішек, Г.Д.Томахін, Н.А.Саланович, А.К.Солодка та ін.). Продуктивним такий підхід вважається тому, що використання лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі навчання іноземної мови не тільки сприяє долученню до духовних і культурних цінностей іншої етнокультурної дійсності, усвідомленню її ролі в розвитку загальнолюдської культури, а

й дозволяє посилити комунікативну спрямованість в опануванні основних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, читання, аудіювання, письмо.

У ході теоретичних пошуків вченими визначаються методологічні підходи в навчанні іноземної мови, мета, зміст, методи, прийоми й засоби формування лінгвокраїнознавчої компетентності, описуються лінгвістичні й психолінгвістичні засади в розвитку мовленнєвих умінь і навичок студентів. Особлива роль у теорії й практиці навчання іноземної мови відводиться засобам нових інформаційних технологій. На сучасному етапі розвитку лінгводидактики виокремилася така галузь, як комп'ютерна лінгводидактика (К.Р.Піотровський, 1991), яка успішно розвивається, збагачуючи науку й практику інноваційними технологіями навчання (М.А.Бовтенко, Т.А.Волошина, Т.В.Карамішева, Л.О.Хоменко та ін.)

Опора на лінгвокраїнознавчий підхід як у традиційній, так і в комп'ютерній лінгводидактиці в процесі навчання іноземної мови створює умови для розширення міжнародних зв'язків України та її інтеграції до світової спільноти. Тому в останні роки помітно зросла кількість наукових праць, які переймаються дослідженням проблеми формування лінгвокраїнознавчої компетентності на засадах використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищому навчальному закладі.

Слід зазначити, що сьогодні продуктивними при розробці технологій навчання іноземної мови вважаються такі підходи, як когнітивний, діяльнісний, комунікативний, функціонально-стилістичний. Ученими визначаються цілі, знання, уміння й навички, якими повинні оволодіти студенти, опановуючи іноземні мови, принципи, методи, лінгвокраїнознавчі прийоми, моделі навчання. Однак розроблені методологічні й методичні засади зорієнтовані на формування мовної, мовленнєвої й комунікативної компетентностей (однією зі складових останньої є соціокультурна компетенція, яка охоплює два види — країнознавчу та лінгвокраїнознавчу компетентності) при вивченні англійської, французької, іспанської, польської тощо. Одним із шляхів оновлення змісту навчання української мови як іноземної є використання набутого досвіду в лінгводидактиці іноземних мов, а також трансформація навчального процесу підготовки іноземних фахівців.

Як свідчить аналіз науково-методичної літератури, у сучасних концепціях навчання української мови як іноземної лінгвокраїнознавчий аспект потребує своєї подальшої розробки. Сама думка про необхідність засвоєння української мови через ознайомлення з культурою України, її традиціями, історією та сучасністю не викликає заперечень. Проте обґрунтування оптимальних методичних концепцій навчання української мови як іноземної, спрямованих на формування лінгвокраїнознавчої компетентності студентів-іноземців, виокремлення базових принципів навчання міжкультурного спілкування, моделювання навчального процесу з української мови для різних категорій іноземних слухачів, створення сучасних комп'ютерних програм навчання української як іноземної – це те коло проблем, які сьогодні є надзвичайно актуальними й потребують свого подальшого висвітлення.

Таким чином, основними завданнями нашого дослідження є визначення обсягу фонових знань про національні реалії українського народу (матеріальна культура, факти історії, видатні постаті, етика спілкування тощо); специфічні форми мови, що виступають носіями вираження цих знань; методи і прийоми презентації, закріплення та активізації національно-специфічних мовних одиниць у текстах, різних за стильовими ознаками; розробка комп'ютерних технологій навчання української мови як іноземної в лінгвокраїнознавчому аспекті.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика: Учебное пособие. Новосибирск, 2000, 91 с., 2-е изд. дополн. М.: Флинта: Наука, 2005. 216 с.
3. Бовтенко М. А. Информационно-коммуникационные технологии в преподавании иностранного языка: создание электронных учебных материалов: Учебное пособие. Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2005. 112 с.
4. Карамышева Т.В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера. В вопросах и ответах. — С.Пб.: Союз, 2001. — 192 с.
5. Пілішек С.О. Психосемантичні особливості лінгвокраїнознавства при вивченні іноземної мови у вищому навчальному закладі. - Автореф. дис... канд.. психолог. наук.- Хмельницький, 2006.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Антипов О.М., Держак Н.О., Шаріпова О.С.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

В доповіді розглянуто особливості демографічного стану, міграції населення, кількісні та якісні показники розвитку навчальних закладів Луганської області. Демографічне навантаження на одну людину працездатного віку залишається значною - на 1000 працездатних 220 чоловік молодше працездатного віку й 409 чоловік старше.

Стрімкому розвитку освітніх послуг сприяють ринкові відносини, гостра потреба в ефективному кадровому потенціалі, перехід наукових та навчальних закладів на комерційні засади.

Загальновизнано, що на українському ринку освіти головним споживачем є студент. Сьогодні необхідно приймати реалістичну модель сучасної освіти, в якій студент – це продукція, а роботодавець – це споживач. Як тільки сприймаємо таку позицію, одразу же виникають додаткові складності, так звані «місця вразливості». Першим таким місцем є якість роботодавців. Другим — наявність несумлінних конкурентів. Третім — конфлікт між системами управління університетом, коледжами та загальноосвітніми школами. Четвертим місцем є відсутність системного підходу до забезпечення якості освіти

Ємність регіонального ринку освітніх послуг в теперішній час важко характеризувати, більш за все тому, що по кількості установ та демографічним тенденціям не можливо оцінити потреби споживачів, якими є не стільки підприємства, скільки потенційні студенти та їх батьки. Разом з тим, ведучі оператори на цьому ринку відмічають збільшення прибутків та постійну появу новачків-конкурентів, що свідчить про ріст але не насиченість ринку.

Сучасний стан регіонального ринку освітніх послуг цілком відповідає етапу економічного і соціального розвитку, на якому знаходиться українське суспільство в цілому. Він є не гіршим, і не найкращим. Як і в кожній галузі діяльності, в освіті є приклади виключного професіоналізму і високого рівня якості надання послуг. В зіставленні з розвитком бізнесу, освіта в більшості випадків залишається значно консервативною.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З ПРИНЦИПІВ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Ангелова В.Г., Харченко Є.І., Букрєєва К.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Успішне здійснення соціально-економічних перетворень, що відбуваються в Україні, потребує принципово нових підходів до організації системи довузівської підготовки. Сучасне суспільство ставить перед слухачами якісно нові вимоги, такі як компетентність з питань соціальної взаємодії, усвідомлення особистої відповідальності, готовності до навчання на протязі власного життя. Перед слухачем виникає необхідність вибору змісту освіти, окремих курсів.

Управління системою довузівської підготовки на базі нової освітньої парадигми, нових концептуальних підходів до управління дозволить модернізувати зміст довузівської освіти, покращити систему підготовки абітурієнтів до вступу у вищі навчальні заклади. Особливо це має значення зараз, коли запроваджується зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної освіти і учні ще до кінця навчання повинні вже бути професійно орієнтовані і підготовлені до вступу у ВНЗ. Одним з важливих принципів, який дозволить вирішити ці завдання, є принцип профільного навчання, актуальність якого зумовлена необхідністю створення умов для розвитку особистості, врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, можливості кожному учню створити власну освітню траєкторію.

Для реалізації профільного навчання в системі довузівської підготовки необхідна організація проектування профільного навчання. При проектуванні повинні враховуватись наступні принципи – принцип фуркації (розподіл учнів за рівнями освітньої підготовки, інтересами, здібностями), принцип діагностично-прогностичної реалізованості (виявлення здібностей учнів для їх обґрунтованої орієнтації на профілі навчання), принципи варіативності та альтернативності, принцип гнучкості змісту організації профільного навчання.

Довузівську підготовку таким чином можна поділити на етапи:

1. Діагностичний.
2. Організаційний.
3. Навчальний.
4. Заключно-контрольний.

При організації навчання важливе місце посідає відбір змісту профільного навчання – вибір базових, профільних та додаткових допрофільних предметів для кожного профілю навчання.

Організація профільного навчання в системі довузівської підготовки повинна забезпечити можливість для рівного доступу учнівської молоді до здобуття професійної освіти з урахуванням нахилів, здібностей та особистих інтересів.

ПРО ШЛЯХИ І МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ, ЯКА ЗОРІЄНТОВАНА НА МАЙБУТНЮ НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Андрющук А.О.,

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Луганськ

Бардаш О.Ю.,

Луганське територіальне відділення Малої академії наук України, м. Луганськ

Системний підхід, який застосовується у діяльності Луганського територіального відділення Малої академії наук України вже протягом понад 10 років, дає можливість стверджувати, що подальше покращення роботи з обдарованою уч-

нівською молоддю, яка вибрала таку форму самовдосконалення особистості як мала академія наук, можливо на підставі взаємо узгодженої програми, що містить всі форми роботи.

Така програма й була запропонована і затверджена Президією Луганського територіального відділення Малої академії наук України.

Метою програми є застосування дослідницької технології в навчанні – набуття учнями досвіду дослідницької роботи в пізнавальній діяльності; об'єднання розвитку їх інтелектуальних здібностей, дослідницьких вмінь і творчого потенціалу й на цій основі – формування активної компетентної обдарованої особистості юного науковця.

Змістовна реалізація програми буде йти шляхом вирішення низки спеціальних педагогічних завдань:

- Використання дослідницьких методів у вивченні учнями предметів шкільної програми.
- Застосування дослідження під час ознайомлення школярів з окремими явищами, процесами, фактами.
- Надання допомоги учням у засвоєнні комплексу дослідницьких заходів, формування їх дослідницьких умінь і навичок.
- Прищеплення учням інтересу до навчальних і наукових досліджень.
- Формування в учнівської молоді розуміння того, що їхнє навчання наближається до наукового пізнання.
- Розвиток дослідницької складової у світогляді учнів.
- Формування у школярів уявлення про дослідницьку стратегію в пізнавальній діяльності.
- Збагачення творчої спроможності учнів на основі формування їхнього дослідницького досвіду.
- Вивчення та аналіз індивідуальних особливостей формування дослідницького досвіду, його впливів на їх інтелектуальний розвиток і виховання.

ПРОГРАМА роботи

Луганського територіального відділення

Малої академії наук України

з обдарованою учнівською молоддю на 2006 - 2010 роки

I. Система пошуку обдарованої учнівської молоді

1. Приймати участь у Всеукраїнських конкурсах, турнірах, наукових студентських конференцій, молодих учених та здійснення інших заходів, спрямованих на виявлення і самореалізацію обдарованих дітей та молоді.
2. Створити міжвідомчий інформаційний банк даних "Обдарованість" на сайті Малої академії наук України. Розділ "Луганське територіальне відділення МАН України" буде містити: призначення наукового керівника з кола доцентів або професорів вищих навчальних закладів, призначення гранту (іменної стипендії) для навчання у вищому навчальному закладі та подальшого навчання в аспірантурі.
3. Налагодити міжнародні зв'язки з організаціями та установами, роботу яких спрямовано на пошук, навчання і розвиток обдарованих дітей та молоді. Налагодити обмін досвідом роботи з обдарованими дітьми та молоддю через Internet з іншими областями України та зарубіжних країн.

II. Навчання, виховання та розвиток обдарованої учнівської молоді

1. Переглянути мережу секцій та узгодити її з паспортами відповідних наукових спеціальностей.

2. Створити у кожній філії інформаційно-видавничий центр для підготовки програми, посібники для учителів, викладачів, вихователів, які працюють з обдарованими дітьми та молоддю. Видавати науково-популярні видання для дітей та юнацтва, журнали, наукових часописів і художні збірки, твори молодих українських поетів і прозаїків, молодих учених.
3. Створити у кожній філії центри дистанційної роботи з обдарованою молоддю, запровадити програми з різних наукових секцій як форми індивідуальної роботи з талановитими учнями.
4. Створити профільні наукові лабораторії, оснастити їх навчально-наочними посібниками і технічними засобами навчання, комп'ютерною технікою тощо.
5. Виділяти цільові кошти для функціонування регіональних літніх оздоровчих шкіл - таборів для обдарованих учнів-членів МАН.
6. Забезпечити створення психологічної служби у кожній філії.

III. Науково-методичне забезпечення роботи з обдарованою учнівською молоддю

1. Розробити науково-теоретичні засади та відповідні загальні і спеціальні методики та програми для виявлення, розвитку та підтримки обдарованих дітей які виявляють схильність до майбутньої наукової діяльності.
2. Увести до навчальних планів і програм підготовки педагогічних кадрів курси, орієнтовані на роботу з обдарованою молоддю, схильною до майбутньої наукової діяльності.
3. Розробити програми підготовки та перепідготовки фахівців для роботи з обдарованою молоддю, схильною до майбутньої наукової діяльності.
4. Підготувати та видати орієнтовні програми гуртків, секцій для роботи з обдарованою молоддю, схильною до майбутньої наукової діяльності
5. Розробити мотиваційний механізм залучення здібної учнівської молоді до навчання в малій академії наук.

IV. Забезпечення соціально-правових гарантій

1. Створити систему адресної підтримки обдарованих учнів та студентів, які є переможцями всеукраїнських олімпіад, конкурсів, турнірів.
2. Розробити нормативно-правову базу для запровадження системи дальшого навчання випускників навчальних закладів, які є переможцями обласних, всеукраїнських і міжнародних олімпіад, конкурсів, турнірів.
3. Розробити і запровадити систему матеріального заохочення для педагогічних та науково-педагогічних працівників, учні яких займаються у МАН, та стали переможцями всеукраїнських та міжнародних учнівських і студентських олімпіад, конкурсів, турнірів.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Большенко С.Ф.,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. Стратегією економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004-2015 роки (Указ Президента України від 28 квітня 2004 р. № 493) визначено необхідність переходу до іннова-

ційної моделі економічного зростання та розвитку наукоємного високотехнологічного виробництва.

Засади для формування наукового потенціалу країни створюються ще в вищих та середньо-технічних навчальних закладах через організацію наукової роботи студентів. У зв'язку з цим основне завдання держави полягає в створенні умов для наукової та науково-технічної діяльності учнівської та студентської молоді. Для цих цілей у бюджеті Міністерства освіти і науки України кожного року передбачаються витрати, спрямовані на забезпечення участі студентів у міжнародних студентських олімпіадах, організацію та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади та Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук. Але разом з цим з кожним роком виникають все більші труднощі пов'язані зі збором фактичного матеріалу, необхідного для проведення наукових досліджень.

Ціль дослідження полягає у визначенні напрямів удосконалення організації наукової роботи студентів у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. За загальною практикою навчальних закладів збір планово-звітної та іншої статистичної інформації здійснюється студентами під час проходження виробничих та переддипломних практик на конкретних підприємствах та організаціях. Останнім часом вирішення питання влаштування студентів на підприємствах для проходження практики значно ускладнилося. Навчальні заклади частіше всього не спроможні оплачувати робітникам підприємства керівництво практикою, тому вони не завжди позитивно реагують на присутність студентів, що виражається у відмові представлення їм технічної чи планово-звітної документації для ознайомлення.

Ще однією перепоною на шляху здобуття інформації є «комерційна тайна» – щит яким захищаються підприємства від студентів, та молодих вчених, не розуміючи, що тим самим ставлять бар'єри на шляху підготовки майбутніх кадрів. Названі проблеми призводять до того, що наукові дослідження мають більш теоретичний характер а сформульовані висновки не обґрунтовуються реальними показниками.

Тому на сьогоднішній день як ніколи необхідне розуміння виробниками простої істини, яка полягає в тому, що наука не може бути відірваною від виробництва, яке в свою чергу не може розвиватись без науки.

Підприємці бідкаються про зростаючий дефіцит високопрофесійної робочої сили на ринку праці, не зважаючи на постійне зростання попиту на освітні послуги та збільшення чисельності дипломованих спеціалістів. Слід зазначити, що підприємства, які становляться базами практики поряд з навчальними закладами теж частково несуть відповідальність за якісну підготовку спеціалістів.

Треба констатувати той факт, що останнім часом активність молоді та інтерес до наукових досліджень зросли. Багато студентів залучаються до наукової роботи вже з першого курсу, хоча зазвичай серйозна наукова робота студентів починається з третього курсу, коли останні пройшли етап адаптації та придбали вже певні навички самостійного наукового дослідження та формулювання висновків.

За даними Харківського національного автомобільно-дорожнього університету в 2007 році кількість студентів, які брали участь в НДДКР з оплатою склала 33 особи; кількість опублікованих статей за участю студентів – 165, з них виконано самостійно 52; кількість студентів – учасників підсумкових конференцій Всеукраїнських конкурсів студентських НДР – 20 осіб; кількість переможців Всеукраїнських конкурсів студентських НДР – 18 осіб.

Основним мотиваційним чинником в проведенні наукових досліджень, як показало опитування, є прагнення студентів вступити до магістратури, куди на-

бір як правило обмежений не тільки на бюджетну форму навчання а й на контрактну, при цьому обов'язковою є вимога щодо наявності опублікованих наукових праць.

Слід зазначити, що поряд з позитивними результатами наукової роботи молоді, – збільшення кількості публікацій, які містять дійсно цікаві пропозиції щодо вирішення проблем окремих підприємств або питань макроекономічного рівня, – спостерігаються і негативні її прояви.

В умовах постійного обмеження фінансових ресурсів вищі навчальні заклади не в змозі задовольнити потребу фінансування участі у роботі міжнародних науково-практичних конференцій, які проводяться у віддалених від місця навчання студентів містах, всіх бажаючих.

Висновок. Аналіз студентських робіт свідчить про те, що в багатьох з них не чітко формулюється ціль та висновки (у відповідності до діючих вимог), тому необхідно посилити відповідальність наукових керівників щодо рецензування студентських робіт. Крім того, виявлені випадки опублікування одних і тих же наукових робіт (частіше всього тезисів) під зміненими назвами в різних наукових виданнях, що є не допустимим.

З метою удосконалення організації наукової роботи студентів у вищих навчальних закладах необхідно ще більше залучати до участі підприємців в плані укладення договорів на розробку бізнес - планів, цільових досліджень. Такий підхід до організації наукової роботи студентів дозволить підвищити адресність та практичну значущість розробок і частково вирішувати проблеми фінансування.

ЗАДАЧИ НА СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРЕМЫ ЛАГРАНЖА

Бранспиз М.Ю.,

*Восточнoукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В практике освоения математического анализа большое значение имеет понятие производной, овладение которым позволяет осознанно использовать соответствующие математические модели при решении различных технических задач, повышая тем самым качество овладения техническими специальностями. В частности, ввиду разнообразного практического применения важным на начальном этапе изучения математического анализа является усвоение содержания теоремы Лагранжа.

Известная неаналитическая формулировка теоремы Лагранжа представляет собой следующее предложение [1. Мышкис А.Д. *Лекции по высшей математике.* – М.: Наука, 1969. – 640 с.]: «... на гладкой дуге непременно найдется, по крайней мере, одна точка, в которой касательная параллельна хорде, стягивающей эту дугу». В [1] на основе этой теоремы записывается формула конечных приращений (аналитическая формулировка теоремы Лагранжа), для которой дается ее применение к приближенному нелинейных уравнений методом итераций. Закрепление такого применения теоремы Лагранжа возможно на различных задачах, которые, однако, будут в большей мере задачами именно по решению тех или иных нелинейных уравнений, а не задачами по содержанию собственно теоремы Лагранжа.

При этом под основным содержанием теоремы Лагранжа понимается непременное существование такой точки на гладкой дуге, в которой производная по координате-абсциссе (если дугу рассматривать в некоторой системе координат) будет равна угловому коэффициенту хорды, стягивающей эту дугу. Учитыв-

вая это, в целом, задачи и на применение и на содержание теоремы Лагранжа представляются дидактически важными, поскольку позволяют на конкретных примерах показать и закрепить технику применения понятия производной функции.

В работе рассматриваются две задачи, составленные автором, которые представляют собой задачи именно на содержание теоремы Лагранжа, а не по ее практическому применению. Эти задачи основаны на аналитической записи уравнения Лагранжа в виде формулы конечных приращений[1]

$$\frac{\varphi(b) - \varphi(a)}{b - a} = \varphi'(c)$$

где $\varphi(x)$ – уравнение дуги, непрерывной на интервале $[a, b]$; c – координата некоторой точки, расположенной между точками a и b .

Задача 1.

Задана функция $\varphi(x) = Ax^2 + Bx + C$. Доказать, что решение x_0 уравнения $\varphi'(x) = [\varphi(b) - \varphi(a)] / (b - a)$, где a и b – любые числа ($b > a$), удовлетворяет неравенству $a < x_0 < b$.

Задача 2.

Задана функция $\varphi(x) = Ax^2 + Bx + C$. Заданы также точки $x_1 = a$ и $x_2 = c$ ($c > a$). Найти координату точки $x_3 = b$, удовлетворяющую теореме Лагранжа. Убедиться, что имеет место неравенство $b > c$.

Использование этих задач в учебном процессе показало, что содержание теоремы Лагранжа воспринимается с достаточным интересом, предоставляя определенный простор для проявления творческих способностей (например, попытки варьировать заданную функцию, или исходные данные задач).

Вывод. Задачи и на применение и на содержание теоремы Лагранжа представляются важными в дидактическом аспекте, поскольку позволяют на конкретных примерах показать и закрепить технику применения понятия производной функции.

О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ФИЗИКИ

Бранспиз Ю.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Если признать, что любое «новое знание» есть элемент структуры, включающей в себя «старое знание», то следует признать и роль дисциплин, излагающих историю развития той или иной отрасли знания (в этой связи укажем на общепринятую практику начинать учебники с исторических экскурсов). Проблемными при этом являются два вопроса: с какого момента начинать изложение истории дисциплины; какие факты истории развития дисциплины рассматривать и как их оценивать.

Для «молодых» научных дисциплин первый из указанных вопросов имеет простой и очевидный ответ. Что же касается физики, то здесь ответ на этот вопрос представляет определенные трудности. Впрочем, считая физику до времени Галилея «примитивной», некоторые авторы историю развития физики с Галилея и начинают. В данной работе показано, что историю развития физики необ-

ходимо начинать излагать с физики античности, решавшей, по сути, ту же задачу, которую решает и современная физика: синтез всего многообразия природных явлений (многообразие физического мира, физических явлений) к некоторому *единству* («окончательная теория» по С. Вайнбергу).

Отличие физики античности по методу от современной физики не должно быть при этом препятствием (преимущественно феноменологический подход современной физики, конечно же, отличается от метода философской интерпретации в античной физике). В самом деле, ведь современная физика ищет не просто «окончательную теорию», а *красивую* теорию, что может быть сопоставлено известному с античных времен стремлению (требованию) отразить в физической теории *гармонию* природы.

В связи с этим уместно напомнить, что именно философское (гносеологическое) осмысление проблем квантовой физики в дискуссиях между Бором и Эйнштейном позволило сформулировать современную интерпретацию квантового метода описания физических явлений.

При этом философское осмысление (интерпретация) физических явлений может быть выдвинуто на одно из первых мест в качестве методологической основы физического исследования и на начальных этапах решения той или иной физической проблемы (принятие объясняющей гипотезы), и на этапе превращения гипотезы в физическую теорию.

Собственно, это и имело место в истории развития физики, что, например, подтверждается: гносеологическим анализом понятий у Э.Маха и проблемы измеримости у В. Гейзенберга; в онтологическом анализе структуры реальности у В. Дейча. Здесь следует также указать и на парадоксы Зенона, представляющие такой способ рассуждений, который ставит проблему движения не в плоскости его математического описания, а в онтологической плоскости.

В связи с решением первого вопроса (о начале изложения истории развития физики) определенные трудности представляет периодизация физики. Например, в области электричества и магнетизма считается, что современная физика электричества и магнетизма началась с произведения В. Гильберта «О магните, магнитных телах и большом магните Земле» (1600 г.). Однако проведенный автором анализ показал, что это произведение завершает средневековую физику электричества и магнетизма, а современной физике электричества и магнетизма дал начало Р. Декарт.

Со сказанным связаны и трудности решения второго вопроса о выборе фактов истории развития физики и их оценке.

В целом следует признать, что в преподавании истории развития физики большое значение имеет характер понимания преподавателем того, как получается знание о физических явлениях. То есть большое значение имеет его методологическая позиция, что обуславливает неоднозначность преподавания истории развития физики, и, в итоге, возможность разных историй развития физики.

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ДВИЖЕНИЯ ТВЕРДЫХ ЧАСТИЦ В ВИБРИРУЮЩЕЙ КАМЕРЕ КАК ПРИМЕР ИНЖЕНЕРНОГО РЕШЕНИЯ ТЕХНИЧЕСКОЙ ЗАДАЧИ

Бранспиз Е.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В настоящее время вопросу выделения инженерной составляющей в технических задачах уделяется достаточно большое внимание, поскольку это позволяет выделить в преподавании той или иной технической дисциплины материал, позволяющий формировать умения и навыки использования знаний технических наук. Несмотря на это, следует констатировать, что в настоящее время отсутствует общий подход к решению инженерных задач, связанных с моделированием процессов в различных технических устройствах. Это представляет определенную проблему, решение которой возможно путем обобщения соответствующего материала по решению конкретных инженерных задач. В работе в качестве такой конкретной задачи, дающей материал для возможных обобщений, рассматривается задача описания движения сыпучей среды в вибрирующей камере, которая решается при разработке различных технологических устройств, основанных на использовании вибрации. Особенностью этой задачи является возможность различных способов описания движения сыпучей среды в вибрирующей камере даже в рамках использования одного модельного подхода. Анализ этой возможности и составляет основное содержание работы.

Пусть требуется описать движение сыпучей среды (твердые частицы некоторой формы и размера), которая помещена внутрь некоторого объема с непроницаемыми стенками (камера). Камера совершает плоские колебания заданной амплитуды и частоты. При этом сыпучая среда поглощает энергию вибрации камеры на движение частиц и их разрушение, что представляет собой сложный механический процесс, имеющий макроскопический (движение частиц) и микроскопический (их взаимодействие) уровни.

Важным в обеспечении необходимой адекватности описания этого процесса является учет вероятностного характера взаимодействия частиц среды. Для описания этого вероятностного характера взаимодействия и движения частиц сыпучей среды в указанных условиях используется статистический подход, который основывается на рассмотрении частиц как частиц, совершающих случайное блуждание в фазовом пространстве.

Показано, что общее уравнение блуждания (уравнение Чепмена-Колмогорова), которое может быть записано для любой частицы, можно преобразовать двумя способами к соответствующему дифференциальному уравнению относительно плотности вероятности в пространстве координат и в пространстве скоростей. В результате для описания движения частицы можно получить два уравнения в пространстве координат (второго и первого порядка).

Если эти уравнения рассматривать не как различные модели одного процесса, а как некую совместную модель, то удастся связать параметры модельных вероятностных блужданий с параметрами реального движения (амплитуда и частота вибрации, средняя скорость). На основе сопоставления параметров указанных уравнений удастся получить соотношения, позволяющие определять кинематические параметры сыпучей среды (например, для средней скорости циркуляционного движения сыпучей среды получена пропорциональность амплитуде и частоте колебаний камеры, что наблюдается и в эксперименте).

Таким образом, совместное решение уравнений разных математических моделей одного и того же процесса позволило получить разрешимые в совокупности уравнения. Это можно рассматривать как развитие инженерного подхода к решению технических задач, согласно которому основным является получение адекватной модели описания процессов в технических устройствах (инженерная модель должна давать ответ на вопрос «что происходит», а не на вопрос «почему происходит»). Выявление возможности при описании других технических устройств совместного рассмотрения различных моделей не как конкурирующих, а как дополняющих друг друга, может быть указано в качестве перспективы дальнейших исследований.

DISTANCE LEARNING

Breslavets N.A.,

East-Ukrainian National University named after Volodimir Dal

Hundreds of colleges and universities offer distance learning as an alternative to traditional campus-based degree programs. Distance learning provides one of the most convenient, flexible and comprehensive learning programs available worldwide.

A great number of adults today are enrolling in college courses for a variety of reasons, either career, economic, or personal growth. This has led to the increasing interest to distance learning in Ukraine as well because it allows people to learn anytime and anyplace; an attractive option for people with heavy work, travel and family commitments. With distance learning, courses are delivered to students via various media. Different programs utilize different media to deliver instruction to students. Delivery formats can include (but are not limited to) on-line courses, electronic classrooms, written demonstrations of knowledge, and ongoing e-mail communication. Students then complete the coursework on their own within the prescribed timeframe, giving them the flexibility to “take class” whenever and wherever they want to. Students simply need to find the courses they want in a distance format.

Along with offering courses in a variety of subjects, such as business, communications, computers, creative arts, health, humanities, language, political science, social sciences, technologies and more, it offers college certificate and degree programs. Courses are transferable within the network, and to various other colleges and universities.

Courses are available in a variety of exciting, interactive and even fun delivery formats to suit individual learning preferences. Students submit assignments by computer, fax, and regular mail.

The flexible nature of distance learning courses also allows for more convenient starting dates. The open entry format allows students to register and begin a class anytime during the year. It also allows students to accelerate their degree program by continuously taking classes and accelerating the completion time of select courses to as little as six weeks. One of the greatest benefits of distance learning is that students have easy access to student support services. Registration, career and academic counseling, tutoring, book ordering and scholarship applications are all available online, over the telephone, or through the mail.

Learning from a distance provides greater access for students across the country and across the world to both courses and degrees that they might not otherwise have.

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ И ПЕРЕПОДГОТОВКИ КАДРОВ ПО ПОДЪЕМНЫМ СООРУЖЕНИЯМ – ЗАЛОГ БЕЗОПАСНОЙ ИХ ЭКСПЛУАТАЦИИ

Будиков Л.Я.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

На 1.01.2007 года на предприятиях Луганской области в эксплуатации находятся 10062 подъемных сооружения (грузоподъемных машин – 4891, лифтов – 4776, подъемников – 343, др. оборудования – 52 единицы). Из них 5786 машин (57,5 %) отработали нормативный срок. По типам подъемных сооружений это выглядит так: 68,9 % - грузоподъемных машин, 45,5 % - лифтов, 71,4 % - подъемников.

Средств на замену отработавших нормативный срок подъемных сооружений (ПС) в стране нет, в то же время если запретить эксплуатацию всех “старых” ПС, то производство практически остановиться. Поэтому Госгорпромнадзором Украины реализуется ряд мероприятий, направленных на недопущение аварийных состояний “старых” ПС. Так, с определенной периодичностью эти ПС подвергаются экспертному обследованию специализированными организациями, имеющими лицензии Госгорпромнадзора Украины. Такие экспертные обследования (ЭО) проводятся с периодичностью, для большей части ПС, один раз в 2-3 года. Сроки эксплуатации отдельных элементов ПС меньше периодичности ЭО (канаты, тормозные накладки и др.). Часть элементов ПС, износ которых на момент ЭО не превышал допустимых значений, в течение последующего времени могут достигнуть браковочных значений. Многие регулировки сборочных единиц механизмов должны проводиться в более короткие сроки, чем периодичность ЭО.

Все это свидетельствует о том, что на предприятиях лица, ответственные за техническое состояние ПС, должны обладать определенным объемом знаний по конструктивному исполнению, устройству, расчету и организации рациональной эксплуатации ПС.

Специалистов по ПС в Луганской области готовят только в ВНУ им. В. Даля. В последние годы для подготовки специалистов по специальности “Подъемно-транспортные, строительные, дорожные, мелиоративные машины и оборудование” (ПТСДММиО) нашим университетом ежегодно выделяется 15-20 бюджетных мест (в 80-ые годы выделялось по 100-125 мест). Это совершенно недостаточно для промышленно развитой Луганской области. Для сравнения аналогичных специалистов в Донецкой области готовят три вуза (в Краматорске, Донецке и Мариуполе), которые ежегодно выделяют для данной специальности свыше 100 бюджетных мест.

Учитывая вышесказанное, наиболее рациональным путем повышения квалификации лиц, которые на предприятиях отвечают за техническое состояние и безопасную эксплуатацию ПС, является организация на базе ВНУ им. В. Даля постоянно действующих курсов.

То, что на базе кафедры подъемно-транспортной техники (ПТТ) ВНУ им. В. Даля можно организовать и успешно проводить повышение квалификации кадров по ПС свидетельствует следующее:

- на кафедре ПТТ работают специалисты, имеющие базовое образование, ученые степени и звания по ПС;
- кафедрой подготовлено более 2200 специалистов по ПС, включая 130 специалистов для 16 зарубежных стран;

- кафедра с 1973 года занимается экспертным обследованием ПС, накоплен большой практический опыт по диагностике объектов повышенной опасности;

- при кафедре открыта лицензированная экспертно-диагностическая научно-исследовательская лаборатория грузоподъемных машин и промышленных сооружений (ЭДНИЛ ГПМ и ПС), которая ежегодно выполняет экспертное обследование 120-150 ПС;

- кафедра имеет лабораторную базу, диагностическую аппаратуру, измерительную технику для организации постоянно действующих курсов повышения квалификации инженерно-технических работников предприятий, отвечающих за техническое состояние и безопасную эксплуатацию ПС.

Таким образом, нами разработана и реализуется программа непрерывной подготовки и переподготовки кадров по ПС, которая включает:

- подготовку бакалавров, специалистов и магистров по специальности ПТСДММиО (по бюджету и контактам);

- подготовку магистров по специальности ПТСДММиО из числа инженерно-технических работников, занимающих соответствующие должности на предприятиях и учреждениях;

- повышение квалификации инженерно-технических работников предприятий, отвечающих за техническое состояние и безопасную эксплуатацию ПС (по видам ПС и с учетом базового высшего образования).

Реализация данной программы полностью отвечает идеалам Болонского процесса и будет весомым вкладом нашего университета в обеспечение безопасной эксплуатации ПС на предприятиях Луганской области.

МЕТОДИКА СОСТАВЛЕНИЯ БИЛЕТОВ МК-1, МК-2 И ОЦЕНКА ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ПО ХИМИИ

Бугрим С.П.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Современная Болонская система высшего образования все больше делает упор на самостоятельную работу студентов. Курс химии для инженерных специальностей предусматривает, что 60% учебного материала студент изучает самостоятельно. Отсюда, одна из основных ролей, контролирующих процесс получения и усвоения знаний, отводится модульному контролю проверки знаний.

В курсе химии читается 7 лекций и проводится 14 лабораторных работ по базовым темам. Несколько тем выносятся на самостоятельное изучение. По ним даются подробные планы, широкий перечень литературы, ссылки на методразработки кафедры, включающие материал для самоконтроля.

На МК-1 выносятся такие темы:

«Стехиометрические законы химии». Наибольшее внимание уделяется закону эквивалентов, расчету эквивалентных величин простых и сложных веществ, решению прикладных задач;

«Основные закономерности протекания химических процессов»;

«Химическая кинетика и равновесие»

«Растворы, расчеты концентраций, свойства растворов, рН, ионно-молекулярные реакции».

На МК-2 выносятся более сложные темы такие, как:

«Квантово-механические представления о строении атома. Периодический закон»;
«Химические реакции высшего порядка (ОВП)»;
«Химические источники тока и перспективы развития их»;
«Коррозия и защита металлов от коррозии»;
Заключительная лекция для каждой специальности имеет свою специфику.

Для инженеров-транспортников – это «Горюче-смазочные материалы, их химические и токсикологические свойства, экологические характеристики»;

Для инженеров-строителей – «Строительные материалы, их химический состав, свойства, поведение во времени»;

Для инженеров-электротехников – «Электротехнические материалы, их свойства».

При составлении билетов МК-1 и МК-2 используем такую методику, которая предполагает с каждым последующим вопросом (ответом) иметь более глубокие знания материала.

В каждом билете и МК-1 и МК-2 содержится 4 вопроса по различным темам. Каждый из них включает теоретическое (тестовое) и практическое (задача) задание.

На теоретические вопросы первой темы чаще всего предлагается 2 ответа, второй темы – 4 ответа, из которых правильных может быть два, третьей и четвертой тем, кроме выбора правильного ответа из предложенных, нужно дать объяснение выбранному ответу.

В билетах МК-2 ответов на каждый теоретический вопрос предлагается не менее четырех, причем во многих случаях есть 2 правильных ответа. Некоторые теоретические вопросы составлены так, что в теоретическое положение или формулировку закона нужно из предложенных 4 ответов поставить 1,2 варианта ответов и самому завершить несколькими словами данную фразу.

Составленные таким образом ответы на тестовое задание позволяют более качественно проверить глубину усвоения материала, возможность проявить творческий подход в объяснении теоретических положений и решении задач. Практически исключается возможность простого угадывания ответа.

За правильный ответ на теоретический вопрос выставляется один балл.

К каждому теоретическому вопросу в подтверждение усвоения темы предлагается решить задачу с использованием закономерностей теоретического положения, правильное решение которой оценивается двумя баллами.

При выставлении итоговой оценки по МК-1, МК-2 и ПК учитывается не только оценка, полученная при сдаче МК, но выполнение и своевременная сдача лабораторных работ и домашних заданий, оценки текущего контроля, посещение и работа на лекциях. Оценки за МК-1, МК-2, ПК – это комплексные оценки за все виды работы на каждом занятии в семестре, включая сдачу заданий по темам вынесенных на самостоятельное изучение.

Усложняя тестовые задания в каждом последующем вопросе билета, а также от МК-1 и МК-2 имеем возможность развивать творческие способности, мышление студента, более точно оценить глубину его знаний и умений, что в конечном итоге скажется на качестве подготовки специалиста.

ОДИН МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ КУРСА ЛЕКЦИЙ ОПТИМАЛЬНОЙ ИНФОРМАТИВНОСТИ

Войтиков В.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Процесс информатизации общества влияет на все сферы деятельности человека. Также он существенно влияет на требования к качеству образования. Поэтому важной задачей создания современного информационного общества в нашей стране является внедрение информационных технологий в сферу образования.

В настоящее время выделяются два направления влияния информационных технологий на процесс образования:

- Внедрение дистанционного обучения;
- Применение информационных технологий для повышения качества традиционных форм обучения;

В данной работе речь пойдет о втором направлении, а именно применения информационных технологий для оптимизации содержания учебной дисциплины с целью повысить уровень знаний студентов после изучения дисциплины.

Сейчас курс лекций формируется таким образом:

- Преподаватели разрабатывают курс лекций, после чего отправляют его на экспертизу.
- Вывод экспертизы основывается на социальном заказе, который описывается учебным планом.

Мы предлагаем метод оптимизации содержания курса лекций основанный на анализе динамики знаний студентов.

Рассмотрим методы обнаружения знаний в тексте.

Обнаружение знаний в тексте – это нетривиальный процесс обнаружения действительно новых, потенциально полезных и понятных шаблонов в неструктурированных текстовых данных (Fayyad U. and Piatetsky-Shapiro G., “From Data Mining to Knowledge Discovery: An Overview”, *Advances in knowledge Discovery and Data Mining*, Fayyad U., Piatetsky-Shapiro G.)

Процесс анализа текстовых документов;

В работе (Технологии анализа данных: Data Mining, Visual Mining, Text Mining, OLAP / А.А. Барсегян, М.С. Куприянов, В.В. Степаненко, И.И. Холод. – 2-е изд., перераб. И доп. – СПб.: БХВ-Петербург, 2007. – 384 с.: ил. +CD-ROM) процесс анализа текстовых документов представлен как последовательность нескольких шагов:

4. Поиск информации (отбор документов для анализа);
5. Предварительная обработка документов (удаление лишних слов и придание тексту более строгой формы);
6. Удаление стоп-слов;
7. Преобразование каждого слова к его нормальной форме;
8. N-граммы;
9. Приведение регистра;
 - Извлечение информации (выделение ключевых понятий в документах);
 - Применение методов Text Mining (идентификация фактов и отношений в тексте);
 - Интерпретация результатов (представление результатов на естественном языке или визуализация в графическом виде);

Процесс анализа курса лекций;

В данной работе процесс анализа текстовых документов выглядит таким образом:

- Поиск информации.
- Курс лекций по дисциплине «Базы данных» является текстовым документом, отобранным для анализа.
- Предварительная обработка документов.
- Удаление стоп-слов.
- Преобразование каждого слова к его нормальной форме;
- Извлечение ключевых понятий.
- Составление частотного словаря;
- Подсчет энтропии терминов;
- Подсчет встречаемости терминов
- Определение весов терминов
- Идентификация фактов и отношений в тексте.
- Составляем или берем готовый набор определений понятий в заданной предметной области;
- Выявляем отношения между понятиями;
- Определяем дистрибутивную связь между терминами, если показатель встречаемости терминов не менее 10%;
- Определение весов терминов и связей.
- Интерпретация результатов.
- Визуализация понятий и отношений между ними в виде графа.
- Созданная модель документа может служить предметом сравнения с моделью знаний студента. На основе выводов сравнения, модели знаний студента и модели знаний курса лекций, мы имеем возможность, оптимизировать содержание лекций.
- Таким образом, используя разработанную в данной работе методику, мы имеем возможность, создавать лекции оптимальной информативности.

МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Голубєва С.М., Цопа Г.О., Голубєва Н.М., Горбач Т.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Сьогодні освіта є дуже важливою завдяки тому, що тільки вона здатна вести сучасне суспільство на якісно новий рівень. Освіта та виховання забезпечують соціальну мобільність студентської молоді.

Мета навчання, зміст навчання, способи досягнення певної цілі – це і є ті початкові категорії, котрі забезпечують успіх процесів навчання в вузі. При цьому вірно вибраний метод навчання має велике значення для формування знань і вміння студентів.

Що таке освіта на даному етапі? Освіта - це форма відображення інтерактивних тенденцій розвитку науки і культури в цілому, спрямована на формування цілісної системи знань молодій людині. Освіта – це інтегрована галузь людської діяльності, предметом якої є розвиток підростаючих поколінь. Освіта повинна готувати людину знань. Сучасне життя вимагає, щоб будь-яка діяльність ґрунтувалась на знаннях. Для чого потрібно не тільки засвоєння студентом знань, а й

зробити ці знання невід'ємною складовою особистості, її поведінкою, діяльністю, життям.

Мета нашого дослідження полягає в тому, щоб розкрити основні особливості методів навчання і спілкування та самостійної роботи студентів.

Самостійна робота є одним із методів роботи студентів. До самостійної роботи відноситься робота з підручниками та книгами – це найважливіший метод навчання. Існує декілька видів самостійної роботи студентів з друкованими джерелами.

Основними з них є:

конспектування – короткий виклад та запис прочитаного;

складання плану тексту, як простого так і складного, для цього потрібно після причитування ділення тексту на частини і присвоєння кожній частині заголовка;

тезування – короткий виклад основних думок прочитаного;

циткування - дослівна виписка із тексту;

анотування - короткий стислий виклад змісту прочитаного;

рецензування – написання короткого відгуку з вираженням свого відношення до прочитаного;

складання довідки – свідоцтво про що-небудь, отримане після пошуків. Довідки можуть бути статистичні, біографічні, термінологічні і т.п.;

підготовка до семінарів, яка включає роботу з підручниками та іншими книгами;

вивчення учбових матеріалів, поданих в лекції. Лекція – це монологічний спосіб викладки об'ємного матеріалу її перевага в можливості забезпечення закінченості і цілісності сприйняття студентами учбового матеріалу по темі в цілому;

робота в Інтернеті;

написання рефератів, їх оформлення та захист.

Об'єм самостійної роботи залежить як від виду дисципліни, так і від ступеню використання сучасних освітніх технологій. На протязі семестру об'єм самостійної роботи в залежності від скільки прочитано лекцій і в кінці семестру аудиторна та поза аудиторна робота зрівнюється.

Однак чітко проявляється тенденція що по мірі начитування учбового матеріалу збільшується і об'єм самостійної роботи, бо крім того з'являється робота з викладачами для консультацій, в бібліотеці, написання курсової роботи та підготовка до атестації.

Для студентів з високим рівнем навчальної підготовки час на самостійну роботу зменшується. Але в залежності від складності дисципліни тижневий бюджет навчального часу студента регламентований державним стандартом і не може перевищувати 54 академічні години, тобто 40,5 астрономічних годин, що вимагає формування навчальних планів з цим урахуванням. При цьому згідно Болонської системи, кількість кредитів визначається не в годинах, а в частках, яку присвоюють окремій дисципліні. Це дасть змогу надати всім студентам рівних умов для накопичення суми кредитів.

Таким чином, при запровадженні Болонської системи важливо розробляти нові учбові плани та відбирати відповідну методику визначення трудозатрат на засвоєння освітніх програм.

В середині кредиту встановлюється співвідношення

$$N_a/N_c=1:1,$$

де N_a - аудиторне навантаження;

N_c - самостійна робота студента, що характерно для багатьох вузів.

Проведене анкетування студентів по виявленню джерел, які використовують студенти при виконанні самостійної роботи, де були поставлені такі запитання:

При підготовці до семінарів чи екзаменів якими джерелами частіше користуються студенти? Можливі відповіді:

- 1) підручниками, або учбовою літературою;
- 2) Інтернетом;
- 3) конспектом лекцій;
- 4) електронним варіантом лекцій;
- 5) методичними вказівками до самостійної роботи.

В результаті анкетування виявлено, що найчастіше студенти користуються конспектом лекцій, потім – електронним варіантом лекцій і в кінці – методичними вказівками.

Література

1. Лесохина Л.Н. К обществу образованных людей. – СПб, 1998.
2. Ю. Бабичев, В. Петров. Учет трудоёмкости самостоятельной работы студентов при переходе на зачетные единицы // Высшее образование в России, №6. – 2007.
3. А. Бондарькова. Креативная педагогическая технология в условиях ДО // Высшее образование в России, №2. – 2007.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕСТОВОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Гусленко І.Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Постановка проблеми в загальному стані та її зв'язок з науковим завданням

Перехід до модульної системи навчання передбачає використання тестів та тестових завдань для перевірки знань студентів. Це потребує від викладача вивчення того, яким чином треба складати та використовувати тестові завдання, щоб вони були найбільш ефективні.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми

Переваги та недоліки тестової оцінки знань. Чому використання тестів не завжди є доцільним? Використання альтернативних засобів для оцінювання знань у сукупності з використанням тестів при вивченні іноземної мови.

Мета статті

Узагальнення переваг та недоліків тестової системи оцінювання знань.

Дослідження проблеми та її обґрунтування

Вивчення іноземної мови, як відомо, має за собою комунікативну мету, більшою частиною це процес комунікативний, який потребує спілкування на рівні «учень» – «викладач», «учень» - «учень», або «учень» – «носій мови». Опанування мовою може також здійснюватись за допомогою книжок (підручників) та з використанням різноманітних електронних засобів, що є дуже поширеним в наш час, коли більшість студентів вміють працювати на комп'ютері та мають доступ до мережі Інтернет.

Чи можуть тестові завдання при таких умовах відобразити повною мірою рівень знань студента? І чи повинні вони бути єдиним засобом контролю при вивченні іноземної мови?

Звичайно, тестування не єдиний засіб для того, щоб перевірити знання студентів, але воно має свої переваги. Використання тестів може бути обумовлено наступними факторами:

- Педагогічний тест, якщо його складено належним чином, стає інструментом об'єктивного педагогічного вимірювання, результати якого не залежать від того, хто проводить тестування.
- Тестовий контроль «технологічен», він дозволяє за відносно короткий відрізок часу здійснити масовий суцільний контроль того, наскільки добре засвоєно визначений матеріал з мінімальними зусиллями.
- Тестовий контроль добре піддається автоматизації за допомогою комп'ютерів, що може зробити тестування абсолютно незалежним.
- Результати теста дають викладачу корисну інформацію про рівень знань студентів, так як тест охоплює основний зміст матеріалу і тестові виміри результатів навчання, при умові що тести розроблені правильно, дають точні і адекватні оцінки на базі розробленої шкали, яка використовується однаково для всіх студентів.
- Результати тестування також можуть допомогти у визначенні того, наскільки викладання матеріалу було ефективним та про те, на яке явище чи розділ потрібно звернути увагу в наступному. Можна сказати, що тест дає оцінку не тільки тому, як навчається студент, але й тому, як працює викладач.
- За допомогою тестів студенти можуть бачити, якого прогресу вони досягли, що вони знають добре, що потребує більш ретельного вивчення. Навіть коли студенти навчаються на комунікативному курсі, чи за допомогою комунікативних методів, коли вони мають можливість спілкування, у них може виникнути відчуття, що вони нічого не вивчили. Тому впровадження тестового контролю дає самим студентам можливість зупинитися і побачити реальний стан своїх знань, відчути задоволення від результатів. Тести можуть також стати додатковим засобом мотивації бо вони віддзеркалюють те, якого успіху досягли студенти.
- Позитивний ефект використання тестів можна побачити і в тому, що вони спонукають студентів до повторення вивченого матеріалу. Бо як правило, якщо викладач попередив студентів про проведення тесту, він звертає увагу на те, що треба повторити для того, щоб добре написати тест. Таким чином, під час підготовки до тесту студенти повинні проглянути вже вивчений раніше матеріал, узагальнити його, або навіть поширити свої знання.
- І нарешті, тест - це можливість опанування знаннями, після того, як тест вже було написано. Аналіз помилок допомагає студентам зрозуміти, що було зроблено не так і як треба було робити. Тобто тест може стати ще одним **привідом** для повторення того, що було вивчено раніше.

Не зважаючи на те, що використання тестів для контролю знань має дуже вагомі переваги, викладачеві необхідно пам'ятати і про деякі негативні аспекти, бо тести не завжди дають реальну уяву про рівень знань студентів. На то є багато причин, одна з них це те, що якість навчання іноземній мові можна розглядати тільки з урахуванням індивідуальних особливостей того хто навчається, з урахуванням того, наскільки складним є тестове завдання та з урахуванням того, в яких умовах проводилося тестування. Наприклад, студент, який добре навчався на протязі всього семестру, може погано написати тест, бо не зміг зрозуміти тес-

того завдання, або тому, що тест було складено не професійно. А інший студент, який зовсім нічого не робив на заняттях, зміг написати тест добре, бо зазубрив матеріал тесту в останню хвилину. Багато студентів забувають все, що вони вчили, відразу після проходження тесту, так як вони були перш за все націлені лише на те, щоб написати тест, а не на отримання знань. Один з найважливіших аспектів оцінки якості навчання за допомогою тестування – це умови, в яких проводилося тестування, так як в зв'язку з результатом, студент може віднести себе до певної групи з тих хто навчається добре, або з тих, хто навчається погано. Тест може закріпити негативну самооцінку і в подальшому. Один з найбільших недоліків тестів це те, що більшість форм тестового контролю зводять до мінімуму можливість того хто навчається давати самостійну відповідь, проявити ерудицію та індивідуальність особистості. Студент, що проходить тестування, може тільки обирати вірну відповідь і не більше того. Що стосується використання тестів на уроках з іноземної мови, то треба відзначити ще й те, що письмовими тестами неможливо виміряти навички говоріння, правильність вимови і таке інше. І якщо тестове завдання складалося лише з того, що треба було заповнити пропуски, то по його результатам не можна робити висновки про рівень мовних здібностей, ігноруючи позитивні тенденції в учбовому процесі. Мовне тестування в своїй більшості зводиться лише до виміру успішності написання самого тесту, зміст якого зведений до необхідного обсягу знань.

Яким же чином можна звести негативні аспекти тестування до мінімуму?

Перш за все викладач повинен пам'ятати, що тест це не засіб покарання. Треба донести до студентів ідею того, що тест, звичайно, має функцію контролю, але його головна мета – спонукати студентів до подальшого розвитку. При складанні тесту викладач повинен урахувати індивідуальні когнітивні стилі особистості. Загальноприйнято виділяти дві групи: з таких хто намагається запам'ятати той матеріал, що вивчається, та з тих, хто аналізує цей матеріал. На практиці це означає, що деякі студенти стараються згадати, те що вони знають, а інші намагаються мислити логічно. Тому при складанні тесту необхідно враховувати і такі особливості. До тестів мають входити як завдання, що вимірюють знання, так і такі, що потребують логічного мислення. З повною підставою педагогічні тести можна назвати інструментом педагогічних вимірів, який дозволяє отримувати достовірні результати навчання. Але такі результати може дати тільки якісний тест, підготовлений з утриманням наукових вимог що до його розробки, перевірки та доведення. Якісно зроблений педагогічний тест може вплинути на хід та результати навчання, підвищити пізнавальну діяльність студентів, і навпаки, не кваліфіковано складені тести можуть мати негативний ефект в учбовому процесі. Але не зважаючи на те, як би добре не були складені тести, тестові відмітки не можуть стати єдиним критерієм виставлення підсумкової (модульної) відмітки. Студенти повинні розуміти, що ця відмітка складається із багатьох чинників: відвідування, підготовки до занять, виконання творчих робіт, самостійної роботи, участі у позалекційних заходах і олімпіадах, виступах на конференціях.

Висновки та перспективи подальшого розвитку

Педагогічне тестування – складова частина багатьох інновацій у системі освіти, одна з прогресивних технологій перевірки рівня знань.

Для того, щоб використання тестів було ефективним, необхідно, щоб тестові завдання були складені якісно з урахуванням всіх необхідних вимог.

Завдання тестового формату ніяким чином не можуть замінити все методичне різноманіття засобів навчання іноземній мові та контролю знань, так як це може привести до зниження якості навчання та результатів тестування.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ МАТЕМАТИЧЕСКОМУ ПРОГРАММИРОВАНИЮ

Дмитрук Е.В., Щестюк Н.Ю.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В 2004 году Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля наряду со многими ведущими университетами Украины осуществил переход на Болонскую систему образования. В связи с этим возросла актуальность применения компьютерных технологий в обучении.

Несмотря на увеличение объема часов, выделенных на курс «Информатика» для экономических специальностей, разрозненные знания по отдельным предметам (например, информатика и математическое программирование) не дают будущему специалисту возможности получить достаточно гибкий инструмент для успешного решения экономических проблем в будущей профессиональной деятельности.

Преподавателями нашей кафедры были разработаны методические указания с наглядными инструкциями по решению большинства задач математического программирования с использованием электронных таблиц Excel. Отличительной особенностью данных разработок является синтез количественного анализа экономики с программированием в среде Excel. Органическое изложение в разработках методов математического программирования и основ работы с электронными таблицами делает восприятие обеих дисциплин более легким, наглядным, подчеркивает прикладную направленность и практическую ценность описываемых методов и моделей.

Особый интерес в разработках состоит не только в возможности получения быстрого и наглядного решения поставленной задачи математического программирования, но и в качественном анализе чувствительности, т.е. проверки влияния различных параметров на оптимальное решение.

Резюме. Применение компьютерных технологий при обучении студентов экономических специальностей математическому программированию позволяет повысить эффективность обучения, которая достигается за счет повышения мотивации, динамической наглядности, усиления заинтересованности в учебной деятельности и в разнообразии информации и форм работы.

Литература

1. Математическое программирование на компьютере. Учебное пособие. – Луганск: ВНУ им. В.Даля, 2005. – 172 с.
2. Математическая экономика на персональном компьютере: пер. с яп./ М.Кубонива и др.; под ред. М.Кубонива. – М.: Финансы и статистика, 1991. 304 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Иванова Т.И.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Конец XX столетия и начало третьего тысячелетия характеризуется большими изменениями в области науки и образования, предъявляет новые требо-

вания к подготовке будущего специалиста, который должен учиться по программе, предусматривающей необходимость продолжать обучение в течение всей жизни.

Социально-экономические изменения в обществе, рост конкуренции на рынке труда предъявляют очень высокие требования к выпускникам высшей школы. Поэтому, преподаватель вынужден всесторонне усовершенствовать процесс обучения студентов с целью повышения качества подготовки выпускников высших учебных заведений.

В условиях быстрого роста знаний, когда преподаватель должен дать большой объем информации в ограниченный промежуток времени, а студент – усвоить эту информацию, учебный процесс становится всё сложнее и требует использования инновационных технологий и разнообразных новых методов обучения.

Проблема активизации умственной деятельности в процессе обучения – актуальна ещё и потому, что на современном этапе развития науки и техники необходимо готовить будущих специалистов к творческой деятельности, формировать навыки активного самостоятельного получения знаний. Исходя из этого, меняется роль в учебном процессе и преподавателя и студента. Студент должен стать активным участником учебного процесса, а преподаватель – владеть разными методиками, а также стать квалифицированным консультантом в решении различных проблем.

Вот поэтому и возникает проблема и необходимость использования активных методов обучения в учебном процессе. Эта проблема рассматривалась многими педагогами и затрагивалась во многих публикациях дидактов и психологов: Гузеев В.В. «Планирование результатов образования и образовательная технология», Селевко Г.К. пособие «Современные образовательные технологии», Коваленко В.Г. «Дидактические игры на уроках математики» и т.д.

Одним из важнейших направлений в психолого-педагогических исследованиях, посвящённых методам обучения, является в настоящее время исследование сущности и приложений «проблемного обучения». Под проблемным обучением понимается такая организация учебных занятий, которая предполагает создания под руководством преподавателя проблемных ситуаций и активную самостоятельную деятельность учащихся по их разрешению, в результате чего и происходит творческое овладение профессиональными знаниями, навыками, умениями и развитие мыслительных способностей. Вариантами проблемного обучения являются поисковые и исследовательские методы, при которых студенты ведут самостоятельный поиск и исследование проблем, творчески применяют и добывают знания.

Проблемное обучение позволяет эффективно сочетать как индивидуальную, так и групповую работу учащихся на занятиях.

Остановимся на групповой технологии обучения, цели которой:
обеспечение активности учебного процесса;
достижение высокого уровня усвоения содержания.

Во время групповой работы преподаватель выполняет разнообразные функции: контролирует ход работы в группах, отвечает на вопросы, регулирует споры, порядок работы и в случае крайней необходимости оказывает помощь отдельным студентам или группе в целом.

Немаловажную роль при проведении практических занятий отводится использованию деловых игр.

Деловая игра – это групповое управление, при котором создаётся последовательность решений в искусственно созданных условиях, когда участники игры могут свободно проводить дискуссии, приводить свои доводы.

Систематическое использование активных форм и методов на различных этапах изучения различного по характеру материала является эффективным средством активизации учебной деятельности, положительно влияющим на повышение качества знаний, умений и навыков учащихся, развитие умственной деятельности.

Исходя из вышеизложенного, преподаватели должны всесторонне развивать поисково-исследовательскую работу, привлекать студентов до активной работы, учить их добывать необходимые знания после получения диплома.

STUDENT CORRECTION DURING CLASS - HOW AND WHEN?

Krasnopol'skaya F.,

Luhansk School # 55 specializing in English, Math and Law

A crucial issue for any teacher is when and how to correct students' English mistakes. Of course, there are a number of types of corrections that teachers are expected to make during the course of any given class. Here are the main type of mistakes that need to be corrected:

grammatical mistakes (mistakes of verb tenses, preposition use, etc.);
vocabulary mistakes (incorrect collocations, idiomatic phrase usage, etc.);
pronunciation mistakes (errors in basic pronunciation, errors in word stressing in sentences, errors in rhythm and pitch);
written mistakes (grammar, spelling and vocabulary choice mistakes in written work).

The main issue at hand during oral work is whether or not to correct students as they make mistakes. Mistakes may be numerous and in various areas (grammar, vocabulary choice, pronunciation of both words and correct stressing in sentences). On the other hand, correction of written work boils down to how much correction should be done. In other words, should teachers correct every single mistake, or, should they give a value judgement and correct only major mistakes.

With oral mistakes made during class discussions, there are basically two schools of thought: 1) Correct often and thoroughly 2) Let students make mistakes. Sometimes, teachers refine the choice by choosing to let beginners make many mistakes while correcting advanced students often.

However, many teachers are taking a third route these days. This third route might be called 'selective correction'. In this case, the teacher decides to correct only certain errors. Which errors will be corrected is usually decided by the objectives of the lesson, or the specific exercise that is being done at that moment. In other words, if students are focusing on simple past irregular forms, then only mistakes in those forms are corrected (i.e., *goed*, *thinked*, etc.). Other mistakes, such as mistakes in a future form, or mistakes of collocations (for example: *I made my homework*) are ignored.

Finally, many teachers also choose to correct students after the fact. Teachers take notes on common mistakes that students make. During the follow-up correction session the teacher then presents common mistakes made so that all can benefit from an analysis of which mistakes were made and why.

Written Mistakes. There are three basic approaches to correcting written work: 1) Correct each mistake 2) Give a general impression marking 3) Underline mistakes and / or give clues to the type of mistakes made and then let students correct the work themselves.

What's all the Fuss About? There are two main points to this issue:

If I allow students to make mistakes, I will reinforce the errors they are making.

Many teachers feel that if they do not correct mistakes immediately, they will be helping reinforce incorrect language production skills. This point of view is also reinforced by students who often expect teachers to continually correct them during class. The failure to do so will often create suspicion on the part of the students.

If I don't allow students to make mistakes, I will take away from the natural learning process required to achieve competency and, eventually, fluency.

Learning a language is a long process during which a learner will inevitably make many, many mistakes. In other words we take a myriad of tiny steps going from not speaking a language to being fluent in the language. In the opinion of many teachers, students who are continually corrected become inhibited and cease to participate. This results in the exact opposite of what the teacher is trying to produce - the use of English to communicate.

Correction is necessary. The argument that students just need to use the language and the rest will come by itself seems rather weak. Students come to us to teach them. If they want only conversation, they will probably inform us - or, they might just go to a chat room on the Internet. Obviously students need to be corrected as part of the learning experience. However, students also need to be encouraged to use the language. It is true that correcting students while they are trying their best to use the language can often discourage them. The most satisfactory solution of all is make correction an activity. Correction can be used as a follow-up to any given class activity. However, correction sessions can be used as a valid activity in and of themselves. In other words, teachers can set up an activity during which each mistake (or a specific type of mistake) will be corrected. Students know that the activity is going to focus on correction, and accept that fact. However, these activities should be kept in balance with other, more free-form, activities which give students the opportunity to express themselves without having to worry about being corrected every other word.

Finally, other techniques should be used to make correction not only part of the lesson, but also a more effective learning tool for the students. These techniques include:

- deferring correction to the end of an activity;
- taking notes on typical mistakes made by many students;
- correcting only one type of error
- giving students clues to the type of error they are making (in written work) but allowing them to correct the mistakes themselves;
- asking other students to remark on mistakes made and then explain the rules by themselves. a great technique for getting 'teacher pets' listening instead of answering each question themselves. however, use this with caution!

Correction is not an 'either / or' issue. Correction needs to take place, and is expected and desired by students. However, the manner in which teachers correct students plays a vital role in whether students become confident in their usage or become intimidated. Correcting students as a group, in correction sessions, at the end of activities, and letting them correct their own mistakes all help in encouraging students to use English rather than to worry about making too many mistakes.

Error correction is often done by the teacher providing corrections for mistakes made by students. However, it is probably more effective for students to correct their own mistakes. In order to do this, students and the teacher should have a common shorthand for correcting mistakes.

Aim: Teaching students to correct their own mistakes

Activity: Mistake identification and correction

Level: Intermediate

Outline:

Discuss the importance of correcting your own mistakes with students. Point out that information arrived at inductively (by their own reasoning) is more likely to be retained over the long term.

Go through the shorthand used in the following exercise for various types of mistakes.

Ask students to first find mistakes in the short biography.

Give students the correction marks copy of the short biography

Ask students to correct the short biography based on the correction marks.

Give students corrected version of short biography.

Correction Key: T = tense; P = punctuation; WO = word order; Prep = preposition; WW = wrong word; GR = grammar; Y upside down = word missing; SP = spelling.

Find and mark the mistakes in the following short biography.

Jack Friedhamm was born to New York in October 25, 1965. He began school at the age of six and continued until he was 18 years. He then went to New York University to learn Medicine. He decided on Medicine because he liked biology when he was at school. While he was to University he met his wife Cindy. Cindy was a beautiful woman with hair long black. They went along for yeers before they decided getting married. Jack began to work like a doctor as soon as he graduated to Medical School. They had two children named Jackie and Peter, and have lived in Queens since the past two years. Jack is very interested painting and likes to paint portraits of his sun Peter.

Compare your corrections with the following and then correct the mistakes.

Short Biography

Jack Friedhamm was born ^{Prep} to New York ^{Prep} in October 25, 1965. He began school at the age of six and continued until he was 18 years. ^Y He then went to New York University to learn Medicine. He decided on Medicine because he liked biology when he was at school. While he was ^{Prep} to University ^P he met his wife Cindy. Cindy was a beautiful woman with ^{WO} hair long black. They went ^{Prep} along for yeers before they decided ^{Gr} getting married. Jack began ^{SP} to work like a doctor as soon as he graduated ^{Tense} to Medical School. They ^{Prep} had two children named Jackie and Peter, and have lived in Queens ^{Prep} since the past two years. Jack is very interested ^{Prep} painting and likes to paint portraits of his ^{WW} sun Peter.

Compare your corrected version with the following:

Jack Friedhamm was born in New York on October 25, 1965. He began school at the age of six and continued until he was 18 years old. He then went to New York University to learn Medicine. He decided on Medicine because he liked biology when he was at school. While he was at University, he met his wife Cindy. Cindy was a beautiful woman with long black hair. They went out for years before they decided to get married. Jack began to work as a doctor as soon as he had graduated from Medical School. They have had two children named Jackie and Peter, and have lived in Queens for the past two years. Jack is very interested in painting and likes to paint portraits of his son Peter.

МЕТОД ПРОЕКТОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Малый Д.В., Сташкевич А.В., Ляшенко Т.В.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

В настоящее время украинская система образования направлена на формирование критического и творческого мышления, умения работать с информацией, на интеллектуальное и нравственное развитие личности. Достижение данных целей возможно только при оптимальном сочетании традиционных и инновационных методов обучения.

Метод проектов ориентирован на самостоятельную активную учебную деятельность студентов. В основе учебного процесса при этом оказывается сотрудничество и продуктивное общение студентов, направленное на совместное разрешение проблем, формирование способности выделять важное, ставить цели, планировать деятельность, распределять функции и ответственность, критически мыслить, достигать значимые результаты.

Метод проектов — это совокупность учебно-познавательных приемов, которые позволяют решать ту или иную проблему в результате самостоятельных действий субъектов с обязательной презентацией этих результатов.

В основу метода проектов положена идея, составляющая суть понятия “проект”, его прагматическая направленность на результат, который получается при решении той или иной практически или теоретически значимой проблемы. Этот результат можно увидеть, осмыслить, применить в реальной практической деятельности. Чтобы добиться такого результата, необходимо научить студентов самостоятельно мыслить, находить и решать проблемы, привлекая для этой цели знания из разных областей, способность прогнозировать результаты и возможные последствия разных вариантов решения, умения устанавливать причинно-следственные связи.

Проекты бывают исследовательские, игровые, практико-ориентированные, информационные. При реализации любого типа проекта необходимо учитывать основные требования к использованию этого метода:

1. Наличие значимой в исследовательском творческом плане проблемы/задачи, требующей интегрированного знания, исследовательского поиска для ее решения.
2. Практическая, теоретическая, познавательная значимость предполагаемых результатов.
3. Самостоятельная (индивидуальная, парная, групповая) деятельность студентов.

4. Структурирование содержательной части проекта (с указанием поэтапных результатов).

5. Использование исследовательских методов, предусматривающих определенную последовательность действий: определение проблемы и вытекающих из нее задач исследования (использование в ходе совместного исследования метода “мозговой атаки”, “круглого стола”); выдвижение гипотезы их решения; обсуждение методов исследования; обсуждение способов оформления конечных результатов; сбор, систематизация и анализ полученных данных; подведение итогов, оформление результатов, их презентация; выводы, выдвижение новых проблем исследования.

В заключении отметим, что проектная форма педагогической деятельности эффективна только в контексте общей концепции обучения и воспитания. Она предпочитает отход от авторитарных и репродуктивных методов обучения и предусматривает продуманное и обоснованное сочетание с многообразием методов, форм и средств обучения и является одним из инновационных подходов в образовании.

SOME ASPECTS OF PROFESSIONALLY-ORIENTED TEACHING ENGLISH LANGUAGE

Mikvabiya E.Q., Miroshnichenko D.V.,

Eastukrainian national University named after V. Dal

*Education is a scientific process
of developing of personality in
the respect of her mind and morals.*

Vladimir Dal

Presenting the problem in general and its connection with the scientific task.

Our age has seen the increasing role of higher education. It changes the world and makes this world a better place to live. This world is a world full of decisions. Some are decisions at the national and international level, having to do with policies concerning budgets and treaties, energy and pollution – but these are not our present concern. However, many are decisions about people, students, pupils, individually and in groups learning foreign languages. So, our present concern is teaching and learning foreign languages in general and professionally-oriented teaching, i.e. teaching English for specific purposes in particular.

The aim of the article.

This article describes a general approach to professionally-oriented teaching English language, discusses some specific techniques and provide some aids and some suggestions.

It is no need to speak much about the importance of foreign languages. English is in fact the most important language spread among native speakers of various languages much as was Latin during the medieval period. There exist a continuum of uses for English language, one of them being professionally-oriented teaching and learning, i.e. teaching English for specific purposes.

Global changes taking place in today's world suggest that we should use English as a vehicle for our professional activity. So, perhaps the most important finding today is that the purpose of teaching English is to increase students' capacity to learn.

Teachers try to peer inside the teaching process to find out what learning has taken place and what readiness there is for new learning.

It is a well known fact that students enrolled in an ESP course have a professional orientation to English. The students bring to class a reason for learning English and a real life context for its use. They should have knowledge of the specific vocation the course is addressing, well-developed learning strategies and models of teaching.

The investigation of the problem.

How teaching process is conducted has a large impact on students' abilities to educate themselves. Successful teachers are not simply charismatic and persuasive presenters. Rather, they engage their students in robust cognitive and educational tasks and teach the students how to use them productively. Effective learners draw information, ideas and wisdom from their teachers and use learning resources effectively. Thus, a major role in teaching is to create powerful learners. We measure the effects of various teaching strategies not only by how well students achieve the specific objectives toward which they are directed but also by how well they increase the ability to learn, which is their fundamental purpose.

A wide range of studies has shown that the main functions of professionally oriented teaching are:

- to motivate the student towards his studies;
- to help the student meet his individual needs, as they arise;
- to create the necessary conditions which will assist student to manage his learning in a proper way;
- to shift teaching and educational process from teacher-directed instruction to teacher-supportive instruction or student- directed learning;
- to change models of teaching to models of learning. Now let's analyze these functions step by step.

Without some incentive, the student will not devote his energies to the process of learning. He may be interested in by curiosity, interest, some needs, a desire to conform with social norms, pressure of parents, professional requirements. Valid motives are seldom entirely self-generated. So, in any case, it is the privilege and the responsibility of the teacher to be involved in motivation. English teacher has an important role to play in helping students to become more aware of the problems related to their learning process. To achieve such a goal, it is important for the English teacher to know the aspirations and motivation of students in terms of how they view themselves and how they think their use of English will help them improve their language competence.

Learning is mostly a personal affair. It happens, somehow, that other people can help the student in this process, but the initiative always lies with the learner. The teacher should not despair that this should be so.

When the student feels that he has mastered his subject and reached a standard of competence, it is mainly from his teacher that he will derive the information and feedback which will enable him to reach a reasonable assessment of his learning.

Shifting teaching and educational process means changing the teacher's role in this process. It is necessary for the teacher to prepare a variety of resource materials for the student to use. The teacher uses resource materials to provide the student with all the help he needs to begin to learn more effectively (as opposed to teacher-directed instruction). This process does not necessarily imply the absence of teachers, but it does demand a change in their role from directive to supportive.

The teacher's contact with class during this process is with individuals, or with small group. In this case, the teacher has an opportunity to meet his students and

come to know their talents and weaknesses, their preferences and dislikes, their working styles and their problem areas.

And at last models of teaching are really models of learning. As teachers help students acquire information, ideas, skills, values, ways of thinking, and means of expressing themselves, they are also teaching students how to learn, i.e. they teach them learning strategies. The essential outcome of this process is the students' increased capabilities to learn more easily and effectively in the future, both because of the knowledge and skill they have acquired and because they mastered learning processes.

The essential task of any ESP teacher is to use a rich variety of approaches to teaching – in sufficient detail and with sufficient illustration of their uses and purposes in real learning situations as to make each model an active, or at least potentially active part of a teacher's repertoire. The teacher should motivate students by sharing his/her goals and objectives with the students, draw on students' knowledge and acknowledge it. Each teacher's lesson should provide structured opportunities for student practice, leading students to apply what they have learned in the English class in their real-life jobs or studies.

Conclusion. Any ESP course requires some assessment of student progress. Students' achievement should be tested by designing tasks that reflect skills the teacher has developed in his students. Tests should be reflective enough to show what students have learned. Teaching ESP courses requires creativity, but can be very rewarding because of real-life, immediate application of learning. It is necessary to be responsive to students' needs and flexible in adapting one's programme.

References

1. **Breen, M. and C. Candlin.** 1980. The essentials of a communicative curriculum in language teaching. Applied Linguistics, 1,2.
2. **Brumfit, C.J. and K. Joonson,** 1979. The communicative approach to language teaching. Oxford: Oxford University Press.
3. **Richards J.C.** 1984. The secret life of methods. Tesol Quarterly, 18,1.
4. **Haskell, John.** 1978. Classroom practices in adult ESL. Washington D.C.: Tesol.
5. **Hutchinson, Tom and Alan Waters.** 1987. English for specific purposes: A learning-centred approach. Cambridge University Press.
6. **Schlepppegrell, Mary and Linda Royster.** 1990. Business English: An international survey. English for Specific Purposes, 9.1.
7. **Morrow, K. and M. Shoker.** 1987. Using texts in a communicative approach. ELT Journal, 41.4. 8. **Kral Thomas.** Teacher development. Making the right moves. Selected articles from the English Teaching Forum. 1989-1993. Washington, D.C., 1994.

ДИДАКТИЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА

Нетьосов С.І.,

Комунальний заклад „Луганський навчально-виховний комплекс спеціалізована школа І ступеня-гімназія № 42”

Постановка проблеми. Загальносвітова тенденція в освіті – пріоритетний розвиток її якості. Суспільство вимагає від школи самостійних, ініціативних і відповідальних випускників, здатних до взаємодії. Навчання правознавству спрямовується на формування правосвідомості, правової культури учнів, набуття ними правових знань, вмінь, навичок, ціннісних орієнтацій та формування на їхній основі компетентностей для вирішення проблем у різних сферах життя, вміння дія-

ти у відповідності до вимог права, закону. Отже, формування предметних компетентностей – провідна задача шкільного курсу „Основи правознавства”, а розробка дидактичних засобів – актуальне завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Надбання українських освітян щодо визначення переліку ключових компетентностей для школи надані за результатами загальнонаціональної дискусії (1). Зміст компетентностей для освітньої галузі „Суспільствознавство” та визначення предметних компетентностей для предмета „Історія” надають О.І. Пометун та Г.О. Фрейман (2;3;4). Широкий спектр дидактичних матеріалів з правознавства пропонують В.В. Квасов, І.І. Котюк, В.Т. Машіка, О.Ю. Сербуль, О.О. Уварова, Г.О. Христова тощо.

Цілі статті - сформулювати предметні компетентності для курсу „Основи правознавства”; охарактеризувати нові дидактичні засоби з точки зору формування правознавчих компетентностей.

Компетентність людини у певній сфері - спеціальним шляхом структурований (організований) набір знань, умінь, навичок і ставлень, що набувається у процесі навчання та дозволяє людині визначати, тобто ідентифікувати і розв’язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, що є характерними для цієї сфери діяльності, визначає О.І. Пометун (2,3).

Перелік предметних компетентностей для правознавства може бути таким: **практично-спрямовані**, що передбачають вміння учнів застосовувати правові знання, вміння та навички у суспільній діяльності; **інформаційні** - вміння працювати з джерелами інформації і в першу чергу правознавчої; **мовленнєві** - вміння будувати усні та письмові висловлювання щодо правових питань; **логічні** - вміння аналізувати правові діяння на основі права та закону; **аксеологічні** - вміння формулювати розуміння й ставлення до закону й права як суспільних цінностей.

Для реалізації цих завдань розроблено комплект, який включає робочий зошит „Основи правознавства у визначеннях, схемах, таблицях та завданнях” та електронний посібник «Основи правознавства. Тестові завдання».

Робочий зошит побудований на основі заповнення таблиць, схем, формулювання понять, відповідей на питання, виконання завдань та розв’язання задач. Організація навчальної діяльності на основі робочого зошиту, сприяє: свідомому засвоєнню учнями правознавчого матеріалу; одержанню навичок структурування навчальної інформації; формуванню вмінь формулювати поняття; вдосконаленню навичок самостійної роботи з літературою та законами України. Завдання, які пропонуються наприкінці теми, надають можливість реалізувати знання; сприяють формуванню навичок аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння. Матеріали робочого зошиту доцільно використовувати для організації самостійної та групової роботи, для проведення уроків на основі активних та інтерактивних методик і технологій.

Електронний навчально – контролюючий посібник «Основи правознавства. Тестові завдання» містить 810 тестових завдань, які об’єднані в 27 тестів (відповідно до навчальних тем курсу) по 30 тестових завдань. До складу посібника входять тестові завдання різного ступеня складності та різної форми.

Форма I – це завдання, у яких пропонується обрати одне або декілька правильних відповідей із запропонованого переліку. Під час тестування за тестовими завданнями форми II потрібно співвіднести варіанти відповідей з критеріями класифікації. У тестових завданнях форми III необхідно на місця пропусків додати потрібні поняття, терміни або положення з переліку, що пропонується. Елемент програми «Конструктор тестів» дає можливість учителю до уроку переглядати, обирати та використовувати будь-які тестові завдання на будь-якому етапі уроку, організовувати навчальну, контролюючу роботу та тематичне оцінювання навчальних успіхів учнів.

Шкала оцінювання встановлена у відповідності зі складністю та деталізацією завдання та відповіді, необхідністю здійснення різноманітних розумових операцій, глибини знання законодавства. Максимальна кількість балів надається тим тестовим завданням, де учні повинні застосовувати свої знання для вирішення життєвих колізій та практичних завдань. Особлива увага приділяється проблемі засвоєння понятійного апарату та юридичної термінології.

Оновлення програми здійснюється через Інтернет.

Організація навчальної роботи на основі комплексу дає можливість спрямувати діяльність на формування загальнопредметних та правознавчих компетентностей учнів.

Література

1. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під. заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: „К.І.С.”, 2004. – 112 с.
2. Пометун О.І. Компетентісний підхід у сучасній історичній освіті // Історія в школах України. – 2007. – № 6. – С. 3 - 12.
3. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Практика реалізації компетентісного підходу у суспільствознавчих дисциплінах / Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під. заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: „К.І.С.”, 2004. – С. 105 - 107.
4. Фрейман Г.О. Формування аксеологічної компетентності на уроках історії в 11 класі // Історія в школах України. – 2007. – № 6. – С. 13 - 14.

РОЛЬ ТЕОРИИ ИНФОРМАЦИИ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ НАПРАВЛЕНИЯ «ИНФОРМАТИКА»

Петрущенко Т.В., Пожидаев В.Ф.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Теория информации – раздел кибернетики, занимающийся математическим описанием и оценкой методов передачи, хранения, извлечения и классификации информации. Она изучает общие стороны информационных процессов различной природы – биологической, технической, социальной. Теория информации представляет собой совокупность теорий, использующих собственные методы. Общими для них являются методы теории вероятностей, что отражает неизменное присутствие в процессах случайных факторов, связанных с информацией.

Теория информации – формально-математическая, а точнее, статистическая теория, применяющая вероятностные подходы к анализу поведения любых целенаправленных систем (живых организмов, ЭВМ, управленческих, лингвистических и других систем). Важнейшая составная часть теории информации – теория передачи информации. Основными понятиями этого раздела являются энтропия и количество информации, с использованием которых выражается пропускная способность канала связи, равная максимально допустимой скорости передачи информации со сколь угодно малой вероятностью ошибки.

Ограниченность теории информации состоит в том, что она изучает лишь количественную сторону информации без учета ее семантического содержания и ценности для получателя. Современные требования к анализу информационных потоков приводят к необходимости фундаментальных дополнений канони-

ческой теории информации, перехода к содержательному анализу информационных процессов. С этим связано появление новой науки – информатики.

Информатика – наука, изучающая информационные процессы и системы в социальной среде, их роль, методы построения, механизм воздействия на человеческую практику, усиление этого воздействия с помощью вычислительной техники. Информатика возникла как дополнение и конкретизация теории информации из потребностей автоматизации социально-коммуникативных процессов.

С содержательной стороны информатика анализирует информацию в виде знаний, включая ее семантические аспекты (смысл, ценность для пользователя), а также системы, обеспечивающие интеллектуальное взаимодействие людей. Важнейшими категориями информатики являются понятия информационных сред (социальных подсистем, в которых осуществляются информационные процессы и куда внедряются ЭВМ как усилители человеческого интеллекта), полного информационного цикла (включающего зарождение информации, ее переработку, передачу, использование для снижения энтропии рассматриваемой социальной системы), полезной работы (отдачи) ЭВМ. Информатика не заменяет собой кибернетику, теорию информации, электронику, системотехнику, а взаимодействует с ними, имея ряд общих проблем.

Исходя из изложенного, отметим, что невозможно подготовить специалиста в области информатики и информационных технологий без изучения теории информации, поскольку теория информации лежит в основе ряда знаний необходимых специалисту высокого уровня.

Литература

1. Математическая статистика, случайные процессы и теория информации в задачах с решениями: Учебное пособие/Сост.: В.Ф. Пожидаев, Г.В. Скринникова. – Луганск: Изд-во ВЛУ им. В.Даля, 2006. – 312с.
2. Яглом А.М., Яглом И.М. Вероятность и информация. – М.:Наука, 1973. – 511с.

ДВОМОВНІСТЬ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Погорєлова Н.В., Рибас Н.Т., Ільїна Н.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

З проголошенням української державності мовне питання в країні не втратило своєї актуальності, а й набуває дедалі гострішого політичного звучання. Певними колами державна мова України трактується як непридатна для використання в усіх сферах суспільного життя, а спроби розширити її функціонування розцінюються як витіснення російської. Політична верхівка ніби хоче водночас і розширити сферу використання української мови, і зберегти сучасний рівень поширення російської мови. Проблеми масової двомовності призвели до того, що в Україні мільйони людей розмовляють суржиком.

Сучасні тенденції до відтворення української мови згідно з літературними нормами, розвиток її літературної форми, демократизація та інтелектуалізація суспільного життя зумовили актуалізацію маркованих мовних одиниць. Процеси відродження мови потребують нових лексичних засобів, переоцінювання й відтворення вже наявних слів.

Найпродуктивніша щодо відродження книжна лексика, особливо економічна та суспільно-політична лексика й термінологія. Багато лексичних одиниць з цієї сфери, що за минулих радянських часів позначали невластиві чи навіть ворожі соціалістичному суспільству явища і поняття у зв'язку із великими змінами у сфері культури, політики, економіки, філософії увійшли як назви нових понять і стали вживатися для номінації реалій українського життя кінця ХХ – початку ХХІ століття. Лексеми *опозиція, електорат, авторизація, імпічмент, парламент, президент, спікер, концерн, капітал, акціонер, біржа, бізнесмен, дивіденд, інвестор, спонсор, дилер, брокер* тощо звільняються від негативних конотацій і переходять до розряду нейтральних слів. Наприклад, такі лексеми як «лібералізм» та «центризм», що трактувалися раніше як ворожі опортуністичні течії, тепер вживаються з позитивно-оцінним значенням.

Слід відзначити, що на особливу увагу заслуговують лексеми, що вживаються у конфесійному стилі, який за радянських часів практично не використовувався. У незалежній Україні відбувається відродження віри, церков і активізувалася значна кількість назв із цієї сфери: назви культових книг, споруд, релігійних свят, відправ, духовних звань тощо.

Сучасні зміни в лексичній системі української мови, інших мов пострадянського простору нагадують чимось процеси 1920– початку 1930-х рр., коли зміни в соціальному житті породили надію на оновлення не тільки суспільної й економічної сфер, а й мовної.

Письменниця, філософ, культуролог Оксана Забужко в своєму есе «Мова і влада» у 1990 році вжила вперше термін «лінгвоцид» - для позначення політики відчуження народів від їхньої мови. "Я, українка, народжена й зросла в українському місті, рефлексивно озирваюся на звук рідної мови не десь там, а в себе на батьківщині".

У 2005 році було видано збірник документів і матеріалів «Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду» (Укл. Л. Масенко, О. Демська-Кульчинська, В. Кубайчук.)

У збірнику подається «Реєстр репресованих слів», які в результаті «унормування» української мови в різні часи було замінено або знищено. Наприклад: загальноживане слово «відсоток» - трактується як застаріле, штучне, діалектизм. Його рекомендовано було замінити словом «процент».

Слово «достеменно» - трактувалося як «штучний архаїзм».

Слово «тамувати» - слід було замінити словом «зупиняти».

Слово «жмуток» - «пучок» і т.д.

Характеризуючи тенденції розвитку словникового складу сучасної літературної мови 80-90-х років ХХ сторіччя слід вказати на активний процес відновлення вживання тих слів, що були вилучені раніше як застарілі, діалектні тощо. Це стосується як термінів *світлина, мапа, відсоток, книгозбірня, спільнота, наклад, правник*, так і загальноживаних слів, які стають модним у певних інтелектуальних колах: *навзаєм, зазвичай, наразі, на кшталт, філіжанка, карафка, візія, сим патик, раут, волонтер, фундація* тощо.

Прагнення відновити українськість української мови, підкреслити її питомість, окремішність від російської активізує безеквівалентну лексику, бо вона як фонова відображала у своїй семантиці й стилістиці національну специфіку української мови.

Стала активно вживатися ціла низка власне розмовних одиниць, що своєю семантикою і структурою не виявляють близькості до мови російської:

слухавка – «телефонна трубка»

летовище – «аеродром»

прозірка – «слайд»

фундувати – «засновувати»
ошукувати – «обманювати» і т.д.

З іншого боку, у суспільному житті дуже активно стали вживатися розмовні, зневажливі, іронічні, вульгарні, жаргонні та професійно-жаргонні лексичні одиниці:

дружбан, братан, братва, лох, прикид, хата, фуффло, бабки, кинути, зда-ти, хавчик, косити тощо.

Українсько-російська мішанка стала притчею во язи цех. Однак сьогодні в Україні відбувається майже неконтрольований приплив англіцизмів. Вони запозичуються прямо, але також через інші мови, найчастіше через російську. Це наші англіцизми досі ще мало осмислено як елемент глобалізації лінгвосфери. Адже англійська – аналітична мова, вона впливає на флективну слов'янську негативно ще й тому, що зачіпає порядок слів у реченні, традиційну суб'єктно-об'єктну, означальну і причинно-наслідкову логіку, смисловий наголос, інтонацію тощо. Так, коханий стає «бой-френдом», витікання умів «брейн-дрейном», музичний фестиваль – «м'юзик-фестом».

Дедалі частіше слова зв'язує не флексія, а позиція в реченні. плутають відмінки навіть актори, диктори, політики. Родовий, орудний, місцевий, особливо кличний – помилки у їх використанні вражають.

Розвиток будь-якої літературної, стандартної мови проходить через епохи лібералізації й консервації. У сучасній українській мові спостерігаються два проти лежні інтенсивні процеси – інтелектуалізації, реабілітації «репресованої» лексики з одного боку, і подальшої лібералізації, часом надмірної демократизації мовних норм, зниженням рівня культури мови, безконтрольними запозиченнями – з другого.

Нинішній занепад українського мовлення засвідчує порушення балансу у співвідношенні писемної і розмовної форми існування мови. Відсутність мовленнєвого середовища, витіснення української мови російською з побутової сфери усної комунікації дуже сильно ускладнює процес оволодіння нею.

Продуктивність відбудовчих зусиль українського суспільства залежатиме від здібності владної чи професійної еліти (а саме її ми тепер і навчаємо) ефективно керувати змінами вербально-семіотичного коду вітчизняної культури від гнучкої стратегії реформування мовленнєвих канонів соціальної комунікації, від грамотної мовної політики.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Рибас Н.Т., Погорєлова Н.В., Ільїна Н.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Освіта – основна цінність суспільства. Технократичний підхід до освіти вичерпав себе. Йому на заміну приходить гуманістичний. Гуманізація освіти – актуальніше питання системи навчання та виховання.

Один з аспектів гуманізації освіти – визнання тотожності професійних та моральних задач.

В нашій країні викладач є провідником не тільки знань, а й ідеології.

Деїдеологізація, яка проводиться в наш час, має мету схилити суспільство до хибного світогляду. В нашій країні спостерігається політичне та економічне "цунамі", яке рушить все без розбору. В вищій системі освіти формуються еліта-

рні навчальні заклади для підготовки управлінської касти і, як правило, не з середовища народу та інтелігенції. Докладено багато зусиль щодо аполітизації інтелігенції, перетворення її із інтелігенції, яка постійно думає про свою країну, в бездумну та бездуховну масу, яка байдужа до долі своєї Батьківщини.

В нашому суспільстві відбувається утрата моральних орієнтирів, затвердження прагнень до матеріального благополуччя, зростання злочинства, корупція, наркоманія, утрата працьовитості, загроза природі тощо. Виховання нових поколінь відбувається за зразком деградуючих батьків, педагогів та всього середовища виховання. Відверто кажучи, зараз розумові здібності людини швидко падають до низу з тією швидкістю, з якою підвищується його матеріальна забезпеченість. І це закономірно. Мислителі здавна вважали, що, уникнувши багатьох зайвих бажань та матеріального клопоту, розум очищується від всього поганого, а очі прозрівають.

На початку третього тисячоліття вища школа і вся система освіти повинні націлитись на зміну цінносних орієнтирів, які засновані на віковичних моральних цінностях, спрямовані на користь суспільства, де пам'ятають про кожну людину.

Освіта цінна тим, що забезпечує опанування систематизованими знаннями, уміннями, навичками і є необхідною умовою підготовки людини до життя і праці. Освіта – це риса, яка відокремлює людину від дикості.

Основа освіти – знання. Тільки знання сприяють вірному вибору життєвих орієнтирів.

Коли мова йде про цінність освіти, то слід звернути увагу на три основні групи цінностей. Це цінність творчості, цінність переживань і цінність спілкування. Перше місце належить цінностям творчості, основним способом реалізації якого є труд. Але тільки знання можуть забезпечити студентам переживання всіх цих цінностей.

Настав час виховання нової людини – людини з домінуючими моральними і духовними цінностями. Духовність завжди відображає відносини людей, порушує проблеми добра і зла, визначає поведінку людини.

На жаль, в сучасній освіті проблемі особистого змісту приділяється мало уваги.

Розвиток особистості студента в освітній системі треба розглядати як один із центральних процесів у вищій школі.

Актуалізація проблеми безперервної освіти є історичною необхідністю.

Освічена людина з повагою ставиться до природи, суспільства, до людей. У неї багаті процеси взаємодії з дійсністю і відповідні можливості виникнення нових освітніх запитань. В освіті, таким чином, закладені передумови особистого розвитку, які зорієнтовані на збагачення освітнього потенціалу студента та необхідне для цього продовження освітніх процесів. Студент повинен мати прагнення до знань, навички самостійного мислення, інтелектуальної незалежності. Що залежить від нас, викладачів? Вважаємо, це можливо, якщо викладач зможе глибоко зрозуміти свою задачу, буде професіоналом своєї справи, буде моральною людиною і будівником душі студента.

Для того, щоб суспільство розвивалося, змінювалося, реформувалося, необхідна гуманізація і гуманітаризація освіти і створення нової педагогічної системи, яка поставить своєю метою виховання людини «шляхетного образу».

Це призводить нас до думки про те, що настав час в освіті звернути увагу на духовні пошуки тих людей, які давно працюють над цією проблемою. Поставити наголос на таке: хто чесніший, добріший, альтруїстичніший, той і багатший, красивіший, миліший, у того більше життєвих можливостей. Саме до цього нас закликає культура, мистецтво, релігія.

Таким чином, без зміни ціннісних орієнтирів, без переваги духа над матерією, без виховання нової людини «шляхетного образу» неможливий подальший розвиток нашого суспільства. Треба поставити дух над матерією, усвідомити духовність як вищу цінність, бо духовність – це універсальний найефективніший засіб всіх видів наших реформ. Треба розробити нову педагогічну систему з виховання людини «шляхетного образу». Треба підняти рівень викладача і викладання на новий, якісний ступінь. Виховання людини – діло не одного дня, необхідно витратити багато душевних сил, терпіння. Особливістю цього процесу є те, що результати видно не відразу, а набагато пізніше. Треба підняти цінність освіти на рівень вищих споживань, позбавити людей, які займаються вихованням і освітою від «тягаря» матеріальної залежності. Ця проблема може бути вирішена на державному рівні.

І останнє. На наш погляд, особливістю самовиховання студента університету повинен бути професійно-моральний характер його роботи над собою, напрямок самовиховання на розвиток якостей, які необхідні для подолання можливих труднощів в процесі наступної професійної діяльності.

Практична діяльність СНУ ім. Володимира Даля проводиться з урахуванням того, що зараз не обійтись без орієнтації молодого покоління на світові стандарти освіти та виховання молоді, оволодіння основами науки, культури, права, економіки, здорового образу життя.

ФОРМИРОВАНИЕ МЫШЛЕНИЯ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ПРИКЛАДНОЙ МАТЕМАТИКИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА ДАННЫХ

Пожидаев В.Ф., Ветров А.А.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Недостаточность изучения процессов, происходящих в элементах технических устройств при комплексном воздействии факторов, обилие этих факторов затрудняют создание достоверных теоретических моделей работоспособности многих устройств. При наличии достаточного статистического материала по результатам испытаний устройств и значениям факторов, оказывающих влияние на их работоспособность, можно подобрать регрессионные уравнения, которые с удовлетворительной точностью можно использовать для оценки и прогнозирования показателей работоспособности технических устройств. Большую роль могут сыграть регрессионные уравнения при создании диагностических комплексов по оценке качества выпускаемой продукции. Получение достоверных регрессионных уравнений позволяет выделить определяющие факторы и установить такие пределы их изменения, которые смогут обеспечить требуемые показатели работоспособности. На практике представляют интерес конечные выражения для оценки коэффициентов линейной регрессии и их точности для случаев произвольного числа независимых переменных, а так же выражения для оценки среднего квадратического отклонения ошибки прогнозирования индивидуальных значений функции отклика, которые позволяют определить вклад отдельных составляющих в каждую оценивающую характеристику.

Использование предварительного анализа данных позволяет быстро и с достаточной достоверностью исследовать рассматриваемое явление или процесс, что очень важно, когда нет возможности получить достаточный объем информации, для полноценного исследования классическими методами.

**МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КАЧЕСТВА
МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ
«ИНФОРМАТИКА»**

Пожидаев В.Ф., Сычева Л.Ф.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Математическая подготовка будущего выпускника специальности «информатика», осуществляемая в течение всего периода обучения, должна быть рассчитана на многоуровневость (бакалавр – специалист – магистр) и на многопрофильность подготовки. Необходимо обеспечить овладение математическими знаниями и умениями на уровне, достаточном для решения профессиональных задач и одновременно развить профессионально–прикладное математическое мышление, как процесса познавательной деятельности с помощью метода математического моделирования. Последнее в свою очередь требует развития таких качеств мышления как критичность, гибкость, оперативность, нестандартность мышления, которое входит в характеристику конкурентоспособного специалиста.

В настоящее время традиционно у студентов специальности «информатика» формируется искаженное представление о том, что им не обязательно владеть математическими методами на должном уровне. Такая однобокость приводит к тому, что в традиционных прикладных вычислительных задачах специалист – информатик не в состоянии самостоятельно справиться с алгоритмом, что вызывает его зависимость и снижает его оценку как специалиста.

Многопрофильная математическая подготовка направлена на формирование профессионально – прикладной математической компетентности (ППМК) выпускника как ключевой составляющей его профессиональной компетентности.

Под ППМК понимается овладение математическими методами на уровне, достаточном для решения профессиональных задач и для дальнейшего творческого саморазвития специалиста.

В наше время в связи с выросшей ролью математики в современной науке и технике будущие программисты нуждаются в серьезной математической подготовке. Этим определяется место математических дисциплин в системе высшего образования. Смежные науки используют различный объем математических знаний и ставят новые задачи в изучении самой математики. Можно сказать, что изучение математики способствует усвоению самого современного стиля научного мышления и является условием его применения в конкретных науках. Существует ряд квазипрофессиональных и прикладных задач, которые связывают математические дисциплины с другими дисциплинами специальности «информатика». При этом учитывается, что для подготовки специалиста образование должно быть фундаментальным и профессионально направленным. Решаются квазипрофессиональные задачи согласно таблице календарного плана; используется система дополнительных нестандартных заданий к расчетным заданиям и контрольным работам; была составлена карта знаний и их практических приложений (самостоятельно вне занятий); систематически подводился рейтинг (с доведением его результатов до студентов). Отметим, что все задачи можно разделить на: формализационно- конструктивные (ФК), формализационно - исполнительские (ФИ), конструктивно – исполнительские (КИ) и полные задачи – в которых развиваются все способности сразу (ФКИ).

Предварительно по каждому курсу предлагается решение квазипрофессиональных и междисциплинарных задач на аудиторных занятиях. Выполненные за-

дання оцінюються в балах (рейтингова система оцінки). В балах оцінюється також оперативність мислення (за відведене час вирішено більше кількість завдань), гнучкість мислення (вирішення кількома способами однієї задачі), критичність мислення (раціональність запропонованого рішення), нестандартність мислення (оригінальні моменти в рішенні), достатній рівень абстрактності та науковості (формування рішення). Однак практика показує, що такі додаткові бали, що характеризують здатність до творчої діяльності, зазвичай мають 3-4 студенти групи. У решти студентів рішення квазіпрофесійних завдань на практичних заняттях, вивчення математических методів з аналізом їх практичного застосування створюють позитивний настрій, збільшують мотивацію та активізують пізнавальну самостійність, однак вони здатні тільки до репродуктивної діяльності. Для таких студентів корисна робота в групах, участь у ділових іграх, організація яких доручається сильнішим студентам, виконання рефератів.

Оперативна діагностика дозволяє викладачеві вчасно вносити корективи в дидактичний процес. Використовуваний при організації дидактичного процесу навчально-методичний комплекс представлений на паперовому носії та має комп'ютерний варіант, який розміщений на сервері кафедри інформатики. Постійно поповнюється та вдосконалюється база контрольних завдань та підсистема практичних та квазіпрофесійних завдань.

Література

1. Теорія ймовірностей, математическа статистика, випадкові процеси та елементи теорії інформації: Навчальний посібник/Склад.: В.Ф. Пожидаєв, Г.В. Скриннікова. – Луганськ: Вид-во ВНУ ім. В.Далі, 2006. – 408 с.
2. Математика./Склад.: Ю.М. Данилов, Л.Н. Журбенко та ін. - М: Інфра-М, 2006.- 496 с.
3. Систематизація прийомів навчальної діяльності студентів при навчанні математики. Серія "Психологія, педагогіка, технологія навчання: математика": Лунгу К.Н. - 2007. - 424 с.

КОМПЕТЕНТІСТНА МОДЕЛЬ СЛУХАЧА СИСТЕМИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Савенко О.П., Харченко Є.І., Букрєєва К.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Далі, м. Луганськ*

На кінці ХХ – початку ХХІ століть одним з напрямків модернізації національних систем освіти у світі визнано „компетентістський підхід”. Результатом освітньої діяльності має бути формування у особистості загальної компетентності, що є сукупністю ключових, персональних, соціальних та інших компетентностей.

Досягненням компетентістського підходу, визначенню самого поняття „компетентність” присвячено цілий ряд праць як у вітчизняній, так і у зарубіжній літературі [1-3]. Разом з тим недостатньо уваги присвячено розробці компетентістського підходу у системі допрофесійної освіти.

Метою цієї статті є формування деяких проблем відносно запровадження компетентістського підходу у систему допрофесійної освіти та шляхів до їх вирішення.

Як показує аналіз літературних джерел особливе місце у компетентістському підході займають ключові компетентності, основними ознаками яких є поліфункціональність, надпредметність, міждисциплінарність, багатовимірність та інше.

Однією з проблем, на наш погляд, є визначення ключових компетентностей для різних напрямків підготовки, для різних груп професій, та визначення шляхів їх формування у слухачів системи довузівської підготовки.

Наступною проблемою є необхідність розробки компетентнісної моделі слухача системи довузівської підготовки для різних профілей навчання. На наш погляд, така модель повинна включати до себе наступні групи компетентностей – ключові компетентності, соціально особисті компетентності, профільні компетентності, загальнонаучні компетентності. Також не менш важливою задачею є розробка методик та методів формування компетентностей та методів їх діагностики.

Компетентністний підхід дозволить спрямувати освітній процес в системі довузівської підготовки на формування та розвиток різних компетентностей особистості, що дозволить молодій людині досягти певних результатів в особистому та професійному житті.

Література

1. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы: пер. с англ.- М.: Когито-Центр, 1999.
2. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе.– М.: Педагогическое общество России, 1999. – 320с.
3. Харченко Е.И., Савенко О.П. Определение ключевых компетентностей при разработке проектов профессионального самоопределения молодежи // Управління проектами та розвиток виробництва. Збірник наук. праць. – 2003. - №3 (8). – С.41-46.

УКРАЇНЬКА ГРОШОВА ОДИНИЦЯ: ЕТИМОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ

Сушина І.В., Оржельський А.І.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Гроші мають, безумовно, дуже важливе значення в житті людини, вони давно вже вийшли за рамки економічної сфери й стали предметом міркувань релігійних мислителів і філософів, моралістів і політиків, ідеологів і художників різних напрямів. Гроші перетворилися на міф, що став найважливішим елементом культури. Ставлення сучасної людини до грошей у повсякденному житті визначається й регулюється зовсім не останніми досягненнями економічного й соціального розвитку, а міфами, що без аналізу й критичних міркувань пропонують прийняти певні уявлення про гроші як базової цінності сучасного суспільства.

А починалася історія грошей з тих давніх часів, коли людям доводилося міняти одну річ на іншу, щоб одержати те, що їм було потрібно. У докапіталістичних формаціях роль грошей виконували різні товари (шкура звірів, зерно, худоба). Якщо була потрібна сокира, знаходили людину, в якій вона була, й обмінювали цю сокиру на що-небудь необхідне для її власника. Те ж саме відбувається й сьогодні, тільки відмінність у тому, що ми даємо продавцю гроші в обмін на те, що хочемо придбати, проте обмін товару на товар зберігся й до цього часу.

Бартер на Русі проходив ті ж етапи розвитку, що й в інших країнах. У північних областях «товарними» грошима служили шкури куниць (кун), соболів, білок, лисиць. І назва давньоруської грошової одиниці «куна» походить від такої шкури (хутра) куниці (куни). Пам'ять про «хутряні гроші» залишилася в нашій мові в числівнику «сорок». Лексема «сорок» споріднена з лексемою «сорочка». Припускають, що в стародавні часи на один шитий хутряний каптан або шубу йшла

зв'язка шкур куниці або соболя, яку називали «сорок». «Сороками», тобто наборами шкур на один каптан, рахували кількість хутра під час торгівлі. Пізніше назва «сорок» дала життя й числівнику 40.

Також у стародавніх слов'ян роль грошей виконували льон і виготовлена з нього тканина - полотно. Від лексеми «полотно» й утворилася лексема «платити».

Для порівняння: у давнину в інших землях використовували кам'яні гроші в Ісландії, сіль і шкіру слона як вид валюти - в Африці, слонову кістку - на острові Фіджі, тютюн - на Соломонових Островах, чай - у Сибіру.

Гроші як засіб здійснення мінових відносин, їх загальний еквівалент стихійно виділилися на певному історичному етапі. Цікаво простежити походження слова «*grīth*» - застаріле «півкопійки, гроші». У XIV столітті з'являється *groshъ*, у російській, білоруській, болгарській, македонській мовах - «*grosh*», у польській - *grosz* - «гріш, гроші», у чеській і словацькій *groš* - запозичення, можливо, через посередництво польської мови з старочеської (*groš*) або давньоверхньонімецької (*grosch(e)*), походить від латинського *grossus (denarius)* - буквально перекладається як «товстий (динар)».

А «денежка», дрібна монета, чверть копійки, походить від *деньга*, у множині - *деньги*, у XIV столітті - *денга*, у XV столітті - *тенка*, запозичено, очевидно, в давньоруську мову з тюркських; порівняймо чуваське *тенке* - «срібна монета, карбованець», казахське, туркменське, каракалпацьке *тенге* - «монета», башкирське, татарське *тэнкэ* - «карбованець», узбецьке *танга* - «дрібна срібна монета, металеві гроші». Джерело тюркських слів вбачають у перському *danag* - «монета» від давньоперського *danake*, звідки також вірменське *dang, dank* - «дрібна монета». Існує думка й про зв'язок російського слова *деньга* з тюркським *tamga (damga)* - «мітка, штампель».

На Русі перші монети з'явилися в X столітті й виготовлялися зі срібла. Збереглися «срібники» руського князя Володимира. На одному боці «срібника» зображений князь, що сидить на престолі, а на другому - родовий знак. Напис на монеті свідчить: «Володимир на столі, а це його срібло». Для того, щоб мати дрібні, розмінні гроші, монети часто ділили на дві або чотири частини й розплачувалися ними.

Основною грошовою одиницею Київської Русі служила гривня - срібний злиток вагою близько фунта.

У старослов'янській мові *grivъna* - «намисто; браслет» - з праслов'янської *grivъna*, похідне від *griva* - «шия, потилиця», похідне від того ж самого значення слова в індоєвропейській і давньоіндійській мовах. Первісне значення «намисто» доповнилося в окремих мовах значенням «грошова одиниця» внаслідок звичаю робити намисто з монет. Наприклад, у білоруській мові - *грыуня* - «намисто, каблучка, вага золота, срібла», у польській - *grzywna* - «штраф, монета, вага, нашийна прикраса», у чеській - *hrivna* - «грошова одиниця», у словацькій - *hrivna* - «одиниця ваги», у болгарській - *гривна* - «грошова одиниця, браслет».

З гривнею пов'язана лексема «рубль». У значенні грошової одиниці рубль з'являється в пам'ятках писемності з XII століття, достовірної етимології немає. Припускають, що ця лексема розвинулася в результаті переносного вживання давньоруського слова рубль - «обрубок золота, срібла», про що свідчать пам'ятки XI ст. Уже в пам'ятках XIII століття рубль - «обрубок, частина гривні», а в XV ст. *рубленникъ* - це «тесля».

Вважають також, що слово рубль як грошова одиниця може походити від арабського *rubh* - «чверть». Це припущення ґрунтується на тому, що рубль у давнину складав чверть гривні. Арабське *rubh* запозичене з Індії, де рупія означає «забезпечене зображенням, печаткою» й походить від староіндійської назви великої

срібної монети *гаруат* - «срібло із зображенням», «чеканне срібло». Отже, рубль у давні часи був лише обрубком від гривні, її четвертою частиною.

Згодом ускладнення платіжно-розрахункових відносин зумовило заміну металевих грошей кредитовими, такими, що мають форму грошей паперових і різних записів на рахунках банківських установ, бо основні функції грошей – це засіб обігу, міра вартості й засіб заощадження.

Історію ж гривні можна простежити не тільки за часів Київської Русі, але й у ХХ столітті.

У 1918 – 1920 роках гривня - грошова одиниця Української Народної Республіки.

Після розпаду СРСР перед незалежною Україною постало завдання створити власну грошову систему, яка б сприяла збалансуванню й пропорційному розвитку національної економіки.

Тому Національним банком України були укладені контракти з німецькою фірмою Гренебер Прес-система на постачання 11 пресів для карбування монет (їх постачання передбачалося у серпні 1993 року – 5 штук, у вересні – ще 5 і в лютому 1993 року – 1) і з компанією Ройал Мінт Сервізес ЛТД Королівського монетного двору Великобританії на постачання 6 пресів у вересні того ж року й допоміжного обладнання й робочого інструменту – у вересні – жовтні 1992 року. Італійський монетний двір зобов'язався поставити 6 пресів, з них 1 – у серпні й 3 – у жовтні.

1992 року в Україні передбачалося виготовити 600 мільйонів монет, мінімальна потреба в розмінній монеті в стартовий період становила приблизно 2000 мільйонів штук. У зв'язку з цим недостатню кількість монет, обсягом 1400 млн. штук, Національним банком разом з Кабінетом Міністрів України було вирішено закупити в Італії. Але постачання Італією пресів і розмінної монети залежало від відкриття нею кредитної лінії, що могло бути вирішено на міжнародному рівні.

Зразки монет були виготовлені Монетним двором Італії і подані на розгляд та затвердження Національному банку України.

Починаючи з 1993 року потужності Національного банку України мали дозволити щорічно карбувати 2200 млн. штук монет, що повністю задовольняло потреби грошового обігу України.

Швейцарія також запропонувала Україні дуже вигідний контракт. За 80 млн. доларів вона зобов'язалася терміново (до 1992 р.) надрукувати потрібну початкову, до запровадження гривні в обіг, партію банкнот, побудувати й обладнати фабрики друкування банкнот і поштових марок, а також фабрику чорнил. Українські чиновники не виявили належної розторопності й упустили цю добру нагоду; як результат, за ці роботи Україна заплатила в 4 – 5 разів більше.

Водночас до українського замовлення стали виявляти інтерес банкнотні фабрики багатьох країн. Пропозиції надходили від швейцарської, англійських, французьких, канадських, італійських та польських фірм.

Лобіювання канадського варіанта було найвпливовішим і найчисленнішим. Ураховувалось також, що Канада – не лише партнер України в грошових справах, а й те, що мільйони громадян українського походження живуть у Канаді.

На прохання Національного банку України всесвітньо відома канадська компанія «Портальз Лтд», визнаний лідер у виготовленні паперу для банкнот, здійснила експертизу паперу й головного елемента захисту гривні – водяного знака.

З 2 вересня 1996 року гривня - національна валюта України.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Чумакова С.Г., Харченко Є.І., Букрєєва К.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

У зв'язку з запровадженням зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної освіти, яке проводиться на виконання Указу президента України „ Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” від 04.07.2005 та наказів МОН України, життєво необхідним і актуальним в умовах сьогодення стає належна організація професійної орієнтації молоді, особливо в системі довузівської підготовки.

Необхідно допомагати учневі вирішити його власну особисту життєву проблему – проблему професійного самовизначення. Особливо важливу роль у цьому повинна мати система довузівської підготовки вищого навчального закладу.

Серед принципів, на яких повинна будуватись професійна орієнтація в системі довузівської підготовки, на наш погляд, повинні бути такі:

1. Принцип повноти системності інформації;
2. Принцип компетентнісного підходу;
3. Принцип особисто-орієнтованого підходу до професійного самовизначення.

Реалізація першого принципу дозволить учню мати системне уявлення про методи психодіагностики і самодіагностики, з'ясувати свої професійно значущі якості, загальні та спеціальні здібності, дозволить провести аналіз та диференційну оцінку індивідуальних особливостей учня з подальшою проекцією його у сферу професійної діяльності.

До системної моделі одержання інформації також входять такі окремі блоки як: світ професій, де учень може одержати інформацію о професіях, які найбільше йому підходять (зокрема в вищому навчальному закладі); ринок освітніх послуг (де і як він може одержати ту або іншу професію); ринок праці.

Заключним етапом повинно бути складання особистого проекту професійного самовизначення, у якому повинно бути вказано життєвий цикл проекту (термін та інше), та складові:

- а) Головна мета – ким бути, чого досягнути?
- б) Особиста освітня траєкторія.
- в) Варіанти пошуку роботи, професійного росту.

Послідовне втілення цих та інших принципів повинно сприяти організації професійного самовизначення в системі довузівської підготовки.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТЕХНІЦІ, ЕКОНОМІЦІ ТА МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ПІДЙІМАЛЬНИХ СПОРУД

Бойко Г.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Існуюча на цей час в Україні система забезпечення надійності і безпечної експлуатації вантажопідйомних кранів має суттєві недоліки, які не покращують технічний стан, а також не призводять до ефективного використання коштів, що виділяються на здійснення запобіжних заходів.

Одним із таких недоліків є відсутність системного підходу до вирішення зазначеної проблеми сутність якого повинна складатися з:

- вдосконалення державного регулювання забезпечення технологічної безпеки;

- вдосконалення діяльності та відповідальності експлуатаційних служб підприємств;
- розробки нормативних документів з оцінки технічного стану металевих конструкцій кранів;
- створення єдиної системи підготовки, підвищення кваліфікації та атестації фахівців з питань забезпечення надійності та безпечної експлуатації кранів;
- створення банків даних про технічний стан вантажопідійомних кранів;
- розроблення проектів законів та нормативно-правових актів, що встановлюють правовідносини між суб'єктами господарювання у зазначеній сфері;
- необхідності науково-технічного супроводу при розробці проектів законів та нормативних актів з зазначеного питання;
- використання світового досвіду у зазначеній сфері тощо;
- створення правової і нормативної бази для обґрунтування залишкового ресурсу (строків безпечної експлуатації) вантажопідійомних кранів;
- розроблення наукових основ методів, критеріїв та правил розрахунку нормативного та залишкового ресурсів вантажопідійомних кранів.

Здійснення зазначених заходів дозволить підняти рівень технологічної безпеки шляхом забезпечення надійності і безпечної експлуатації вантажопідійомних кранів.

КАДРОВИЙ СКЛАД САНІТАРНОГО УПРАВЛІННЯ ДОНБАСУ У 1920-Х РР.

Барабаш В.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

За даними архівних документів, у період 1920-х рр. у Санітарному управлінні Донбасу працювало 14 лікарів. За профілем це були санітарні лікарі, венерологи (Мазель Зиновій Аркадійович та Богоявленський Петро Олександрович), лікарі внутрішніх хвороб (Нємцов Семен Борисович, Мебель Давид Ільїч, Бродський Мирон Юрійович, Блехер Мендель Яковлевич), лікарі внутрішніх захворювань, гінекологи, хірурги (Розумовський Микола Васильович, Томашевський Емануїл Владиславович, Струков Євген Костянтинович, Рутенберг Мойсей Акимович, Кац Семен Лазарович, Васильчук Микола Михайлович), лікар внутрішніх та дитячих хвороб Кантарович Григорій Ісакович, зубний лікар Шуер Абрам. Також працювали фармацевти – Авербух Лев Савельович, Габай Калман Соломонович, Баженов Михайло Андрійович та фармацевт-драгіст – Монастирський Веніалін Давидович.

В основному лікарі були випускниками медичних університетів Москви, Харкова, Казані, Ростова, Києва та Вищої медичної академії Петрограду. Віковий відсоток працюючих коливався від 30 до 57-60 років. Майже всі працівники управління були на службі у рядах Комуністичної партії, хоча зустрічалися й безпартійні. За національністю основний відсоток лікарів був єврейського походження, що можна з'ясувати по їх прізвищам.

Більшість представників лікарських спеціальностей мали значний досвід роботи у медичній сфері. Багатьом з них довелося працювати військовими лікарями на фронтах, лікарями артилерій та дивізійних лазаретів, евакопунктів, гос-

піталів та шпиталів, військових гарнізонів. До того ж більшість з них напередодні 20-х років працювали у сільській місцевості, де належних умов взагалі не було.

Виконуючи функції та обов'язки згідно зі своїм профілем, лікарі займалися вирішенням основних проблем того часу, серед яких прослідковувалися спалахи епідемічних, соціальних захворювань. Вирішували поточні фінансові справи, проблеми забезпечення лікувальних установ медичними приладами та устаткуванням. А також займалися суспільною, політичною та науковою діяльністю.

Таким чином, кадровий склад санітарного управління Донбасу періоду 1920-х рр. свідчить про наявність у ньому кваліфікованих спеціалістів того часу, які, докладаючи максимум зусиль, намагалися подолати всі нагальні проблеми, що виникли у сфері інфраструктури охорони здоров'я Донбасу. Бувши випускниками престижних медичних університетів того часу, вони виявляли справжні здібності та належний рівень кваліфікації, що підтверджувалося досвідом їх роботи.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Жовтюк Т.М., Осипенко Ю.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Соціально – економічна криза в Україні та її негативні наслідки в усіх сферах суспільного життя диктують необхідність вивчення впливу кризи на стан вищої освіти і дослідження тенденцій, пов'язаних з цим впливом, які можуть бути небезпечними не лише для освіти, а й для держави, що втрачає свій інтелектуальний потенціал.

Економіка в галузі освіти нині потребує суттєвого реформування, а держанні фінанси — реструктуризації. Тому, по-перше, слід розширити повноваження керівників навчальних закладів та підвищити їх відповідальність за фінансово-економічну діяльність, спростивши процедуру прийняття рішень із відповідних питань; по-друге, здійснювати моніторинг чинного законодавства та оцінку бюджетних програм щодо їх ефективності, аби отримати максимальний результат від кожної гривні, виділеної з бюджету, виходячи із фінансової можливості держави, а по-третє, перейти від екстенсивних до інтенсивних методів управління державними коштами. Оскільки задовольнити потребу галузі у повному обсязі на нинішньому етапі суспільного розвитку нашої країни нереально, проблему забезпеченості збалансованого розвитку галузі, досягнення відповідності фінансових ресурсів визначеним повноваженням необхідно розв'язувати насамперед за допомогою визначення пріоритетів у реалізації фінансової політики, інвентаризації діючих бюджетних програм, оцінки їх перспективи й результату. Відсутність забезпеченості фінансовими ресурсами делегованих повноважень місцевим органам влади створює гостру проблему в досягненні результативності та ефективності у використанні коштів місцевих бюджетів на утримання та розвиток освіти.

Міністерство освіти і науки має понад 50 бюджетних програм. І кожна з них потребує розробки відповідних паспортів, окремих порядків, механізмів їх реалізації й постійного контролю. Це найбільша кількість програм серед усіх головних розпорядників бюджетних коштів, що потребує особливої уваги та високого професіоналізму в їх реалізації. Загалом Болонський процес потребує створення дієвого правового поля для функціонування навчальних закладів і загалом галузі, починаючи з прийняття нових типових штатів (попереднім уже по 25—35 років) і підготовки нової редакції закону про освіту, а точніше — кодексу про освіту. Ма-

ють бути впроваджені нові механізми та інструменти управління освітою, навчальними закладами, які потребують розширення власних повноважень. Особливо цього потребує економіка галузі та управління потоками державних коштів.

2006 року за основними бюджетними програмами кошторис галузі за рахунок коштів державного бюджету виконано на 99 %. Повністю профінансовано видатки на заробітну плату, харчування, стипендії, комунальні послуги та енергоносії. Порівняно із минулим роком збільшено видатки за програмами по вищих навчальних закладах (ВНЗ) I—II рівнів акредитації на 19,8%, по ВНЗ III—IV рівнів — на 24,1 %, по професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) — на 20,1 %.

При формуванні державного бюджету на 2007 рік теж збільшено призначення на освіту, що засвідчує важливу роль галузі в суспільному житті. Загалом в останній рік видатки зросли більш як на 1 % щодо ВВП, а порівняно з 2004 роком — на 1,3%. Наприклад: 2004 року загальні видатки із державного та місцевих бюджетів на освіту становили 5,3 % від ВВП, 2005-го — 6,3, 2006-го — 6,5, а на 2007 рік заплановано 6,6%. Це означає, що кожна п'ята гривня з бюджету держави виділяється на освіту. На нашу думку, сьогодні має непокоїти не абсолютне, кількісне зростання обсягу видатків, а якісне використання бюджетним призначень, не збільшення відсотку видатків на освіту по підношенню до ВВП, а їх ефективність у реалізації й спрямуванні на кінцевий результат. До речі, для порівняння: обсяг видатків на освіту до ВВП в окремих країнах з ринковою економікою становить від 3,6 % до 5,8 %, зокрема в Японії — 3,6, Німеччині — 4,8, США — 5,6, Франції — 5,8%. Відповідно: у Бельгії — 6,3%, Фінляндії — 6,3%. понад 7% — в Ісландії, Норвегії, Швеції. Тому важливим стратегічним завданням є запровадження моніторингу оцінки бюджетних програм на предмет їх перспективи, результативності й цільового використання державних коштів.

2006 року не виконано дві важливі програми: "Реконструкція та ремонт гуртожитків для учнів професійно-технічних та студентів вищих навчальних закладів" (передбачалося 25 млн. грн.) і "Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам для придбання шкільних автобусів для перенесення дітей, що проживають у сільській місцевості" (68 млн. грн.). Ці кошти не надійшли до спеціального фонду від продажу земель для реалізації відповідних програм головному розпоряднику коштів. Підсумки 2006 року дали можливість оцінити ефективність використання коштів, стан матеріально - технічної бази, відповідно до якої здійснюється і навчальний процес, і організація всієї роботи в освіті.

На 2007 рік збільшено видатки на освіту й науку на 17,6%. Видатки по державному бюджету, згідно з бюджетними призначеннями, становлять понад 10,6 млрд. грн., у тому числі по загальному фонду — 6,9 млрд. грн. Це істотно збільшення, якщо, наприклад, порівняти з 2004 роком. Тоді відповідні видатки у державному бюджеті становили 5,8 млрд. грн., а по загальному фонду — 3,4 млрд. грн. Загалом 2007-го, порівняно з попереднім роком, планується збільшити видатки по ВНЗ I — II рівнів акредитації на 20%, по ВНЗ III — IV рівнів — на 19%. По професійній освіті видатки з державного бюджету знизилися на 1,0 % у зв'язку з тим, що ПТНЗ Харківської, Львівської областей та м. Києва, у формі експерименту, переведено на фінансування з місцевих бюджетів. Це понад 320 мільйонів. А загалом і зросли видатки по ПТО. Це значне збільшення, якщо порівняти з попередніми роками, хоча цілком задовольнити потреби у видатках на освіту 2007 року складно. Дедалі загострюється така проблема, як ефективність використання виділених бюджетних коштів. Тому постає питання прискорення розробки нормативно-правового акта щодо повноцінного запровадження програмно - цільового методу, здійснення моніторингу бюджетних програм на предмет їх результативності й перспективи.

Наступна проблема. У практиці існує деформована структура видатків. Майже 80% передбачено на оплату праці з нарахуваннями та стипендії. Наприклад, оплата праці — 55%, видатки на стипендію — 22, на комунальні послуги — 5, капітальні видатки — 2,6%. На науку виділяється 4,5%, що теж значно нижче, не відповідає законодавству. Тому структура видатків на наступні роки, на нашу думку, потребує якісних змін, а саме: збільшення видатків капітального характеру, на комунальні послуги й науку як по державному так і місцевих бюджетах.

Попередніми роками капітальні видатки були незначними. 2006-го їх збільшено у 3,6 разу порівняно з 2005 роком. Це — 110,8 млн. грн. які були спрямовані на здійснення видатків: ВНЗ III — IV рівнів акредитації — майже 47 млн грн відповідно ВНЗ I — II рівнів — 14.2 мли грн, ПТНЗ — приблизно 33,1 млн. грн. інших навчальних закладів - понад 16 млн. грн., що дало змогу дещо поліпшити матеріально-технічну базу закладів освіти. На 2007 рік передбачено збільшити відповідні видатки вдвічі, і їх обсяг становитиме 223 млн. грн.

Залишається чимало проблем і в оплаті праці, харчуванні тощо. Йдеться про надбавки, передбачені чинним законодавством, а також доплати педагогічним та науково-педагогічним працівникам. За розрахунками, не вистачає понад 190 млн. грн. на надбавки професорсько-викладацькому складу. Також через зростання тарифів і цін бракує (близько 200 млн. грн. по державному бюджету) коштів на оплату комунальних послуг. У цих умовах постає завдання — не лише розподілити бюджетні призначення, а й контролювати їх використання.

У галузі розширюються джерела фінансування за рахунок інших напрямів. Насамперед це залучення коштів субвенцій, виділених міністерствам, відомствам, а також позик Світового банку. Так, у січні поточного року відбулася селекторна нарада, на якій підтверджено приклад співпраці Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства й Міністерства освіти і науки з метою спрямування частини коштів різних видів субвенцій на фінансування соціальних об'єктів, їх оновлення, зокрема ремонт шкіл, навчальних закладів, житлово-комунальних систем в освітянських закладах тощо.

2007 року передбачено 60 млн. грн. з коштів Світового банку на модернізацію системи загальної середньої освіти. Виконання цієї програми надасть нового змісту матеріально-технічній базі, дасть можливість підняти рівень підготовки фахівців, учителів, директорів в інститутах післядипломної педагогічної освіти. За рахунок коштів позики Світового банку передбачається підготовка викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти, а також директорів шкіл та керівників районних й обласних управлінь освіти, керівників інститутів післядипломної педагогічної освіти. Буде підготовлено 120 провідних викладачів, 200 викладачів-тренерів для навчання директорів шкіл, проведено навчання 400 учителів за програмами підвищення кваліфікації, закуплено для кожного з 28 інститутів післядипломної педагогічної освіти базовий комплект навчального обладнання, розпочато оновлення приміщень цих інститутів.

Соціальний захист педагогів (заробітна плата, надання житла тощо) залишається не менш гострою проблемою. Так, загалом заробітна плата науково-педагогічних та педагогічних працівників поступово зростає. Порівняно з минулим роком вона збільшилася майже на 24%. На 1 грудня 2006 року директор школи отримував близько 1100 грн, учителі вищої категорії — понад 1000 грн., 1 категорії — 960 грн, молодий фахівець — 800 грн. Планується підвищити оплату праці і цього року. Згідно зі змінами до Закону України "Про Державний" бюджет України на 2007 рік переглянуто рівень прожиткового мінімуму, а також збільшено мінімальну заробітну плату. З 1 квітня вона становить 420 грн., з 1 липня становитиме 440 грн., а з 1 жовтня — 460 грн. Це дасть змогу підвищити заробітну плату педагогам та науково-педагогічним працівникам, а також уточнити показники тих

доплат і гарантій, які не можна було забезпечити у повному обсязі через відсутність коштів. З цього питання підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України.

Питання надання житла педагогічним та науково-педагогічним працівникам актуальне й гостре. До речі, є перші результати співпраці з адміністраціями, радами, профспілками освітян. Торік в Україні отримали житло 895 педагогів. Для порівняння: 2004 року - 167, 2005-го — 556. Найбільше - у Полтавській, Тернопільській, Черкаській областях. Отже, є з кого брати приклад. Міністерство надіслало звернення обласним адміністраціям, безпосередньо губернаторам із проханням звернути увагу на поліпшення житлових умов працівників освітянської галузі. 2007 року на це передбачено 15 млн. грн., розпорядником відповідних коштів є Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства. Сьогодні необхідно відпрацювати різні варіанти одержання квартир освітянами. Один із них — це розподіл коштів на придбання квартир, інший - надання довготермінових кредитів, умовно на 20 років, на безвідсотковій основі і щоб держава взяла на себе компенсацію відсотків із державного та місцевих бюджетів. Можливе й пряме надання соціального житла. Тобто мають бути й різні підходи, різні варіанти розв'язання цієї проблеми.

Наступна проблема — ремонт закладів освіти. Сьогодні потребує ремонту чимало об'єктів ВНЗ, ПТНЗ, а також тих загальноосвітніх закладів, які утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Наприклад, треба негайно ремонтувати близько 250 будівель ВНЗ I—II рівнів акредитації, ВНЗ III—IV рівнів — 352, ПТНЗ — майже 800. За підрахунками міністерств, лише на ці об'єкти необхідно понад 170 млн. грн. Потребують капітального ремонту 507 учнівських та студентських гуртожитків, 187 об'єктів комунального призначення, а також 250 дахів різних споруд. Фінансувати такий ремонт треба вчасно.

Найгострішою проблемою є відсутність законодавчого поля щодо регулювання економічних та фінансових відносин в освіті. Ці питання потребують особливої уваги. Від їх вирішення значною мірою залежатиме якісна підготовка студентів, спеціалістів для держави. Інструменти управління економікою галузі недосконалі, оскільки нема лісного правового поля, а чинні законодавчі норми застарілі. У зв'язку з цим створено робочу групу з підготовки законопроекту про розширення повноважень керівників навчальних закладів та підвищення їх відповідальності за фінансово-господарську діяльність. Слід підготувати нормативи фінансового забезпечення і соціальні стандарти, щоб формувати наступні бюджети за відповідними нормативами, а не від досягнутого рівня. Запровадження постійного моніторингу ефективності виконання бюджетних програм — це першочергове завдання. Кожна бюджетна програма має бути результативною, адже від нього залежить і якість освіти. Міністерство має долучити до цього процесу державні підприємства, які йому підпорядковані, запровадивши дієву систему моніторингу їх фінансових планів та результатів у діяльності.

Отже вплив знання – освіти на суспільне життя, передусім на економіку, - колосальний. Знання сьогодні майже в буквальному розумінні у нас на очах змінює світ, формуючи новий, інформаційний тип суспільства. Вищі навчальні заклади несуть основну відповідальність за озброєння індивідів новими знаннями і навичками, необхідними для відповідальних посад в уряді, бізнесі. Вищі навчальні заклади продукують нові наукові й технічні знання за допомогою наукових досліджень та передового навчання і виступають провідниками для передачі, адаптації та поширення знань. Тому дуже важливо щоб усі гострі питання, стосовно розподілу фінансів в освіті, матеріально – технічної бази, соціального захисту педагогів, проблеми в оплаті праці та інші проблеми були вирішені вже зараз.

Вартий уваги і висновок одного з провідних співробітників Світового банку Арміна Чорсі, який у передмові до аналітичного огляду під назвою "Пріоритети і стратегії для освіти" писав: «Освіта продукує знання, вміння, цінності і відносини. Вона дуже важлива для громадського порядку і громадянства, безперервного економічного піднесення та скорочення бідності. Освіта стосується також культури: вона є головним інструментом поширення досягнень людської цивілізації. Ці численні завдання роблять освіту ключовою цариною державної політики в усіх країнах».

ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Заваріка Г.М.,

*Коледж Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля , м. Луганськ*

Постановка проблеми. Економіка не існує окремо від населення, так як і населення не існує окремо від економіки. Тому процеси трансформації, що відбуваються в економіці, тісно пов'язані з процесом розподілу та перерозподілу населення по території та мережею поселень. Дослідження економіко-географічних проблем розселення населення є дуже актуальним, оскільки без їх вирішення неможливо побудувати стабільну в економічному відношенні країну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченню різних питань економічної трансформації присвячено достатньо багато робіт. Але всі вони досліджують окремі аспекти. Серед вчених поки що нема єдиного погляду на питання трансформації. Трансформація розселення населення вивчалася вченими Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України. Тому ця тема потребує подальшого детального вивчення.

Постановка завдання. Метою даної статті є вивчення економіко-географічних проблем трансформації розселення населення.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ століття економічні трансформації охопили всі сфери життєдіяльності суспільства, в тому числі й розселення населення.

Як зазначає Л. Г. Мельник: « Соціально-економічна трансформація – це перетворення соціальних та економічних устоїв, які супроводжуються суттєвою зміною економічних структур. При переході до інформаційного суспільств відбувається ціла низка трансформацій , які стосуються самої людини. А саме:

Трансформація виробничої сфери.

Трансформація в сфері споживання.

Трансформація оточуючого середовища.

Трансформація економічної парадигми.

Трансформація політичного устрою.

Соціально-культурні трансформації.»

Трансформація виробничої сфери: технологічна трансформація – перехід від технологій заснованих на матеріальних засобах виробництва до інформаційних технологій.

Трансформація просторово-часової концентрації виробничих факторів. Це перехід від концентрації виробничих факторів в просторі до концентрації в часі з розточенням в просторі.

Трансформація споживання – перехід від пріоритетів споживання матеріальних благ до пріоритетів споживання інформаційних благ.

Трансформація оточуючого середовища – від урбаністичних поселень до формування життєво благодатних комплексів.

Трансформація економічної парадигми – концепція трансформації вперше була сформульована К. Боулдінгом в 1972 році в статті « Економіка майбутнього космічного човна Земля». К. Боулінг визначив якісні зміни виробництва як перехід від економіки побудованої за принципом відкритої системи («ковбойська економіка») до економіки, яка працює в режимі замкнутої системи, або « економіці космонавтів». У відкритій системі є необмежені запаси сировини та резервуари відходів здатні приймати відходи в необмеженій кількості. В «економіці космонавтів», подібно космічному човну, всі джерела та резервуари обмежені конкретними межами.

Трансформація політичного устрою. Зміна економічних відносин неминуче призведе до зміни політичного устрою. Перехід влади в суспільстві від власників засобів виробництва до інтелектуальної еліти, здатної контролювати інформацію.

Трансформація в Україні в 90-х роках ХХ ст. супроводжувалася глибокою економічною кризою. Трансформація передбачає послаблення одних типів і форм власності й посилення інших, зміну економічної структури, а отже послаблення дії одних економічних законів і посилення інших. В Україні значно послаблено дії законів планомірного розвитку, одержавлення. Посилено діють закони капіталістичного нагромадження , циклічного характеру розвитку економічних систем. Трансформація економічної системи України на ринкову капіталістичну економіку супроводжується появою нових економічних законів, зокрема всезагального закону капіталістичного нагромадження. За трансформацією системи економічних категорій (« товар», «вартість», «заробітна плата», «прибуток») набуває якісно нового змісту. Трансформація в різних країнах потребує неоднакового часу, здійснюється неоднаковими темпами і зумовлена низкою загальних і специфічних причин.

Аналіз впливу соціально-економічних трансформацій на розселення населення дозволяє зазначити загальну закономірність. Внаслідок розвитку системи розселення та економіки, остання починає бути залежною від населення. При індустріальному типі розвитку починається скорочення раніш освоєних людиною територій, економіка концентрується в найбільш заселених людиною районах. Тобто, саме розселення населення виступає головним чинником економічного розвитку.

Посилення взаємовпливу структурно-динамічних трансформацій у територіальній організації продуктивних сил та системі розселення відбувається через соціально-демографічний чинник. Вагомою передумовою зміни розселенської структури є природний та механічний рух населення, який має від'ємні значення і обумовлює сьогодні знелюднення значної кількості сільських поселень, насамперед депресивних територій.

Трансформаційні процеси в суспільно-економічному розвитку країни, зумовлені зміною статусу України на міжнародній арені та новими політичними відносинами, на першому етапі призвели до катастрофічного скорочення промислового виробництва, що позначилось на всіх суспільно-економічних процесах у країні, в тому числі людності поселень. Налагодження нових економічних зв'язків, покращення якості продукції і забезпечення їх конкурентоспроможності є необхідною умовою відновлення обсягів виробництва та подальшого економічного розвитку на основі повної структуризації промислового комплексу країни. Це, поперше, приведе до значних структурно-функціональних змін на регіональних ринках праці, що певною мірою позначиться на всіх компонентах систем розселення населення. По-друге, збільшення обсягів промислового виробництва забезпечить наповнення коштами місцевих бюджетів. Перерозподіл отриманих коштів позитивно вплине на соціальні процеси в регіоні.

У нових соціально-економічних умовах основними напрямками взаємовпливу територіальної організації продуктивних сил та системи розселення є: посилення залежності людності поселень і типу розселення від виконуваних ними соціальних функцій; концентрація господарюючих суб'єктів та об'єктів соціальної сфери не стільки залежності від величини населених пунктів, їх соціального та адміністративного потенціалу, скільки від можливостей стійкого соціально-економічного розвитку цієї території; обумовленість напрямів спеціалізації та розвитку поселень необхідністю розгалуження та інтенсивного розвитку соціальної та ринкової інфраструктури. За останні роки посилюється безпосередній зв'язок між територіальною організацією продуктивних сил та розвитком локальних систем розселення на основі інтенсифікації наукових і культурних зв'язків, розміщення в регіональному центрі проектних установ, конструкторських бюро, органів господарського управління.

Висновки. Отже, трансформаційні процеси в цілому позитивні, але вони мають негативні наслідки.

Соціально-економічна трансформація в Україні набула ознак глибокої кризи з негативними наслідками впливу на розселення населення в Україні. Для виходу із цього складного становища слід розробити комплекс заходів економічного й соціального характеру.

Необхідно поєднати зусилля держави та органів місцевого самоврядування з метою розв'язання нагальних проблем соціально-економічного розвитку поселень на основі нормативів і конкретних заходів. Реалізація всіх її етапів повинна чітко відстежуватись відповідними органами. Моніторинг за функціонуванням і розвитком інфраструктурних об'єктів слід покласти на органи місцевого самоврядування. Саме на рівні територіальної громади необхідно вирішувати питання забезпечення основних життєвих потреб населення.

Стратегічним напрямом трансформації суспільства є поступовий перехід його до нової якості – до постіндустріального інформаційного суспільства з демократизацією всіх сфер життєдіяльності.

СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К ВЫДЕЛЕНИЮ ОДНОРОДНЫХ СОВОКУПНОСТЕЙ /НА ПРИМЕРЕ ГРУЗОВЫХ АВТОПЕРЕВОЗОК/

Иногородская А.П.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Проблема выделения однородных групп предусматривает исследование некоторых вопросов:

1. определения статистической однородности;
2. анализа методов выделения однородных совокупностей;
3. выделение однородных совокупностей способом группировки;
4. выделение однородных совокупностей с помощью показателя вариации;
5. выделение однородных совокупностей на базе регрессионного анализа;
6. выделения однородных совокупностей методом многомерных группировок.

Под совокупностью понимают однородное статистическое множество элементов, обладающих общими признаками и некоторой внутренней связью. Возникает задача определения однородности. Следует рассматривать количественную и качественную однородность статистической совокупности.

Однородная совокупность имеет особый смысл как объект статистического и статистико-математического анализа. Показатели однородной совокупности можно разбить на три группы: структурные, взаимосвязи и динамики. Деление

это носит условный характер. Так, например, к структурным можно отнести известные показатели: среднюю арифметическую, моду, медиану, квантили, дисперсию и относительные величины структуры, интенсивности. Затем показатели взаимосвязи, и наконец, показатели динамики, характеризующие показатели изменения параметров совокупности во времени. С другой стороны, динамика, помимо известных аналитических показателей, характеризуется также коэффициентами корреляции, регрессии и т.д.

Назначением методологии образования однородных совокупностей прежде всего в решении основной задачи – разграничения массы разнородных явлений на однородные группы. Именно таким путем познается структура совокупности со всеми характерными для нее особенностями, связями и т.д.

Логический подход к решению проблемы выделения однородных совокупностей заключается в том, что однородные группы выделяются на основе социально-экономического анализа. Классическим методом, направленным на выделение однородных совокупностей, являются типологические и структурные группировки.

Для раскрытия содержания структуры необходимо прежде всего выделить однородные группы явлений независимо от того, являются ли они типом явления. Само понятие типа недостаточно определено. Поэтому некоторые статистики предлагают выделить два типа группировок – аналитические и структурные. В работе П.М.Рабиновича [1] предлагается для образования однородных групп использовать укрупненные показатели, исчисленные по методу P_{ij} . В таблице 1 приведены укрупненные показатели, характеризующие грузовые автоперевозки.

Коэффициенты вариации укрупненных факторов резко снижаются, так например, для выделения пяти укрупненных факторных показателей они не превосходят 22%.

Системный подход к выделению однородных групп заключается в выполнении следующих условий:

1. выделяемая часть совокупности должна быть однородной в количественном отношении;
2. она не должна существенно отличаться от других частей совокупности;
3. наличие существенной разницы между средними арифметическими групп и общей средней арифметической, т.е. эти две величины должны существенно отличаться друг от друга.

Для выполнения первых двух условий в качестве показателя однородности может служить коэффициент однородности. При нормальном распределении предельная величина коэффициента вариации в однородной группе не должна превышать 33%.

Таблица 1

Статистические характеристики многомерных показателей грузовых автоперевозок по Луганской области в 2006 г.

Укрупненные факторы	Ши фр	Среднее квадратическое отклонение	Коэффициент Вариации /%/
Оснащенность и мощность автотранспортных управлений	А	0,175	17,46
Структура парка грузовых автомобилей	Б	0,079	7,95
Структура грузовых автоперевозок	С	0,219	21,87
Труд и заработная плата	Д	0,137	13,71
Состояние автомобильных дорог	Е	0,434	43,38

Использование метода группировок должно быть тесно связано с методом корреляции, при этом конкретные группировки заменяются уравнениями. Хотя сфера применения группировок более широка, чем сфера корреляционного анализа, тем не менее использование корреляционно-регрессионного анализа позволяет обогатить статистическое исследование.

Своеобразным методом выделения однородных групп являются многомерные группировки, предложенные проф. П.М.Рабиновичем /2/. Идея многомерных группировок заключается в подразделении элементов совокупности по комплексу признаков, определяющих то или иное сложное экономическое явление. В таблице 2 дан пример многомерных группировок транспортных предприятий Луганской области по пяти укрупненным факторам за 2006 г.

Таблица 2

Многомерная группировка транспортных предприятий Луганской области по пяти укрупненным факторам за 2006 г.

Группы транспортных предприятий по многомерной средней для укрупненных факторов А, В, С, Д, Е	Число транспортных предприятий	Укрупненные факторы				
		Оснащенность и мощность транспортного предприятия	Структура парка автомобилей	Структура перевозок	Труд и заработная плата	Состояние автомобильных дорог
		А	В	С	Д	Е
0,78-0,94	22	0,960	0,944	0,842	0,054	0,649
0,94-1,10	35	1,013	1,017	1,065	1,017	0,994
1,10-1,26	14	1,030	1,045	1,086	1,030	1,565
Итого	71	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Таблица характеризует закономерное изменение укрупненных факторов грузовых автоперевозок под влиянием всей совокупности факторов.

В настоящих условиях наиболее существенным фактором является состояние автомобильных дорог.

Литература

1. Рабинович П.М. Некоторые вопросы теории многомерных группировок. – Вестник статистики, - Москва: 1986г., №7.
2. Рабинович П.М. Экономический анализ методом многомерных группировок, - Экономика сельского хозяйства, - Москва; 1983

СИСТЕМА СТИМУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В ПРИНЯТИИ ЭФФЕКТИВНЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

Коротков В.И.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Лоббирование отдельных видов деятельности государственными служащими самых разных рангов признано как неоспоримый факт во всех государствах. А поскольку лоббирование одних направлений чаще всего осуществляется в ущерб другим, то экономике в целом также наносится урон, а общество несет еще и моральные издержки, т.к. в нем культивируется нечестный образ ведения дел. Как показывает длительная история, борьба с лоббированием только карательными мерами малоэффективна, т.к. это явление не только не уменьшается, а наоборот усиливается вплоть до коррупции среди служащих весьма вы-

соких рангов, о чем свидетельствует непрерывно обостряющаяся борьба за должности в органах государственного управления, которые расширяют лоббистские возможности их обладателей. Нередко непринятие никаких решений отдельными государственными служащими может быть также одной из форм лоббирования чьих-то интересов по заказу, хотя возможен и вариант простой пассивности госслужащего из-за нежелания утруждаться проработкой и принятием решения, нежеланием или неумением брать на себя ответственность за него.

С учетом высокой устойчивости этого негативного явления, рационально, поставить его на службу всего общества, а не отдельных его членов или групп введя официальное вознаграждение государственному служащему за повышение эффективности работы того подразделения (направления), за которое служащий ответственен. Причем всеобщий характер вознаграждения для служащих всех уровней исключает принятие таких решений, которые обеспечивают преимущества одним направлениям в ущерб другим. Рассмотрим это на примере работы подразделения облгосадминистрации, которое курирует угольную, газовую, энергетическую и машиностроительную отрасли, назовем это управлением промышленного развития. Начальники отделов курирующие отдельные отрасли даже в стремлении получить вознаграждение за счет достижения высоких показателей своих отраслей не смогут реализовать никаких действий, которые бы наносили ущерб другим отраслям, поскольку за них отвечает вышестоящий госслужащий (в примере это начальник управления), поскольку объективно и субъективно он может получить вознаграждение только при достижении высоких показателей во всех отраслях входящих в управление и ущербных решений начальников отделов попросту не пропустит.

В настоящее время наиболее актуальным является прирост объемов продукции (разумеется, не в ущерб ее качеству), поэтому покажем принцип расчета вознаграждения начальнику отдела, отвечающему за производство электроэнергии в области. Начальник отдела ввиду личной заинтересованности с учетом имеющихся региональных возможностей будет инициировать всевозможные организационные, экономические и технические мероприятия по улучшению показателей работы электростанций (например, тепловых, угольных), в том числе и за счет повышения качества отгружаемых с шахт энергетических углей, привлекая к решению этой задачи добычников, обогатителей, машиностроителей. Кроме прямого стимулирования производителей за повышение качества углей за это стимулируются и госслужащие данной отрасли. Экологические показатели работы предприятий отрасли также являются критериями эффективности управленческих решений, принимаемых госслужащими и основой для их денежного поощрения. В случае ухудшения показателей работы подотчетной отрасли должны предусматриваться денежные удержания, эквивалентные поощрениям за соответствующее улучшение показателей.

Виды контрольных показателей по отраслям и должностным лицам разрабатываются управлением экономики, оно же определяет зависимость между поощрениями, удержаниями и изменением показателей, но в таких размерах, чтобы удержания и поощрения составили ощутимую часть от должностного оклада, например от 30 до 100 %. Эти показатели утверждаются главой регионального исполнительного органа. Финансовые средства для обеспечения дополнительных выплат госслужащим, обеспечившим эффективное управление, формируются из перечислений средств предприятиями по договорам с ними целевым назначением в фонд зарплаты регионального органа управления.

В качестве примера рассмотрим годовой прирост выработки электроэнергии с 21 млрд кВт часов до 24,5 млрд кВт часов, т.е. на 3,15 млрд кВт часов или на 15 %, а в денежном выражении прирост составляет примерно 0,8 млрд гривен. Просуммировав прирост выработки продукции в денежном выражении по другим подконтрольным видам деятельности и найдя общий процент прироста (пусть в примере он будет 12 %) определяется коэффициент вознаграждения госслужащему, например 2 % надбавки к

окладу за каждый процент прироста продукции. Эта же зависимость только со знаком минус должна выдерживаться в случае падения объемов продукции. Уточнение, детализацию и корректировку во времени приведенной концепции стимулирования эффективных управленческих решений может обеспечить Институт труда.

СТВОРЕННЯ ПРОЕКТНОЇ РОБОЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ВИМОГ ДЕРЖАВНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Кулікова Л.В.,

*Коледж Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля , м. Луганськ*

Розробка робочої проектної документації відповідно до сучасних вимог стандартів різних рівнів сприяє конкурентноздатності продукції, на яку розробляється така документація.

Згідно зі статтею 10 Закону України "Про стандартизацію" суб'єкти мають право організувати й виконувати роботи зі стандартизації, зокрема "розробляти, схвалювати, приймати, переглядати, змінювати стандарти відповідного рівня та припиняти їхню дію, встановлювати правила їхнього розроблення, позначення та застосування". Це відповідає повноваженнями Держспоживстандарту, що організує надання інформаційних послуг з питань стандартизації і його функцій щодо забезпечення інформацією користувачів із застосуванням мережі ISONET WTO.

Мережні технології дозволяють створювати інформаційні системи, які забезпечують заощадження інформації, документообіг, обмін повідомленнями й організація групової роботи над проектами. Стандартизація у веденні документів є однією зі складових економічної ефективності локальних мереж.

При виконанні графічної документації дипломного проекту фахівця, що являє собою сукупність документів та пояснюють зміст роботи, ставиться мета максимально наблизити її до робочої проектної документації, то надалі дасть випускникові навчального закладу переваги в досягненні оптимальних технічних робочих рішень.

Робоча документація - це точні креслення, схеми, таблиці, який будуть керуватися монтажники при проведенні робіт зі створення системи. Вона забезпечує детальну прив'язку окремих компонентів системи до об'єкта, містить креслення, таблиці з'єднань і підключень, плани розташування встаткування й проводок й ін. До складу документації, створюваних на цій стадії, входять: схеми розміщення встаткування й проводок (Е7), таблиці з'єднань і підключень(Е6), складальні креслення (СБ).

Процес виконання архітектурної фази проектування кабельних систем регламентують наступні американські нормативні документи: стандарт ТI/EIA-568 й ANSI/NECA/BICSI 568-2001. Стандартами регламентуються правила:

організації кабельних трас горизонтальної підсистеми; уведення у будинок кабелів підсистеми зовнішніх магістралей і зовнішніх телекомунікацій, а також вимоги до системи електроживлення, опалення, вентиляції й кондиціонування будинку при побудові телекомунікацій. Застосовувані кабелі й устаткування при проектуванні мереж випускаються по стандарті EIA-568, ISO11801 й EN50173, які мають статус міжнародних.

За ГОСТ 2.708-81 "Правила виконання електричних схем цифрової обчислювальної техніки", що встановлює правила виконання електричних схем для виробів цифрової обчислювальної техніки всіх галузей промисловості типи електричних схем цифрової обчислювальної техніки повинні відповідати вимогам ДЕРЖСТАНДАРТ 2.701-84.

За ГОСТ 2.701-84 при виконанні схем виконують наступні графічні позначення: а) умовні графічні позначення, установлені в стандартах ЕСКД, а також побудовані на їхній основі; б) прямокутники; в) спрощені зовнішні обриси (у тому числі аксонометричні). При необхідності застосовують нестандартизовані умовні графічні позначення, у цьому випадку на схемі приводять відповідні пояснення.

За ГОСТ 21.614-88 зображення проводок й електропроводок можуть бути замінені загальними зображеннями. У цьому випадку на полку лінії-винесення або в розриві лінії, або в контурах умовні графічні позначення приводять позиції по специфікації або буквено-цифрові позначення. Розміри зображення шаф, ящиків, щитів й ін. допускається збільшувати для можливого зображення всіх з'єднань із ними.

Для виконання дипломних робіт із проектування мереж прийняті умовні графічні позначення й буквено-цифрові позначення. Структурна схема мережі позначається Е1, схема розташування встаткування на плані будинку -Е7, до схем додається специфікація.

Література

1. Закон України "Про стандартизацію".
2. Семенов С.Б. Проектирование и расчет структурированных кабельных сетей и их компонентов.- М: Ай Ти-Пресс, 2003.
3. Про стандарти організацій. Стандартизація, сертифікація, якість. №2, 2005.
4. Типы кабелей. - По материалам Интернета.
5. ГОСТ 2.701-84. ЕСКД. Схемы. Действует с 01.07.85.
6. ГОСТ 2.709-81. ЕСКД. Правила выполнения электрических схем цифровой вычислительной техники. Действует с 01.07.82.
7. ГОСТ 2.710-81. ЕСКД. Обозначения буквенно-цифровые в электрических схемах. Действует с 01.07.81.
8. ГОСТ 2.743-91. ЕСКД. Изображения условные графические в схемах. Элементы цифровой техники.
9. ГОСТ 21.614-88. СПДС. Изображения условные графические электрооборудования и проводок на планах. Действует с 01.07.88.
10. ГОСТ 21.114-95. СПДС. Правила выполнения эскизных чертежей общин видов нетиповых изделий. Действует с 01.06.96.
11. Пономаренко С.С., Балалаечников А.В. Методические указания к дипломному проектированию для студентов специальности 7.091402 «Гибкие компьютеризированные системы и робототехника»-Луганск: ВНУ, 2006.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Куцурубова Т.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Сфера діяльності навчального закладу є надзвичайно динамічною, комплексною, вона потребує постійного вдосконалення, взаємодії структурних підрозділів, що можливе при належному інформаційному забезпеченні. В умовах зростаючого динамізму соціально-економічних відносин вже стало аксіомою: хто володіє інформацією, той володіє ситуацією. Інформаційно-документаційне обслуговування виступає однією з основних забезпечуючих функцій управління, виконання якої потребує спеціальних професійних знань.

Інформація - основа управлінської діяльності, вона проникає в усі сфери життєдіяльності закладу. Не випадково те, що одне із визначень поняття "управління" формулюється як "обмін інформацією між суб'єктом і об'єктом управління". На сьогоднішній день поки що відсутнє стале поняття інформації. В різних науках у нього вкладається різний зміст, що не співпадає із повсякденним. Тому для усунення багатозначності можна навести два визначення із енциклопедичного словника. По-перше, інформація - це „відомості, що передаються людьми усним, письмовим або іншим засобом”, а, по-друге, інформація - це „загальнонаукове поняття, яке включає обмін відомостями між людьми, людиною і автоматом, автоматом та автоматом...”.

Існує багато визначень інформації і з точки зору її соціально-правового аспекту. В Україні певний акцент в дискусії про поняття інформації у визначеному аспекті покладений прийнятим Верховною Радою в 1992 р. Законом „Про інформацію”. Під інформацією цей закон розуміє „документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі”.

За завданням управління інформація визначається як комплекс необхідних відомостей (даних, знань) для успішного проведення аналізу, вироблення, формулювання, прийняття та організації виконання управлінських рішень, контролю, прогнозування, а також інших функцій управління.

Виходячи з наведеного визначення, інформація є необхідним елементом ефективного управління вищим навчальним закладом. Використання інформації в значній мірі визначає рівень і темпи розвитку закладу, його економічність, соціальний ефект, а в кінцевому результаті - здатність до життєдіяльності.

Безперервна циркуляція інформації між структурними підрозділами закладу, між закладом в цілому та оточуючим його середовищем є невід'ємним атрибутом управління. Саме завдяки інформаційним процесам вищий навчальний заклад здатний здійснювати доцільну взаємодію з оточуючими умовами, координувати та субординувати відносини власних підрозділів, спрямовувати їхній рух на досягнення запрограмованої мети. Внаслідок цього заклад здатний зберігати свою цілісність, якісну специфіку, вдосконалюватися, розвиватися.

Будь-який управлінський цикл починається зі збору, обробки інформації і закінчується здобуттям інформації, яка є вихідною для нового управлінського циклу. Розробка стратегії управління вищого навчального закладу (перспективних цілей і завдань), вироблення і вибір управлінських рішень, організація їхнього виконання, регулювання та контроль, підбиття підсумків виходять із споживання здобутої інформації і закінчуються видачею нової інформації. Отже,

управління вищим навчальним закладом нерозривно пов'язане з інформацією, без якої неможливо забезпечити раціональне функціонування та успішний розвиток, досягнення поставлених цілей.

Відсутність надійної інформації - джерело суб'єктивізму, необґрунтованих рішень і дій, не сумісних з науковим управлінням. Тому цілком природно те, що збір і обробка інформації, її ефективне використання є необхідною, істотною рисою управління вищого навчального закладу, яка пронизує всі його рівні, всі функції. Щоб кожна ланка системи управління закладом успішно здійснювала свої функції, необхідно забезпечити кожну з них відповідною інформацією. Потреба в інформації різних ланок, суб'єктів управління є неоднаковою і визначається, насамперед, тими завданнями, які вирішує в процесі управління той чи інший суб'єкт, керівник управлінського апарату, тими функціями, які він виконує. Потреба завжди конкретна, оскільки конкретні завдання, що вирішуються в управлінні закладом.

Інформація розвивається слідом за розвитком вищого навчального закладу і процесів управління. Нові принципи, способи, форми і методи управління за необхідності викликають зміни в інформації, в її змісті, напрямках, потоках і масивах, формах здобуття, обробки, передачі й використання. Змінюється програма управління - змінюється й інформація.

Для того, щоб інформація могла бути з успіхом використана в управлінні вищого навчального закладу, необхідно, щоб вона була комунікативною, тобто зрозумілою, придатною для інформанта. Як правило, комунікативність передбачається вже в самому повідомленні. Однак, нерідко вона актуалізується вже після того, як повідомлення прийняте. Керівник структурного підрозділу, наприклад, часто сам роз'яснює свої вказівки, рішення. В цьому суть комунікативної переробки інформації за вертикаллю, яка, однак, доповнюється комунікативною переробкою по горизонталі. Члени колективу закладу в цьому випадку самі беруть участь в обговоренні та уточненні інформації. Внаслідок цього здійснюється "привласнення" інформації тими, кому вона призначена. Тільки тоді, коли інформація "привласнена", вона стає керівництвом до дії для керованої підсистеми.

Чим складніша структура вищого навчального закладу, чим більше рівнів управління в ньому міститься, тим важче здійснюється комунікативність інформації, її "привласнення" виконавцями, тим більше, на наш погляд, можливостей спотворювань, нерозуміння та недостатнього розуміння рішень. В цьому одна із причин необхідності скорочення ступенів управління, спрощення управлінського апарату закладу.

Отже, управління є за своєю сутністю підготовкою, прийняттям та реалізацією ланцюга послідовних рішень управляючої підсистеми на основі інформації, яка відображає стан системи і навколишнього середовища, проміжні та кінцеві результати функціонування системи, інформації про виконання (або невиконання) рішення.

Таким чином, управління вищим навчальним закладом немислиме без управлінських впливів, команд, які тільки і можуть формуватися на основі результатів переробки інформації про те, як реалізовані попередні команди. Тільки за допомогою обробки інформації можна вивчати та оцінювати стан закладу в кожний момент часу, враховувати, асимілювати або нейтралізувати збурюючі впливи зсередини або ззовні його. Аналіз і синтез, узагальнення інформації про стан вищого навчального закладу дають змогу виявити тенденції його руху і визначити поведінку в майбутньому, інакше кажучи - передбачити майбутнє закладу.

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО ВУЗУ

Куцурубова-Шевченко О.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Останнім часом вищі учебні заклади переживають істотні зміни. Значне місце в цих змінах займає вирішення проблем пов'язаних укрупненням вузівських установ, а також з розширенням джерел фінансування, створенням сприятливих умов для залучення додаткових позабюджетних коштів. Не дивлячись на це, вищі учебні заклади залишаються поза господарсько-правовим дослідженням, хоча можливість їх участі в господарському обороті ні у кого не викликає сумніву. В зв'язку з цим глибоке дослідження створення умов для залучення позабюджетних коштів на фінансування, освітній, науковій, науково-технічній, інноваційній діяльності через відокремлені підрозділи набуває особливого змісту.

Процеси розвитку економічних аспектів у функціонуванні вищих учебних закладів, участь їх в господарських відносинах, а також організаційно-структурні зміни у вузі неминуче породжують роз'єднаність в юридичній регламентації правового статусу вузів. У правозастосовчій діяльності слід приділити особливу увагу вдосконаленню норм, які регулюють питання господарсько-правового статусу суб'єктів освітньої діяльності.

Особливим і вельми важливим аспектом цих досліджень повинна стати розробка комплексу правових засобів, що забезпечують організацію і діяльність укрупненого вузу, відображають його положення, як в системі вищої освіти, так і в колі учасників господарської діяльності.

Участь вузу в господарських відносинах багато в чому залежить від правового статусу вузу. Узнявши за основу поняття правового статусу суб'єкта господарювання, як систему визнаних і таких, що гарантуються державою в законодавчому порядку прав, обов'язків і законних інтересів відповідних осіб, уточнимо господарсько-правовий статус вузу.

Нормами спеціального освітнього законодавства вищий учебний заклад наділяється певним статусом, який повинен забезпечувати оптимальний режим його діяльності. У радянський період поняття статусу вузу розглядалося з погляду загальних теоретичних розробок про природу і значення правового статусу. Правовий статус виражає ідею повноти правового забезпечення роботи даної організації, всесторонньо визначає її роль і місце у відповідній галузі господарського і соціально-культурного будівництва, її положення в системі управління галуззю.

Головне функціональне призначення статусу сучасного вищого учебного закладу – правове забезпечення його життєдіяльності на користь рішення задач, які стоять перед ним. Державні вузи в адміністративній системі часто ототожнюються з організаціями, що «виробляють специфічну продукцію» - фахівців народного господарства. І хоча таке ототожнення декілька механічне, цілком виправдана думка учених, що вуз вступає у різносторонні суспільні відносини (адміністративні, фінансові, трудові, господарські і т.д.) і, відповідно, спеціальні норми про освіту повинні враховувати загальні закономірності правової регламентації суспільних відносин, в яких вуз бере участь.

Господарсько-правові елементи правового статусу вищого учебного закладу є такими, що визначають для характеру його діяльності, від яких, зокрема залежать: правомочність здійснення освітніх функцій; зміст господарсь-

ких операцій; права по реалізації майнової правомочності і передбачені обмеження фінансово-господарських операцій; обов'язки по оподаткуванню і можливість застосування податкових пільг, що мають суб'єкту ознаку, а також в частині представлення бухгалтерської, податкової і статистичної звітності; ведення внутрішньогосподарчої діяльності.

Поняття господарсько-правовий статус виступає як комплексне явище, що включає ряд взаємозв'язаних між собою елементів: 1) основні цілі і завдання; 2) господарські (у тому числі і внутрішньогосподарські) функції; 3) господарська компетенція вузу як учасника господарських відносин; 4) відповідальність вузу за результати господарської діяльності.

Згідно ч.1 ст.23 Закону України «Про вищу освіту» вуз є юридичною особою, має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав і мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем в суді.

Вузи є негосподарськими організаціями, тому їх основні цілі і завдання лежать за межами безпосереднього господарсько-правового регулювання. Згідно ч.1 ст.22 Закону України «Про вищу освіту» основною метою діяльності вузу є забезпечення умов, необхідних для отримання вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України. Згідно ч.2 цієї статті головними завданнями вузу є здійснення освітньої діяльності, здійснення наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення виконання державного замовлення і договорів на підготовку фахівців з вищою освітою і т.і. Разом з тим господарське призначення цієї або іншої установи завжди знаходиться в певній залежності від його основних цілей і завдань.

Вуз має статус автономної освітньої установи. Це дає можливість вузу направити свою діяльність, з одного боку, на задоволення відповідних потреб особи і суспільства, реалізацію державної політики у сфері освіти, розвиток інформаційно-орієнтованого суспільства, з іншого боку, на розширення власної майнової бази за рахунок позабюджетних джерел фінансування, на посилення його господарської самостійності, на адаптацію до ринкових відносин, нових економічних, правових і соціальних реалій. В умовах інтеграції і структуризації вузів, створення в них автономних і найчастіше ланок, що самофінансуються, які виконують його завдання успішна реалізація цілей і завдань вищої освіти багато в чому залежить також і від оптимальної регламентації внутрішніх відносин у вузі.

Другим елементом господарсько-правового статусу вузу є господарські функції. Кабінет Міністрів України затвердив перелік платних послуг, які можуть надаватися державними учбовими закладами. Аналіз цього переліку показує, що вузи не тільки можуть надавати платні послуги у сфері освітньої діяльності, міжнародної співпраці, охорони здоров'я і дошкільного виховання, фізичної культури і спорту, туризму і екскурсій, побутових послуг, транспортних послуг, житлово-комунальних і інших послуг, але і можуть виконувати безпосередньо господарську діяльність у вигляді будівництва і ремонту житла, садових будиночків, гаражів; ремонту і технічного обслуговування автомобілів; виготовлення і ремонту металовиробів, побутових машин, приладів, теле-, аудио-, відеоапаратури; навантажувально-розвантажувальні роботи і т.д. Таким чином, стосовно вузів проблема господарських функцій по суті вирішена вітчизняним законодавцем, шляхом вичерпного переліку можливих видів господарської діяльності. У сучасних умовах вуз може здійснювати розвиток своєї господарської діяльності, через створені їм відокремлені учбові, наукові, учбово-виробничі, учбово-допоміжні, соціально-побутові і інші структурні підрозділи, що надають платні послуги. Визначальною умовою при закріпленні в нормах освітнього законодавства господарського забезпечення діяльності вузу, повинно бути те, що господарська діяльність вузу повинна відповідати його цілям.

Господарські функції, разом з цілями і завданнями – це зовнішні чинники, які складають основу господарсько-правового статусу вузу. Проте завдання і функції можуть також охоплюватися поняттям компетенція, але в тій мірі, в якій вони знаходять віддзеркалення в правах і обов'язках вузу. Для участі в освітній, науковій і іншій, зокрема господарській діяльності, вуз повинен бути наділений необхідними для цього правами і обов'язками. Правове положення суб'єкта господарського права виражається перш за все в його господарській компетенції. Господарська компетенція - базова ознака будь-якого суб'єкта господарювання, через якого в правовому полі реалізується його призначення. Вона є сукупністю законодавчо закріплених за суб'єктом прав, обов'язків і конкретної правомочності, необхідних йому для здійснення передбачених статутом функцій господарювання.

Закон України «Про вищу освіту» надає вузу необхідний об'єм господарської компетенції для надання фізичним і юридичним особам платних послуг у сфері вищої освіти і пов'язаних з ним інших галузях діяльності. Вузи володіють, також, господарською компетенцією і в таких, властивих будь-якому підприємству, сферах як планування, ціноутворення, фінансово-кредитні відносини, зовнішньоекономічна діяльність, виділення і закріплення (на певному речовому праві) майна відокремленим підрозділам і т.д. Кажучи про господарську компетенцію вузу слід звернути особливу увагу на кошти, що отримує вуз від дозволеної законом господарської діяльності, а саме на розширення прав вузу на ці кошти. Такі кошти враховуються бюджетними установами на основі окремого кошторису доходів і витрат по спеціальних коштах. Таким чином, майно вузу можна розділити на дві категорії: 1) майно, передане вузу засновником (засновниками); 2) майно, отримане в результаті самостійної господарської діяльності. Власні надходження бюджетних установ слід вважати об'єктом регулювання перш за все господарського права, тому закріплювати майно і доходи установ слід на різних правових режимах. На нашу думку, закріпивши право на здійснення господарської діяльності і право на доходи і майно, отримане в процесі здійснення дозволеної законодавством господарської діяльності вузу в Статуті вузу дасть реальні можливості для розширення господарської компетенції вузу.

Господарська компетенція вузу не тільки доповнюється автономією, академічними свободами, але і співвідноситься з певною господарсько-правовою відповідальністю. Закріплення майна вузу на різних правових режимах дозволить детально врегулювати питання по володінню, користуванню і розпорядженню майном, розмежувати межі господарсько-правової відповідальності вузу за свою діяльність, залежно від джерела отримання їм майна. Закріпити оптимальні параметри господарської компетенції і межі господарсько-правової відповідальності вузу, на нашу думку, слід в локальних нормативно-правових актах вузу.

На комплекс суспільних відносин в освітній сфері, зв'язаних за участю вузу в господарській діяльності, розповсюджуються загальні, принципові положення, які в своїй сукупності складають господарські правові основи. Дослідження елементів господарсько-правового статусу показало, що господарсько-правове регулювання – істотна сторона його правового статусу. Наділ вузу господарсько-правовим статусом покликаний забезпечити оптимальний режим його діяльності, ефективний розвиток і вдосконалення внутрішньої організаційної структури і внутрішньогосподарських відносин.

К ВОПРОСУ УТИЛИЗАЦИИ ЭНЕРГИИ В ОБЪЕКТАХ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ

Неженцев А.Б., Климчук А.С., Аветисян С.М.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Повышение эффективности энергопотребления в объектах повышенной опасности, в частности – грузоподъемных кранах, связано как с уменьшением потерь энергии при работе в различных режимах, так и с решением задачи утилизации энергии для предотвращения ее вредного или разрушающего воздействия. Применяемые на грузоподъемных кранах системы защиты от горизонтальных ударов (включающие: тормоза механизмов передвижения, конечные выключатели, буферы, тупиковые упоры), предназначенные для поглощения накопленной при передвижении кранов кинетической энергии, недостаточно надежны и зачастую не выполняют своих функций в полном объеме. Отказы в работе этих систем приводят к повышенным ударным нагрузкам на металлоконструкцию и механизмы крана, тупиковые упоры и подкрановые конструкции, а для кранов, работающих на общем подкрановом пути, – к столкновениям друг с другом на повышенных скоростях. В результате имеют место аварии и травмы обслуживающего персонала.

В настоящее время на грузоподъемных кранах применяют резиновые, пружинные, гидравлические и реже комбинированные буферы. Как показали исследования, поглощение полной кинетической энергии кранов при больших скоростях и массах с помощью традиционно применяемых в краностроении буферных устройств не осуществимо.

Расчет буферных устройств производится на поглощение кинетической энергии крана, движущегося со скоростью равной половине номинальной (что соответствует четверти кинетической энергии крана, движущегося с номинальной скоростью), при ограничении уровня замедления крана значением 4 м/с^2 . Предполагается, что величина допустимого замедления ограничивает величину силы сопротивления, создаваемой буфером, которая обеспечивает заданный уровень предельных значений горизонтальных нагрузок на кран и подкрановые конструкции. Выбор этого значения в качестве базы для расчета энергоемкости буферов вызван стремлением уменьшить их массу и габаритные размеры, т.к. при расчете на поглощение полной кинетической энергии размеры буферов становятся громоздкими и неприемлемыми для практики.

Натурные испытания показали, что горизонтальные нагрузки на краны и подкрановые строения примерно в 5 раз превышают допустимые значения, так как система защиты кранов от горизонтальных ударов не обеспечивает допустимого ограничения по замедлению 4 м/с^2 , фактические значения которого достигают в реальных условиях эксплуатации 40 м/с^2 и более.

На кафедре подъемно-транспортной техники ВНУ им. В.Даля разработано гравитационное буферное устройство, для защиты грузоподъемных кранов работающих на общем рельсовом пути при столкновениях. Экспериментальные исследования подтвердили эффективность и надежность разработанной защитной системы.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИМІРЮВАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ З МІКРОТУНЕЛЕМ МКТ-2 ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОЛОГІЧНОГО ДІАГНОСТУВАННЯ ТЕПЛОВОЗІВ

Полів'янчук А. П., Харитонова Т.С., Чумак О.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Оцінено ефективність вимірювального комплексу з мікротунелем МКТ-2 для контролю масових викидів твердих частинок з відпрацьованими газами тепловозів, розробленого у СНУ ім. В. Даля. Критеріями оцінки ефективності являлись: забезпечувана точність вимірювань, тривалість періоду пробовідбору та економічна ефективність використання комплексу при проведенні екологічних випробувань рухомого складу. Для досягнення цієї мети вирішені наступні завдання: 1) розробка методики оцінки ефективності вимірювального комплексу; 2) дослідження ефективності вимірювального комплексу за вказаними критеріями з врахуванням вимог нормативних документів; 3) пропонування заходів по удосконаленню вимірювального комплексу, що дозволяють підвищити його ефективність.

Основні висновки проведених досліджень:

1. Дослідження ефективності розробленого в СНУ ім В.Даля вимірювального комплексу з мікротунелем МКТ-2 показали: а) комплекс дозволяє вимірювати масові викиди ТЧ на окремих режимах роботи тепловозного дизелю з похибкою 5,1%, а середньоексплуатаційний викид ТЧ – з похибкою 3,1%, що задовольняє вимогам нормативним документів; б) тривалості відбору проб ТЧ в МКТ-2 складають від 1,8-2,5 хв (на режимах середньої та номінальної потужності, $c_{рт} = 0,07-0,09$ мг/л) до 7,5 хв (на режимі холодного ходу, $c_{рт} = 0,02$ мг/л). що не суттєво перевищує тривалість відбору проб ТЧ у 1,3 рази; б) заміна аналітичних ваг з похибкою вимірювань +0,1 мг на більш точні – з похибкою +0,02 мг; це дозволить вимірювати викиди ТЧ при низьких концентраціях ТЧ у ВГ тепловозів (від 0,01 мг/л та більше) з тривалістю, що не перевищує 3 хв.

О НЕКОТОРЫХ ТЕНДЕНЦИЯХ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОЛОГИЧЕСКИХ САЙТОВ

Руденко О.В.,

*Восточнуукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, г. Луганск*

С развитием Интернета люди всё чаще обращаются с интересующими их вопросами к его ресурсам. Если ранее общественное мнение всецело формировалось за счёт книг и СМИ (телевидения, печатных газет), то в нынешний момент все чаще с интересующими вопросами люди „тянутся” к Интернету. Социология относительно новая наука для нашего региона и у многих людей присутствует искаженное мнение о социологическом учении, мне стало интересно, как рядовой гражданин более близко знакомится с наукой при помощи Интернет ресурсов. Рассмотрим достоинства и недостатки тенденций тематики сайтов по социологии.

И так по запросу поисковых сайтов таких как: Yandex(27.350 запросов за месяц по слову социология), Rambler, Google, MSN, Yahoo, <Мета>,bigmir, первое место в рейтинге занимают сайты социологических институтов, университетов, региональных отделений филиалов. В них входит ознакомление с наукой и кафедрой, педагогическим составом, может включать в себя некоторые научные статьи и работы студентов и преподавателей университета, и ознакомительную литературу по истории социологии. Сайты такого типа помогают абитуриентам с выбором ВУЗА и специальности, и носит ознакомительный характер.

Второе направление целеустремленно на ознакомление и информатизацию населения, в данный раздел входит краткое изложение об истории социологии, основных её этапах развития, предоставление на ознакомление научных работ великих социологов, критика и аннотации на эти произведения. Это одно из самых масштабных направлений из всех рассмотренных, именно оно помогает студентам в изучении науки, даёт возможность узнать много нового о социологии не только для профессионала, но и для того, кто желает ближе познакомиться с наукой. Данный сектор весьма важен для науки в целом.

Третье направление – литературное. Здесь сосредоточено большое количество научной литературы, наличие от произведений Спенсера, Конта, Дюркгейма и до последних книг и научных работ, журналов, периодики. Данный раздел является базовым для науки.

Современный темп образования требует постоянной осведомленности о «новом» в науке. В некоторых больших городах библиотеки уже не актуальны, потому что не соответствуют сегодняшним требованиям по разным причинам, Интернет же дает быстрое «реагирование» на все запросы, новинки литературы через несколько дней после выпуска в тираж могут оказаться у Вас, и обеспечить постоянный, а не временный доступ к литературе.

Четвертое направление – научное, ознакомление с наукой с помощью Интернет СМИ, публикация последних социологических исследований, освещение последних съездов, конференций, симпозиумов с предоставлением конкретных исследований и отчетов. Интервью с участниками, в ходе которых возникают интересные споры и дискуссии.

Пятое направление – это сайты научных клубов, организаций, сообществ, ассоциаций – эта ветвь сайтов предназначена для ознакомления с новостями науки и общения и обмена опытом, знаниями между городами и странами.

Если смотреть с точки зрения эмпирической социологии, то в нашей стране наиболее развивающейся ветвью социологии является – политическое направление. Нынешняя политическая ситуация благоприятна для социолога, за последние шестнадцать лет Украина является весьма редким примером на европейской арене по насыщенности на политические события с мирным решением всех вопросов. Множество сайтов представляют результаты социологических опросов, либо сами занимаются мониторингом общественного мнения при помощи Интернет опросов.

Социология, для населения Украины является новой наукой, это не означает, что социология не развивалась во времена Советского Союза, к сожалению власти СССР, не слишком интересовались общественным мнением. На нынешний момент социология только входит в жизнь людей. Наравне с этим можно провести параллель и о развитии социологии в Интернете, тенденции тематики сайтов по социологической дисциплине в Украине, являются политическая и научная сферы. Социологические сайты всё чаще задают интересующие людей вопросы, на которые есть ответы.

СУЧАСНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ОСВІТИ ТА ЕКОНОМІКИ

Стратьєва Е. Ю.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Замислимося, що ж таке освіта? Зрозуміло, що це здобуття знань у різних навчальних закладах. Вища освіта, наприклад, необов'язкова, але є невідомною частиною сьогодення. Ще з давніх часів освіта набувала вагомості і ось тепер є фундаментом економіки.

Накопичення знань надзвичайно важливий фактор не лише економічного, а й суспільного розвитку людства. Це накопичення і зумовило сучасні трансформації світового масштабу і формування нового типу суспільства - інформаційного. Можна називати його і інакше, але суть не зміниться: знання стає основним знаряддям діяльності людей. Вищі навчальні заклади несуть основну відповідальність за озброєння індивідів новими знаннями і навичками, необхідними для відповідальних посад в уряді, бізнесі та іп. Вищі навчальні заклади продукують нові наукові й технічні знання за допомогою наукових досліджень та передового навчання і виступають провідниками для передачі, адаптації та поширення знань, що виробляються в усьому світу. Вища освіта є визначальною для економічного і соціального розвитку.

Освіта стосується також культури: вона є головним інструментом поширення досягнень людської цивілізації.

Неважко помітити, що, говорячи про важливість вищої освіти для усіх сфер людського буття, майже всі дослідники на перше місце ставлять її роль у розвитку економіки. Доречно буде нагадати, що вплив освіти на економічну сферу було визнано ще в часи Давньої Греції та Риму. Дуже швидко з'ясувалось, що вища освіта – це не просто фах, кваліфікація, а й краща оцінка ситуації, розуміння закономірностей, культура й ерудитія, загалом кращі шанси вижити. Освіта робить внесок у зростання економіки завдяки своїй здатності підвищувати продуктивність населення, зокрема робочої сили, що зумовлює підвищення власних заробітків. Освіта є головним інструментом економічного і соціального розвитку. Інвестиції в освіту зумовлюють накопичення людського капіталу, який є ключем до стабільного економічного піднесення і зростання прибутків. Освіта також робить внесок у зменшення бідності через підвищення продуктивності праці бідних, скорочення народжуваності й поліпшення здоров'я і підготовки людей до ширшої участі в економічному та суспільному житті. Після здобуття незалежності в суверенній Україні почала формуватися та втілюватися в життя власна політика в галузі освіти, спрямована на досягнення сучасного рівня якості та доступності, відродження самобутніх національних традицій, докорінне оновлення змісту, форм і методів навчання, організаційних засад діяльності, примноження інтелектуального потенціалу України.

Включення освіти України у загальносоюзну освітню систему дало негативні наслідки. Підготовка кадрів здебільшого була орієнтована на загальносоюзні потреби та плани, що призвело до диспропорції у розміщенні вищих навчальних закладів та в структурі фахових напрямків підготовки спеціалістів: при надмірній кількості фахівців з інженерною освітою не вистачало правовиків, економістів, соціологів, психологів, менеджерів. Фінансувалась освітня галузь за залишковим принципом. Реалізація програми передбачала досягнення якісно нового стану освіти, її інтеграцію у міжнародний освітній простір. Програмою визначено шляхи забезпечення пріоритетного розвитку освіти України, залучення до активної уча-

сті в цьому процесі всіх державних та громадських інституцій, приватних структур, трудових колективів, сімей, кожного громадянина. Одне з найголовніших завдань — орієнтація освіти на задоволення освітніх потреб кожної особи з урахуванням національно-культурних прав і запитів усіх громадян країни незалежно від їх етнічної належності. Один з напрямків реформування — подолання державної монополії в галузі освіти, забезпечення її багатокладності та диверсифікації освітніх програм, урізноманітнення джерел фінансування, вдосконалення і демократизація форм управління, створення навчальних закладів різних типів. Основні напрями державної політики у сфері вищої освіти визначені Конституцією України, законами України "Про освіту" та "Про вищу освіту", актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

Законом України "Про вищу освіту" врегульовуються суспільні відносини у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян У країни. Він встановлює правові, організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях. Державна політика у галузі вищої освіти визначається Верховною Радою України і ґрунтується на принципах:

- доступності та конкурентності здобуття вищої освіти кожним громадянином України;
- незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій;
- інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти при збереженні й розвитку досягнень і традицій української вищої школи;
- наступності процесу здобуття вищої освіти;
- державної підтримки підготовки фахівців для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень;
- гласності при формуванні структури та обсягів освітньої та професійної підготовки: фахівців.
- Зазначені принципи забезпечуються шляхом:
- збереження і розвитку системи вищої освіти та підвищення її якості;
- підвищення рівня освіченості громадян України, їх можливостей для отримання вищої освіти;
- створення та забезпечення рівних умов доступності до вищої освіти;
- надання цільових пільгових державних кредитів особам для здобуття вищої освіти;
- забезпечення збалансованої структури та обсягів підготовки фахівців з вищою освітою, що здійснюється у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності за кошти відповідних бюджетів, фізичних і юридичних осіб з урахуванням потреб особи, а також, інтересів держави та територіальних громад;
- надання особам, що навчаються у вищих навчальних закладах, встановлених пільг та соціальних гарантій;
- належної підтримки підготовки фахівців з числа інвалідів на основі спеціальних освітніх технологій

Законом визначено, що громадяни України мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних вищих навчальних закладах на конкурсній основі в межах стандартів вищої освіти, якщо певний освітньо-кваліфікаційний рівень громадянин здобуває вперше. Вони вільні у виборі форми здобуття вищої освіти, вищого навчального закладу, напрямку підготовки і спеціальності .

Демократизація галузі освіти забезпечує більш широкі можливості молоді для вступу до вищих навчальних закладів і більш повного розкриття її здібностей.

У взаємовідносинах освіти й економіки є речі гіпотетичні, які теж слід констатувати. Очевидним є те, що освіта – засіб, який підвищує ефективність діяльності, тобто вона є фактором розвитку економіки, а також те, що для формування і розвитку знань потрібні певні умови, тобто необхідні витрати.

Знання сьогодні майже в буквальному розумінні у нас на очах змінює світ, формуючи новий, інформаційний тип суспільства. Очевидно, сам вплив освіти, знання та економічні процеси і культуру суспільства загалом, а не суб'єктивні наміри дослідників освіти посилюватимуть увагу до неї. Однак дослідження взаємовідносини освіти й економіки вкрай необхідні для оцінки значення їхніх конкретних проблем.

КРЕДИТ НА ОБРАЗОВАНИЕ

Титова Т.И., Политюк Л.Г.,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Луганск*

Высшее образование на Украине претерпевает в настоящее время серьёзные структурные изменения. Государственное финансирование образования с каждым годом уменьшается и, естественно, что вузы должны проводить обучение студентов на платной (контрактной) основе. И поэтому, сегодня особую актуальность приобретают государственные и банковские кредиты на образование. Тем более, что предоставление целевых льготных государственных кредитов физическим лицам для получения высшего образования – это один из путей реализации государственной политики в сфере высшего образования. Возможности банков в этом, к сожалению ограничены. В первую очередь недостаточно средств выделяется государством.

Цель статьи – исследование вопросов возможности получения кредитов на образование.

К сожалению, кредит на образование могут предложить не все банки. Брокбизнесбанк предлагает такой кредит под 2 % годовых плюс 1 % комиссионные. Ощадбанк, РайффайзенбанкАваль, Правэксбанк, ПриватБанк и ряд других могут предложить лишь потребительский кредит под 18-22 % годовых плюс комиссионные 1-2 %. Киевская Русь – под 26 % годовых с комиссией. В качестве обеспечения кредита обязательно наличие залога. При этом срок кредита невелик: Ощадбанк – до 10 лет, остальные банки на 2-3 года.

Данные кредиты не позволяют решить проблемы молодых людей желающих иметь высшее образование.

Конечно, самый оптимальный вариант это целевой льготный государственный кредит для получения высшего образования. Этот кредит могут получить молодые граждане Украины от 14 до 35 лет, успешно сдавшие вступительные экзамены или учащиеся на каком-либо курсе. Кредит предоставляется только один раз на обучение по одной и той же специальности. При одинаковых результатах вступительных экзаменов среди абитуриентов, претендующих на получение высшего образования за счет кредита, предпочтение отдаётся абитуриентам из числа: детей-сирот; детей, лишенных родительской опеки; инвалидов I и II групп; малообеспеченных и многодетных семей.

Получатель кредита должен вернуть сумму кредита с выплатой 3 % годовых на протяжении 15 лет, начиная с 12-го месяца после окончания обучения в вузе, а в случае отчисления получателя кредита из вуза – начиная с 3-го месяца после отчисления. Ежегодно подлежит выплате 1/15 часть общей суммы получения кредита и % пользования им.

Получатель кредита может вернуть его раньше установленного в договоре срока. Вместе с тем срок погашения кредита может быть и продлен. Но здесь ещё много спорных вопросов с правовой точки зрения.

В области оформления кредитов на образование многолетним лидером является Кредитный союз «Первое Кредитное Общество». Это первый и единственный кредитный союз в Украине, который сотрудничает с городскими и областными управлениями образования.

Спектр его услуг довольно широк. За счет его средств можно оплатить как первое, так и второе образование, курсы повышения квалификации, школы МВА, курсы вождения и т.д. Кроме того, КС предлагает студентам заработать своим интеллектом. Успешно работают новые депозитные программы для студентов «Стимул» и «Стимул плюс».

Для «Первого Кредитного Общества» кредитная программа «Кредит на образование» - это не столько коммерческий, сколько социальный проект. Так как данной финансовой структурой предоставляется помощь детям по всем направлениям.

Следует отметить, что НБУ в данном направлении не работает, хотя эффективное решение данной проблемы сегодня приобретает жизненный характер для обеспечения выживания высшей школы. Не секрет, что контрактные деньги играют определяющую роль в материальном обеспечении учебного процесса и в развитии вуза.

Литература

1. Закон Украины «О государственном бюджете Украины» на 2004-2007 гг.
2. Закон Украины «О высшем образовании в Украине» от 17.01.2002г., № 2984-III с изм. и доп.
3. Постановление Кабинету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти» від 16.06.2003р., № 916.

ПРОБЛЕМИ ЗАСНОВНИЦЬКОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ГРОМАДЯН (ФІЗИЧНИХ ОСІБ) ТА ОРГАНІЗАЦІЙ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ)

Соловйова Л.В.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Радикальні зміни відносин власності в Україні привели до втрати державою монопольного становища в сфері господарювання. Поряд з державними підприємствами, які домінували раніше в усіх галузях економіки, тепер функціонують сотні тисяч підприємств різних організаційно-правових форм, що були засновані на приватній та колективній формах власності. Нові правові засади створення підприємств недержавного (некоммунального) сектору економіки (надалі - НСЕ) привели до появи нових суб'єктів суспільних відносин - засновників. Зазначені процеси актуалізували проблему виявлення і визначення за допомогою права їх засновницької правосуб'єктності. Тому що, по-перше, вона не

може модулюватись за принципами, які застосовувались до радянських державних підприємств. По-друге, слід мати на увазі, що за доктриною радянської правової науки, яка базувалась на ідеологічних догмах, підприємства розглядалися як особливий господарюючий орган єдиного господарюючого суб'єкта - держави, суб'єкта права соціалістичної власності. Саме ця обставина фактично звела, на наш погляд, нанівець конституціювання такої особистості, як засновник підприємства та дослідження пов'язаних з ним проблем.

Законодавець не дав легального визначення засновника. Суб'єктами права створення в встановленому законом порядку підприємств та організацій, що являються юридичними особами, згідно ст. 6 Закону України "Про власність" № 857 від 07.07. 91 р., були визнані *власники* засобів виробництва і іншого майна. В цьому Законі, крім визначення форм власності, були також чітко персоніфіковані суб'єкти кожної форми права власності, але це не привело до припинення гострих дискусій щодо правового режиму майна окремих видів підприємств (юридичних осіб).

З прийняттям Конституції України та введенням в дію Господарського кодексу і Цивільного кодексу України виникла неузгодженість їх положень не тільки з зазначеним Законом, а й між собою. Відміна Закону України "Про власність" та відсутність в діючому законодавстві єдиного уніфікованого підходу до визначення форм власності та суб'єктів права власності особливо гостро висвітлює проблеми засновницької правосуб'єктності організацій не тільки теоретичного, а й прикладного характеру. Багато питань виникає і з приводу засновницької правосуб'єктності громадян (фізичних осіб).

Серед них, перш за все, стосовно громадян можна виділити наступні.

1. На відміну від цивільної правосуб'єктності, яка допускає "автономію" правоздатності і дієздатності, вважається, що галузева правосуб'єктність, як правило, виникає одночасно з досягненням громадянином певного віку. Ст. 2 ГКУ засновники суб'єктів господарювання визнані учасниками відносин в сфері господарювання. Отже, *умови (засади)* їх правосуб'єктності повинні регламентуватись господарським законодавством. Але відсутність в ньому відповідних норм кореспондує нас до норм цивільного законодавства.

Згідно зі ст. 32 ЦКУ засновниками юридичної особи можуть бути не тільки повнолітні особи, а й особи з неповною цивільною дієздатністю (з 14 років). А це, на нашу думку, логічно суперечить не тільки засадам інших норм самого цивільного законодавства, а й трудового, сімейного та кримінального законодавства, яке встановлює інший віковий "ценз" для суб'єктів їх сфери дії.

2. Як відомо, ст. 1 Закону України "Про підприємництво" від 07.02. 1991 р. № 698 створення (заснування) суб'єкта підприємницької діяльності не визнавалася підприємницькою діяльністю, крім випадків, передбачених законодавством. Відміна цього закону і відсутність аналогічної норми в діючому законодавстві (за деяким винятком, передбаченим ч. 2 ст. 167 ГКУ) здатна знову повернути нас в гостре дискусійне поле з цього приводу. До того ж слід мати на увазі, що в діючому законодавстві так і не було окреслено конкретне коло осіб, які обмежені в праві бути засновниками підприємств, як це визначено відносно умов підприємницької правосуб'єктності. Відсилка до "відповідного" закону, яким традиційно називають Закон України "Про боротьбу з корупцією" від 05.10.95 р. № 356/95-ВР, також не дає відповіді на це питання. Бо він стосується, перш за все, участі державних службовців в здійсненні підприємницької діяльності, але не визначає межі (обмеження) їх засновницьких прав. До того ж, відсутність легального визначення термінів "представник", "підставна особа" зводила нанівець значення ст. 1 Закону України "Про підприємництво" і продовжує надавати можливість, всупереч загальнотеоретичним заса-

дам, досить вільно, суб'єктивно тлумачити та застосовувати цей закон, "притосовувати" його до окремих осіб, про що свідчить судова практика.

3. Слід звернути увагу на те, що в Законі України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15.05.2003 р. № 755-IV виключена можливість перевірки державним реєстратором наявності у засновника "статусу" власника того майна, що передається до статутного фонду, тобто засновницької правосуб'єктності. Це в подальшому породжує проблеми його економіко-правового зв'язку з створеним підприємством з відповідними негативними наслідками.

З множини проблем засновницької правосуб'єктності організацій (юридичних осіб) в якості прикладів можна навести такі.

1. Згідно зі ст. 135 ГКУ, беззаперечно, засновниками суб'єктів господарювання можуть бути тільки власники майна. Ст. 325 ЦКУ всі юридичні особи визнані суб'єктами права приватної власності. Підставою встановлення для них такого правового режиму майна стало визнання цивільним законодавством юридичними особами тільки організацій з корпоративною моделлю устрою. Саме вона забезпечує органічне поєднання засновників (учасників) з створеним ним підприємством через участь в вищих органах управління, чим забезпечуються їх корпоративні права.

Навпаки, Господарський кодекс України визнає можливим створення ряду з корпоративними підприємствами ще й унітарних підприємств з позаструктурною участю засновників в управлінні ними, які діють не тільки в державному, а й в приватному секторі економіки. Але легалізуючи три правових режими майна суб'єктів господарювання: права власності, права господарського відання або права оперативного управління, законодавець не конкретизував коло суб'єктів кожного з них. Це породило хибну думку, що правовий режим майна створеного підприємства може визначатись засновниками. Нами аргументовано відстоюється думка, що це неможливо. Правовий режим майна створеного підприємства залежить від його організаційно-правової форми (способу створення). Єдиною формою економіко-правового зв'язку засновника унітарного підприємства НСЕ стає право господарського відання. Отже, такі підприємства як суб'єкти, які не мають права власності на закріплене за ними майно, не можуть бути наділені засновницькою правосуб'єктністю. Навпаки, корпоративні підприємства наділені нею як власники майна.

2. В зв'язку з втратою чинності Закону України "Про підприємництво", відміною Положення про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, затвердженого постановою КМУ від 25.05.98 р. та прийняттям Закону "Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців" від 15.05.2003 р. № 755-IV засновницької правосуб'єктності щодо створення (заснування) повних та командитних товариств були позбавлені юридичні особи. Тому що згідно приписів п. 7 ст. 80 ГКУ учасниками повного товариства та повними учасниками командитного товариства можуть бути лише особи, зареєстровані в якості суб'єктів підприємництва. Згідно ж Закону № 755 в такому статусі юридичні особи, на відміну від фізичних осіб, не реєструються. Це логічно не відповідає іншому діючому законодавству, згідно якому засновниками суб'єктів зазначених організаційно-правових форм можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Таким чином, на підставі лише фрагментарно окресленої частки проблем засновницької правосуб'єктності громадян (фізичних осіб) та організацій (юридичних осіб) можна зробити висновок про необхідність коригування діючого законодавства шляхом внесення в нього відповідних доповнень та змін. Зокрема, в Господарському кодексі України потрібно: 1) визначити момент виникнення засновницької правосуб'єктності громадянина-власника; 2) установити вичерп-

ний перелік осіб, яким заборонено виступати засновниками господарських організацій; 3) обумовити правовий режим майна унітарних підприємств НСЕ як право господарського відання, що припинить дискусії з приводу можливості їх участі в створенні підприємств; 4) виключити зі ст. 80 ГКУ пункт 8 з метою усунення неузгодженості з іншим діючим законодавством; 5) передбачити в Законі № 755 право державного реєстратора перевіряти засновницьку правосуб'єктність осіб, які приймають участь в створенні господарських організацій.

ЕСТЕТИКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Теліс Л.О.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

“Естетика – це відкриття прекрасних моментів в душі людської самою людиною”, - писав Ф.М. Достоєвський.

Що допомога пробудженню прекрасного в нашій душі? Серед багатьох факторів ми б назвали художнє осмислення пам'яток історичного минулого свого народу, зокрема Київської Русі.

Наші предки вважали, що краса і благо – це поняття нерозривні, і тому довіряли прекрасному. У переказі про хрещення Русі розповідається, що послі князя Володимира, побувши на богослужінні в соборі Святої Софії в Константинополі, так висловили свої враження: “Ми не знали, де ми перебуваємо – на землі чи на небі, бо немає на землі такого видовища, краси такої...”

Світогляд стародавніх слов'ян і після прийняття християнства, як підкреслюється в наукових дослідженнях, був не стільки релігійним, скільки естетичним. Естетичне торгалося в різні сфери діяльності давньоруської людини, впливало на її побут і поведінку, формування національної і патріотичної свідомості. Дослідники виділяють три фактори, які сприяли формуванню естетичної свідомості людини Київської Русі. Це традиції язичництва, християнський естетичний ідеал, народна художня і естетична свідомість, яка підтверджується героїчним епосом русичей, їх побутом, іграми, обрядами, прикрасами, тощо.

Життєстверджуюче, радісне мистецтво Київської Русі ставало одним із перших яскравих виявів національних рис. Воно мало глибокий зміст, зумовлений світоглядом тогочасних людей. Наприклад, за всіма законами краси будувався храм Богородиці /Десятинна церква/ з кольоровим мармуром й мозаїкою. Літописи згадують про красу ікон церкви. І в цьому, вважають дослідники, було бажання Володимира не тільки зробити свій Київ схожим на Царьград, але й зачарувати співвітчизників новою вірою.

Те ж зробив і Ярослав Мудрий, коли будував храм святої Софії – головний /митрополичий/ храм Київської держави. Архітектура собору урочиста святкова. Київські мозаїки зберегли всю красу візантійського стилю, але в них більше життєвої енергії, більше прямого звертання до людей. Так, Богородиця в аспиді собору з піднятими руками – канонічний тип Оранти /Благаючої/ - сприймалась як образ захисниці міста Києва, яку прозвали “Нерушимою стіною”. Християнська Богоматір була близька поетичному образу Берегині у слов'ян, а тому її художній образ відрізняється красою, випромінює тепло і силу. Вона здається живою, нібито йде назустріч людям, дивиться їм в очі. Золотий німб над її головою яскраво світиться навіть у сутінковій атмосфері собору. Мозаїчне зображення Оранти стало символом вічності давньоруського народу, його культури. Всього ж у київ-

ських мозаїках 18 основних кольорів із 143 відтінками. За думкою мистецтвознавців важко сказати, чи найдосконаліший комп'ютер міг би правильно розділити сім кольорів веселки на таку велику кількість відтінків.

Щодо розвитку живопису на Русі, то він був цілком пов'язаний з візантійською іконографією. Але вже з кінця XI ст. при давньоруських монастирях починають працювати свої власні іконописні майстерні, найвідомішою з яких була Печерська. З нею пов'язані такі відомі шедеври іконопису, як "Ярославська Оранта" /XII ст./, "Устюзьке Благовіщення" /XII ст./, які зберігаються зараз у Третьяковській галереї у Москві і ікона "Борис і Гліб" /XII ст./, що експонується у Київському музеї російського мистецтва. Ікона в давньоруській культурі виконувала велику роль. Простір ікони – це був простір Бога, символ зв'язку з Богом, а також реальне місце присутності Божої благодаті в християнському світі.

Як найвища доблесть, головна ознака гідності людини в Київській Русі було книжне знання. Похвалу книгам читаємо в "Повісті временних літ". "Велика бо бывает польза от ученья книжного...Се бо суть реки, напаяюще вселенную, се суть исходяща мудрости; книгам бо есть неищетенная глубина..."

Руські книжники і перші ідеологи християнства – Іларіон, Нестор, Іоанн Грїшний – принесли в східнослов'янську давньоруську літературу уявлення про красу, яка, на їх думку, була головним критерієм при виборі слов'янами віри.

Поетичність народу, його вміння мислити образними узагальненнями найкраще відобразилось в музиці, особливо в обрядових і календарних піснях. Це колядки, щедрівки, а також купальські й русальські пісні.

Створюючи образ Русі як частини християнського світу, русичі бачили цей світ як прекрасно організовану вічність. Тому тісний взаємозв'язок слова й зображення. Ця яскрава, самобутня риса руської культури розвивалася на основі ідеї осягнення Бога як абсолютної мудрості й абсолютної краси.

Найвідоміші державні і культурні діячі Русі Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Нестор, Іларіон, автор "Слова о полку Ігоревім" осягнули синтез народного і вселюдського, духовного і тілесного, віри, досвіду й творчості, серця і інтелекту, закону, благодаті та істини.

Багатий художній досвід минулого можна сьогодні використати для виховання естетичних почуттів. А через них і національної свідомості.

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ НЕКОМЕРЦІЙНОЇ НЕДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Логачева С.С.,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Луганськ*

Визначення ефективності організації — складна і багатогранна проблема, що потребує нових рішень і викликає дискусії та розбіжності в її трактуванні. І якщо в комерційних організаціях з визначенням ефективності не виникає особливих проблем, в некомерційних – це дуже складне питання. Складність полягає в особливості діяльності некомерційних організацій, у методах формування цілей та їх досягнення. Але оцінка ефективності має особливо велике значення у зв'язку з формуванням систем управління некомерційними об'єктами, що працюють у нових умовах.

Некомерційна недержавна організація – це суб'єкт господарювання, який здійснює некомерційну господарську діяльність і працює незалежно від держав-

них органів (але одночасно в тісному з ними співробітництві), члени якої зацікавлені в забезпеченні розвитку та процвітанні підприємств певної галузі, незалежно від спрямування комерційної діяльності.

В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів ринку, як комерційних, так і некомерційних спрямована на досягнення кінцевого результату, який виявляється в двох аспектах:

- економічний ефект;
- соціальний ефект.

Економічний ефект, що частіше виражається у вигляді прибутку, є метою і головним результатом діяльності комерційних суб'єктів. Для некомерційних суб'єктів він грає допоміжну роль, оскільки сприяє розвитку головного напрямку — некомерційної (неприбуткової) діяльності.

Що стосується соціального ефекту, то у випадку комерційної діяльності, він цікавить підприємця тільки з погляду можливостей реалізації вибраної корпоративної місії і формування позитивного образу компанії в свідомості споживачів, громадськості і інших контактних аудиторій. Керівники комерційних структур несуть відповідальність перед засновниками за соціальну ефективність бізнесу, головним чином, з погляду її впливу на прибутковість.

Для некомерційних суб'єктів соціальний ефект виступає в ролі головного результату діяльності, від величини і значущості якого залежить рівень їх фінансування і стимулювання з боку держави, покликаної виражати інтереси суспільства, а також інших інвесторів. Зрештою, величина і значущість соціального ефекту для суспільства в цілому або його окремих сегментів повинні визначати саму спроможність організації і функціонування того або іншого некомерційного суб'єкта. При цьому його керівники повинні відповідати перед засновниками за досягнення наміченого соціального ефекту в такій самій мірі, як менеджери комерційної структури за забезпечення цільового прибутку.

Економічні аспекти ефективності характеризуються економічним ефектом, під яким розуміється різниця між результатами економічної діяльності і витратами, зробленими для їх отримання і використання. Коли результатом економічної діяльності є не тільки економічні, але і більш широкі соціально-економічні наслідки, правильніше говорити про соціально-економічний ефект. Якщо результати економічної діяльності перевищують витрати, маємо позитивний економічний ефект (оцінюваний, наприклад, прибутком); в протилежному випадку — негативний (наприклад, збиток).

Оцінка ефективності функціонування некомерційної організації включає три складові: задоволення потреб населення, ефективність роботи організацій, ефективність управління організацією як цілісним об'єктом. Дослідження підтвердили тісний зв'язок показників, що оцінюють ефективність кожної складової, і їх вплив на інтегральну ефективність функціонування і розвитку організації.

ЗМІСТ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС І ПЕРЕБУДОВА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ	3
ПРО СТРУКТУРИ КВАЛІФІКАЦІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ	
Голубенко О.Л., Морозова Т.Ю.	3
МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ	
Смирний М.Ф., Салогубова В.М.	5
ПРО КОНЦЕПЦІЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ	
Андрющук А.О.	6
НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ОБЛАСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Гончарова І.І.	8
КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ	
Григор'єва А.О.	9
ПЕРИОДИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ХИМИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ ОТ МЕНДЕЛЕЕВА ДО НАШИХ ДНЕЙ	
Григорьева А.А.	10
РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ БОЛОНСЬКИХ ІНІЦІАТИВ	
Дейнека І.Г.	13
ДО ПРОБЛЕМ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВУЗІВ	
Івченко Т.Б.	15
ПРОБЛЕМЫ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ И ДУХОВНОЕ РАЗВИТИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ	
Крупенина Н.А.	16
МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ	
Крупський К.Л.	18
ОСНОВНЫЕ ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ	
Кучма В.Я., Балицкая Т.Ю., Изварина Л.Н.	19
ВИЗНАЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	
Максимова Т.С., Корнієнко Ю.Ю.	21
ПОДГОТОВКА ВЫПУСКНИКОВ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ К КОНКУРЕНТНЫМ УСЛОВИЯМ РЫНКА	
Мельник П.В.	23
ПРОГРЕССИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ: САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ КАРЬЕРЫ	
Москалюк Б.А.	24
БРЕНД ВНЗ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	
Неменуший А.І.	25
ЛОГІСТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ РИНКУ ОСВІТИ	
Плахута Г.А., Плахута О.В.	27
ОБРАЗОВАНИЕ КАК ТРИЕДИНЫЙ ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ, ВОСПИТАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА	
Проказа А.Т., Миквабия Э.Г.	30
РОЛЬ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВНЗ	
Ромашенко О.В.	33
ЕФЕКТИВНА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА – ВАГОМИЙ ВАЖІЛЬ ПОЛІПШЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Салогубова В.М.	35

ВІТЧИЗНЯНА ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	
Сафонова Н.М.	37
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ	
Смірная С.М.	39
ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ ЕВРОПЕЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Стрижиченко Н.О., Максименко Р.Г.	40
DIE NEUEN AUFGABEN FÜR DAS GEGENWÄRTIGE AUSBILDUNGSSYSTEM	
Utkin W., Krawtschenko S. P.	42
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО МАРКЕТОЛОГА В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Федорова Ю.К., Журавльова О.А.	43
НОВИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЧИ «ПОДВІЙНИЙ ВУЗОЛ» ВИЩОЇ ШКОЛИ?	
Чурсін М.М., Тищенко Ю.А.	45
ЮРИДИЧЕСКОЕ КЛИНИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ПРИСОЕДИНЕНИЯ К БОЛОНСКОМУ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМУ ПРОСТРАНСТВУ	
Чутчева О.Г.	48
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	52
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ ЗМІН ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ У ВЗАЄМОДІЇ З ОТОЧУЮЧИМ	
Третьяченко В.В.	52
АНКЕТИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОБРАТНОЙ СВЯЗИ В ПОДГОТОВКЕ ПРАКТИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ. ПРОБЛЕМА ЛИЧНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ	
Барінова Н.В.	54
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЦИКЛИ ГУМАНІТАРНИХ ПРЕДМЕТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ	
Безбородько Н.А.	57
СТУДЕНЧЕСКАЯ СЛУЖБА БЕЗОПАСНОСТИ, КАК НЕОБХОДИМОЕ ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ УНИВЕРСИТЕТА	
Брюханов Е.И.	58
ПРОБЛЕМИ ЗРОСТАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОСИНТЕЗІ	
Бугайова Н.М.	60
ГРУПОВА ДИСКУСІЯ В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	
Вереіна Л.В.	62
КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД В ПОДГОТОВКЕ СОТРУДНИКА СТУДЕНЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ БЕЗОПАСНОСТИ	
Вечерин О.В.	63
РОЗВИТОК МОЛОДІЖНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В ПЕРІОД РОЗПАДУ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	
Ворначева Т.Р.	65
УРАХУВАННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В УПРАВЛІНСЬКІЙ КОМАНДІ	
Гамага О.О.	68
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ	
Гарькавец С.О.	70
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ СТУДЕНТА В УМОВАХ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ	
Гарькавец Н.С.	74
МЕТОДЫ ПРЕВЕНТИВНОЙ И ОПЕРАТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДЛЯ ДЕВУШЕК- СТУДЕНТОК ВУЗА	
Гладушина Т.Л.	75
ЕВГРАФ КОВАЛЕВСКИЙ КАК ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ	
Довжук І.В.	77
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ У ПІДПІТКОВОМУ ВІЦІ	
Долженко В.В.	78

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА - НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА	
Жорник М.И.	79
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПРОЦЕСІ РЕАДАПТАЦІЇ ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ	
Завацька Н.Є.	81
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРСПЕКТИВ У СТАРШОКЛАСНИКІВ	
Задорожна О.М.	82
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	
Ісаєва Є.С.	84
СИСТЕМА СТИМУЛІРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В ПРИНЯТИИ ЭФФЕКТИВНЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ	
Коротков В.И.	85
ФОРМИРОВАНИЕ У СТУДЕНТОВ МИРОВОЗЗРЕНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ	
Коротков В.И.	87
ЕЛЕМЕНТИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	
Крамар М.М., Ляшенко В.С.	89
ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ТА ЄЛЕМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЗМІСТОВНОСТІ НАУКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ	
Левченко О.О.	90
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ОСВІТІ ТА МУЗЕЇ ЯК "КОЛОДЯЗИ ЧАСУ"	
Левченко О.О.	92
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦКУРСУ „ГЕНДЕРНА ПСИХОЛОГІЯ"	
Літвінова О.В.	94
ІНОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ - ПСИХОЛОГІВ	
Лосієвська О.Г.	95
УРАХУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ	
Лисих Л.П., Чшмаріян Г.В.	97
ДОВЕРИЕ КАК ПРОБЛЕМА ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ	
Мельников А.С., Джонсон Д.	99
СУЧАСНА ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИТОКИ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ ВПЛИВУ НА УЧНІВ	
Меняйленко О.О.	100
ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО КОНКУРЕНТНОГО ОБЩЕСТВА: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	
Нагорный Б.Г.	102
ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ПСИХОЛОГІВ	
Пелешенко О.В.	104
ДО ПИТАНЬ СОЦІОЛОШІЇ «INSIDE THE BODY»: СУЧАСНИЙ ТРЕНД АМЕРИКАНСЬКОЇ СОЦІОЛОГІЇ ТА ДЕЯКІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ВТІЛЕННЯ ЙОГО ІДЕЙ	
Петренко О.	106
РОЛЬ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КУЛЬТУРНОМ И ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА В 20-Е Г. XX В. (ПО МАТЕРИАЛАМ ДОНБАССА)	
Пидченко С.А.	108
МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Пономаренко Л.А.	109
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Провоторова Н.В.	111

ДО СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ПІДХОДІВ В МОВНИХ ЦІЛЯХ	
Саржан Л.С.	112
ПРИЧИНИ Й НАСЛІДКИ СИНДРОМУ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРЯННЯ» У ФАХІВЦІВ РІЗНИХ ПРОФЕСІЙ	
Сидоренко О.А.	114
ВПЛИВ ФАСИЛИТАЦІЇ ТА ІНГІБІЦІЇ НА АДАПТАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ У ВНЗ	
Сидорчук Ю.В.	116
К ВОПРОСУ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ КАК ПОЗИТИВНОГО СОЦИАЛЬНОГО ПРОЦЕССА	
Тарасенко Н.Е.	119
К ВОПРОСУ О ГУМАНИЗАЦИИ И ГУМАНИТАРИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ	
Телис Л.А., Телис В.Д.	121
ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ АГРЕСИВНОСТІ КЕРІВНИКІВ	
Толстокорова К.А.	122
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБИСТОСТІ З НЕПОВНИХ РОДИН	
Третьяченко В.О.	123
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИЧИНЫ ПСИХОСОМАТИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ	
Угнич А.В.	124
ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ЩОДО СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ	
Харченко В.С.	128
СТИЛИ И МОДЕЛИ ОБЩЕНИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ	
Харченко И.В.	131
АНАЛИЗ КОНФЛИКТОГЕННЫХ ФАКТОРОВ В ОТНОШЕНИЯХ ПРЕПОДАВАТЕЛЬ-СТУДЕНТ	
Честная А.С.	133
СОЦИАЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ИНТЕРНЕТ-ОБЩЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ЛУГАНСКОГО ЧАТА)	
Шароватова В.	134
ОБЩЕГУМАНИСТИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ: МИФ ИЛИ РЕАЛЬНОСТЬ?	
Яковенко А.В.	136
ЕНДОГЕННІ ТА ЕКЗОГЕННІ ФАКТОРИ. СТРЕСОСТІЙКОСТІ	
Якушина Я.Є.	138
РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОГО СТРЕСУ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Плужник Я.А.	140
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ. ДУХОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.	142
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ	
Барилко С.М.	142
КУЛЬТУРА МОВИ ЯК ПОКАЗНИК ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ	
Даник О.Л., Пузанкова Н.М.	145
СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДР	
Литвиненко В.Ф.	146
TENDENZ UND MÖGLICHKEITEN DER GLOBALISIERUNG IN DER BILDUNG IN DEUTSCHLAND UND IN DER UKRAINE	
Makarenko Marina, Kulishova Kateryna,	149
GLOBAL EDUCATION AS THE TENDENCY OF THE FUTURE	
Makarenko M., Pisareva A.	150
К ВОПРОСУ ОБ ЭСТЕТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ	
Мищенко Т.Н.	151
ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	
Пробийголова Н.В.	153

ДУХОВНОСТЬ И КНИГА В НАЧАЛЕ XXI ВЕКА Фесенко Ю.П.....	155
Ж.-Б. КОЛЬБЕР И ПОЛИТИКА ФРАНЦИИ В ОТНОШЕНИИ ЕГИПТА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVII В. Харковський Р.Г.	156
ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ Яковенко М.Л.....	159
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	161
THE 21ST –CENTURY CLASSROOM Dyadichev V, Krasnopol'sky V.	161
ENGLISH THROUGH THE INTERNET AND E-MAIL Novikova O.N.....	164
ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ХИМИИ В УСЛОВИЯХ НОВЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ Абраменко В.Л.....	165
ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДСТВ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ В УДАЛЁННЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯХ ВУЗА Бихдрикер А. С.	166
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ ІЗ ВИВЧЕННЯ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ФАХУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ Бондаренко Г.П.	168
РОЛЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ Будаева И.Г., Цабека Е.В.	170
ИМИТАЦИОННОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ФУНКЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ Вишневский А.В., Вишневская Н.П.	172
ПРОВІДНА РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Голубева С.М., Цопа Г.О., Голубева Н.М.	173
МЕСТО САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ Грибанов В.М., Балицкая Т.Ю.	174
СПЕЦИФІКА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ НАПРЯМІВ Дуда Д.В.....	176
ВИРТУАЛЬНЫЙ ЛАБОРАТОРНЫЙ ПРАКТИКУМ ПО ОБЩЕЙ ФИЗИКЕ НА БАЗЕ СИСТЕМЫ КОМПЬЮТЕРНОЙ МАТЕМАТИКИ MATLAB Калюжный Г.С., Харченко Е.И., Букреева Е.В.....	177
INTERNET - КАК ИНТЕГРИРОВАННОЕ ПРОСТРАНСТВО ЗНАНИЙ ДЛЯ СТУДЕНТОВ Козлов И.А.	179
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕСУРСОВ INTERNET И ПРОГРАММ КОМПАС 3D И КОМПАС – ГРАФИК ПРИ ИЗЛОЖЕНИИ КУРСА ДИСЦИПЛИН “ИНЖЕНЕРНАЯ И КОМПЬЮТЕРНАЯ ГРАФИКА” Колесников В.А.....	180
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧЕСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ «ПРИКЛАДНА ФІЗИКА» Корсунов К.А., Чаленко А.В., Харченко Е.И.	182
ПРОВЕДЕНИЕ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ И ДОСТОВЕРНОСТЬ ЕГО ОЦЕНИВАНИЯ Куриная Н.В.	184
ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ПОСТРОЕНИЯ СИСТЕМ ОБУЧЕНИЯ Лобовикова Е.А.	185
КОМПЬЮТЕРИЗАЦИЯ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ Львова М. И.	187
ВИДИ ВПРАВ НА ЗБАГАЧЕННЯ МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ Макарова М.В.	188

КОМПЛЕКС ДЛЯ МОНИТОРИНГУ ПАРАМЕТРІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	
Малков І.В., Макаренко М.Б.	190
КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ	
Митрохін С.О.	191
ДИСТАНЦИОННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ	
Панайотов К.К.	192
МОДЕЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Петренко Т.В.	194
КОМПЬЮТЕРНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ И АНАЛИЗ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ	
Писарева А.Г., Макаренко М.Б., Грибанов В.М.	196
ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ КОНТРОЛЮЮЧИХ ТЕСТІВ ПРИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	
Поляченко О.Ю.	199
СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТІ	
Поляченко О.Ю., Тищенко А.Ю.	201
ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ДЛЯ ДОСТОВІРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КОРИСТУВАЧА	
Поляченко О.Ю.	202
СИСТЕМА КОНТРОЛЯ ПРИ ОБУЧЕННІ ІНОСТРАНЦЕВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ	
Ряannelь Т.Я.	204
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛАБОРАТОРНОГО ЭКСПЕРИМЕНТА ДЛЯ АКТИВИЗАЦИИ СТУДЕНТОВ И РАЗВИТИЯ ИХ ТВОРЧЕСТВА	
Семенова Н.Ф., Мартынюк Т.А., Чаленко А.В.	205
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА «ЦЕНТР УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ»	
Сердюк С.А.	207
ПРИНЦИПИ КОНЦЕНТРИЧНОЇ ПОБУДОВИ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ТА МАГІСТРІВ	
Слащов В.А.	208
САМОСТІЙНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	
Слащов В.А., Додонова О.В.	210
ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ПІДСИСТЕМИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА	
Стоянченко С.С.	212
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ АВТОМАТИЗИРОВАННОГО ТЕСТИРОВАНИЯ В НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ИНФОРМАТИКА»	
Сычева Л.Ф., Скорых И.В.	214
ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ МАШИН ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІТ-ФАХІВЦІВ	
Тарасенко С. А.	216
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ- ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ	
Твердохлебова И.П.	217
РОЛЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ	
Удовиченко Н. А.	219
СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
Ферапонтова О.С.	220
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВЛАДИМИРА ДАЛЯ	
Хархан Г.Д.	221

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ХИМИИ	
Хоружая И.А.	224
О МОТИВАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ПРИКЛАДНАЯ ФИЗИКА»	
Чаленко А.В., Корсунов К.А., Лыштваев Е.Ю.	226
ПРОБЛЕМЫ АВТОМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА	
Швед О.П., Балицкая Т.Ю., Сташкевич А.В.	228
ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПЕРСПЕКТИВНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Щестюк Н.Ю., Дмитрук Є.В., Тищенко В.І.	230
МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ПРИОРИТЕТОВ СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ	
Шлыкова И.А.	231
ОКРЕМІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	234
ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	
Бадер В.І., Шевцова В.О.	234
ОСОБЛИВОСТИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ	
Антипов О.М., Держак Н.О., Шаріпова О.С.	236
ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З ПРИНЦИПІВ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ	
Ангелова В.Г., Харченко Є.І., Букресєва К.В.	237
ПРО ШЛЯХИ І МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ, ЯКА ЗОРІЄНТОВАНА НА МАЙБУТНЮ НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ	
Андрюшук А.О., Бардаш О.Ю.	237
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	
Большенко С.Ф.	239
ЗАДАЧИ НА СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРЕМЫ ЛАГРАНЖА	
Бранспиз М.Ю.	241
О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ФИЗИКИ	
Бранспиз Ю.А.	242
МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ДВИЖЕНИЯ ТВЕРДЫХ ЧАСТИЦ В ВИБРИРУЮЩЕЙ КАМЕРЕ КАК ПРИМЕР ИНЖЕНЕРНОГО РЕШЕНИЯ ТЕХНИЧЕСКОЙ ЗАДАЧИ	
Бранспиз Е.В.	244
DISTANCE LEARNING	
Breslavets N.A.	245
ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ И ПЕРЕПОДГОТОВКИ КАДРОВ ПО ПОДЪЕМНЫМ СООРУЖЕНИЯМ – ЗАЛОГ БЕЗОПАСНОЙ ИХ ЭКСПЛУАТАЦИИ	
Будиков Л.Я.	246
МЕТОДИКА СОСТАВЛЕНИЯ БИЛЕТОВ МК-1, МК-2 И ОЦЕНКА ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ПО ХИМИИ	
Бугрим С.П.	247
ОДИН МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ КУРСА ЛЕКЦИЙ ОПТИМАЛЬНОЙ ИНФОРМАТИВНОСТИ	
Войтиков В.А.	249
МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Голубєва С.М., Цопа Г.О., Голубєва Н.М., Горбач Т.В.	250
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕСТОВОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
Гусленко І.Ю.	252
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ МАТЕМАТИЧЕСКОМУ ПРОГРАММИРОВАНИЮ	
Дмитрук Е.В., Щестюк Н.Ю.	255
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ	
Иванова Т.И.	255

STUDENT CORRECTION DURING CLASS - HOW AND WHEN? Krasnopolskaya F.....	257
МЕТОД ПРОЕКТОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ Малый Д.В., Сташкевич А.В., Ляшенко Т.В.	260
SOME ASPECTS OF PROFESSIONALLY-ORIENTED TEACHING ENGLISH LANGUAGE Mikvabiya E.Q., Miroshnichenko D.V.	261
ДИДАКТИЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА Нетьосов С.І.....	263
РОЛЬ ТЕОРИИ ИНФОРМАЦИИ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ НАПРАВЛЕНИЯ «ИНФОРМАТИКА» Петрущенко Т.В., Пожидаев В.Ф.	265
ДВОМОВНІСТЬ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Погорелова Н.В., Рибас Н.Т., Ільїна Н.В.	266
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ Рибас Н.Т., Погорелова Н.В., Ільїна Н.В.	268
ФОРМИРОВАНИЕ МЫШЛЕНИЯ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ПРИКЛАДНОЙ МАТЕМАТИКИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА ДАННЫХ Пожидаев В.Ф., Ветров А.А.	270
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КАЧЕСТВА МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ИНФОРМАТИКА» Пожидаев В.Ф., Сычева Л.Ф.	271
КОМПЕТЕНТНІСНА МОДЕЛЬ СЛУХАЧА СИСТЕМИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ Савенко О.П., Харченко Є.І., Букреєва К.В.	272
УКРАЇНСЬКА ГРОШОВА ОДИНИЦЯ: ЕТИМОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ Сушина І.В., Оржельський А.І.	273
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ Чумакова С.Г., Харченко Є.І., Букреєва К.В.	276
СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТЕХНІЦІ, ЕКОНОМІЦІ ТА МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	277
ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ПІДІЙМАЛЬНИХ СПОРУД Бойко Г.О.	277
КАДРОВИЙ СКЛАД САНИТАРНОГО УПРАВЛІННЯ ДОНБАСУ У 1920-Х РР. Барабаш В.В.	278
ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ Жовтюк Т.М., Осипенко Ю.О.	279
ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ Заваріка Г.М.	283
СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К ВЫДЕЛЕНИЮ ОДНОРОДНЫХ СОВОКУПНОСТЕЙ /НА ПРИМЕРЕ ГРУЗОВЫХ АВТОПЕРЕВОЗОК/ Иногородская А.П.	285
СИСТЕМА СТИМУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В ПРИНЯТИИ ЭФФЕКТИВНЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ Коротков В.И.	287
СТВОРЕННЯ ПРОЕКТНОЇ РОБОЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ВИМОГ ДЕРЖАВНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ Кулікова Л.В.	289
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ Куцурубова Т.В.	291
ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО ВУЗУ Куцурубова-Шевченко О.В.	293
К ВОПРОСУ УТИЛИЗАЦИИ ЭНЕРГИИ В ОБЪЕКТАХ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ Неженцев А.Б., Климчук А.С., Аветисян С.М.	296

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИМІРЮВАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ З МІКРОТУНЕЛЕМ МКТ-2 ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОЛОГІЧНОГО ДІАГНОСТУВАННЯ ТЕПЛОВОЗІВ	
Полів'ячук А. П., Харитонова Т.С., Чумак О.О.	297
О НЕКОТОРЫХ ТЕНДЕНЦИЯХ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОЛОГИЧЕСКИХ САЙТОВ	
Руденко О.В.	297
СУЧАСНІ ВЗАЄМВІДНОСИНИ ОСВІТИ ТА ЕКОНОМІКИ	29
Стратьєва Е. Ю.	299
КРЕДИТ НА ОБРАЗОВАНИЕ	
Титова Т.И., Политюк Л.Г.	301
ПРОБЛЕМИ ЗАСНОВНИЦЬКОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ГРОМАДЯН (ФІЗИЧНИХ ОСІБ) ТА ОРГАНІЗАЦІЙ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ)	
Соловйова Л.В.	302
ЕСТЕТИКА КИЇВСЬКОЇ РУСИ	
Теліс Л.О.	305
ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ НЕКОМЕРЦІЙНОЇ НЕДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	
Логачева С.С.	306

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИМІРЮВАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ З МІКРОТУНЕЛЕМ МКТ-2 ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОЛОГІЧНОГО ДІАГНОСТУВАННЯ ТЕПЛОВОЗІВ	
Полів'ячук А. П., Харитонова Т.С., Чумак О.О.	297
О НЕКОТОРЫХ ТЕНДЕНЦИЯХ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОЛОГИЧЕСКИХ САЙТОВ	
Руденко О.В.	297
СУЧАСНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ОСВІТИ ТА ЕКОНОМІКИ	29
Стратьєва Е. Ю.	299
КРЕДИТ НА ОБРАЗОВАНИЕ	
Титова Т.И., Политюк Л.Г.	301
ПРОБЛЕМИ ЗАСНОВНИЦЬКОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ГРОМАДЯН (ФІЗИЧНИХ ОСІБ) ТА ОРГАНІЗАЦІЙ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ)	
Соловйова Л.В.	302
ЕСТЕТИКА КИЇВСЬКОЇ РУСИ	
Теліс Л.О.	305
ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ НЕКОМЕРЦІЙНОЇ НЕДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	
Логачева С.С.	306